

ΟΧΟΔΙΑΣΤΗΣ

ΔΕΝ ΤΟΝ ΑΝΤΕΧΩ
ΑΛΛΟ ΤΟΝ ΖΩΟΛΟΓΙΚΟ ΚΗΠΟ
ΠΑΝΤΕΛΗ! ΕΙΝΑΙ ΑΠΑΝΘΡΩΠΟ ΝΑ
ΜΕ ΚΡΑΤΑΝΕ ΚΛΕΙΣΜΕΝΟ ΜΙΑ
ΖΩΗ ΕΔΩ ΜΕΣΑ!..

ΜΑ ΓΙΑΤΙ ΤΑ ΛΕΣ
ΣΕ ΜΕΝΑ; ΕΓΩ
ΥΠΑΛΛΗΛΟΣ ΕΙΜΑΙ!

**ΙΔΕΕΣ
ΙΔΕΕΣ
ΓΙΑ ΤΟΝ
ΙΑΝΟΥΑΡΙΟ**

ΦΩΤΟΡΟΜΑΝΤΖΟ

**ΜΕ ΤΟΝ
ΚΩΣΤΑ ΚΟΥΣΣΗΚΟΥΝΗ**

**ΑΦΙΕΡΩΜΑ:
ΠΑΡΙΣΙ '86**

ΤΕΥΧΟΣ 46, ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 1987, ΔΡΧ. 160

**Ο Παντελής
και το
ΛΙΟΝΤΑΡΙ**
Η ΝΕΑ ΣΕΙΡΑ ΤΟΥ ΑΡΚΑ

ΓΙΑ ΤΟ «ΠΑΛΙ»
Μ. ΑΡΑΒΑΝΤΙΝΟΥ Ν. ΒΑΛΑΩΡΙΤΗΣ
Τ. ΔΕΝΕΓΡΗΣ Π. ΚΟΥΤΡΟΥΜΠΟΥΣΗΣ
Κ. ΤΑΧΤΣΗΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΣΧΟΛΙΑ	2	ΠΟΛΙΤΙΚΗ
Γ. ΙΩΑΝΝΟΥ	4	ΗΠΙΟ ΚΛΙ...ΜΑ
ΑΦΙΕΡΩΜΑ	7	ΠΑΡΙΣΙ '86
	12	Η ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑ ΘΕΟΔΩΡΑΚΗ
	13	ΓΡΑΜΜΑ ΑΠ' ΤΗΝ ΤΟΥΡΚΙΑ
	15	ΒΑΣΚΟΙ-ΙΡΛΑΝΔΟΙ
Μ.Ν. ΡΑΠΤΗΣ	18	ΤΑ ΝΕΑ ΤΗΣ ΧΙΛΗΣ
ΣΧΟΛΙΑ	20	ΚΟΙΝΩΝΙΑ

	22	Ο ΜΙΣΘΟΣ ΤΩΝ ΦΑΝΤΑΡΩΝ
	23	Η ΜΕΤΑΓΡΑΦΗ ΤΟΥ κ. ΤΡΙΤΣΗ
	25	ΜΙΚΡΕΣ ΑΓΓΕΛΙΕΣ
	31	ΦΩΤΟΡΟΜΑΝΤΖΟ
ΙΔΕΕΣ	34	ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ
	37	ΓΡΑΜΜΑΤΑ
	41	ΓΙΑ ΤΑ ΝΑΡΚΩΤΙΚΑ
	43	ΧΕΙΡΟΥΡΓΟΣ ΨΥΧΩΝ

ΚΑΪΝ ΑΒΕΛ	44	ΟΙ ΚΟΜΟΥΝΕΣ
ΑΡΚΑΣ	47	Ο ΠΑΝΤΕΛΗΣ ΚΑΙ ΤΟ ΛΙΟΝΤΑΡΙ
ΣΧΟΛΙΑ	48	ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ
	50	Ο ΔΙΚΟΣ ΜΑΣ ΣΤΑΘΜΟΣ
«ΑΡΧΑΙΑ»	53	ΑΝΩ ΠΟΤΑΜΩΝ
ΒΙΒΛΙΟΨΙΑ	56	ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ ΤΟΥ '86
	59	ΣΤΗ ΣΚΙΑ ΤΗΣ ΜΠΙΕΝΝΑΛΕ
ΣΥΖΗΤΗΣΗ	60	ΓΙΑ ΤΟ «ΠΑΛΙ»

Κάθε χρόνο τέτοιο καιρό το συνηθίζουμε... Έστω για να κάνουμε παιχνίδι μια φορά εμείς, όπως επιβάλλει το έθιμο. Ή για να καταφύγουμε στα προαιώνια κόλπα εξορκισμού μιας πραγματικότητας που δεν μας αρέσει: Μια Πρωτοχρονιά απαιτείται! Στο κάτω-κάτω, αν δεν μπορούμε να αλλάξουμε τη ζωή μας ας αλλάξει το έτος.

Χίλια εννιακόσια ογδόντα επά λοιπόν! Να τα χαιρόμαστε. Κι ας γαυγίζει πς νύχτες ο ΦΠΑ σαλαγώντας τους εφιάλτες μας. Φόρος στο βιβλίο, γιατί απ' όταν γίναμε η χώρα των Νόμπελ το πήραμε επάνω μας, φόρος στο δίσκο, γιατί με τα τραγούδια δεν βγαίνει η παραγωγή, φόρος στο ψυγείο, γιατί οι μπύρες χαλούν τη σιλουέτα μας...

Τα πάντα ονομάζονται πλέον είδη πολυτελείας. Εκτός από τα προϊόντα της αργυροχρυσοκοΐας -κάτι τέτοιο θα ωφελούσε τους Τούρκους. Όσοι δηλαδή αμφέβαλαν ότι ο Πασοκισμός φροντίζει τα πάντα διαφεύδονται. Οι μηχανοδηγοί βλέπετε έχουν κάνει τους λογαριασμούς τους: Όσοι ήταν να κατέβουν από το τρένο κατεβήκανε. Οι υπόλοιποι όλο και κάποια κρατική λειτουργία υπηρετούν. Και στον τόπο μας, ως γνωστόν, οι δημόσιοι υπάλληλοι δεν έχουν πλήρη δικαιώματα...

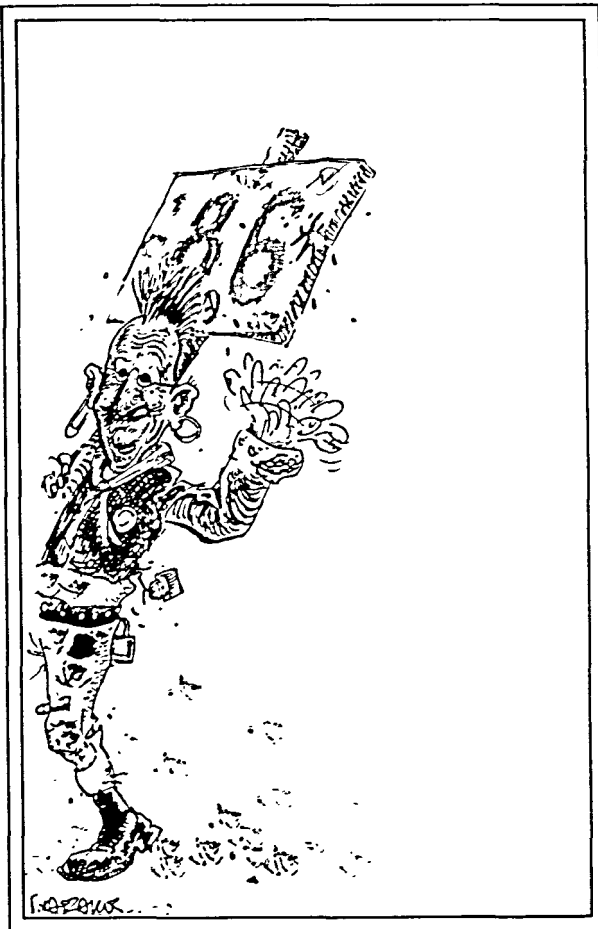
1987! Με τον καινούριο νόμο για τα ναρκωτικά να μοστράρεται σαν συνώνυμο της λέξης «πρόοδος», έτσι που να απορείς πώς δεν το σκέφτηκε ο Δημητράκος, και τον Πρωθυπουργό να υπόσχεται ένα ραδιοφωνικό σταθμό για κάθε πολίτη. 1987! Με τον τοίχο απέναντι από το σπίτι μας να γράφει «οι μπάτσοι πουλάνε την ηρωίνη» και τα συγκροτήματα να σαχαρώνουν το ιδιωτικό κανάλι της τηλεόρασης.

Κάπου εδώ υπάρχει η γαλλική νεολαία που μιλάει πάλι με την ξεχασμένη γλώσσα των συγκρούσεων ή σε πείσμα της Καθημερινής ιστορίας του Έθνους μας, οι Βάσκοι που φωνάζουν πάντα στους ρυθμούς της ΕΤΑ μιλιταίρ για την ανεξαρτησία του Εουσκάντι, το Φωτεινό Μονοπάτι του Περού, η Νικαράγουα των ποιητών Σαντινίστας και η Ιρλανδία των Πρόβος.

Κάπου εδώ και η κάρτα που χτυπάμε τα πρωινά, οι ταινίες που βλέπουμε το βράδυ, τα νυχτερινά φώτα των μπαρ οι μεσημεριάτικες στάσεις, τα μέτρα της λιτότητας, οι επιφυλλίδες, τα σχόλια και τα φωτορομάντζα, η εντός και η εκτός των κονδυλίων του προϋπολογισμού Ελλάδα.

Και εμείς: Που καταφέρνουμε πάντα να ξεχνάμε και να θυμόμαστε, να τα βολεύουμε και να ψηφίζουμε, να αγωνιούμε και να συνεχίζουμε, να απογοητεύομαστε και να επιμένουμε. Που καταφέρνουμε πάντα, αντίθετα από συνθήκες και κυβερνητικές αποφάσεις, να ερωτευόμαστε και να ελπίζουμε.

Ο Γκράμσι δεν ήταν που είπε ότι, «πρέπει να συνδιάζουμε την απαισιοδοξία της γνώσης με την αισιοδοξία της βούλησης»; Είχε δίκιο! Καλώς να μας έρθει το 1987 λοιπόν! Εδώ είμαστε.

ΕΚΚΡΕΜΗ

«ΝΕΑ» ΔΙΑΣΠΑΣΗ

Συμβιβασκή ήθελε να φαίνεται η πρόταση του Κώστα Φιλίππιν στην Κ.Ε. του ΚΚΕ εσωτ. για την αναγνώριση τάσεων στο κόμμα. Ελεύθερες λοιπόν οι τάσεις και τα ρεύματα κατά την εισήγηση που ψηφίστηκε στην Κ.Ε., αρκεί να μην εκφράζονται δημόσια προς τα έξω.

Όμως η ομάδα της «αναβάθμισης» ανακοίνωσε δια του Νίκου Βούτση στην ίδια συνεδρίαση ότι δεν καλύπτεται πλέον από την Αυγή και προτίθεται να εκδώσει περιοδικό. «Δηλαδή;» ρωτήθηκε. «Ό,τι ακριβώς καταλάβατε» ήταν η απάντηση.

Έτσι, το κρίσιμο θέμα της ενότητας του ΚΚΕ εσωτ. κατάφερε για μια ακόμη φορά να κλέψει την παράσταση από την επικυρωμένη «μετεξέλιξη» του κόμματος σε «Νέα Ελληνική Αριστερά». Εξάλλου η συμμετοχή των ανένταχτων, για τους οποίους τόσος λόγος είχε γίνει στο 4ο Συνέδριο, υπήρξε άκρως υποτονική σ' αυτή την καθοριστική για το «νέο φορέα» Κ.Ε. Λογικά λοιπόν υποθέτει κανείς πως το ζήτημα δεν είναι πλέον πόσους ανένταχτους θα συσπειρώσει το ΚΚΕ εσωτ. στη διαδικασία της μετεξέλιξης του, παρά αντιθέτως ποιους και με ποιο τρόπο θα χάσει από τα νυν στελέχη του που εξακολουθούν να υποστηρίζουν τον κομμουνιστικό χαρακτήρα και τη γραμμή της «αναβάθμισης».

Έχουμε ξαναγράψει ότι οι δικαστικές συνέπειες των δύο γραμμών στο β' γύρο των δημοτικών εκλογών είναι πρακτικά αδύνατον να ξεπεραστούν. Το ερώτημα τώρα είναι πότε και πώς θα δοθεί μια ριζική λύση στη σημερινή ερμαφρόδιτη κατάσταση που θυμίζει περισσότερο συγκατοίκηση παρά ενιαίο κόμμα. Τα θέματα και από τις δύο πλευρές είναι ιδιαίτερα προσεκτικά. Η «αναβάθμιση» μπορεί να παίρνει τολμηρές πρωτοβουλίες, όπως η εξαγγελία της έκδοσης περιοδικού, τα στελέχη της όμως δείχνουν να προβληματίζονται έντονα για το τι μέλλον μπορεί να έχει η πολιτική τους ομάδα έξω από το ΚΚΕ εσωτ.

Έτσι η πρωτοβουλία των κινήσεων παραμένει στα χέρια του Λεωνίδα Κύρκου. Ο τελευταίος δείχνει να τρέφει μια στάση επιφυλακτική περιμένοντας την αποδυνάμωση που το δίλημμα της διάσπασης επιφέρει σιγά-σιγά στους ανιπάλους του. Παράλληλα, όμως θα έχει ασφαλώς να αντιμετωπίσει τους πιο αδιάλλακτους της δικής του πτέρυγας που πολύ θα ήθελαν μια λύση εδώ και τώρα.

Κι όσο η εκκρεμότητα παρατείνεται, υπάρχει πάντα η πιθανότητα να φτάσει το ΚΚΕ εσωτ. στο Συνέδριο της Άνοιξης ενωμένο. Τρόπος του λέγειν, δηλαδή...

Κ.Β.

ΠΟΛΙΤΙΚΗ

ΤΟ ΚΑΜΑΡΙ ΤΗΣ ΑΛΛΑΓΗΣ

Η ΚΑΤΑΛΗΨΗ ΤΩΝ ΠΟΛΥΚΛΑΔΙΚΩΝ

Δεν τελειώνει καλά ο χρόνος για τους υπουργούς Παιδείας στην Ευρώπη, και ο δικός μας δεν φαίνεται να αποτελεί εξαίρεση. Μετά από τη «λαοπλάνα» τηλεοπτική εμφάνιση είχαμε:

- Την πιο μαζική απεργιακή κινητοποίηση των εκπαιδευτικών όλων των κλάδων.

- Μια πρωτόφανη κνηπικότητα στα πανεπιστήμια που δεν προμηνύει ευχάριστο 1987.

- Τις καταλήψεις των περισσότερων πολυκλαδικών Λυκείων της χώρας.

Οι τελευταίες καταλήψεις έχουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον γιατί υποδηλώνουν τη χρεωκοπία ενός θεσμού που ήθελε να είναι το καμάρι της Αλλαγής στη Μέση Παιδεία.

Ο «πρωτοποριακός» αυτός θεσμός - ένα από τα λίγα, αν όχι το μοναδικό, θετικό του νόμου είχαν πει τότε οι εκπαιδευτικές ομοσπονδίες, ο σύλλογος γονέων και οι μαθητές - καταρρέει. Το Υπ. Παιδείας φαίνεται να έχει αναστείλει αυτή την επιλογή του όταν:

• στην Γ' τάξη των ΕΠΛ υπάρχουν μόνο 2 από τα 20 βιβλία και στις υπόλοιπες τάξεις λείπουν άσχετα.

• Τα εργαστήρια, θεσμός απαραίτητος για τη λειτουργία των ΕΠΛ, περνούν σ' άλλο φορέα. Δεν θα ανήκουν πια στα ΕΠΛ.

• Δεν δημιουργείται ο 4ος χρόνος εξειδίκευσης για τους κλάδους και κατευθύνσεις που ήδη λειτουργούν.

και ακόμα

• Η ομάδα εργασίας στο Υπ. Παιδείας που είχε την ευθύνη της λειτουργίας τους έχει να συνεδριάσει από τον προηγούμενο Μάιο. Έχει ουσιαστικά διαλυθεί.

Χρειάστηκε λοιπόν οι μαθητές να καταλάβουν 6 ΕΠΛ στο λεκανοπέδιο Αττικής και τα περισσότερα στην υπόλοιπη Ελλάδα για να δηλώσουν οι εντεταλμένοι του Υπ. Παιδείας κ. Μουλακάκης δ/τής Μέσης και κ. Παπαγεωργίου πρώην βουλευτής ότι η ομάδα εργασίας θα ανασυγκροτηθεί. Για να υποσχεθούν ότι θα ξεκινήσει διάλογος με τους μαθητές.

Γιατί είναι πολύ δύσκολο πράγμα να πείσει η κυβέρνηση τους μαθητές ότι είναι «θύματα της βιασύνης οραματισμών που προσέκρουσαν σε αντικειμενικές δυσκολίες όπως είπαν οι παρά πάνω εκπρόσωποι στην Νομαρχία Αττικής, μια και δεν είναι εύκολο να κάνει πίσω στις δικές της επιλογές, σήμερα μάλλον που έχει απομονωθεί: Καθηγητές (ΟΛΜΕ), δήμοι, φοιτητές, μαθητές άλλων γενικών λυκείων, σύλλογος γονέων, σωματεία εργαζομένων υποστηρίζουν τα αιτήματα των μαθητών των ΕΠΛ.

Η απειλή των απουσιών που επικρέμαται πάνω από τους αγωνιζόμενους μαθητές και ο συντηρητισμός ορισμένων γονέων (π.χ. Φιλαδέλφεια) που πιέζουν τα παιδιά τους να πάνε στα μαθήματα είναι οι μόνοι σύμμαχοι που απέμειναν στο Υπουργείο Παιδείας.

Οι καταλήψεις των ΕΠΛ έθεσαν ακόμα ζητήματα που είχαν ξεχαστεί: τη συμμετοχή των μαθητικών κοινοτήτων στα κέντρα λήψης αποφάσεων και το δικαίωμά τους να αγωνίζονται κι όχι μόνο να φυτεύουν δέντρα όπως και είπαν οι μαθητές στο ΕΠΛ Αμπελοκήπων.

Μ.Π.

Η ΔΙΚΗ ΤΟΥ ΣΧΟΛΙΑΣΤΗ

ΑΘΩΟΣ

Έγινε στις 16-12 η δίκη του Σχολιάστη για «αφισορύπανση». Μηνυτής ο απερχόμενος δήμαρχος Αθηνών Δ. Μπέης που όρισε και πολιτική αγωγή, ζητώντας αποζημίωση για ηθική βλάβη. Τελικά το δικαστήριο αθώωσε το περιοδικό. Δέχτηκε αυτό που δε σεβάστηκε ο δήμος: ότι η αφίσα ενός πολιτικού περιοδικού είναι πολιτική επομένως δεν εμπίπτει στις διατάξεις του νόμου για την αφισορύπανση από διαφημιστικό υλικό. Σαν μάρτυρας υπεράσπισης κατέθεσε και εξέφρασε την λύπη και την εκπλήξη της η πρόεδρος του απερχόμενου Δημοτικού Συμβουλίου Άννη Βρυχεία.

Σ.

Η «Πράβντα» μπήκε για τα καλά στη ζωή μας. Η ελληνική έκδοσή της θεωρήθηκε απ' τα σημαντικότερα γεγονότα στο

ΚΑΙ ΜΑΥΡΟΣ ΚΑΙ ΚΙΤΡΙΝΟΣ

Για άλλη μια φορά, με αφορμή την «τρομοκρατολογία» βρεθήκαμε μπροστά σε μια τυπική περίπτωση «κιτρινισμού» και αστυνομικής πλειοδοσίας διά του τύπου. Η «ανακάλυψη» της «γιάφκας» στα Σπόλια τροφοδότση για μέρες τις πρώτες σελίδες των εφημερίδων. Την παράσταση όμως έκλεψε το πρωτοσέλιδο ρεπορτάζ του Γ. Μαύρου στην *Ελευθεροτυπία* (12.12) όπου «αποκάλυψε» με φωτογραφίες τους «καταζητούμενους τρομοκράτες». Λευτέρη Αδελίνη και Σαμίρ Σατζούκ. Τι σημασία έχει αν οι δυο υποτίθεται καταζητούμενοι ούτε εξαφανισμένοι —όπως γράφει— ήταν, ούτε καν τους αναζητήσει η Ασφάλεια; Οι αποκλειστικές πληροφορίες του Γ. Μαύρου είναι πιο ισχυρές κι απ' την αλήθεια. Και για να μη νομίσει κανείς ότι επρόκειτο απλώς για ένα λάθος που συνέβη πάνω στο κυνηγητό για την «είδηση» ή για το εντυπωσιακό «πρωτοσέλιδο», την επομένη ο Γ. Μαύρος και η *Ελευθεροτυπία* δεν επανόρθωσαν —ως ώφειλαν— στην ίδια θέση, αλλά αρκέστηκαν να εξηγήσουν ότι «οι διασταυρωμένες πληροφορίες προέρχονταν από αστυνομικές πηγές». Να αποδίδεις την ευθύνη στην αστυνομία μπορείς μόνο όταν κρατάς κάποια απόσταση απ' αυτήν. Φοβάμαι όμως ότι το ρεπορτάζ θύμιζε περισσότερο κείμενο του Γραφείου Τύπου της Ασφάλειας, παρά έρευνα δημοσιογραφική. Από κει και πέρα, μπορεί κανείς να κάνει μύριες όσες υποθέσεις για το «διάλογο» που έχει ανοίξει ο κ. Μαύρος με τις ένοπλες οργανώσεις, περί «επανάστασης» και άλλων συναφών θεμάτων.

Κρίμα που η *Ελευθεροτυπία* ακολουθεί και στην καθημερινή της έκδοση τον γλυστερό δρόμο της *Κυριακάτικης* εκδοχής της.

Δ.Ψ.

ΠΡΩΤΟΠΟΡΙΕΣ

ΤΑ ΣΚΟΥΠΙΔΙΑ ΤΡΑΓΟΥΔΑΝΕ ΑΚΟΜΑ

Να λοιπόν που ο χειμώνας άρχισε να θερμαίνεται. Ένα χρόνο μετά την εξαγγελία της πρώτης λιτότητας οι εργαζόμενοι δεν θέλουν ή δεν μπορούν άλλο να υφίστανται αδιαμαρτύρητα τις συνέπειές της. *Επικεφαλής της εργατικής δυσαρσκειας* δεν βρέθηκε βέβαια η φιλοκυβερνητική ΓΣΕΕ του κ. Ραυτόπουλου, παρόλο που κι αυτή ακόμη αισθάνθηκε την ανάγκη κάπως να διαμαρτυρηθεί. Ούτε όμως το ΕΚΑ και τα άλλα εργατικά κέντρα που ελέγχονται από την αριστερή αναπολίτευση, παρά τα μαζικά συλλαλητήρια που οργάνωσαν με επιτυχία σε όλη τη χώρα, ούτε αυτά διεκδικούν με αξιώσεις την πρωτοπορεία των νέων αγώνων που αρχίζουν αυτό το χειμώνα.

Από μια περίεργη ιστορική συγκυρία, οι περιφρονημένοι εργατοτέχνιτες των Δήμων έπαψαν να αποτελούν παράδειγμα στις σχολικές εκθέσεις με θέμα «η εργασία δεν είναι ντροπή» και ανέλαβαν πρωτοσέλιδο την ηγεσία ενός δύσκολου και αμφίροπου αγώνα.

Δεν ξέρουμε ποια θα είναι η κατάληξη του. Σίγουρα όμως, και ανεξάρτητα από την έκβαση της συγκεκριμένης απεργίας, η συμβολή της θα μείνει καθοριστική για δύο κύρια λόγους:

—Αμφισβητήθηκε έμπρακτα η δυνατότητα του κράτους να χρησιμοποιεί ανεξέλεγκτα την «πολιτική επιστράτευση» σαν απεργοσπαστικό μέσο. Και μάλιστα η αμφισβήτηση δεν προήλθε αυτή τη φορά από τους υψηλόμισθους πιλότους της Ολυμπιακής, οι αποδοχές των οποίων αποτέλεσαν άλλοθι για την ωμή κατάπαυση των συνταγματικών τους δικαιωμάτων. Και ακόμα,

—Για πρώτη φορά ο στρατός αρνήθηκε να στραφεί «σαν ένας άνθρωπος» εναντίον του «εσωτερικού εκθρού», όπως αυτός ορίζεται από τον κάθε φορά αρμόδιο υπουργό.

Να λοιπόν που τα σκουπίδια θα τραγουδάνε ακόμα για πολύ...

Κ.Β.

ΔΕΝ ΠΑΕΙ ΓΙΑ ΨΑΡΕΜΑ

Ότι στην Ελλάδα οι πολιτικοί πεθαίνουν, όπως και οι ηθοποιοί, επί σκηνής, είναι γνωστό. Αυτό που συνέβη λ.χ. πέρυσι στη Σουηδία, όπου 45χρονος αρχηγός κόμματος παραιτήθηκε, για να κάνει «τόπο στους νέους», είναι αδιανόητο για τη χώρα μας, στην οποία ο Γ. Μαύρος, ας πούμε, επιμένει να παραμένει ευρωβουλευτής, παρ' ό,τι υποβαστάζεται για να φτάσει στην κάλπη.

Και μ' αυτό το δεδομένο πάντως, υπήρξε υπερβολικός ο Αν. Παπανδρέου, όταν, στη σύνοδο της Κεντρικής Επιτροπής του ΠΑΣΟΚ, χαρακτήριζε «αποστράτευση» από τη «μαχόμενη πολιτική» την ενδεχόμενη μετάβασή του στην Προεδρία της Δημοκρατίας —στα εβδομήντα του.

Αλλά δεν είναι μόνον η υπερβολή, που δεν έπεισε ότι αποκλείει όντως το ανώτατο αξίωμα από τα μελλοντικά του σχέδια. Όσοι επιμένουν στο «προεδρολογικό σενάριο» δεν στερούνται επιχειρημάτων:

1. Η προσεκτική διατύπωσή του στην Κεντρική Επιτροπή —λένε, κατ' αρχάς— δεν ήταν σαφής και κατηγορηματική. Δεν είπε ο Αν. Παπανδρέου «δεν πάω για Πρόεδρος» —οι εφημερίδες ερμήνευσαν έτσι τις περιφράσεις του (Στο Εκτελεστικό Γραφείο, λένε, υπήρξε σαφέστερος: «Καλύτερα να πάρω μια βάρκα και να το ρίξω στο ψάρεμα» φέρεται να τους είπε. Αλλά τέτοιες κουβέντες πχούν καθισχυαστικά χωρίς και να δεσμεύουν —αφού δεν φτάνουν στη δημοσιότητα). Και είναι γνωστό από το πρόσφατο παρελθόν πόσο σκόπιμη είναι, σε ορισμένες περιπτώσεις, η ασάφειά του. Πριν από την 9 Μαρτίου 1985 λ.χ. ο Αν. Παπανδρέου δεν έχανε ευκαιρία να εγκωμιάζει τον Κων. Καραμανλή, για τον τρόπο που ασκούσε τα προεδρικά καθήκοντά του και να τον χαρακτηρίζει ως τον καταλληλότερο για το προεδρικό αξίωμα. Άφηνε, έτσι, να εννοηθεί λογικά ότι το ΠΑΣΟΚ θα υποστήριζε την επανεκλογή του —αλλά δεν το είπε ποτέ ξεκάθαρα.

2. Αν με τη σύνθεση της σημερινής Βουλής η μεταπήδηση στην Προεδρία αποτελεί ένα δύσκολο επείγοντα, (δημιουργία λ.χ. καταστάσεων για τη συγκρότηση κυβέρνησης «εθνικής ενότητας», με πιθανούς εταίρους τους Κ. Στεφανόπουλο και τη ΔΗ.ΑΝΑ του, Γ. Ράλλη και Γ. Μπούτο) στην επόμενη Βουλή, με την ασφαλώς δυσμενέστερη για το ΠΑΣΟΚ σύνθεση, η προεδροποίηση του Αν. Παπανδρέου θα είναι αδύνατη.

3. Παρ' όλα όσα είπε —για εσωκομματική, κυρίως, κατανάλωση— στις συνόδους της Κοινοβουλευτικής Ομάδας και της Κεντρικής Επιτροπής, ο διορατικός Αν. Παπανδρέου γνωρίζει καλύτερα από τον καθένα ότι η αυτοδυναμία του ΠΑΣΟΚ ανήκει πιο οριστικά στο παρελθόν. Και ότι είναι όλο και πιο στενά τα περιθώρια εντυπωσιακών χειρισμών, που ενδεχομένως θα ανέκοπταν την κυβερνητική φθορά και θα επηρέαζαν θετικά το εκλογικό σώμα (δημοψήφισμα για τις βάσεις, νέο εκλογικό σύστημα κ.ά.). Και ο Αν. Παπανδρέου δεν είναι ο τύπος του πολιτικού ηγέτη, που θα έφτανε σε μια εκλογική ανακάλυψη, όπου προδιαγράφεται βέβαιη η ήττα και που θα παρέδιδε την σκυτάλη τόσο ομαλά, όσο την παρέλαβε το 1981 από τον Γ. Ράλλη.

Σε όλα αυτά υπάρχει, βέβαια, και το πρόβλημα Σαρτζετάκη, με τη γνωστή ιδιομορφία. Ο Κων. Καραμανλής, που θεωρεί πιθανή τη μετάβασή του Αν. Παπανδρέου στην Προεδρία, «γιατί δεν έχει άλλη διέξοδο», φέρεται να πρεσβεύει ότι η σημερινός Πρόεδρος της Δημοκρατίας, αν δεν συγκρατηθεί σε παραίτηση με κάποιο πρόσχημα, «θα φύγει με σκάνδαλο».

Σκάνδαλο όχι απαραίτητα οικονομικό —μα και δεν θεωρείται σκανδαλώδες σε περίοδο άγριας λιτότητας να αυξάνονται με το νέο προϋπολογισμό η προεδρική κορηγία κατά 31% και οι δαπάνες της Προεδρίας της Δημοκρατίας κατά 26%. Ούτε συναφές, απαραίτως, με κάποια συναλλαγή —στα πλαίσια ας πούμε της πολυχρονιας συνεργασίας του και μετά τις δύσκολες συνθήκες της δικτατορίας με τον πολλαπλώς και με βαρύτατους χαρακτηρισμούς καταγγελλθέντα τέως αναπληρωτή υπουργό Οικονομικών Ν. Αθανασόπουλο.

Η προσοχή και οι έρευνες της πασοκικής ΚΥΠ περί τον σημερινό Πρόεδρο της Δημοκρατίας έχουν —λέγεται— στόχο τον (πιο επικίνδυνο κι απ' τον πασοκικό σωβινισμό) μεγαλοϊδεασμό του (δεν παίρνω όρκο, αλλά μου είπαν ότι στα προεδρικά συρτάρια φυλάσσεται χάρτης με τις «χαμένες πατρίδες»). Διερευνώνται ακόμη οι συναφείς στενές σχέσεις στο παρελθόν του τριδύμου Γ. Θεοδωρακόπουλος-Χρ. Σαρτζετάκης-Λ. Παπακαρύδας. Κάπ από όλα αυτά μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως μέσον πειθούς —χωρίς να χρειαστεί να φτάσει στο φως της δημοσιότητας.

Δεν θα άξιζε, βέβαια, τον κόπο να ασχολείται κανείς πρωτοχρονιάτικα με την οιωνοσκοπία περί τα μελλοντικά σχέδια του Αν. Παπανδρέου. Αν δεν ήταν να σημειωθούν, μέσα στον καινούργιο χρόνο, αποφασιστικές πολιτικές εξελίξεις. Κι αν δεν είχε ιδιαίτερη σημασία για την πολιτική ζωή του τόπου η «αποστράτευση» του Αν. Παπανδρέου, που ενδεχομένως θα αποδέσμευε όσες προοδευτικές δυνάμεις παραμένουν στο ΠΑΣΟΚ, όπου η πατερναλιστική παρουσία του εξακολουθεί να επιβραβεύεται με ομοφωνίες στις αποφάσεις και ομοβροντίες στα χειροκροτήματα...

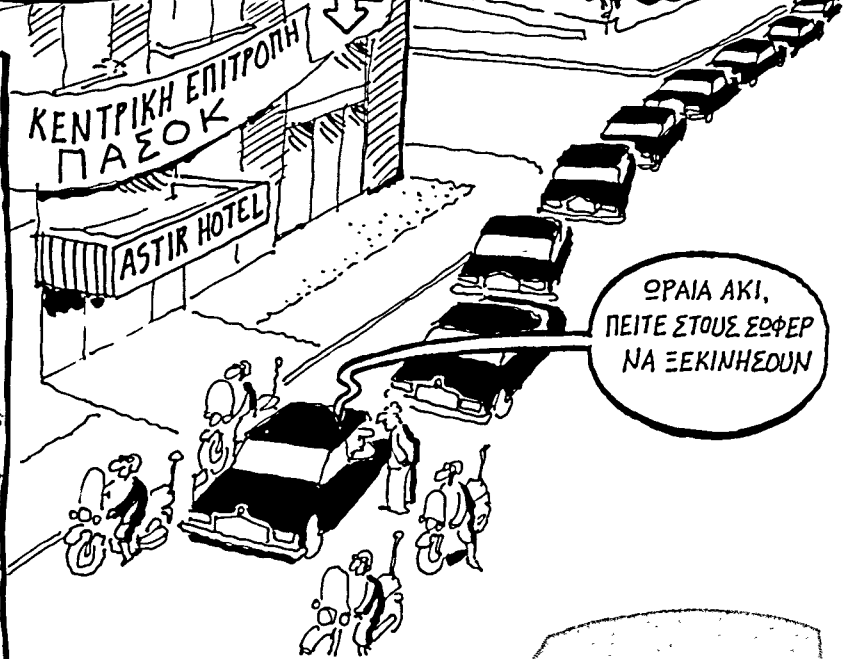

χώρο του τύπου τη χρονιά που μας πέρασε.

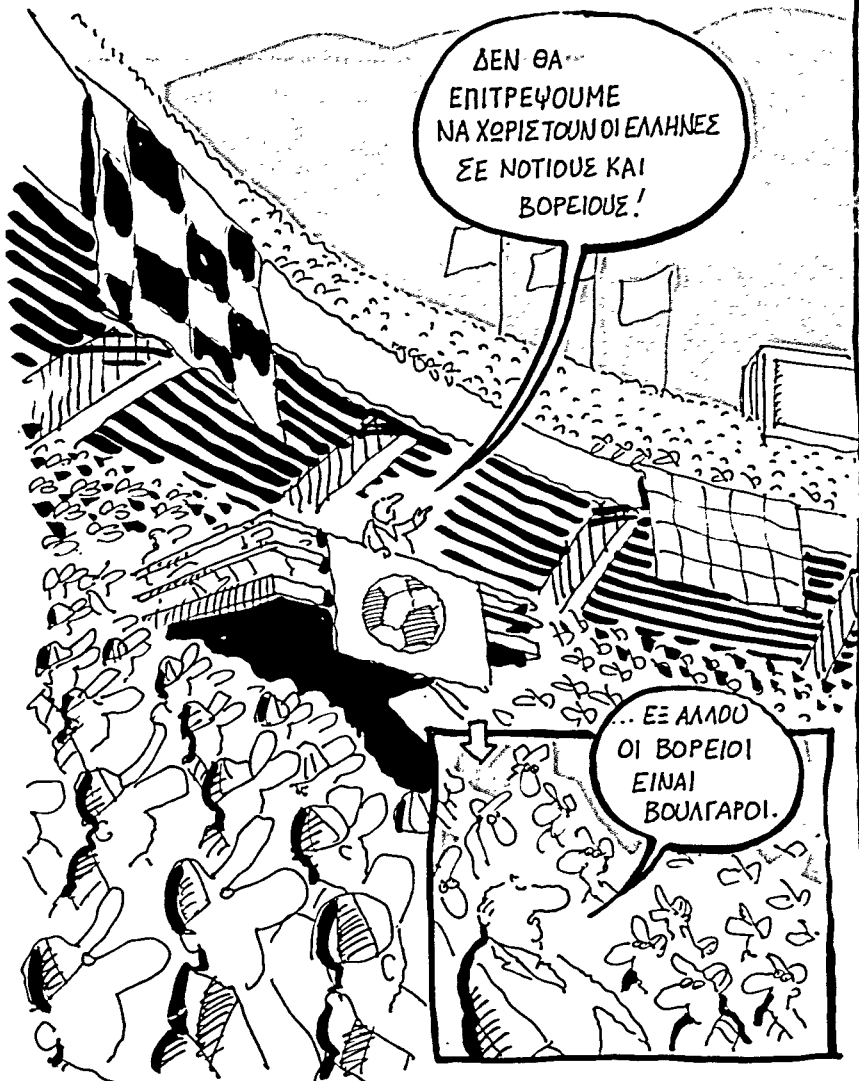
(ιδέα: Διονύσης Φωτόπουλος, Φωτο: Κώστας Ελευθεράκης)

Η ΠΙΟ ΚΛΙΜΑ

ΤΟΥ ΓΙΑΝΗ ΛΩΝΟΥ

ΔΕΝ ΘΑ ΕΠΙΤΡΕΨΟΥΜΕ ΝΑ ΧΟΡΙΣΤΟΥΝ ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΣΕ ΝΟΤΙΟΥΣ ΚΑΙ ΒΟΡΕΙΟΥΣ!

... ΕΞ ΑΛΛΟΥ ΟΙ ΒΟΡΕΙΟΙ ΕΙΝΑΙ ΒΟΥΛΓΑΡΟΙ.

ΣΥΓΝΩΜΗ.. ΜΠΟΡΕΙΤΕ ΝΑ ΠΕΡΙΜΕΝΕΤΕ ΜΙΑ ΕΤΙΓΜΗ Ν' ΑΜΑΞΟΥΜΕ ΚΑΣΕΤΑ;

ΡΕ ΘΑΝΑΣΗ ΠΙΑΣΕ ΜΙΑ ΚΑΙΝΟΥΡΓΙΑ ΚΑΣΕΤΑ..

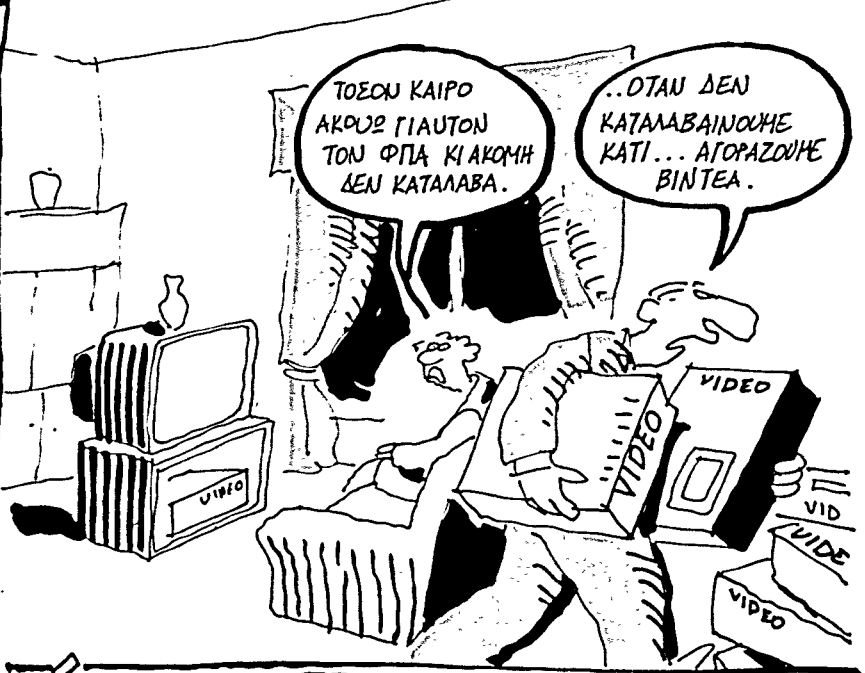
ΚΑΙ ΠΑΛΙ ΣΥΓΝΩΜΗ ΑΜΑ ΔΕ ΒΡΙΣΚΟΥΜΕ ΚΑΣΕΤΑ. ΜΠΟΡΕΙΤΕ ΝΑ ΜΙΛΑΤΕ ΑΡΓΑ, ΓΙΑ ΝΑ ΓΡΑΦΟΥΜΕ ΤΗ ΣΥΝΔΙΑΛΕΞΗ ΣΑΣ, ΜΕ ΤΟ ΧΕΡΙ;

ΑΠΟ ΤΩΤΕ ΠΟΥ Ο ΤΟΜΠΡΑΣ ΑΦΗΞΕ ΣΤΗΝ ΚΥΡΤΙΣ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΕΙΣ, ΒΑΡΕΣΑΝ ΔΙΑΛΥΣΗ.

ΕΙΠΑΜΕ... ΕΙΜΑΙ ΥΠΗΡΕΤΗΣ ΤΟΥ ΛΑΟΥ!

... ΑΜΑ ΟΧΙ ΚΑΙ ΤΩΝ ΣΚΟΥΠΙΔΙΑΡΕΣΩΝ

ΤΟΣΟΥ ΚΑΙΡΟ ΑΚΡΟΥΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΤΟΝ ΦΠΑ ΚΙ ΑΚΟΜΗ ΔΕΝ ΚΑΤΑΛΑΒΑ.

.. ΟΤΑΝ ΔΕΝ ΚΑΤΑΛΑΒΑΙΝΟΥΜΕ ΚΑΤΙ... ΑΓΟΡΑΖΟΥΜΕ ΒΙΝΤΕΑ.

ΑΠΕΡΓΙΑ

ΔΙΑΛΟΓΟ

ΕΣΥ ΚΑΡΛ... ΕΙΝΑΣ ΟΙΚΟΝΟΜΟΛΟΓΟΣ, ΕΙΝΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ,... ΕΙΝΑΣ ΜΑΡΞΙΣΤΗΣ... ΚΑΙ ΝΑ ΠΑΝΙΚΟΒΑΛΕΣΑΙ ΜΕ ΤΟΝ Φ.Π.Α.!!

.. ΕΙΜΑΙ ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΦΡΗΝΤΡΙΧ.!!

18/28 19/10/01

Η ΝΕΟ-ΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΗ βαρβαρότητα υπέστη ήδη την πρώτη της ήττα. Οι σύγχρονες επιταγές του κεφάλαιου που στη Δ. Ευρώπη οδήγησαν στην πείνα και στην εξαθλίωση, στον κομφορμιστικό και στην ιδιώτευση, στο αχαλίνωτο κυνήγι του κέρδους, στη διάλυση των κινημάτων και στην αφαίρεση και των πιο στοιχειωδών κατακτήσεων τσακίστηκαν για πρώτη φορά μπροστά στο αυθόρμητο και γνήσιο δημοκρατικό κίνημα της γαλλικής νεολαίας. Καμιά αστική τάξη της Δ. Ευρώπης δεν μπορεί να κοιμάται ήσυχα αυτή τη στιγμή.

Οκτώ μήνες τώρα οι γάλλοι νεο-φιλελεύθεροι του Σιράκ προχωρούσαν ακάθεκτοι στα βήματα του Ρήγκαν και της Θάτσερ: ιδιωτικοποιήσεις των περισσότερων μεγάλων επιχειρήσεων, ιδιωτικοποίηση της κρατικής τηλεόρασης, ανεργία και φτώχεια για τους πολλούς, απελευθέρωση των ενοικίων, νέος κώδικας για την απόκτηση της ιθαγένειας, μαζικές απελάσεις μεταναστών, απεριόριστες εξουσίες στην Αστυνομία, περιορισμός των κοινωνικών δαπανών και χτύπημα της κοινωνικής Ασφάλισης, νέος αντιδραστικός νόμος για τις εκτρώσεις, νέος αντιδραστικός νόμος για τα ναρκωτικά... Και άκρατος φιλο-αμερικανισμός, κοινωνική και πολιτιστική στόμωση, καταστολή στους δρόμους και στις πλατείες, ρατσισμός και ξενοφοβία.

Πράγματι, ο γαλλικός νεο-φιλελευθερισμός είχε προετοιμάσει πολύ καλά τους ιδεολογικούς όρους για μια μεγάλη επίθεση του κεφάλαιου. Στηριγμένος σε μια αστική τάξη με παράδοση δυο αιώνων στην κουλτούρα, στη φιλοσοφία και στην ιδεολογία. Με ασύγκριτους μηχανισμούς οργάνωσης της πολιτισμικής της ηγεμονίας. Και με ανοιχτούς τους δρόμους από την ήττα της Αριστεράς που σύρθηκε στη συνδιαχείριση της οικονομικής κρίσης, κατέστειλε όλη τη δυναμική της εκλογικής νίκης του '81, οδήγησε τα εργατικά συνδικάτα στην αποδιοργάνωση και την εργατική τάξη στον κατακερματισμό.

Η εκπαιδευτική μεταρρύθμιση...

Και εκεί που όλα έδειχναν ότι θα παιζόταν η τελευταία πράξη του έργου όλα, μα όλα, ανατράπηκαν. Στο εκπαιδευτικό νομοσχέδιο των Monory-Denaquet συμπυκνώθηκαν όλες οι αντιθέσεις που άρχισε να προκαλεί ο νεο-φιλελευθερισμός.

Ποια είναι τα κυριότερα σημεία αυτής της μεταρρύθμισης: 1) η *επιλογή*. Τα ίδια τα Πανεπιστήμια μπορούν να καθορίσουν κάθε χρόνο και τον αριθμό των εισακτέων σ' αυτά και τους όρους με τους οποίους θα επιλέγουν τους φοιτητές. Στο όνομα αυτής της περιφέρειας «αυτονομίας» των Πανεπιστημίων το σχολικό εθνικό δίπλωμα - το bac - δεν αρκεί πια για την είσοδο στα Πανεπιστήμια. Οι εισακτέοι περιορίζονται με θιαύπο τρόπο.

Στην ίδια λογική τα Πανεπιστήμια μπορούν να ορίζουν τους όρους επιλογής για το πέρασμα από τον πρώτο κύκλο στο δεύτερο (δηλαδή μετά τα 2 πρώτα χρόνια όπου υπάρχει το *DEUG*, στα επόμενα δύο-licence και maîtrise).

2) Τα *Εθνικά Διπλώματα*. Τα πτυχία των Σχολών παύουν να είναι ισότιμα. Η ιεραρχία των Πανεπιστημίων που καθιερώνεται καθορίζει και την αξία του πτυχίου. Ανάλογα με τη θέση της στην πανεπιστημιακή ιεραρχία κάθε Σχολή έχει δικαίωμα να μην αναγνωρίζει την άλλη που (υποτίθεται) είναι κατώτερη, κόβοντας έτσι τόσο τις μεταγραφές όσο και την ένταξη στα μεταπτυχιακά.

3) Το *τέλος της συνδιοίκησης*: οι καθηγητές 1ης βαθμίδας είναι οι μόνοι αρμόδιοι να καταλαμβάνουν τα υπεύθυνα πόστα της Σχολής και του τομέα και να καθορίζουν τις τύχες της.

4) Τα *διδάκτρα*: κάθε Σχολή καθορίζει πλέον η ίδια το ποσό που ζητά για εγγραφή και όχι το κράτος. Δημιουργούνται αυτομάτως έτσι δύο τύποι Σχολών: οι «Σχολές της ελίτ» από τη μια, και οι «Σχολές της υποβάθμισης» από την άλλη.

Αν όμως η εκπαιδευτική αυτή μεταρρύθμιση προσπά-

θησε να μεγαλώσει την επιλογή, να ανοίξει ουσιαστικά το δρόμο στις μεγάλες επιχειρήσεις για τον έλεγχο των Πανεπιστημίων, οικονομικό και παιδαγωγικό - τουλάχιστον των Σχολών της ελίτ, να περικόψει δραστικά τόσο τους εισακτέους όσο και τους απόφοιτους (μέσω των ενδιάμεσων επιλογών), να κάνει τη μόρφωση αναγκαστικά προνόμιο των λίγων και των πλούσιων, δεν πρέπει να μας διαφύγει ακόμα περισσότερο το πλαίσιο και οι συνθήκες μέσα στις οποίες πήγε να περάσει μια τέτοια πολιτική. Η γαλλική εκπαίδευση υπήρξε ανέκαθεν τρομερά *επιλεκτική* και *αντιδημοκρατική*. Επιστημονικές δουλειές που απέδειξαν με συγκεκριμένο τρόπο την αντιδημοκρατική επιλογή της γαλλικής εκπαίδευσης γνώρισαν τεράστια επιτυχία στη Γαλλία όταν εκδόθηκαν (βλ. κυρίως P. Bourdieu - Jean - Claude Passeron: «La Reproduction», 1970, Minuit, C. Baudelot - R. Establet: «L' école primaire divise» 1975, Maspero και «Les étudiants, l' emploi, la crise» Maspero 1981). Το γεγονός είναι ότι

σήμερα 30% περίπου των μαθητών φτάνει να κατέχει το bac, ενώ το 1971 το ποσοστό αυτό ήταν μόνο 20%. Ο ρόλος που παίζει η ταξική καταγωγή, ο τόπος κατοικίας, η μόρφωση των γονιών, η εθνικότητα κλπ. είναι καθοριστικός. Όπως σημειώνει π.χ. ο R. Establet (Nouvel Observateur No 1111) ενώ ο αριθμός των κοριτσιών ανωτέρων στρωμάτων που παίρνουν το bac αυξάνει σ' αυτή την περίοδο κατά 33%, για τα κορίτσια των μεσαίων στρωμάτων η αύξηση είναι 13% και για τα κορίτσια των εργατικών στρωμάτων μόνο 8%.

Η αδημοσίευτη ακόμα δουλειά του R. Establet («η διαφοροποιημένη κοινωνική αποδοτικότητα της φοίτησης» doctorat d' Etat στο Πανεπιστήμιο της Ναντ, Μάρτιος 1985) έχει δείξει ακόμα πιο εντυπωσιακά αποτελέσματα: τα παιδιά των αστικών τάξεων έχουν κατά 72,6% σίγουρη την ένταξή τους στο Πανεπιστήμιο, τη στιγμή που τα στοιχεία δίνουν 53,7% για τις μεσαίες τάξεις, 21,2% για τους ειδικευμένους εργάτες και 15% για

ΠΑΡΙΣΙ

1986

τους μισθωτούς αγρότες. Οι ανισότητες είναι αρκετά μεγάλες ανάλογα με τον τόπο διαμονής (Παρίσι - επαρχία, πόλη - ύπαιθρος κλπ.) όπως και ανάλογα με την εθνική καταγωγή (μόνο 35% των παιδιών μεταναστών φτάνουν να έχουν το bac. Σύμφωνα δε με στοιχεία της Γαλλικής Στατιστικής Υπηρεσίας που ανακάλυψε ο Estabiet για να μπορούν όλα τα παιδιά να έχουν ίσες ευκαιρίες στη μόρφωση μ' αυτά των αστικών τάξεων θα έπρεπε ο αριθμός των εκπαιδευτικών να υπερδιπλασιαστεί (1.400.000 αντί 600.000) και ο προϋπολογισμός για την Εθνική Εκπαίδευση να υπερτριπλασιαστεί, κάτι που θα οδηγούσε στο να αποτελεί το 60-70% των κρατικών δαπανών.

Και το νέο κίνημα νεολαίας

Μια νέα γενιά λοιπόν της γαλλικής κοινωνίας αρχίζει να αισθάνεται ασφυκτική την επιλογή που επιβάλλει ο σχολικός μηχανισμός. Η τραγική αντίφαση για την αστική τάξη είναι ότι ενώ κατάφερε να επιβάλλει το ιδεολογικό μοντέλο του πετυχημένου επιχειρηματία και του κέρδους στη νέα γενιά, είναι αναγκασμένη από την άλλη να *επιλέξει* αυτούς που θα γίνουν επιχειρηματίες και αυτούς που θα *απορριφθούν* από την ταξική εκπαιδευτική λειτουργία.

Πάνω σ' αυτή την αντίφαση, που οξύνεται, λόγω της οικονομικής κρίσης, αναπτύχθηκε το νέο νεολαιίστικο κίνημα που έθεσε άμεσα το ζήτημα της επιλογής: NON - NON - NON A LA SELECTION ήταν το σύνθημα που δοούσε ρυθμικά το Παρίσι. Κι αλήθεια, σαν απάντηση σ' όσους θα κατηγορούσαν το κίνημα σαν απολιτικό: υπάρχει πιο πολιτικό σύνθημα από αυτό που αμφισβητεί την (ταξική) επιλογή και θέτει το ζήτημα του εκδημοκρατισμού της εκπαίδευσης; Ναι, είναι αλήθεια ότι το κίνημα αυτό δεν διακρίνεται για την υπερ-πολιτικοποίησή του. Και δεν είναι και εξαιρετικά ριζοσαστικό. Μα αυτή είναι όμως η δύναμή του. Είναι κίνημα ζωντανό, αυθόρμητο, που σέβεται την πολυμορφία, τη διαφορετικότητα. Η παραπέρα συνειδητοποίησή του ακολουθεί τους φυσικούς ρυθμούς του κοινωνικού του χώρου, δεν πλασάρεται από τα «πάνω» σαν έτοιμη συνταγή. Ένα κίνημα ποτέ δεν είναι πολιτικό και ριζοσαστικό εκ των προτέρων: ένα κίνημα ακριβώς επειδή είναι *κίνημα πολιτικοποιείται και ριζοσαστικοποιείται* στην πορεία. Ο βαθύς σεβασμός στο μαζικό κίνημα και στην αυτονομία του είναι το μεγάλο δίδαγμα από το Παρίσι του '86. Αυτός ο σεβασμός αφήνει ελεύθερη τη φαντασία και τη δημιουργικότητα, την έκφραση και τη συλλογικότητα φέρνει πιο κοντά στις διαδικασίες και τους λιγότερο πολιτικοποιημένους ή ριζοσαστικοποιημένους, δεν απογοητεύει και δεν στέλνει στα σπίτια τους τους λιγότερο πεισμένους. Αυτό το κίνημα που όσο πέρασαν οι μέρες γινόταν όλο και πιο ριζοσαστικό, όλο και πιο πολιτικό γιατί ακριβώς έκφραζε και σεβόταν τους *ρυθμούς πολιτικοποίησης και ριζοσαστικοποίησης της θέσης του*, ε λοιπόν αυτό το κίνημα κατάφερε μια τεράστια πολιτική νίκη απέναντι στην εξουσία (κι ας ήταν ανύπαρκτο 15 χρόνια), όπλισε με μεγάλο κουράγιο όλες τις εκμεταλλευόμενες κοινωνικές δυνάμεις στην αντίστασή τους στο νεο-φιλελευθερισμό, ανέτρεψε την ιδεολογική συγκυρία στη Γαλλία, επέδρασε στην ανάπτυξη φοιτητικών κινητοποιήσεων στην Ιταλία, στην Ισπανία και στη Γερμανία, ξανανομιμοποίησε την κοινωνική κινητοποίηση όπως μας είπε και ο Maurice Najman, από τους ηγέτες του Μάη '68 και σήμερα στέλεχος της Εναλλακτικής Αριστεράς στη Γαλλία, στη συζήτηση που ακολουθεί. Και για τη φύση αυτής της κοινωνικής κινητοποίησης όπως και για τις προοπτικές της δεν υπάρχουν ασφαλώς αρμοδιότεροι να μιλήσουν από τους ίδιους τους πρωταγωνιστές. Η Claire (μέλος της UNEF.I.D. στην οποία συμμετέχουν σοσιαλιστές και τροτσκιστές όλων των πολιτικών τάσεων, η μεγαλύτερη σήμερα υπαρκτή φοιτητική οργάνωση στη Γαλλία) και η Alice (ανένταχτη), μέλη της Απεργιακής Επιτροπής της Nanterre εξηγούν και αναλύουν το νέο γαλλικό φοιτητικό και νεολαιίστικο κίνημα.

Χριστόφορος Βερναρδάκης

Ο νεο-φιλελευθερισμός δεν κέρδισε τη νεολαία

Σχολιαστής: Κατ' αρχήν τι συμβαίνει σήμερα στη Γαλλία, τι σημαίνει αυτό το νέο δυναμικό και πλατύ κίνημα για τη γαλλική κοινωνία;

M. Najman: Το πρώτο-πρώτο πράγμα που πρέπει να πούμε είναι ότι για όλο τον κόσμο αυτό ήταν μια έκπληξη. Κανείς, κανένα πολιτικό ρεύμα, ακόμα και οι πιο αισιόδοξοι, δεν μπορούσε να φανταστεί ένα τόσο πλατύ και εξαιρετικά δυναμικό κίνημα. Μπορώ να κάνω μια

σύγκριση, η ταχύτητα και η πλατύτητα της εξάπλωσης αυτού του κινήματος είναι πολύ μεγαλύτερη από αυτή που γνωρίσαμε τις πρώτες-πρώτες μέρες του Μάη '68.

Για να τονίσω κάτι ακόμα σχετικά με την έκπληξη, 15 μέρες πριν την έναρξη της απεργίας οι φοιτητές που πρόσκεινται στο εναλλακτικό ρεύμα οργάνωσαν μια συνάντηση (ήταν καμιά σαρανταριά) και το βασικότερο θέμα που αναδείχθηκε από όλους ήταν η κρίση του φοιτητικού κινήματος, η απάθεια των φοιτητών. 15 μέρες

Η ΑΠΟΨΗ ΤΟΥ '68ΑΡΗ MAURICE NAJMAN

Η ΑΠΕΡΓΙΑΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΗΣ NANTEP ΜΑΣ ΕΞΗΓΕΙ

Σχολιαστής: Ας αρχίσουμε από τον τρόπο οργάνωσης του σημερινού κινήματος; τις συντονιστικές επιτροπές, τις απεργιακές επιτροπές κ.λπ.

Claire: Αρχίσαμε την απεργία στη Nanterre αφού την ψήφισαν 2.000 φοιτητές στη Γενική Συνέλευση. Από και πέρα αρχίσαμε να οργανωνόμαστε γιατί, πρέπει να το πούμε, είμαστε ένα κίνημα πολύ αυθόρμητο, ένα κίνημα που εξέπληξε όλο τον κόσμο. Ένα καινούριο κίνημα που δημιουργούσε μια ιστορική κίνηση και που θα έπρεπε να δημιουργήσει και μια νέα οργανωτική δομή, υιοθετημένη από το κίνημα. Η πρώτη απεργιακή επιτροπή γίνεται λίγο θιαστικά μέσα στην Γ.Σ. αλλά κατόπιν αρχίζει να δομείται μ' ένα τρόπο πιο αυστηρό και πιο δημοκρατικό. Δηλ. υπάρχουν οι Γ.Σ. των Τομέων που

λειτουργούν στο Πανεπιστήμιο (δηλ. οι Τομείς Δικαίου, Οικονομίας, Γραμμάτων, Φιλοσοφίας κ.λπ.) και κάθε Συνέλευση εκλέγει 10 εκπροσώπους. Όλοι οι εκπρόσωποι των επιμέρους Τομέων συγκροτούν την Απεργιακή Επιτροπή που ο ρόλος της είναι να οργανώσει την απεργία και όχι να την καθοδηγήσει. Αυτό κατοχυρώνεται με την *εξουσιοδότηση* από τις Γεν. Συν. τους που έχουν τα μέλη της Απεργ. Επιτροπής και με το ότι οι προτάσεις της Απεργ. Επιτροπής *κρίνονται* και *ψηφίζονται* στις Γ. Συνελεύσεις που συνέρχονται κάθε μέρα.

Αυτή είναι η βασική δομή. Λειτουργούν επίσης εκτός από την Απεργ. Επιτροπή οι επιτροπές προβληματισμού, οι Τεχνικές Επιτροπές για τα άμεσα τεχνικά ζητήματα, οι Οικονομικές Επιτροπές, οι Επιτροπές Τύπου, οι επιτροπές επαφής με τα άλλα Πανεπιστήμια, οι

Η γενιά των «καλών παιδιών» τελείωσε

μετά ξεκίνησε η απεργία.

Τώρα, η πιο πολιτική σημασία αυτού του κινήματος που μπορεί να επισημάνει κανείς είναι καταρχήν η ανακοπή της πολιτιστικής ηγεμονίας του νεοφιλελευθερισμού, του ατομικισμού, του κοινωνικού μοντέλου του Bernard Tapie.

Σ.: Σχετικά μ' αυτό, παρατηρούμε ότι η πρωτοπορία αυτού του κινήματος είναι η μαθητική νεολαία.

M.N.: Σαφέστατα. Πιστεύω ότι αυτό εξηγείται από τη συσσώρευση πρόσφατων εμπειριών μέσα στη νεολαία που άρχισαν κυρίως με τη μάχη εναντίον στο ρατσισμό. Οι φυσικές πρωτοπορίες του μαθητικού κινήματος - που δεν διαθέτει ούτε πολιτική δομή ούτε πολιτικές συνδικαλιστικές οργανώσεις - ήταν συνδεδεμένες με το S.O.S. Racisme μέσω των σχολικών επιτροπών ενάντια στο ρατσισμό. Υπήρχαν 16.000 τέτοιες σχολικές επιτροπές σ' όλη τη Γαλλία. Κι αυτό ήταν που καλλιέργησε στη νέα γενιά τις αξίες της ισότητας, της αλληλεγγύης... Οι πρόσφατες απελάσεις για το Μαλί, οι νόμοι για τις ιδιωτικές φυλακές και τα ναρκωτικά ενίσχυ-

σαν τις αξίες αυτές. Το να ποινικοποιείς με τέτοια βία οτιδήποτε έχει σχέση με την καθημερινή ζωή των νέων έπαιξε σίγουρα ένα ρόλο. Δεν ξέρω αν η κυβέρνηση θα αποσύρει τελικά το νομοσχέδιο μα όσον αφορά τις βαθύτερες συνέπειες που θάχει αυτό το κίνημα μπορούμε να πούμε ότι η αποσύνθεση των κοινωνικών ταυτοτήτων από τις αξίες του νεο-φιλελευθερισμού και της Νέας Δεξιάς δέχτηκε ένα μεγάλο πλήγμα.

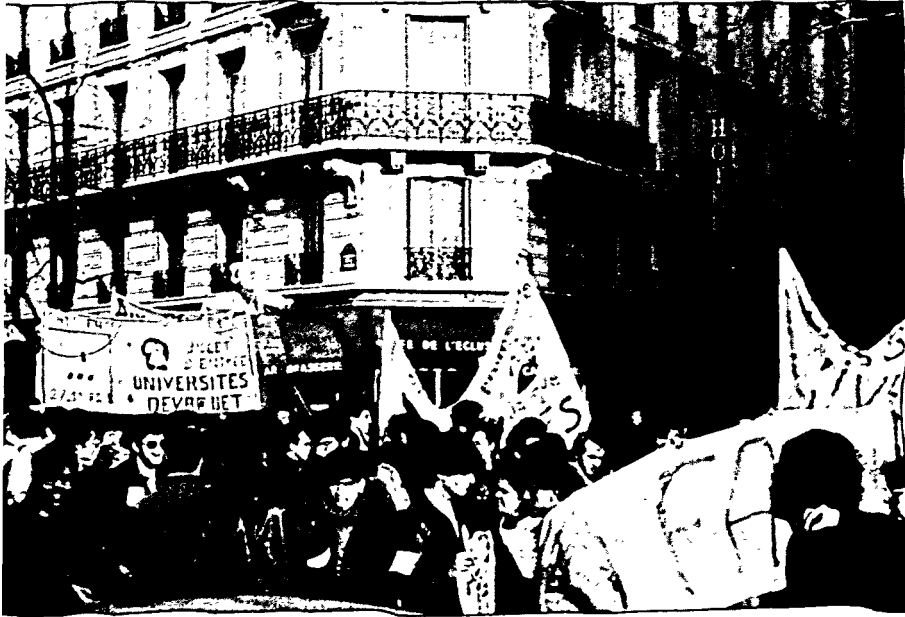
Σ.: Υπάρχει δηλαδή μία ιστορική ιδεολογική στροφή για τη Γαλλία;

M.N.: Είναι νομίζω προφανές. Δεν κέρδισαν τη νεολαία κέρδιζαν τη γενιά μου. Αυτό είναι φανερό.

Σ.: Υπάρχει ένα άλλο στοιχείο αυτού του κινήματος, η μεγάλη δυσπιστία του απέναντι στις πολιτικές οργανώσεις, στα πολιτικά κόμματα, στην παραδοσιακή πολιτική... Τι σημαίνει αυτό για την εναλλακτική Αριστερά;

M.N.: Κοίταξε, η δυσπιστία αυτή είναι ένα πράγμα που το συναντήσαμε πάντα, αν όχι απόλυτα, τουλάχιστον

σχετικά, στη σχέση ανάμεσα στις πολιτικές οργανώσεις και στη μάχη των φοιτητών και μαθητών. Υπάρχει μια τραυματική εμπειρία στη Γαλλία αλλά πιστεύω κι αλλού, στο βαθμό που η άκρα Αριστερά (και μιλώ για την άκρα Αριστερά γιατί αυτή ήταν που κυριαρχούσε στο μαθητικό και φοιτητικό κίνημα) από το '68 και μετά προσπάθησε να χειραγωγήσει το μαζικό κίνημα. Αποτέλεσε μια πραγματική παράδοση για την άκρα Αριστερά, που το πλήρωσε άλλωστε ακριβώς. Αυτή είναι η μία πλευρά. Από την άλλη πλευρά δεν πιστεύω ότι ο «απολιτικισμός» που προπαγανδίζουν πολλοί φοιτητές και μαθητές είναι μια απόρριψη του πολιτικού. Δεν καταλαβαίνω τι είναι πιο πολιτικό από το να κάνεις μια απεργία, να καταλαμβάνεις τα Πανεπιστήμια ενάντια σε μια μεταρρυθμίση που δείχνει σαφώς τους νεο-φιλελεύθερους προσανατολισμούς της κυβέρνησης, τι είναι πιο πολιτικό από το να προσπαθείς να οργανώσεις και να συνθέσεις αντιπροτάσεις για το Πανεπιστήμιο, όπως γίνεται σήμερα εδώ. Λοιπόν, ο «απολιτικισμός» αφορά τις οργανώσεις. Μέχρι ενός σημείου αυτό είναι θετικό. Δεν αφορά όμως το ίδιο το κίνημα. Αν το κίνημα καταφέρει να οργανώσει το λόγο του με συνθετικές αντιπροτάσεις πιστεύω ότι

επιτροπές κατάληψης από τη στιγμή που τις αποφασίσαμε σαν μέσο συνέχισης... Καθένας μπορεί να συμμετέχει ελεύθερα-σ' αυτές τις επιτροπές.

Σε εθνικό επίπεδο τώρα, κάθε Πανεπιστήμιο συμμετέχει με 5 εκπροσώπους του στην Εθνική συντονιστική, που εκλέγονται στο εσωτερικό της Απεργ. Επιτροπής. Η Εθν. Συντον. συνεδριάζει δυο φορές τη βδομάδα για να εκτιμήσει την κατάσταση και να αποφασίσει τι θα προτείνει στις Γ.Σ. των σχολών. Οι εκπρόσωποι ανανεώνονται σε κάθε νέα εξουσιοδότηση που δίνει η Γ.Σ.

Κατά την άποψή μου οι Επιτροπές αυτές θα συνεχίσουν να λειτουργούν και μετά την ανάκληση ενδεχομένως του νομοσχεδίου για να δώσουν την ευκαιρία στους φοιτητές να εκφράζουν τα προβλήματά τους μέσα στο Πανεπιστήμιο.

Σ.: Ας δούμε τώρα κάτι άλλο: είναι πάνω σχεδόν από 10 χρόνια που το γαλλικό φοιτητικό κίνημα είναι σχεδόν ανύπαρκτο. Η επανεμφάνισή του εκπλήσσει όλο τον κόσμο. Κατα την γνώμη σας τι σημαίνει για την γαλλική πολιτική ζωή αυτή η επανεμφάνιση;

Alice: Υπάρχουν δύο ζητήματα: το πρώτο είναι σε σχέση με τον σχολικό μηχανισμό ο οποίος βρίσκεται σε μια διαδικασία αλλαγής που θίγει ακόμα περισσότερο τους φοιτητές και τους μαθητές. Το δεύτερο αφορά ένα συνολικότερο θέμα, είχαμε μία κυβερνητική αλλαγή που έχει αρχίσει να εφαρμόζει μια αντιδραστική πολιτική,

ενάντια στην οποία οι φοιτητές αρχίζουν να αντιδρούν. Έχουμε σαν παραδείγματα τις επιθέσεις στην Κοινωνική Πρόνοια-Ασφάλιση, το νέο νόμο για την εθνικότητα...

Claire: Συμφωνώ κι εγώ όσον αφορά τη γενική πολιτική κατάσταση. Νομίζω όμως ότι πρέπει να αναλύσουμε και το ίδιο το σημερινό φοιτητικό κίνημα. Είναι ένα κίνημα πραγματικά ιστορικό, δεν υπήρξαν τέτοιες διαδηλώσεις από το 1968. Αλλά δεν πρέπει να το συγχέουμε ούτε με το '68 ούτε ακόμα και με το νεολαιίστικο κίνημα του SOS Racisme. Αν το κίνημα αυτό είναι πολύ σημαντικό μέσα στη σημερινή συγκυρία είναι γιατί καταρχήν είναι ένα κίνημα ενάντια σ' ένα κυβερνητικό μέτρο, στο νόμο Devaquet, που διαβάστηκε κι αναλύθηκε απ' όλους τους φοιτητές. Μ' αυτό τον τρόπο οι φοιτητές διαδηλώνουν την προσήλωσή τους σε μερικές ηθικές αξίες και δικαιώματα: όταν αγωνιζόμαστε ενάντια στην επιλογή υπερασπιζόμαστε το δικαίωμα όλων στην μόρφωση και στην εκπαίδευση. Από κει και πέρα δεν ξέρουμε τις μορφές που μπορεί να πάρει αυτό το κίνημα. Αλλά σίγουρα, οι φοιτητές δεν είμαστε μια συντεχνιακή κατηγορία αλλά μια γενιά νεολαίας που την αφορούν και τα γενικότερα προβλήματα όπως η εθνικότητα, ο ρατσισμός...

Σ.: Υπάρχει για το σημερινό κίνημα μια νέα σχέση με την πολιτική, τις πολιτικές οργανώσεις τα κόμματα, την πολιτική σκηνή και με ποιες μορφές εμφανίζεται;

Alice: Θα μιλήσω από τη μεριά μου με την ιδιότητα της «μη-ενταγμένης»: πιστεύω ότι η πλειοψηφία των φοιτητών δεν είναι πολιτικοποιημένη με τη γνωστή έννοια της πολιτικοποίησης. Αντίθετα, όπως το είδαμε και στην περίπτωση του SOS Racisme αλλά και στο εξωτερικό με τους Πράσινους της Γερμανίας, υπάρχει μια αντίδραση της νεολαίας που εκδηλώνεται έξω από τους πολιτικούς θεσμούς. Και πιστεύω ότι αυτό είναι που δίνει μια τέτοια δυναμική στο κίνημα, γιατί είναι μια βαθιά πολιτική και ηθική διεκδίκηση αξιών που σήμερα έρχεται στην επιφάνεια.

Claire: Είναι αλήθεια ότι οι φοιτητές και οι Καθητές που διαδηλώνουν σήμερα δεν ανήκουν σε κανένα κόμμα στη συντριπτική τους πλειοψηφία. Αυτό όμως δεν σημαίνει ότι η νεολαία δεν είναι πολιτικοποιημένη. Κι αυτό γιατί υπερασπίζεται κάποιες αξίες και μια ηθική. Δεν ανήκει σε κάποιο πολιτικό κόμμα αλλά είναι πολιτικοποιημένη με την έννοια ότι οι υποθέσεις της κοινωνίας την αφορούν όλο και περισσότερο, με την έννοια ότι αντιστάθηκε στο ρατσισμό, υπερασπίζεται σήμερα την ισότητα όλων, μάχεται ενάντια στην επιλογή, είναι αντίθετη στην επιλογή μέσω του χρήματος.

Alice: Είναι ακριβώς μια πολιτικοποίηση που ξεκινά από τους ίδιους τους χώρους και τα προβλήματά τους, με τον προβληματισμό...

Σ.: Σημαίνει: μια ιδεολογική στροφή αυτό το φοιτητικό

για την προοπτική μιας εναλλακτικής αριστεράς δεν μπορούμε να ελπίζουμε κάτι καλύτερο, δηλαδή από ένα κοινωνικό κίνημα που διατηρεί την αυτονομία του και την ανεξαρτησία του, που οργανώνει τον δικό του πολιτικό λόγο και θρσικει την δυναμική του στις δικές του απόψεις και προτάσεις. Βλέπω για παράδειγμα το σημερινό μαθητικό κίνημα που ανακαλύπτει ξανά την εμπειρία του '68 με τα αντι-μαθήματα, την αυτο-οργάνωση των μαθημάτων, τις επιτροπές δουλειάς, την επεξεργασία... Είναι αυτή ακριβώς η πορεία μιας εναλλακτικής Αριστεράς: ένα κοινωνικό κίνημα δραστήριο, δημοκρατικό που οργανώνει τον δικό του πολιτικό λόγο.

Σ: Τι σημαίνει αυτό το σύνθημα των μαθητών «το '68 είναι παλιό, το '86 είναι καλύτερο»;

M.N.: Είναι αλήθεια ότι το '68 είναι παλιό. Είναι παλιό γιατί ο πολιτικός λόγος του '68 είναι ένας λόγος αρχαϊκός ακόμα και σε σχέση με το 1968. Είναι ο Μαρξ που έλεγε ότι οι επαναστάσεις αντλούν την πολιτική τους

από το παρελθόν: οι μπολσεβίκοι αντλούσαν από τους Γιακωβίνους, οι Γιακωβίνοι από τους Ρωμαίους ή τους Έλληνες κ.λπ. Έτσι και το '68 άντλησε από τους μπολσεβίκους και μ' αυτή την έννοια είναι παλιό, γιατί η δυναμική του δεν θρήκε την πολιτική της έκφραση στη Γαλλία της εποχής. Τι είναι αυτό το «καλύτερο» τώρα που αντιπαράβάλλεται στο «παλιό». Υπάρχει μια αρκετά συμπαιθητική ειρωνία σ' αυτό το «καλύτερο»: είναι «καλύτερο» γιατί ακριβώς στεκόμενο κριτικά απέναντι στις προκαταλήψεις του '68 είναι πιο ριζοσπαστικό από τη συνολική γενική πολιτική των '68άρηδων. Είναι «καλύτερο» γιατί έχει ένα στόχο και προσπαθεί να τον υλοποιήσει και μ' αυτή την έννοια είναι και πιο πολιτικό και πιο ριζοσπαστικό. Και έτσι, ό,τι κάνει το κάνει καλύτερα: βλέπουμε τη χαρά στα πρόσωπα των μαθητών μετά τη διαδήλωση της Πέμπτης που ήταν κάτι το εξαιρετικό. Τώρα, το αν το μετά θα είναι «καλύτερο», ό,τι θα ακολουθήσει αυτό το κίνημα, είναι κάτι που δεν μπορούμε να το ξέρουμε.

Προκήρυξη με μορφή σχολικού ελέγχου του υπουργού παιδείας Devaquet. Τα κόμματα, σαν καθηγητές κρίνουν την επίδοση του μαθητή. Από το F.N. του Λεπέν («ο μαθητής μπορεί να γίνει καλύτερος»), ως το K.K. («δεν ακούει τον καθηγητή»), με κατάληξη την παρατήρηση: «Πρέπει να συμβουλευτεί τον σύμβουλο προσανατολισμού στο Παρίσι την Πέμπτη 4 Δεκεμβρίου». Πρόκειται φυσικά για τη μέρα της μεγάλης διαδήλωσης.

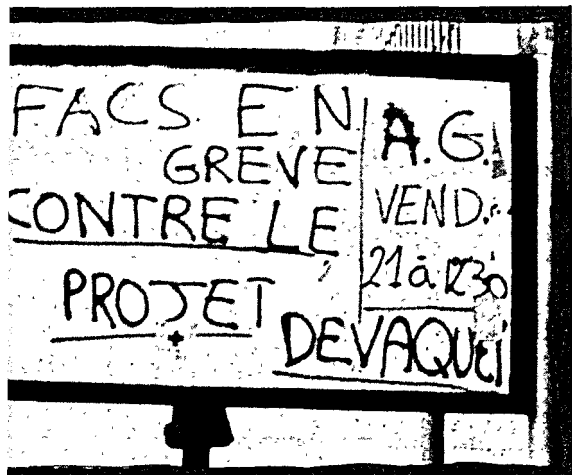
nom : DEVAQUET   Classe : Ministère de l'Éducation Nationale

Matière	Appréciation
F.N.	Pas assez rigide dans son analyse. Peut mieux faire.
R.P.R.	Bon élément. Des facultés bien exploitées. Doit persévérer dans cette voie.
U.D.F.	Travail irrégulier. Certains efforts à accentuer.
P.S.	Manque de réflexion, sans doute perturbé par une cause affective.
P.C.	N'écoute pas le professeur.
M.R.D.	Absent aux interrogations.

Appréciation générale :
Doit redoubler, s'il veut se présenter dans de bonnes conditions au concours d'entrée à l'Université.

Observation :
Deviat consulter le Conseiller d'Orientation à Paris ce Jeudi 4 Décembre.

I.P.N.S.

κίνημα για τη γαλλική κοινωνία, μία στροφή απέναντι στον νεο-φιλελευθερισμό και στην πολιτική του;

Alice: Από τις 16 Μάρτη που ο Σιράκ έγινε πρωθυπουργός και άρχισε μια τέτοια επίθεση απέναντι στο Κράτος-Πρόνοιας δεν ξανάγινε μια τόσο μεγάλη κινητοποίηση. Μπορούμε σαφώς να μιλάμε για μία στροφή.

Σ: Έχει κάνει ιδιαίτερη εντύπωση ότι το μαθητικό κίνημα έχει ένα ιδιαίτερο βάρος σ' αυτές τις κινητοποιήσεις. Οι μαθητές έχουν εντυπωσιάσει με την παρουσία τους και τη μαχητικότητα τους. Πώς εξηγείται αυτό κατά τη γνώμη σας;

Alice: Μπορώ να κάνω μια υπόθεση: έχω αποφοιτήσει από το σχολείο εδώ και λίγα χρόνια. Έχουν συντελεσθεί από τότε πολλές μεταρρυθμίσεις στα Λύκεια που ενίσχυσαν την επιλογή. Το σχολείο σήμερα είναι ένας χώρος πολύ επιλεκτικός και σκληρός για τους μαθητές. Ήταν οι μικρές μεταρρυθμίσεις που προκλήθηκαν από το '81 και μετά από τους σοσιαλιστές υπουργούς Παιδείας τον Σαβαρύ και τον Σεβενεμάν.

Claire: Σαν συνδικαλίστρια αγωνίστηκα ενάντια στις μεταρρυθμίσεις του Σεβενεμάν. Αλλά πρέπει να πούμε ότι ο νόμος Devaquet αποτελεί μια πραγματική ρήξη της κοινωνικής συναίνεσης. Ποτέ δεν υλοποιήθηκε μια πολιτική τόσο επιθετική, στο δημόσιο χαρακτήρα της εκπαίδευσης. Όσο για το δυναμικό χαρακτήρα των μαθητικών κινητοποιήσεων πιστεύω ότι δείχνει ότι η «γενιά

των καλών παιδιών» τελείωσε. Κάτι που φάνηκε και από το αντιρατσιστικό κίνημα που ξεκίνησε από τους μαθητές.

Σ: Ποιο ήταν το πολιτικό ή οργανωτικό βάρος των συνδικαλιστικών οργανώσεων που υπήρχαν στην ανάπτυξη του κινήματος. Και προφανώς και των «μη-οργανωμένων» φοιτητών.

Claire: Εμείς σαν UNEF-I.D. αρχίσαμε μια καμπάνια πληροφόρησης στα Πανεπιστήμια ήδη από τις 6 Οκτώβρη πάνω στο νόμο Devaquet. Πιστεύω ότι όλοι σήμερα οι απεργοί φοιτητές αναγνωρίζουν τον πληροφοριακό ρόλο της UNEF-I.D. Όσο για ρόλο καθοδήγησης, κάτι τέτοιο δεν υπάρχει. Εγώ που έχω εκλεγεί στην Απεργιακή Επιτροπή είμαι εξουσιοδοτημένη από τη Γ.Σ. Μέσα στο κίνημα ξεχάσαμε τη συνδικαλιστική μας ένταξη και μ' αυτή την έννοια ο ρόλος των συνδικαλιστικών οργανώσεων σχεδόν ήταν ανύπαρκτος, κάτι που φάνηκε και στις διαδηλώσεις.

Alice: Ο ρόλος των συνδικαλιστικών οργανώσεων υπήρξε πολύ μικρός. Γιατί υπάρχει μια γενική δυσπιστία των φοιτητών απέναντι στις πολιτικές και συνδικαλιστικές οργανώσεις. Αναπτύχθηκε έτσι μια αντι-εξουσία, ένα αντίβαρο που ενίσχυσε τα όργανα του κινήματος μέσα στα Πανεπιστήμια, και που κατά τη γνώμη μου είναι θετικό γιατί επιτρέπει ακριβώς την κατοχύρωση της ενότητας του κινήματος.

Πέμπτη 27/11/86 στις 11.15 το βράδυ προβάλλεται στη γαλλική τηλεόραση το τελευταίο επεισόδιο της εκπομπής του Ντανιέλ Κον Μπεντίτ «nous l'avons tant aimé la révolution». Έκλεινε το αφιέρωμα σε μια εποχή που έχει παρέλθει ανεπιστρεπτή.

Πέμπτη 27/11/86 στις 2 το μεσημέρι, το κέντρο του Παρισιού πλημμύριζε από χιλιάδες φοιτητές και μαθητές στη μεγαλύτερη διαδήλωση που γνώρισε η γαλλική πρωτεύουσα εδώ και 15 χρόνια.

Μία νέα εποχή: 300.000 στο ΠΑΡΙΣΙ και άλλοι τόσοι περίπου στην επαρχία (αριθμοί εκπληκτικοί για τα γαλλικά δεδομένα) αναγκάζουν την κυβέρνηση την επόμενη μέρα 28/11 να παραπέμψει το νόμο σε ειδική επιτροπή για βελτιώσεις. Είναι η πρώτη, μέχρι εκείνη τη στιγμή, υποχώρηση που κάνει η κυβέρνηση Σιράκ στην θμηνη θητεία της, αφού κατόρθωσε να επιβάλλει χωρίς αντίσταση μια σειρά νομοσχεδίων νεο-φιλελεύθερης έμπνευσης.

Αλλά το νεολαιίστικο κίνημα (μαθητές - φοιτητές - Τεχν. Λύκεια) δεν γυρνάει σπίτι του. Την ίδια μέρα (28/11) αποφασίζει καταλήψεις των Πανεπιστημίων και των Λυκείων και νέα - πανεθνική - συγκέντρωση για την Πέμπτη 4/12.

Στόχος η πλήρης και οριστική απομάκρυνση του νομοσχεδίου.

Η φαντασία και ο ενθουσιασμός - το κύριο όπλο του νέου κινήματος - φτάνει στο αποκορύφωμά του: τα όδια των αυτοκινητοδρόμων καταλαμβάνονται από φοιτητές και τα χρήματα που δέχονται σαν ενίσχυση από τους οδηγούς στέλνονται στην επαρχία για να καλύψουν τα έξοδα των φοιτητών που θα έρθουν στο Παρίσι την Πέμπτη. Χορωδίες φοιτητών τραγουδούν στο Παρίσι τα τραγούδια της απεργίας ζητώντας από τους πολίτες τη βοήθειά τους για τους επαρχιώτες φοιτητές. Αυτοκόλλητα χιλιάδες κυκλοφορούν, αυτοσχέδια πανά, σχέδια, ζωγραφίες γεμίζουν το Παρίσι. Κάθε μέρα αυθόρμητες πορείες μαθητών στους δρόμους διαδηλώνουν την αγανάκτησή τους για το νόμο. Στην επαρχία χιλιάδες μαθητές και φοιτητές καταλαμβάνουν τα τρένα και ζητούν να έρθουν στο Παρίσι. Οι περισσότεροι το καταφέρνουν, ενώ από τη Γκρενόμπλ 40 φοιτητές ξεκινάν με τα πόδια για την πρωτεύουσα.

Την Πέμπτη 4/12 το Παρίσι από τα ξημερώματα έχει αλλάξει όψη. Τα μπλοκ των φοιτητών από την επαρχία χαλάνε τον κόσμο. Η πλατεία της Βασιλίας που έχει συμβολικά επιλεγεί σαν τόπος εκκίνησης ξεχυλίζει από 800.000 διαδηλωτές. Το Παρίσι σείεται από τα τραγούδια της απεργίας. Τα συνθήματα των μαθητών, τους χορούς των διαδηλωτών. Οι εργάτες βγαίνουν στα προαύλια των εργοστασίων και στις διασταυρώσεις από τις οποίες περνά η πορεία. Οι γροθιές ξανασηκώνονται στο Παρίσι: η νεολαία ξαναβρίσκεται στο δρόμο: «Είμαστε όλοι στο δρόμο» το σύνθημα που δονεί όλη την πορεία. Την ίδια ώρα άλλες 300.000 νέων διαδηλώνουν, χορεύουν και τραγουδούν στην επαρχία.

Κυβέρνηση κι αστυνομία, ανίκανοι να εκτιμήσουν τη βοή, το λόγο και την πρωτοτυπία του νέου κινήματος, δεν αφήνουν την πορεία να φθάσει στο Κοινοβούλιο. Η πορεία χτυπιέται από τα CRS στο Invalides. Δε διαλύεται όμως, ανασυντάσσεται το μεγαλύτερο μέρος της και κατευθύνεται στο Quartier Latin όπου τα επεισόδια γενικεύονται έως το πρωί. Δύο σοβαρά τραυματίες από δακρυγόνα χειροβομβίδα. Λίγο πριν τα επεισόδια ο υπουργός Monory έχει αρνηθεί κάθε συζήτηση στα αιτήματα της αντιπροσωπείας των φοιτητών.

Λοιπόν, η αστική τάξη έχει κάνει το μεγάλο λάθος: διάλεξε την καταστολή για να απομονώσει και να κάμψει το κίνημα. Την επόμενη μέρα, Παρασκευή 5/12 μας περιμένει η μεγάλη έκπληξη. Κέντρο αυτή τη φορά η Σορβόνη και το Saint Michel. Δεκάδες διαδηλώσεις, αυθόρμητες και χωρίς καμιά προετοιμασία, διασχίζουν

ΑΛΛΑ ΚΑΙ ΣΗΜΕΡΑ

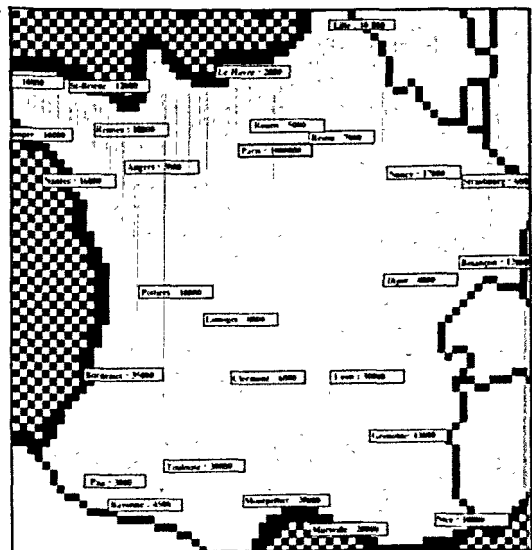
ΧΤΕΣ Η ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ,

το Παρίσι σ' όλο το μήκος και το πλάτος. Ο κόσμος μαζεύεται από τις 12 μπροστά στη Σορβόνη. Μόλις μαζευτούν 3.000-4.000 η πορεία ξεκινά. Μετά έρχονται κι άλλοι, κι άλλοι, μέχρι το θράδυ συνεχίζεται η ίδια ιστορία. Στα επεισόδια που προκαλεί η επίθεση των CBS τα ξημερώματα προς Σάββατο δολοφονείται ο γάλλος φοιτητής.

Η επανεμφάνιση του συλλογικού

«Δεν είμαστε κατευθυνόμενοι», «Δεν θέλουμε να καπελωθούμε και να καθοδηγηθούμε». Σλόγκαν που από την πρώτη μέρα κιάλας φάνηκε ότι αποτελούν βασικούς προσδιορισμούς του κινήματος.

Χάρτης της Γαλλίας με σημειωμένους τους αριθμούς των διαδηλωτών σε κάθε πόλη.

Οι παραδοσιακές συνδικαλιστικές οργανώσεις του φοιτητικού κινήματος διασπασμένες και αδύναμες ήδη από την αρχή της δεκαετίας του '70 (UNEF-I.D., UNEF-S.E., P.S.A κλπ.) το μόνο που πρόσφεραν ήταν μερικές οργανωτικές συμβουλές για την οργάνωση των καταλήψεων και της πορείας. Κέντρα αποφάσεων οι Γενικές Συνελεύσεις των Λυκείων και των Πανεπιστημίων, η οργάνωση μαζικών δημοψηφισμάτων με κάλπη στους χώρους. Την αποκλειστική ευθύνη στους χώρους ανέλαβαν άμεσα εκλεγμένες απεργιακές επιτροπές. Και τον συντονισμό σε πανεθνικό επίπεδο εκλεγμένοι αντιπρόσωποι από κάθε Πανεπιστήμιο και Λύκειο, άμεσα ανακλητοί, που συγκρότησαν την Εθνική Συντονιστική Διαπανεπιστημιακή και Διαλυκειακή επιτροπή.

Το μαζικό κίνημα διαφύλαξε τον εαυτό του από τη

«4 Δεκεμβρίου, το τελευταίο τανγκό του Ντεβακέ», γράφει το περιοδικό Autre Chose της Jeunesses Communistes Revolutionnaires, που τις μέρες των κινητοποιήσεων έβγαζε κάθε μέρα!

Quotidien **AUTRE CHOSE** de lutte

Les LEP entrent dans la danse...
le quatre décembre,
dernier tango pour Devaquet

HALLENDRE 7

LE MENSONGE DE CHIRAC

The New York Times

φύλαρη και κενή υπερπολιτικοποίηση με τις γνωστές φόρμουλες και συνέπειες. Κατάφερε ν' αποφύγει κάθε αναφορά και σχέση με την παραδοσιακή αντίληψη που θέλει την πολιτική πράξη διαδικασία στρατολόγησης ομάδων και διαμάχη για τη νομή εξουσίας ανάμεσα σε ομάδες και κόμματα. Εδώ, απλά και τίμια, τα γυμνασιόπαιδα και οι φοιτητές έκαναν κάτι απλό και άμεσο: κατόρθωσαν να καταγράψουν και να αναδείξουν τα ιδιόμορφα συστήματα κοινωνικών σχέσεων που δεσπόζουν σήμερα στη γαλλική κοινωνία: τον ρατσισμό, τη νεοφιλελεύθερη πολιτική αντίληψη της πλήρους ιδιωτικοποίησης (βλέπε ξεπούλημα χωρίς όρους του δημόσιου τομέα), την εξατομίκευση και τον σκληρό ανταγωνισμό που επιβάλλει ο νεοφιλελευθερισμός, το κυνήγι του χρήματος και της επιχειρηματικής επιτυχίας, την καταστολή. Για όλα αυτά δεν χρειάστηκε να καταναλώσουν πολύ μελάνι στα έντυπα και στις εφημερίδες για να γίνουν αντιληπτοί. Έφταναν μερικά λεπτά στις Συνελεύσεις για να τα εξηγήσουν (μια που βιώνονται καθημερινά σ' όλη τους τη μεγαλοπρέπεια) και μετά να τα κάνουν συνθήματα, τραγούδια, και σλόγκαν.

- «Απελάστε τον Devaquet, όχι τους μετανάστες».
- «Devaquet - Monopry μ' ένα τσάρτερ στο Μαλί» (πριν 20 μέρες το φαινόμενο των απελάσεων που άρχισε τον Μάρτη, πήρε μαζικές διαστάσεις με την απέλαση 101 μεταναστών από το Μαλί).
- «Coca Cola - IBM - Tarie - OXI EYXARISTO - TO ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ δεν είναι για πούλημα».
- «Μην αγγίζετε, μην πουλάτε το Πανεπιστήμιό μου».
- «Όχι στα πτυχία των Δολαρίων» κλπ.

Και από κει και ύστερα η νεολαϊστική ευαισθησία έφθασε πιο βαθιά. Τράβηξε από τα έγκατα της γαλλικής κοινωνίας τις θαμένες εδώ και καιρό σταθερές ιδεολογικές αναφορές της Γαλλίας και των Δυτικών κοινωνιών. Μιλάμε για το σύνολο των ιστορικών μνημών και ηθικών αρχών που εγκαινιάστηκαν από τη Γαλλική Επανάσταση, έγιναν «σύμβολα - φάροι» που σηματοδότησαν (όχι χωρίς νόθες ερμηνείες και παρεκκλίσεις) την εξέλιξη των αστικών κοινωνιών.

Ο λόγος για την περιφημη «ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ - ΙΣΟΤΗΤΑ» που η νεοφιλελεύθερη βαρβαρότητα της τελευταίας δεκαετίας προσπαθεί να συντρίψει. Εδώ και 3-4 χρόνια το κύμα του γαλλικού νεο-φιλελευθερισμού στη Γαλλία δεν σεβάστηκε τίποτα. Καθηγητές, ακαδημαϊκοί και λοιποί κονδυλοφόροι, νεοφιλελεύθεροι ή νεοφιλελευθερίζοντες διανοούμενοι που ανακάλυψαν στον Ρήγκαν τον νέο «ανθρώπινο πολιτισμό», μπόλιασαν τη γαλλική κοινωνία με την ιδέα ότι υπεύθυνοι για το Αφγανιστάν, την ανεργία, τους μετανάστες, την «επικίνδυνη» Νικαράγουα, την ηθική διαφθορά, την Αριστερά και το εργατικό κίνημα είναι ο Δαντών, ο Μαρά, ο Ροβεσπιέρος, η Γαλλική Επανάσταση και οι αξίες που καθιέρωσε.

- «LIBERTÉ-EGALITÉ-UNIVERSITÉS»
- «Φιλελευθερισμός δεν σημαίνει ελευθερία»
- «Τα διδάκτρα δεν είναι ισότητα»
- «Ελευθερία: δικαίωμα σπουδών για όλους», ήταν μερικά από τα συνθήματα που γράφτηκαν και φωνάχτηκαν.

Τις κακοποιημένες σημασίες της ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ και της ΙΣΟΤΗΤΑΣ παίρνει η φαντασία του κινήματος και τις ξανακάνει επίκαιρες, τις προσαρμόζει στη σημερινή νεο-φιλελεύθερη κοινωνική πραγματικότητα, ευαισθητοποιεί το κοινωνικό σώμα.

Μέσα σε 15 μέρες το νέο νεολαϊστικό κίνημα κατάφερε: να διατρήσει τον ιστό του κονφορμισμού και της ακινησίας που έσφιγγε τη γαλλική κοινωνία. Να τραβήξει το πέπλο της λήθης και του λήθαργου που σκέπαζε τους γάλλους πολίτες. Να δώσει την πρώτη μαζική μάχη πολιτικής και ιδεολογικής αμφισβήτησης του φιλελευθερισμού και μάλιστα νικηφόρα.

Να ευαισθητοποιήσει τα κοινωνικά κινήματα και να ξαναφέρει το νεολαϊστικό κίνημα και πάλι στο προσκήνιο σ' όλη την Ευρώπη.

Αυτές τις μέρες οι καρδιές ας χτυπάνε στο Quartier Latin, στο πλάι μιας νέας γενιάς που βρίσκεται στην πρωτοπορία της κοινωνικής αυτοάμυνας απέναντι στο νεο-φιλελευθερισμό.

Αλφόνσος Βιτάλης

ΣΥΜΠΑΡΑΣΤΑΣΗ ΣΤΟ ΛΑΟ Ή ΣΤΗ ΧΟΥΝΤΑ;

■ ΑΦΝΙΚΑ ΤΑ Ελληνοτουρκικά έγιναν πάλι πρώτο θέμα. Μόνο που αυτή τη φορά η παραβίαση δεν προερχόταν από τα αεροπλάνα της Άγκυρας, αλλά από το Μίκη Θεοδωράκη και την πρωτοβουλία που ανέλαβε για «την ανάπτυξη της συνεργασίας και της αλληλεγγύης μεταξύ των λαών των δύο χωρών».

Η συνέντευξη για τη δημιουργία της Επιτροπής ελληνοτουρκικής φιλίας και οι συναυλίες που δόθηκαν στην Κωνσταντινούπολη, απασχόλησαν για πολλές μέρες όλο σχεδόν τον τύπο· υποκίνησαν μέσα από άρθρα και συνεντεύξεις μια ολόκληρη συζήτηση ανάμεσα «στους ανθρώπους της τέχνης και της πολιτικής», οι οποίοι σε γενικές γραμμές καταδίκασαν τον μηδισαντα καλλιτέχνη.

Μπορεί βέβαια να είναι αλήθεια, ότι ο Μίκης Θεοδωράκης με τα ίδια του τα χέρια έχει ναρκωθετήσει την αξιοπιστία των εκάστοτε λεγομένων του, όπως επίσης και ότι, με τον θερμπαλισμό και την τάση για προβολή που τον χαρακτηρίζει, μπορεί να εκθέτει ανά πάσα στιγμή όσους συνεργάζονται μαζί του. Επειδή όμως είναι μάλλον φανερό, ότι «ο αμφιλεγόμενος μουσικο-συνθέτης» δεν «έγινε όψιμα θιασώτης δικτατοριών», ούτε ξεσήκωσε όλο αυτό το θόρυβο «για να πουλήσει δίσκους», ο χαρακτήρας και τα όρια της κίνησης που συμμετέχει, θα έπρεπε να αναζητηθούν πέρα από την προσωπική ιδιορρυθμία του που ανέδειξαν οι εφημερίδες.

Με άλλα λόγια δηλαδή, στόχος αυτής της προσπάθειας δεν ήταν μόνο οι πολιτιστικές ανταλλαγές ανάμεσα στις δύο χώρες και η επίδειξη των ανθρωπιστικών αισθημάτων των Ελλήνων προς τον δοκιμαζόμενο Τούρκικο λαό. Η πρωτοβουλία αυτή σήμαινε ταυτόχρονα μια προσπάθεια παρέμβασης στη θεματολογία που καθορίζουν η πορεία των Ελληνοτουρκικών σχέσεων, το Κυπριακό και οι εξελίξεις στο εσωτερικό της Τουρκίας.

Η δημιουργία της Επιτροπής ελληνοτουρκικής φιλίας δεν προήλθε από κάποια στιγμιαία έμπνευση του συνθέτη. Στη συνέντευξη που έδωσε ο ίδιος στην «Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία», αποκάλυψε, ότι για όλους τους χειρισμούς που έκανε είχε την έγκριση του Κ. Κ. Τουρκίας. Αν όμως κάποιος πάρει υπόψη του, ότι το κομμουνιστικό κόμμα της γειτονικής χώρας έχει τη δυνατότητα να μεταφέρει με τον πιο έγκυρο τρόπο τη Σοβιετική πολιτική για τα ζητήματα της περιοχής, τότε ίσως θα έπρεπε να μην θεωρήσει σαν μοναδικούς αποφασιστικούς παράγοντες της προσπάθειας τους οραματισμούς του Θεοδωράκη. Άλλωστε και το Κ.Κ.Ε., το οποίο χειρίστηκε θέβαια με ιδιαίτερη προσοχή το ζήτημα, κάλυψε την πρωτοβουλία, στέλνοντας μάλιστα μαζί με τον Μίκη το μέλος της Κεντρικής του Επιτροπής Γιώργο Παπαπέτρου στην Κωνσταντινούπολη.

Εκτός όμως από τις Σοβιετικές επιλογές για την ελληνοτουρκική διένεξη, και ειδικά για το Κυπριακό, και οι Η.Π.Α. για τους δικούς τους λόγους πιέζουν όλο και περισσότερο τον τελευταίο καιρό για την αναγκαιότητα του διαλόγου ανάμεσα στις κυβερνήσεις των δύο κρατών. Για όλη αυτή την πολυφωνική ενότητα που διαμορφώνεται, είναι χαρακτηριστικοί οι έπαινοι που απέσπασε η Επιτροπή από τον Κων/νο Μητσotάκη, ο οποίος πολύ λογικά υπέθεσε, ότι θα είναι πολύ δύσκολο πλέον να κατηγορείται για προδότης, όταν προτρέπει τους δύο πρωθυπουργούς να καθήσουν στο ίδιο τραπέζι. Όπως επίσης έχει σημασία και η στάση που κράτησε συνολικά η συντηρητική παράταξη τόσο στην Ελλάδα όσο και στην Κύπρο, με αποκορύφωμα τη συνάντηση Καραμανλή-Θεοδωράκη, για την οποία θέβαια βρήκε την ευκαιρία να θριαμβολογήσει πρωτοσελίδα η «Πρώτη».

Πάντως, με τον ένα ή με τον άλλο τρόπο, γίνεται όλο και περισσότερο φανερό, ότι δεν είναι πλέον μόνο η κ. Θάτσερ που στη συνάντησή της με τον Α. Παπανδρέου επισήμανε ότι «η έλλειψη κινητικότητας θαλτώνει το Κυπριακό». Η αντιπροσωπευτική εκπροσώπηση όλων των πολιτικών δυνάμεων στην Επιτροπή ελληνοτουρκικής φιλίας (Ξαρχάκος, Ληναίος, Ρίτσος, ο υπηρεσιακός υπουργός του Π.Α.Σ.Ο.Κ. πρύτανης Σταθόπουλος κ.α.), αλλά και οι εντεινόμενες εξωτερικές πιέσεις, δεί-

χνουν ότι η άκαμπτη κυβερνητική θέση — η οποία θέτει σαν όρο διαλόγου την αποχώρηση των στρατευμάτων κατοχής — βρίσκεται μπροστά σε μια ιδιότυπη περικύκλωση. Πρόκειται για μία πραγματικότητα, η οποία ενδεχομένως να επαναπροσδιορίσει κάποιες πλευρές της εξωτερικής μας πολιτικής.

τροπής στην «μαρκεζινοποίηση» που έχει δρομολογηθεί στην Τούρκικη πολιτική σκηνή. Γιατί μπορεί αυτές οι «φιλελευθεροποιήσεις» να μην έχουν καμία σχέση με τα συμφέροντα των καταπιεζομένων τάξεων και την αποκατάσταση της δημοκρατίας, δεν είναι όμως καινά δαιμόνια για τους πολιτικούς αυτής της χώρας. Ο κύ-

Με κύριο τίτλο «Η φωνή της ειρήνης!» και υπέρτιτλο «Και το κράτος και ο λαός αγκάλιασαν τον Θεοδωράκη» περιέγραψε η τουρκική εφημερίδα Günes (28 Νοεμβρίου) την τόσο αμφιλεγόμενη επίσκεψη του μουσικού στην Κωνσταντινούπολη. Δεν γεννήθηκαν μόνο στην Αθήνα ερωτηματικά για την πρωτοβουλία αυτή. Το προσδευτικό περιοδικό Yeni Gundem ξενίζεται σε σχετικό σχολίο του γιατί ενώ ο Θεοδωράκης έψεξε δημόσια την Ελληνική κυβέρνηση, ο Λιβανελί δε θεώρησε υποχρέωσή του ούτε καν να αναφερθεί στη δική του κυβέρνηση

Η πρωτοβουλία του Μίκη Θεοδωράκη εκτός από προδοτική για τις εθνικές μας διεκδικήσεις, κατηγορήθηκε και για έναν άλλο λόγο. Θεωρήθηκε ότι, με τις συναυλίες ειδικά στην Κωνσταντινούπολη, εκείνος που ενισχυόταν δεν ήταν ο αγωνιζόμενος τούρκικος λαός, αλλά αντίθετα η χούντα, η οποία κέρδιζε μια απρόσμενη νομιμοποίηση. Είναι αλήθεια, ότι κατά την παρουσία της στην Τουρκία, η Επιτροπή πολύ περισσότερο ασχολήθηκε με την τόνωση των σχέσεων των δύο λαών παρά με την καταδίκη της δικτατορίας του Εβρέν. Είχε όμως να αντιμετωπίσει ένα πρόβλημα που χαρακτηρίζει τις δυνάστες όλων των ανάλογων προσπαθειών. Η θέση που διατύπωσαν τα μέλη της Επιτροπής, όταν σκεφτόντουσαν ότι «η επίδειξη ενός πνεύματος απολυτότητας και φραστικών καταδικών, δεν θα διευκόλυνε τους σκοπούς της επιτροπής, ούτε τη δράση των Τούρκων αγωνιστών» (Β. Ρολόγης, ΑΥΓΗ, 30/11/86), δεν ήταν άλλοθι, αλλά ο προσδιορισμός αυτών ακριβώς των ορίων, που είχε η προσπάθειά τους.

Η αντίστοιχη δική μας εμπειρία, μπορεί να δίνει άλλωστε κάποιες απαντήσεις. Η παρουσία διάφορων προσωπικοτήτων από την Ευρώπη κατά την περίοδο της επταετίας, όπως του Γκίντερ Γκρας, έστω κι αν δεν συνοδεύτηκε από μια συνολική καταδίκη της Χούντας, υποβοήθησε τους στόχους της ελληνικής αντίστασης. Βέβαια, θα έπρεπε εδώ να σημειωθεί, ότι είναι τουλάχιστον υποκριτικό να ξενίζει τόσο η παρέμβαση της επι-

τριος Γ. Μαύρος ή ο κύριος Α. Κύρκος θα μπορούσαν να διαφωτίσουν οποιονδήποτε απορημένο αρθρογράφο για αυτά.

Η πρωτοβουλία βέβαια δεν «συνέγειρε τους εργάτες» ούτε υποκίνησε απεργίες όπως ήθελε η «Πρώτη». Αντίθετα έγινε αντικείμενο εκμετάλλευσης και από τις τουρκικές εφημερίδες και από τον Οζάλ όπως ήταν φυσικό. Δημιούργησε μάλιστα (και στην Τουρκία) ερωτηματικά για το κατά πόσο ο Μίκης εξάντλησε τα όρια της κριτικής του στο καθεστώς, δεδομένου ότι ο Άρθουρ Μίλερ π.χ. σε μια αντίστοιχη επίσκεψη το παρασμένο καλοκαίρι κατήγγειλε ρητά την τουρκική δικτατορία. Είναι ενδιαφέρον όμως, ότι εκτός από τη συγκατάθεση του Κ. Κ. Τουρκίας και διαφόρων προσωπικοτήτων (Αζίν Νεσίν, Γιασάρ Κεμάλ κ.α.) απέσπασε σε γενικές γραμμές και την επιδοκιμασία των τουρκικών αντιστασιακών οργανώσεων, οι οποίες είναι μάλλον περισσότερο αρμόδιες να κρίνουν αν η επιτροπή τους δημιούργησε προβλήματα ή τους βοήθησε.

Ο Μίκης Θεοδωράκης πάντως, καλώς ή κακώς, είναι πολιτικό πρόσωπο και οι ενέργειές του θα έπρεπε να αντιμετωπίζονται ανάλογα. Δεν προσέφεραν συνεισφορά και πάρα πολλά οι δεκάδες κύριοι Χατζηνάσιοι, οι οποίοι παρελαύνοντας από τις σελίδες των εφημερίδων και των περιοδικών, μας πληροφορούσαν τι θα έκαναν αν ήταν στη θέση του.

Χρήστος Μαχαιράς

ΕΙΝΑΙ ΓΝΩΣΤΟ ότι έπαψε με την εγκαθίδρυση του στρατιωτικού καθεστώτος το Σεπτέμβρη του '80 στην Τουρκία, κάθε νόμιμη πολιτική δραστηριότητα. Η εμφύλια, σε μικρή κλίμακα, πολιτική και ταξική πάλη που χαρακτηρίσε σχεδόν όλη τη δεκαετία του '70 συμπιέστηκε κάτω από το στρατιωτικό μηχανισμό ο οποίος ανέλαβε πλέον τις τύχες της τουρκικής κοινωνίας. Οι αριστερές δυνάμεις και το εργατικό κίνημα δέχτηκαν ένα σκληρό χτύπημα που τις αποδεκάτισε, διαλύθηκαν όλες οι πολιτικές οργανώσεις και γέμισαν οι φυλακές. Ένα ισχυρό κομμάτι αυτών των δυνάμεων εγκατέλειψε τη χώρα και διασκορπίστηκε στην Ευρώπη. Εκεί μετά τα «αισιόδοξα» πρώτα χρόνια της δραστηριότητάς του έχει πέσει σε βαθιά κρίση πολιτικού προσανατολισμού και οργανωτικού κατακερματισμού.

Ανάλογες παρουσιάζονται και οι συνθήκες μέσα στην ίδια την Τουρκία. Τα έξι χρόνια των ατέλειωτων

ΠΡΟΣ ΕΝΑ

ΝΕΟ

ΑΡΙΣΤΕΡΟ ΚΟΜΜΑ

διωγμών της αριστεράς, εκτός απ' την συρρίκνωση των δυνάμεων της έφεραν στην επιφάνεια τα χρόνια προβλήματα της πολιτικής της καθυστέρησης. Πολιτική και οργανωτική σύγχυση, αδυναμία κτισίματος οργανωμένης αντίστασης στο στρατιωτικό καθεστώς.

Η «δημοκρατική» (κυρίως λόγω ΕΟΚ) στροφή του καθεστώτος τα δύο τελευταία χρόνια, δημιούργησε ορισμένες προϋποθέσεις για το άνοιγμα ενός πολιτικού διαλόγου η προβληματική του οποίου στρεφόταν γύρω από τα δημοκρατικά και ανθρώπινα δικαιώματα. Η σχετική ελευθερία του τύπου επέτρεψε τη συσπείρωση και τη συγκέντρωση αυτού του διαλόγου γύρω από ορισμένα προοδευτικά περιοδικά όπως το Yeni Gündem, Göküzü, Sacak, Yarıñ κ.α. Λίγους μήνες πριν τις τελευταίες επαναληπτικές εκλογές ξεκίνησε ένας πλατύς προβληματισμός καθώς και μια προσπάθεια συγκέντρωσης των αριστερών δυνάμεων σ' ένα νέο κόμμα σοσιαλιστικού τύπου. Η πρωτοβουλία ήταν του Mehmet Ali Aybar, γενικού γραμματέα του πρώην κόμματος της Σοσιαλιστικής Επανάστασης. Ο Aybar την άνοιξη του '84 σε συνέντευξή του είχε τονίσει την ανάγκη της ίδρυσης

ενός σοσιαλιστικού κόμματος. Γρήγορα η συζήτηση άρχισε να εμφανίζεται στις εφημερίδες και τα περιοδικά και επικεντρωνόταν μέσα στο ερώτημα «τι σοσιαλιστικό κόμμα θέλουμε;» Ακολούθησαν συναντήσεις γνωστών πολιτικών ηγετών όπως του Dogu Perincek, (παλιά ομάδα Aydınlık), του Sadun Aren, Yalcın Küçük με τον M. A. Aybar και άλλοι που παρ' όλες τις διαφορές τους έδειχναν αποφασισμένοι να τις παραμερίσουν μπροστά στην ανάγκη της ίδρυσης ενός πλατιού σοσιαλιστικού κόμματος. Όταν πλέον επεκτάθηκε η συζήτηση και παρουσιάστηκαν οι κύριες τοποθετήσεις άρχισε να φαίνεται ότι οι διαφορές μεταξύ των ομάδων, διανοουμένων κ.λ. ήταν αρκετά σημαντικές και σε κάποιο βαθμό αντιθετικές. Ένα amalgama αστικοδημοκρατικών, σοσιαλιζόντων και σοσιαλιστικών αντιλήψεων χαρακτηρίζει όλη τη συζήτηση.

Μια άποψη είναι του γνωστού δημοσιογράφου Ugur Mutcu ο οποίος ισχυρίζεται ότι χρειάζεται ένα σοσιαλιστικό μοντέλο αποκλειστικό για την Τουρκία, απορρίπτοντας τα Μαρξικά, Λενινιστικά μοντέλα οργάνωσης. Ένα κόμμα το οποίο να ενστερνίζεται την αστική δημοκρατία, να υπερασπίζεται τις αρχές της ολοκληρωτικής ανεξαρτησίας του Κεμάλ Ατατούρκ καθώς και την «προοδευτική κληρονομιά της νεώτερης ιστορίας της Τουρκίας».

Απ' την άλλη ο Murat Belge (εκδότης του περιοδικού Yeni Gündem) δήλωσε ότι για να μπορεί να διατηρήσει το νέο κόμμα την ανεξαρτησία του θα πρέπει να μείνει μακριά από τις επιρροές της αστικής και κρατικής ιδεολογίας. Δέχθηκε την άποψη ότι ο σοσιαλισμός θα έπρεπε να είναι προσανατολισμένος στις τουρκικές συνθήκες, αρνήθηκε όμως να δώσει ένα αντισοβιετικό, αντιμαρξικό ή αντιλενινιστικό χαρακτήρα στο υπό δημιουργία κόμμα μόνο και μόνο επειδή είναι τούρκοι και ότι τα μοντέλα αυτά δεν «ταιριάζουν» στην Τουρκία.

Ένα άλλο σημαντικό ζήτημα που τέθηκε και το οποίο φάνηκε ότι δεν ήταν δυνατόν να καθοριστεί εκ των προτέρων ήταν το ζήτημα του προσωρινού ή γάιου χαρακτήρα του κόμματος.

Η ομιλία του D. Perincek στην οποία δήλωνε ότι δεν συμμετείχε στη συζήτηση εκπροσωπώντας τις παλιές του απόψεις κι ότι όλοι θα έπρεπε να ενεργήσουν ανάλογα, έδωσε αφορμή να ξεκινήσει ένα άλλο ζήτημα. Η θέση του αυτή προκάλεσε αντιδράσεις και κανείς δεν ήταν διατεθειμένος ν' απαρνηθεί τις προσωπικές του ιδέες για να συμμετάσχει. Έτσι μπήκε από το παράθυρο η συζήτηση για το αν θα πρέπει να επιτραπούν τάσεις μέσα στο κόμμα ή ν' απαγορευτούν.

Ποιοί έπρεπε να λάβουν μέρος στην συζήτηση, ήταν ένα άλλο ζήτημα. Πολλοί από τους ομιλητές παραπονέθηκαν, ότι ο αριθμός των εκπροσωπήσεων δεν ήταν ικανοποιητικός κι ότι θα έπρεπε να παρευρίσκονται αν όχι όλες οι τάσεις του εργατικού κινήματος τουλάχιστον ένα σημαντικό κομμάτι. Αρκετοί όμως από τους υπόλοιπους φάνηκε ν' αδιαφορούν τελείως γι' αυτήν την ανάγκη.

Το ζήτημα της εσωκομματικής δημοκρατίας υπήρξε το θέμα που βρήκε σύμφωνους τους περισσότερους,

ιδιαίτερα στις αναφορές τους για την μέχρι εδώ αποτυχία της τουρκικής αριστεράς στο ζήτημα αυτό. Υπογράμμισαν δε τη σημασία της εσωκομματικής δημοκρατίας για ένα σωστό και υγιές σοσιαλιστικό κόμμα. Στο βαθμό που βάθαινε η συζήτηση πρόβαλαν σοβαρές διαφωνίες οι οποίες συγκεντρώθηκαν γύρω από τα ζητήματα των κεντρικών καθοδηγητικών οργάνων και των επαγγελματικών στελεχών. Άλλοι έβλεπαν την αναγκαιότητα κεντρικών οργάνων κι επαγγελματικών στελεχών για τη σωστή λειτουργία του κόμματος κι άλλοι έβλεπαν σ' αυτά τις πηγές του γραφειοκρατισμού.

Το θέμα όπου οι γνώμες ήταν επίσης διχασμένες ήταν αν το κόμμα θα έπρεπε να πάρει ή όχι μέρος στις εκλογές του '88. Πολλοί θεώρησαν ότι η διάσπαση των αριστερών ψηφοφόρων θα μειώσει την πιθανότητα να έρθει στην εξουσία ένα σοσιαλδημοκρατικό κόμμα.

Όλα αυτά τα ζητήματα που αναφέραμε προηγούμενα είναι ένα μέρος από το σύνολο των προβλημάτων που έχουν εμφανιστεί μέσα από τη συζήτηση για το νέο κόμμα. Η συζήτηση έχει περιοριστεί σε μερικές ομάδες και προς το παρόν δεν υπάρχει κανένα χειροπιαστό αποτέλεσμα.

Στο μεταξύ πρέπει να υπενθυμίσουμε ότι η συζήτηση που ξεκίνησε η Dev-Yol, που αποτελούσε το μαζικότερο κίνημα πριν τις 12 Σεπτέμβρη με ερωτήματα όπως «τι είδους σοσιαλισμός», «δημοκρατία», και για θέματα ανανέωσης της αριστεράς (απαλλαγή της από τον δογματισμό) περικλείουν ενδείξεις για το ποιο μπορεί να είναι το μέλλον της Τουρκικής αριστεράς.

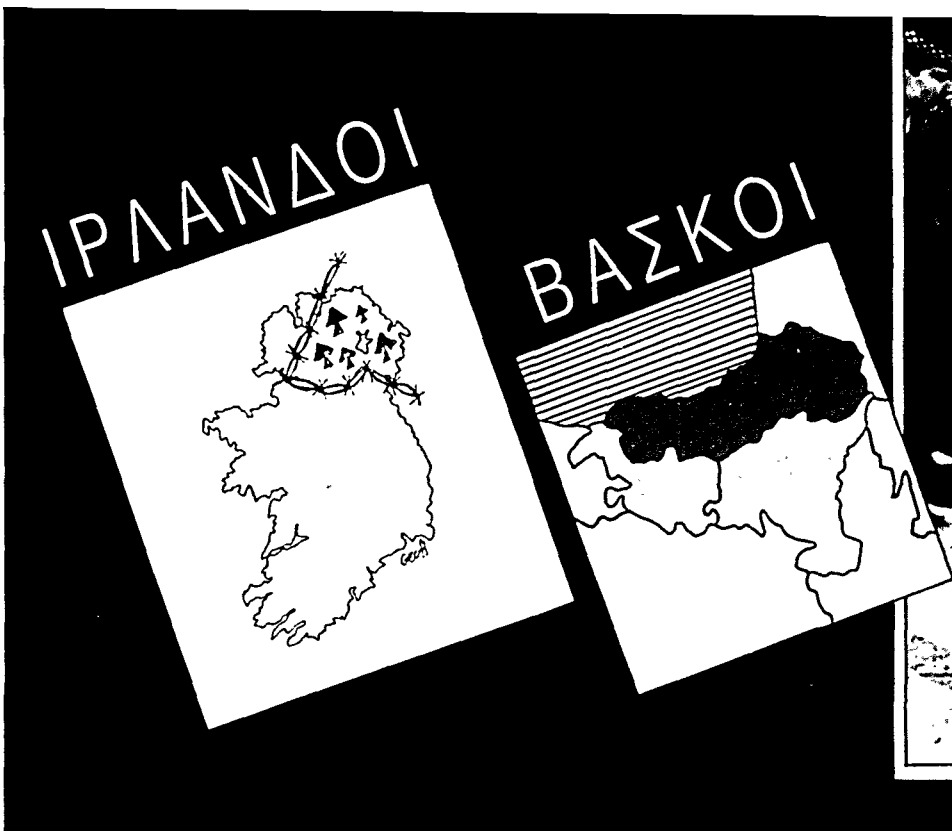
Πέρα από αυτόν τον πολιτικό χώρο και τον προβληματισμό για ένα σοσιαλιστικό κόμμα υπάρχουν κι άλλες δυνάμεις που ανήκουν στον χώρο της αριστεράς, όπως το KKT του οποίου η εκτίμηση για την περίοδο και ο κεντρικός του πολιτικός στόχος είναι η εγκαθίδρυση μιας κοινοβουλευτικής δημοκρατίας έχοντας σαν τακτική του την υποστήριξη των αστικών κομμάτων που παλεύουν για το σκοπό αυτό. Φυσικά υπάρχουν κι άλλες μικρές πολιτικές ομάδες οι οποίες λειτουργούν ανεξάρτητα εκδίδοντας κυρίως περιοδικά με τις απόψεις τους.

Μουράτ Αϊντινί

Από τη συνάντηση της Κωνσταντινούπολης για τη δημιουργία σοσιαλιστικού κόμματος.

ΟΙ ΕΘΝΙΚΕΣ ΠΛΗΓΕΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

ΑΝΑΜΕΣΑ στη χώρα των Βάσκων και στη βόρεια Ιρλανδία υπάρχουν ασφαλώς πολλές διαφορές. Διαφορές ιστορικές, οικονομικές, πολιτικές, κοινωνικές. Διαφορές που έχουν να κάνουν με την επίδραση μιας μακρόχρονης δικτατορίας στη μια περίπτωση και μιας εναλλαγής δημοκρατικών κυβερνήσεων στην άλλη, διαφορές που έχουν σχέση με το ρόλο και τη θέση κάθε περιοχής στον παγκόσμιο συσχετισμό δυνάμεων.

Τα κοινά σημεία όμως των δύο χωρών, αν τις εξετάσουμε στο ευρωπαϊκό πλαίσιο, είναι περισσότερα απ' όσο φαίνεται από πρώτη ματιά. Η πολιτική καταπίεση και καταστολή, τουλάχιστον τον τελευταίο μισό αιώνα, έχει οδηγήσει στο να βρίσκονται, τόσο το Εουσκάντι όσο και η Ιρλανδία, αδιάκοπα στο φακό της επικαιρότητας. Ο πολιτιστικός ιμπεριαλισμός, η προσπάθεια της κεντρικής εξουσίας να καταστρέψει πλούσιες και με βαθιές ρίζες κουλτούρες, απαγορεύοντας τη γλώσσα, καίγοντας τα βιβλία, καταστέλλοντας την τέχνη, είναι κοινά. Με την αυθαίρετη διχοτόμηση στη μια περίπτωση (1919) και με τη συνεχή εργατική και εθνική καταστολή στην άλλη (τα πολιτικά δικαιώματα και οι ελευθερίες των Βάσκων αμφισβητήθηκαν για πρώτη φορά από τη Μαδρίτη το 1841), τα ιμπεριαλιστικά και αποικιοκρατικά κέντρα προσπάθησαν να απομονώσουν έναν, πολύ επικίνδυνο γι' αυτούς και τους προστάτες τους, εθνικισμό.

Η πιο εντυπωσιακή όμως ομοιότητα είναι η δράση δυο αντάρτικων εθνικών κινημάτων που, επί πολλές δεκαετίες (ο IRA από το 1919, η ETA από το 1959), με εξάρσεις και κρίσεις, αλλά με αδιάκοπη πολιτική (με την ευρεία έννοια) παρουσία, έχουν αποδείξει ότι κανείς δεν μπορεί να λογαριάζει χωρίς αυτά. Οι φυλακίσεις, οι απελάσεις, οι δολοφονίες, η σύσταση φασιστικών συμμοριών εναντίον τους, όχι μόνο δεν κατάφεραν να τα εκμηδενίσουν, αλλά αντίθετα δικαίωσαν την ύπαρξή τους και συνέβαλαν στην αύξηση της επιρροής τους. Η πρόσφατη απόφαση του Σιν Φέιν («πολιτικού σκέλους» του IRA, που ιδρύθηκε το 1905) να δώσει τέλος σε εξήντα χρόνια αποχής από το κοινοβούλιο, απόφαση που μπορεί υπό ορισμένους όρους να πάρει και το «Ερι Μπατασούνα» («πολιτικό σκέλος» της ETA, που ιδρύθηκε το 1978), μπορεί να σημαίνουν το πέρασμα της έμπρακτης αντίστασης στην ενσωμάτωση στο επόμενο στάδιο.

Και αν οι εκλογές που θα γίνουν σύντομα, στην Ιρλανδία ενδέχεται (όπως λέει, στη συνέντευξη που ακολουθεί, ο Μίτσελ Μακλάφλιν, εκλεγμένος αντιπρόσωπος του Σιν Φέιν στο δημοτικό συμβούλιο του Ντέρι,

από το 1985) «να οδηγήσουν τη χώρα σε επαναστατική κατάσταση, για πρώτη φορά μετά από εξήντα χρόνια», οι πρόσφατες (30/11) εκλογές στη χώρα των Βάσκων έδειξαν μερικά πολύ ξεκάθαρα πράγματα. Πρόκειται για διαπιστώσεις αδιαμφισβήτητες που, είτε το θέλει είτε όχι, πρέπει να τις λάβει υπόψη του ο πολύς Φελίπε Γκονζάλεθ, που μας τίμησε στις αρχές του Δεκεμβρη με την επίσκεψή του.

Και πρώτα, αποτελεί γεγονός αδιαμφισβήτητο η συνεχής άνοδος των «εθνικιστών» (λέξη που δεν παραπέμπει στο σωθινισμό, αλλά μάλλον στον καλώς εννοούμενο πατριωτισμό) δυνάμεων στο Εουσκάντι και η παράλληλη πτώση των «εθνικών» κομμάτων (κυρίως της δεξιάς και σε δεύτερο λόγο, που έχει όμως ιδιαίτερη σημασία αφού αντιτίθεται στη γενική τάση, των σοσιαλιστών). Η αύξηση των πρώτων δεν οφείλεται στα παραδοσιακά γραφειοκρατικά εθνικιστικά κόμματα (PNV και το αποσχισθέν απ' αυτό EA), που έχουν αποτύχει στη διαχείριση της βασκικής «αυτονομίας», αλλά σ' εκείνα της ριζοσπαστικής (με τεράστιες ανάμεσα τους διαφορές) αριστεράς: Εουσκάντικο Εσκέρα και Έρι Μπατασούνα.

Το φαινόμενο αυτό εξηγεί σ' ένα πολύ ενδιαφέρον άρθρο του στην «Ελ Παϊς» (2/12), ο καθηγητής κοινωνιολογίας στο πανεπιστήμιο της χώρας των Βάσκων, Αλφόνσο Πέρες-Αγκότε. Κατά τη δικτατορία του Φράνκο, τονίζει, η δημόσια σιωπή που επιβλήθηκε στις ποικίλες μορφές πολιτιστικής ζωής στο Εουσκάντι, δεν τις διέλυσε, αλλά αντίθετα τους έδωσε πολιτικό χαρακτήρα και συνέβαλε στο να γεννηθεί η συναισθηματική υποστήριξη προς τη βία της ETA—μία βία, που αναδείχθηκε στην εκφραστική γλώσσα εκείνης της σιωπής.

Η νέα γενιά των βάσκων, συνεχίζει ο καθηγητής, η οποία ανδρώθηκε τη δεκαετία του '70 και που η πρώτη εμπειρία της ήταν η αποσύνθεση του φρανκισμού, η έξαρση του εθνικισμού και η οικονομική κρίση, δεν ήρθε σε σύγκρουση με τις προηγούμενες, δεν απέρριψε την πολιτική ή τη θρησκεία, αλλά τις ενέταξε σ' ένα γενικότερο προβληματισμό με απώτερο στόχο την ανθρώπινη επικοινωνία και την άρνηση της ιδιωτικοποίησης. Έτσι, προσθέτει, η πολιτικοποίηση, ως άρνηση της διάκρισης της πολιτικής από την καθημερινή ζωή, είναι μεγαλύτερη στη χώρα των Βάσκων απ' ό,τι σε άλλες ζώνες.

Εδώ πρέπει να αναζητηθεί η μαζικότητα των διαδηλώσεων στους δρόμους, η ιδιαίτερη ευαισθησία των βάσκων σε θέματα πολιτισμού, εκπαίδευσης, ασφάλειας, και η υπερψήφηση πολιτικών σχημάτων με νέες ιδέες. Η συνεχής αύξηση της δύναμης του «Ερι Μπατασούνα» τα τελευταία 3 χρόνια (200.000 ψήφοι σήμερα ή

ποσοστό 17,5% και τρίτη πολιτική δύναμη μετά το PNV και τους σοσιαλιστές) έχει όμως ιδιαίτερη σημασία. Η πάγια θέση του για πολιτική διαπραγμάτευση με την ETA (θέση που δεν υποστηρίζει το Εουσκάντικο Εσκέρα), για να τερματιστεί ο φαύλος κύκλος της βίας, δεν μπορεί να συνεχιστεί να αγνοείται από τη Μαδρίτη, όσο αδιάλλακτος κι αν εμφανίστηκε ο Φελίπε στον ανταποκριτή του Αθηναϊκού Πρακτορείου. Τα πράγματα θα δυσκολέψουν ακόμη περισσότερο, γι' αυτόν αν τα δυο κόμματα που αποτελούν το παλιό PNV δεχτούν και επίσημα τους ελάχιστους όρους που θέτει το HB για συμμετοχή του στο κοινοβούλιο (οπότε οι θέσεις αυτές θα έχουν την πλειοψηφία): πολιτική διαπραγμάτευση με την ETA και μίνιμουμ κοινό πρόγραμμα για την οικονομική, πολιτιστική και γλωσσική ανόρθωση της χώρας των Βάσκων. Όσο για τη θέση της ίδιας της ETA, αναλύεται στη συνέντευξη που ακολουθεί.

Τα περί τρομοκρατών, δολοφόνων, συμμοριών, λέπρα, μαστίγας, που χρησιμοποιούν οι σοσιαλιστές αξιωματούχοι όταν αναφέρονται στο HB και την ETA, ανήκουν στη φρασσεολογία της δεξιάς, λέει ο ισπανός συγγραφέας Αλφόνσο Σάστρε (δυστυχώς, κι ενώ οι όροι δεξιά και αριστερά κινδυνεύουν να χάσουν το νόημά τους, η ιστορία τον διαψεύδει). Ο Μπόμπυ Σαντς, που εκλέχτηκε βουλευτής την ώρα που άρχιζε την ηρωική απεργία πείνας, δεν ήταν ούτε πρισσότερο ούτε λιγότερο τρομοκράτης από τον 23χρονο Χουάν Κάρλος Γιόλντι, που εκλέχτηκε στις γραμμές του «Ερι Μπατασούνα» ενώ θρισκόταν σε απομόνωση στις φυλακές υψηλής ασφαλείας της Χερέρα ντε λα Μάντσα (Θιουδάδ Ρεάλ).

Μαζί του, περιμένουν τη δική τους άλλοι 20 «τρομοκράτες» από τους 23 που εξέδωσε η Γαλλία στη Μαδρίτη, τους τελευταίους πέντε μήνες. Κάθε τόσο, αποκαλύπτονται στον τύπο περιπτώσεις βασανιστηρίων, στέρησης των στοιχειωδών δικαιωμάτων στις φυλακές, καταστολής, ενώ το καλοκαίρι πέθανε ένας βάσκος κρατούμενος από τα βασανιστήρια. Ποιος αμφιβάλλει για την επόμενη «τρομοκρατική» ενέργεια της ETA; Και ποιος θα ευθύνεται για τις συνέπειες; Οι αντάρτες ή ο σοσιαλισμός που άφησε άθικτες τις κατασταλτικές δυνάμεις;

Η φράση που έγραφε η Μοντ Ντιπλοματίκ του Απριλίου 1980 «οι εκλογές της 9ης Μαρτίου επιβεβαίωσαν τη χρόνια κρίση που χαρακτηρίζεται από αθέβαιη κοινωνική και πολιτική κατάσταση, αποπροσανατολισμό του εκλογικού σώματος, βία της εξουσίας, βία της ETA»— παραμένει τόσο τραγικά επίκαιρη...

Μιχάλης Μητσός

«TXOMIN» (42), ο ν. 1 της ETA.

Ε.Τ.Α.!

Γιατί συνεχίζουμε τον ένοπλο αγώνα

Πώς ορίζεται σήμερα η ETA σαν οργάνωση;

Ε.Τ.Α.: Η ETA είναι μια οργάνωση που λειτουργεί πολιτικά και στρατιωτικά και διεξάγει έναν ένοπλο αγώνα με ξεκάθαρους στόχους. Τους στόχους της ανεξαρτησίας, του σοσιαλισμού και της ενοποίησης (Σ.Σ.: εννοεί την ένταξη της επαρχίας Ναβάρα στη Χώρα των Βάσκων). Η ETA είναι το αποτέλεσμα μιας σειράς αγώνων που διεξάχθηκαν τα τελευταία 25 χρόνια, από την εποχή του φρανκισμού. Δεν ήταν όμως μόνο η καταπολέμηση του Φράνκο που μας απασχολούσε, αλλά και η δημιουργία μιας ελεύθερης κοινωνίας δίχως καταπιεζόμενους και καταπιεστές, στα πλαίσια ενός βασκικού, ενωμένου και κυρίαρχου Εουσκάδι (χώρα των Βάσκων).

Ο Φράνκο είναι νεκρός. Τι έχει αλλάξει για σας από την εποχή της επανάδου της δημοκρατίας στην Ισπανία;

Ε.Τ.Α.: Η ερώτηση δεν θίγει το πρόβλημα. Θεωρούμε πολύ σημαντική τη διαπίστωση ότι το παλιό καταπιεστικό σύστημα έχει κατορθώσει να διατηρηθεί με τις νέες συνθήκες. Μας σερβίρισαν ένα είδος ψευδοδημοκρατίας που για μας δεν έχει καμιά σχέση με την αληθινή δημοκρατία.

Από το 1982 κυβερνά το Σοσιαλιστικό Εργατικό Κόμμα. Γιατί συνεχίζει η ETA τον ένοπλο αγώνα κάτω από ένα τέτοιο καθεστώς;

Ε.Τ.Α.: Το PSOE δυστυχώς δεν κράτησε καμιά προεκλογική του υπόσχεση. Πριν απ' τις εκλογές και τη νίκη του Οκτώβρη '82 οι ομιλίες των σοσιαλιστών συμπυκνώνονταν σε τρία σημεία: στην έξοδο από το NATO, τη δημιουργία 800.000 νέων θέσεων εργασίας, και την παραχώρηση αυτονομίας στους λαούς. Όλοι ξέρουν σήμερα τις σχέσεις μας με το NATO, και οι άνεργοι φτάνουν τα τρία εκατομμύρια σε σύνολο ενεργού πληθυσμού 13 εκατομμύρια. Η «πολιτική αυτονομίας» του PSOE αντιστοιχεί μάλλον στο σχέδιο αποκέντρωσης

της διοίκησης παρά σε μια πραγματική επιθυμία να ανταποκριθεί στις επιδιώξεις των διάφορων εθνοτήτων.

Για σας επομένως εξακολουθεί να κυβερνά την Ισπανία ο φρανκισμός και οι φορείς της εξουσίας είναι οι ίδιοι.

Οι πραγματικοί φορείς της εξουσίας είναι σήμερα ένας συνασπισμός από στρατιωτικούς, οικονομική ολιγαρχία και υπερσυντηρητική εκκλησία. Ποια πρόσωπα βρίσκονται ακόμα και σήμερα στην κορυφή της οικονομίας, της Δικαιοσύνης, του Στρατού και της Αστυνομίας; Είναι οι ίδιοι που κατείχαν και επί Φράνκο της ανώτερης θέσης. Θέλουν να μας επιβάλουν ένα καταπιεστικό σύστημα που βρίσκει την συγκεκριμένη του έκφραση στο σχέδιο ZEN. Το σχέδιο ZEN προορίζεται για «ειδική θόρεια ζώνη» (Zona Especial Norte) δηλαδή της Χώρα των Βάσκων. Πρόκειται για ένα σχέδιο που περιέχει τις πιο επεξεργασμένες μεθόδους βασανιστηρίων, καταπίεσης, βρώμικου πολέμου.

Πρόκειται για κρατική τρομοκρατία.

Κάτω από ποιους όρους θα ήταν διατεθειμένη η ETA να εγκαταλείψει τον ένοπλο αγώνα;

Ε.Τ.Α.: Θα συμφωνήσουμε σε άμεση κατάπαυση του πυρός μόλις η ισπανική κυβέρνηση διαπραγματευτεί μαζί μας στα παρακάτω πέντε βασικά σημεία:

- Αμνηστία, δηλαδή ελευθερία για όλους τους πολιτικούς κρατούμενους.
- Να επιτραπούν όλα τα πολιτικά κόμματα, συμπεριλαμβανόμενων και των βασικών ανεξαρτησιακών κομμάτων.
- Να αποσυρθεί η Εθνοφυλακή, η Αστυνομία κι όλοι οι μηχανισμοί καταστολής απ' τη Χώρα των Βάσκων.
- Να βελτιωθούν αισθητά οι συνθήκες ζωής των βάσκων εργατών.
- Και τελικά να μας παραχωρηθεί μια πραγματική αυτονομία. Αυτή η αυτονομία πρέπει να καθιερώνει το δικαίωμα της αυτοδιάθεσης και να περιλαμβάνει ορισμέ-

να πρόσθετα στοιχεία: Η γλώσσα μας, τα βασικά πρέπει να γίνουν επίσημη γλώσσα. Δεν πρέπει να λησμονήσουμε την επανένταξη της επαρχίας Ναβάρα στην βασκική επικράτεια.

Τι επιδιώκει η ETA με τον ένοπλο αγώνα;

Ε.Τ.Α.: Ο ένοπλος αγώνας είναι το αποτέλεσμα της ηθικής, πολιτικής και ανθρώπινης απόφασης στην οποία έχουν καταλήξει ορισμένα τμήματα του λαού μας για να διεκδικήσουν την ελάχιστη δικαιοσύνη απέναντι σ' αυτή την κρατική τρομοκρατία. Έτσι δίνουν την απάντηση ότι ο βασκικός λαός δεν παραδίδεται. Στους αγώνες για το πυρηνικό εργοστάσιο του Λεμονίς μπορούμε να δούμε ένα παράδειγμα της σημασίας του ένοπλου αγώνα. Το εργοστάσιο χτίστηκε προς το συμφέρον του κεφαλαίου. Επιτύχαμε το κλείσιμο της μονάδας με μια υποδειγματική σύνδεση ανοιχτής αντίστασης και ένοπλου αγώνα. Χωρίς την μαζική αντίσταση δε θα το είχαμε κατορθώσει, και χωρίς τον ένοπλο αγώνα μας, το ίδιο. Εδώ φαίνεται ότι ο αγώνας μας δεν είναι απομωνωμένος.

Είναι το Έρι Μπατασούνα, το πολιτικό σκέλος της ETA;

Ε.Τ.Α.: Το Έρι Μπατασούνα δεν είναι παρά ένα είδος λαϊκού ματώπου που δημιουργήθηκε στα πλαίσια του βασκικού εθνικοαπελευθερωτικού κινήματος. Επίσης το Ε.Μ. έχει την κατάλληλη νομική μορφή ώστε να μπορεί να παίρνει μέρος σε εκλογές και εκλογικούς αγώνες. Είναι μια δύναμη που σε γενικές γραμμές έχει τους ίδιους με μας στόχους. Ωστόσο το Ε.Μ. δεν είναι το πολιτικό σκέλος κανενός. Εκπροσωπούν τον εαυτό τους, όπως κι εμείς εκπροσωπούμε τον εαυτό μας. Αυτό σημαίνει ότι δεν υπάρχει κανενός είδους οργανωτική σύνδεση μεταξύ μας. Είναι όμως σωστό ότι η σημερινή τους ανάλυση συμπίπτει με τη δική μας, πράγμα που διαπιστώνουμε με ευχαρίστηση.

Πότε θα ειρηνέψει η Χώρα των Βάσκων;

Ε.Τ.Α.: Αν δεν διαβλέπουμε την πιθανότητα να κλείσουμε μια οριστική συμφωνία με τους πραγματικούς φορείς της εξουσίας, δεν θα θρυσκόμαστε εδώ. Σ' αυτούς εναπόκειται να πάρουν την τελική απόφαση και να κάτσουν μαζί μας στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων.

(Η συνέντευξη της ETA δόθηκε στο σταθμό «Radio Popular» στα μέσα του χρόνου, και αναδημοσιεύτηκε αργότερα στον παράνομο τύπο, και το ισπανικό εβδομαδιαίο περιοδικό «Cambio 16». Εδώ δημοσιεύονται αποσπάσματα.)

ΣΙΝ ΦΕΪΝ:

Η αποχή απ' τις εκλογές είναι θέμα τακτικής

Σχολιαστής: *Ας αρχίσουμε από το τέλος. Η πρόσφατη απόφαση του Σιν-Φέιν να σπάσει την αποχή που τηρούσε στο κοινοβούλιο τα τελευταία 60 χρόνια, αποτέλεσε έκπληξη για μας...*

Μ. Μακλάφλιν: Από το 1905 που δημιουργήθηκε το Σιν-Φέιν, από τον Άρθουρ Γκρίφιθ, πάγια πολιτική μας ήταν η εκλογική παρέμβαση και η αποχή από τη Βουλή. Είμαστε το αρχαιότερο κόμμα της Ιρλανδίας και μάθαμε να στηριζόμαστε στους εαυτούς μας, στις δικές μας δυνάμεις.

Τα τελευταία χρόνια όμως, αρχίσαμε να συνειδητοποιούμε ότι η πραγματικότητα της διαίρεσης της χώρας μας έχει γίνει αποδεκτή στο Νότο και η πολιτική της αποχής μας είχε απομακρύνει από το λαό και τα καθημερινά του προβλήματα. Στις 6 κοινότητες του Βορρά μπορούν να μας καταλάβουν, βλέπουν το βρετανικό στρατό στους δρόμους. Η απήχησή μας άλλωστε εκεί είναι μεγάλη: εκπροσωπούμε το 13% του εκλογικού σώματος, αλλά το 40% των «εθνικιστών» (καθολικών).

Στις 26 κοινότητες τα πράγματα είναι διαφορετικά: έχουμε την υποστήριξη μόλις του 3% του εκλογικού σώματος. Ο λαός θεωρεί τον εαυτό του ανεξάρτητο. Αντίθετα, εμείς πιστεύουμε ότι πρόκειται για μια μορφή νεο-αποικιοκρατίας, αλλά την άποψη αυτή δεν μας ήταν μέχρι σήμερα εύκολο να τη συζητήσουμε μαζί τους, ούτε να καταλάβουμε τους κοινωνικοοικονομικούς παράγοντες που τους οδηγούν στην αποδοχή της κατάστασης.

Σ.: *Το Ιρλανδικό σύνταγμα επιτρέπει τη συμμετοχή στη Βουλή ενός κόμματος που υποστηρίζει τον ένοπλο αγώνα;*

Μ.Μ.: Επίσημα, ναι. Εφαρμόζουν όμως εναντίον μας άλλου είδους απαγορεύσεις. Ασκούν, για παράδειγμα, ένα είδος απαρχαιωτών εναντίον μας, με την έννοια ότι ένας βρετανός υπουργός μπορεί να αρνηθεί να δεχτεί κοινο-

βουλευτική αντιπροσωπεία, αν σ' αυτή μετέχει δημοκρατικά εκλεγμένος εκπρόσωπος του Σιν-Φέιν. Το ίδιο ακριβώς ισχύει και με τα μέλη της κυβέρνησης του Δουβλίνου.

Η αντιμετώπισή μας από την τηλεόραση είναι κωμικοτραγική. Σύμφωνα με νόμο που ισχύει στις 26 επαρχίες, ένας δημοσιογράφος μπορεί να πάει φυλακή αν πάρει συνέντευξη από στέλεχος του κόμματός μας. Για τους βρετανούς δημοσιογράφους όμως αυτό δεν ισχύει, με την προϋπόθεση η συνέντευξή τους να είναι «εχθρική», κι έτσι ο Ιρλανδός πολίτης μπορεί να δει στην τηλεόρασή του κάτι που για την κυβέρνησή του είναι απαγορευμένο...

Σ.: *Ας ξαναγυρίσουμε στην ιστορική απόφαση του Σιν-Φέιν, που όπως διαβάσαμε, οδήγησε και στην αποχώρηση ορισμένων στελεχών.*

Μ.Μ.: Με την πεποίθηση ότι σε λίγα χρόνια θα μπορούσαμε να ξεπεράσουμε την απομόνωση στο Νότο και να βρούμε νέα κανάλια επικοινωνίας, φέραμε αυτή την πρόταση στο Συνέδριο, όπου και υπερψηφίστηκε αφού συγκέντρωσε πλειοψηφία δυο τρίτων. Είναι ο καρπός συζητήσεων που κράτησαν πέντε χρόνια.

Όσο για τη διάσπαση, είναι οπωσδήποτε σημαντική, αφού έφυγαν 150 παλιοί σύντροφοι, που δεν δέχτηκαν την απόφαση της πλειοψηφίας. Η μεγάλη μας διαφορά είναι ότι γι' αυτούς η αποχή αποτελεί θεμελιώδη αρχή, ενώ για μας αποτελούσε τακτική. Παρόλα αυτά, ελπίζω ολόθερμα να επιστρέψουν και ν' αγωνιστούμε όλοι μαζί για τη νίκη των αρχών της αυτοδιάθεσης. Γιατί, ειλικρινά, για μένα και για τα παιδιά μου, θέλω αυτός ο αγώνας κάποτε να τελειώσει.

Σ.: *Είπερ ότι η απόφαση για τερματισμό της αποχής αποτελεί καρπό συζητήσεων που κράτησαν πέντε χρόνια. Παραπέμπει δηλαδή σε κάποια διδάγματα από τη δραματική απεργία πείνας του '81;*

Μ.Μ.: Θα πρέπει να πάμε ακόμα πιο πίσω και στις χρονιές 75-76, όταν ο IRA και η ηγεσία του ρεπουμπλικανικού κινήματος συμφώνησαν ανακωχή με τη βρετανική κυβέρνηση. Ήταν ένα πολύ σοβαρό λάθος της ηγεσίας που επέτρεψε στους 18 μήνες που κράτησε η συμφωνία να εξαπολύσει η βρετανική κυβέρνηση εθνική και διεθνή προπαγάνδα εναντίον των «εγκληματιών» του IRA. Παράλληλα, απέσυρε ορισμένα στρατεύματα από το Βορρά και εγκατέστησε δυνάμεις της RUC (Βασική Αστυνομία του Όλστερ), στρατολογημένες τοπικά, κυρίως από «Νομιμόφρονες» (διαμαρτυρούμενους).

Παράλληλα, άρχισε και η καταστολή στις φυλακές. Πρώτα, αφαίρεσαν μέσα σε μια νύχτα (1/3/76) την ιδιότητα του πολιτικού κρατούμενου από τους ρεπουμπλικανούς φυλακισμένους, έπειτα τους διέταξαν να φορέσουν στολή. Αυτοί αρνήθηκαν κι έμειναν γυμνοί, μόνο με μια κουβέρτα. Έπειτα τους πήραν και τις κουβέρτες, τους απαγόρευσαν και αυτό το πλύσιμο. Έτσι, το μόνο μέσο που απέμενε ήταν η απεργία πείνας, με τη γνωστή εξέλιξη και τη θυσία του Μπόμπυ Σαντς και εννιά συντρόφων του.

Μέσα απ' όλη αυτή την πορεία αυξήθηκε η συνειδητοποίηση του κόσμου και είχαμε πολλές εκλογικές επιτυχίες. Σήμερα, ένα μέλος του Σιν-Φέιν (ο Τζέρι Άνταμς) έχει εκλεγεί στο κοινοβούλιο του Ουεστμίνστερ και πέντε μέλη μας στην Εθνοσυνέλευση του Στόρμοντ. Στις τοπικές εκλογές του 1985, 98 υποψήφιοι του κόμματος εκλέχτηκαν στις δημοτικές αρχές: 59 στις 6 επαρχίες και 39 στις 26 επαρχίες.

Σ.: *Πώς βλέπετε τις προοπτικές του αγώνα;*

Μ.Μ.: Αυτό που έχει γίνει σαφές είναι ότι δεν μπορούμε να ηττηθούμε ούτε στρατιωτικά ούτε πολιτικά.

Στο στρατιωτικό τομέα, οι προοπτικές είναι λαμπρότερες από τότε. Παρά τη μαζική οικονομική βοήθεια της Βρετανίας προς την RUC (100 εκατομμύρια λίρες τα τελευταία δυο χρόνια), οι επιθέσεις του IRA εναντίον στρατοπέδων στο Βορρά προκάλεσαν εσωτερική κρίση στις ένοπλες δυνάμεις και εγκατάλειψη των σχεδίων για κατασκευή τουλάχιστον δυο ακόμα στρατοπέδων.

Δεν μιλάει κανείς βέβαια για στρατιωτική νίκη, οι βρετανοί είναι πάρα πολλοί, αλλά ούτε κι αυτοί μπορούν να μας νικήσουν.

Σ.: *Και οι πολιτικές προοπτικές, ένα χρόνο μετά την υπογραφή της αγγλο-ιρλανδικής συμφωνίας του Χίλμπορου;*

Μ.Μ.: Η συμφωνία εκείνη αποσκοπεί στη διαίωση της βρετανικής κυριαρχίας στο Βορρά. Ενώ εθνική πεποίθηση, κι αυτό δεν έχει σχέση με «εθνικιστές» ή «νομιμόφρονες», είναι η Ιρλανδία να μείνει πιστή στις αρχές της ουδετερότητας και της μη δέσμευσης, οι κυβερνήσεις Θάσερ και Φιτζέραλντ προσπαθούν να μας δέσουν όλο και πιο πολύ στην πολιτική της Ουάσιγκτον. Η τελευταία ανησυχεί ιδιαίτερα για το ενδεχόμενο νίκης της επανάστασης που θα αποτελέσει παράδειγμα ανεξαρτησίας και πολιτικό όραμα και για άλλους λαούς.

Εξήντα χρόνια πολιτικής και πολιτιστικής καταστολής (έκαψαν τα βιβλία μας, κατέστρεψαν την κουλτούρα μας, απαγόρευσαν τη γλώσσα μας) δεν μας λύγισαν. Η τελευταία μας απόφαση για τερματισμό της αποχής προκάλεσε παρανοϊκές αντιδράσεις του κατεστημένου. Μας κατηγορούν ότι θέλουμε να μετατρέψουμε την Ιρλανδία σε Κούβα της δυτικής Ευρώπης! Φοβούνται την επιθυμία του λαού να ελέγχει ο ίδιος τους πόρους του, να έχει αυτόνομη κυβέρνηση, να καθορίζει ο ίδιος την τύχη του.

Εν όψει των εκλογών που περιμένουμε να γίνουν πολύ σύντομα στην Ιρλανδία, πιστεύουμε ότι θα υπάρξουν εξελίξεις. Θα προσπαθήσουν να απαγορεύσουν το Σιν Φέιν, να φυλακίσουν τους ηγέτες του. Κι αυτό γιατί, για πρώτη φορά τα τελευταία 80 χρόνια, μια επιτυχία μας θα οδηγήσει την Ιρλανδία σε μια επαναστατική κατάσταση...

Συνέντευξη με τον Μίτσελ Μακ Λάφλιν, στέλεχος του Σιν Φέιν, εκλεγμένο αντιπρόσωπο στο Δημοτικό Συμβούλιο του Ντέρου, στα 1985.

Π Ο Λ Ι Τ Ι Κ Ο Δ Ι Η Γ Η Μ Α

ΤΑ ΝΕΑ ΤΗΣ ΧΙΛΗΣ

ΕΦΤΑΣΕ ΒΙΑΣΤΙΚΟΣ όπως πάντα, μ' ένα μάλλινο κόκκινο φουλάρι γύρω από τον καλοθρεμένο νεανικό του λαιμό και το ύψος συνωφρωμένο. Αλλά μόλις είδε τους φίλους του μαζεμένους γύρω από το τραπέζι να τον περιμένουν ανυπόμονοι, η φυσική του αγαθότητα ξέσπασε σ' ένα γλυκό χαμόγελο.

Η Μονίκε ξαναγέμισε τα φλυτζάνια τσάι, ο Μάριο και ο Ραούλ, μόνη εξαίρεση, προτίμησαν να ξαναγεμίσουν τα ποτήρια τους με περουσιάνικο πisco, που πυρπολούσε τα σωθικά σου. Ο Ζεράρ, γιατρός, γύριζε για πολλαπλή φορά από τη Χιλή του Πινοσέτ, και οι Λατινοαμερικάνοι σύντροφοί του συγκεντρωμένοι στο Παρισινό διαμέρισμα της Μονίκε, περίμεναν, φυσικά, αχόρταγα τα νέα του.

Άρχισε από τα προσωπικά τα πιο δυσάρεστα.

«Πέθανε ο Μαρσέλ απρόοπτα» είπε «κι αυτό δυσκόλεψε πολλά πράγματα». Τον ήξερα τον Μαρσέλ. Τον πρωτογνώρισα το 1972 στο Σαντιάγο, και τον ξανάβλεπα ταχτικά, μια φορά το χρόνο, στο Παρίσι ή την Γενεύη, από το 1975.

Είχε πολεμήσει στις Διεθνείς Ταξιαρχίες της Ισπανίας, κι όταν έπεσε η Μαδρίτη κατάφερε κι έφτασε στη Λατινική Αμερική διαλέγοντας τη Χιλή για οριστικότερη διαμονή του.

Διατήρησε ως το τέλος το αναρχικό του πιστεύω, δίνοντας μια προτεραιότητα στην ατομική του δράση, έξω από Κόμματα και Ομάδες.

Όταν έπεσε ο Αλλιέντε άρχισε να μαζεύει όσα λεπτά μπορούσε και να βοηθά κατά προτίμηση τις οικογένειες αυτών που ξεπάστρεψε από τους πρώτους ο δικτάτορας.

Από τα μάτια του Χόρχε, του παλαιαμαχου, άρχισαν να στάζουν μερικά δάκρυα. Ήξερε τον Μαρσέλ από μισό σχεδόν αιώνα τώρα, κι είχε απαυδήσει να μετρά το ατέλειωτο κομπολόι των νεκρών συντρόφων του, τους τελευταίους αυτούς καιρούς.

Ο Ζεράρ καθισμένος σε μια γωνιά έπινε με αργές ρουφηξιές το τσάι και εξιστορούσε τα πρόσφατα νέα της Χιλής.

Τα πολιτικά καθαυτό νέα δεν μ' ενδιέφεραν τόσο,

γιατί κάτι ήξερα γι' αυτά, όσο οι λεπτομέρειες που έδιδε ο Ζεράρ, για την κατάσταση στις Πομπλασιόνες γύρω στο Σαντιάγο.

Τις γνώρισα τις Πομπλασιόνες αυτές τον καιρό του Αλλιέντε στη φτώχεια τους αλλά και στον επαναστατικό τους ενθουσιασμό, όταν ήταν ακόμα ζωντανή η ελπίδα τουλάχιστο, για «καλύτερες μέρες».

Μια απέραντη περιφέρεια που έζωνε ολόγυρα το Σαντιάγο από εργοστάσια και εργατικές συνοικίες, στην κατάσταση που είχα γνωρίσει νέος τις φτωχογειτονιές της Αθήνας και του Πειραιά, τον Βοτανικό, το Περιστέρι, το Δουργούτι, την Κοκκινιά, τη Δραπετσώνα.

«Είναι τώρα περισσότεροι από 2 εκατομμύρια που ζούνε στους τενεκομαχαλάδες του Σαντιάγο» διηγείται ο Ζεράρ.

«Τουλάχιστο 300.000 ανάμεσά τους που περνούν μ' ένα καρβέλι ψωμί, κατά οικογένεια, και τσάι, την ημέρα. Έφαγαν τα σκυλιά, σκότωσαν ό,τι πετούμενο υπήρχε για φαί, τέλειωσαν πια τα πανηγύρια γύρω από κάθε σκυλί σεβριτισμένο σαν ψητό της Κυριακής». Εξακολούθησε: «Δεν ξέρω πια τι να κάνουμε. Στείλαμε φάρμακα, κουβέρτες, βοήθησε και η Κυρία Mitteran, αλλά ίσως χρειάζεται να δούμε αν μπορεί π.χ. να μεγαλώσει ο φούρνος της Σεσίλιας στη Villa Heroes, και να δοθεί ψωμί σε περισσότερους, δωρεάν αν γίνεται. Λέω να μελετήσουμε πιο συγκεκριμένα ένα τέτοιο πρόγραμμα».

«Θα σε ξαναφήσουν άραγε να ξαναμείεις στη Χιλή;» ρώτησε η Χουανίτα, πούχε χάσει τον άντρα της στην Αργεντινά πριν 10 χρόνια.

Τη νύχτα που εισήλασε στο σπίτι τους το κομμάτι του θανάτου, τράθηξαν τον Μπερνάρντο, μπροστά στα μάτια της, σχεδόν γυμνό έξω από το κρεβάτι τους, και χάθηκαν ουρλιάζοντας στο σκοτάδι.

«Χουανίτα» πρόλαβε να φωνάξει ο Μπερνάρντο. «Κουράγιο. Φίλησέ μου τα παιδιά. Σ' αγαπώ».

«Μπαίνει βέβαια τέτοιο ζήτημα», είπε ο Ζεράρ σκεπτικός. «Μας παρακολουθούν θήμα, προς θήμα, μας τηλεφωνούν απειλητικά, τη νύχτα, στα σπίτια μας. Μην ξεχνάς μούπαν από το τηλέφωνο, τον

Πέπε, τη νύχτα πριν φύγω. Είχαν σημειώσει πως παραβρέθηκα, από μακριά, στο παράνομο μνημόσυνο του Πέπε, του δημοσιογράφου του MIR, που τέλειωσε όπως ξέρετε σαν τον Μπερνάρντο στην Αργεντινά, και τόσκασα λίγο πριν καταφθάσει το θωρακισμένο της Αστυνομίας, ανοίξουν οι πόρτες του κι αρχίσουν τα δακρυγόνα, και το τρεχαλητό στους λασπωμένους δρόμους του τενεκομαχαλά της Villa Heroes, με τους πιτσιρικούς να ανταπαντούν πετροβολώντας, και τα γυναικόπαιδα παραλυμένα από το φόβο στις ερμητικά κλεισμένες, υγρές, κρύες παράγκες τους».

«Το πρόβλημα των Πομπλασιόνες», είπε ο Γκιγέρμο ο θεωρητικότερος της συντροφιάς «πρέπει να μας απασχολήσει βαθύτερα, ύστερα από την τρομακτική έκταση που πήρε τα τελευταία 15 χρόνια σ' ολόκληρη τη Λατινική Αμερική, αλλά και στο σύνολο του Τρίτου Κόσμου. Είναι η πιο έκδηλη αλλά και πιο απαράδεκτη μορφή της συνολικής λειτουργίας του καπιταλισμού στην εποχή μας. Που προωθεί ταχύτατα μια «δυσδική» κοινωνία κι ένα «δυσδικό» Κόσμο.

Ένα «κέντρο» σε κάθε χώρα κάπως εύπορο, για ορισμένους αφάνταστα εύπορο, με μεγάλα προνόμια, μόνιμες καλοπληρωμένες δουλειές και μια «περιφέρεια» από άνεργους και νέους «φτωχούς». «Δυσδική» τέτοια κοινωνία στις δυτικές χώρες μέσα σ' ένα απέραντο «δυσδικό» Κόσμο, τον δικό μας, τον Τρίτο Κόσμο, ο ίδιος «δυσδικός» στο εσωτερικό του αλλά σε αντίστροφη σχέση «Πλουσιών» και «Φτωχών» από εκείνη του προηγμένου Καπιταλισμού στις Δυτικές χώρες. Απορώ πώς μπορούν ορισμένοι εδώ στο Παρίσι και αλλού να μιλούν για πρόοδο του κόσμου, «εκσυγχρονισμό», προσεχρή έξοδο από την κρίση κ.λπ. όταν δισεκατομμύρια ανθρώπων συσσωρεύονται στους τενεκομαχαλάδες των Πόλεων».

Πήγε να ξεκινήσει μεγάλη θεωρητική συζήτηση γύρω απ' αυτό το θέμα, αν δεν διέκοπτε σε μια στιγμή η Χουανίτα προτείνοντας να διαβάσει περικοπές από το τελευταίο μυθιστόρημα του Περουσιανού Vargas Llosa «Η Ιστορία του Μαγία». «Τα λέει ο Λιόσα, ο λογοτέχνης καλύτερα από μας τους πολιτικούς. Να πώς κατάντησε το Περού στα τελευταία 15 χρόνια. Ένας απέραντος σκουπιδοτόπος, από πραγματικά σκουπίδια, και ανθρώπους που τους μεταχειρίζονται σαν σκουπίδια. Άλλοι τους σπάνε ολότελα κι άλλοι τους βέβαια εξαγριώνονται, επαναστατούν». Άρχισε να διαβάζει τον Λιόσα: «Το θέαμα της εξαθλίωσης άλλοτε περιορισμένο στις φτωχογειτονιές και το κέντρο, έχει τώρα κατακλύσει τη Λίμα ολόκληρη. Όποιος ζει τώρα στη Λίμα πρέπει να συνηθίσει την εξαθλίωση, τη βρώμα, ή να γίνει τρελός ή ν' αυτοκτονήσει. Εγώ συνήθισα τα τελευταία αυτά χρόνια να θλέπω δίπλα στα ζώα που αλητεύουν, παιδιά, γέροντες γυναίκες ν' αλητεύουν, όλοι τους να ψάχνουν με πάθος μέσα στα σκουπίδια και τις ακαθαρσίες να βρουν κάτι να φάνε, κάτι να πουλήσουν κάτι να ντυθούν».

Η Χουανίτα διάβαζε με έμφαση και πάθος τον Λιόσα. Δεν παρακολουθούσα όλα, αναθυμούμενος το απέραντο πραγματικά σκουπιδολόι που είδα στη ζωή μου στη Λίμα ακριβώς, στο Σαντιάγο, στο Σάο Πάολο, το Ρίο ντε Τζανέιρο, την Μπογκοτά, το Μεξικό, την Καζαμπλάνκα και την Ραμπά, το Αλγέρι, την Τύνιδα, το Κάιρο και αλλού, κι αλλού, το τεράστιο κοινωνικό κόστος που είδα να πληρώνουν στο βωμό της διατήρησης και του ανέναου «εκσυγχρονισμού» του συστήματος, εκτός από τους δυο Παγκόσμιους Πολέμους, και την απειρία των μικρότερων πολέμων, των δικτατοριών, τα θύματα της ανεργίας, της φτωχοποίησης, δεσεκατομμυρίων ανθρώπων που πέρασαν ή περνούν το σύντομο διάστημα της ζωής τους σαν τα πεταγμένα σκουπίδια του Περού που περιγράφει ο Λιόσα.

Η γλυκειά φωνή της Χουανίτα συνέχιζε:

«Τώρα οι δρόμοι στην παλιά αυτή αλλά κεντρική συνοικία της Λίμα, άλλοτε γιομάτη από τον υπόκοσμο, και την πορνεία είναι σήμερα επιπλέον γιομάτη από την μαριούνα και την κοκώτο πιο ανθηρό εμπόριο σ' ολόκληρη πια όχι την πόλη, αλλά τη χώρα.

Τη νύχτα αυτές οι λεπριασμένες γωνιές της πόλης, αυτά τα θρώμικα κτίρια, αυτές οι θλιβερές ταβέρνες μετατρέπονται σε παζάρια όπου πουλιούνται και αγοράζονται πακετάκια από μαριούνα και κοκαΐνη».

Δεν άκουα πια τη συνέχεια. Οι νεαροί παρακολουθούσαν με πάθος τη διήγηση, ταξίδευαν με τον Λιόσα από συνοικία σε συνοικία της Λίμας, από φτωχογειτονιά σε φτωχογειτονιά, τον συνόδευαν στις Άνδεις και τα πιο απόμερα λημέρια της εξαθλίωσης και της εξέγερσης των Ίντιος που περιέγραφε:

«Όλα τα σπίτια στο Κουέρο ήταν χωρίς φως, νερό, αποχέτευση ή μπάνια. Οι μύγες, οι ψείρες και χίλια δυο άλλα ζώφια αποτελούσαν μέρος από την απειροελάχιστη επίπλωση των σπιτιών. Αν οι ένοικοι ήθελαν τη νύχτα να ουρήσουν δεν είχαν το κουράγιο να σηκωθούν και να βγαίνουν έξω.

Ουρούσαν έτσι, εδώ μέσα, δίπλα στο κρεβάτι ή την

Λίμας, «πρωτεύουσας του Περού», στοιβαγμένα, απέραντα, και κάπου ένα τρελό φυλακισμένο να κοιμάται μακάριος στο θρόνο του, ένα πανύψηλο βάθρο από σκουπίδια.

Η Χουανίτα σταμάτησε να διαβάζει, τα μάτια της ήταν υγρά, η φωνή της κουρασμένη.

Οι άλλοι με τον Ζεράρ στο βάθος έμειναν για μερικά λεπτά σιωπηλοί. Μετά άρχισαν να συζητούν ζωηρότατα και πάλι την κατάσταση στη Χιλή και τη νέα εκεί αποστολή του Ζεράρ. Τα λεπτά για να μεγαλώσει ο φούρνος της Σεσίλιας στο συνοικισμό Villa Heroes θα βρισκόταν. Από 120 κιλά ψωμί την ημέρα, η παραγωγή μπορούσε τουλάχιστον να διπλασιαστεί.

Ο Καρασκο του MIR παρών στη συζήτηση έβαλε το

της Σεσίλιας μερικά και για την άμεση δράση του MIR. Ο Αντρές πήρε την κιθάρα του κι άρχισε ένα αργεντινικό τραγούδι. «Αχ νάχαμε και λίγο ματέ» είπε ειρωνικά ο Ραούλ.

Για απάντηση η Μονίκε ξαναγέμισε τα φλυτζάνια ζεστό τζάι. Σκέφτηκα ξαφνικά πως η Ρονύ είχε πεθάνει από μια εβδομάδα, μπαίνοντας στο Νοσοκομείο για να μην ξαναβγει. Μούδωσε μεγάλο σοκ ο ξαφνικός θάνατος από τέτοια Αρχόντισσα, όσο λίγες συναντά ακόμα κανείς στον σκληρό, κλειστό, παράξενο κόσμο που σβύνει μιας παλιάς γαλλικής αριστοκρατίας.

Μια νύχτα πριν αποκοιμηθεί για να μην ξαναξυπνησει η Ρονύ είχε μάθει πως ο θέγγος κόμης, ο πρώην άντρας

κουζίνα τους. Τι σημασία; Το πάτωμα ήταν από χώμα, και το χώμα ρουφά τα ούρα, χωρίς ν' αφήσει σημάδι. Όσο για την μυρωδιά τους ανακατεύονταν στις χίλιες δυο άλλες αναθυμιάσεις από τα σκουπίδια και την ακαθαρσία που αποτελούσε την ατμόσφαιρα του σπιτιού. Η γριά Ινδιάνα, σέρνοντας πίσω της τα ινδικά γουρουνάκια της, τα κοίμιζε ίσως μαζί της, σφιχτά κολλημένα στο γέρικο σώμα της που ζητούσε ζεστασιά. Πόσο καιρό είχε να πλυθεί με νερό και σαπούνι; Μήνες χρόνια; Πλύθηκε άραγε μια φορά στη ζωή της;»

Κι ο Λιόσα φαίνεται τελειώνει την «Ιστορία του Μαγία» όπως άρχισε ξαναβλέποντας παντού τα σκουπίδια της

ζήτημα αν τα λίγα λεπτά για τον φούρνο δεν θάταν καλύτερα να πάνε για την ένοπλη δράση.

Άρχισε μια έντονη συζήτηση διαχωρίζοντας την ομάδα σε «Γενικούς» και «Συγκεκριμένους».

Οι πρώτοι υποστήριζαν ότι κάθε συγκεκριμένη μερική δράση, σαν το σχέδιο του φούρνου της Σεσίλιας, πάει να καταντήσει χλωμή «φιλανθρωπία» παρατείνοντας τον ωκεανό της δυστυχίας των πεινασμένων και των απόκληρων. Οι άλλοι υποστήριζαν ότι μεγαλύτερη ακόμα εξαθλίωση δεν βοηθά την μαζικοποίηση του αγώνα, κι ότι στη Χιλή πρωταρχικό καθήκον τώρα είναι η επιβίωση των παιδιών και των νέων. Συμβιβάστηκαν στο τέλος προσθέτοντας στα λίγα λεπτά του φούρνου

της πέθανε κι αυτός, αφήνοντας αναπάντεχη παραγγελία να μην ταφεί στον μεγαλοπρεπή οικογενειακό του τάφο, αλλά σε μαζικό, κοινό τάφο. Τον είχε πιάσει σκέφτηκα, το σύνδρομο του αυτοκράτορα Κυρ Μανουήλ του Κομνηνού που όταν ένωσε να πλησιάζει το τέλος του, πέταξε τις πορφύρες του και ζήτησε να ντυθεί «σεμνώς», όπως λέει ο ποιητής μας, στα «εκκλησιαστικά» του για να προϋπαντήσει με ευπρέπεια τον θεό του. Πάλι καλά. Θάχε κάνει καλύτερα να γνώριζε έγκαιρα τον Ζεράρ, και να τον συνόδευε με λίγα περισότερα λεπτά στο προσεχές ταξίδι του στη Χιλή, όπου πρόκειται να μεγαλώσει ο φούρνος της Σεσίλιας, στον τενεκομαχάλα των πεινασμένων με το τρανό όνομα Villa Heroes.

Δεκέμβρης 1986
Μ. Ν. Ράπτης

Δίψη

1

ΕΝΑ ΝΕΟ
ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ

Η ΔΙΝΗ ΤΟΥ ΦΕΜΙΝΙΣΜΟΥ

Κυκλοφόρησε μέσα στο Δεκέμβριο το πρώτο τεύχος του φεμινιστικού περιοδικού «Δίψη». Προϊόν των εμπειριών και των αναλύσεων του αυτόνομου γυναικείου χώρου η «Δίψη» στοχεύει «όχι μόνο να διερευνήσει τις διαφορές και τις ποικίλες τάσεις που έχει αναδείξει το κίνημα για την απελευθέρωση των γυναικών, αλλά και να επισημάνει τα κοινά σημεία αναφοράς του αυτόνομου γυναικείου κινήματος». «Φιλοδοξούμε να δημοσιεύουμε κείμενα ή σχόλια που αφορούν πρόσφατα πολιτικά γεγονότα, που απηχούν τρέχουσες συζητήσεις, που αναζητούν την προέλευση σημερινών εικόνων της κοινωνικής μας ζωής», αναφέρει το εισαγωγικό σημείωμα της συντακτικής επιτροπής της «Δίψης». Και καταλήγει: «Επιθυμούμε ακόμη να μη δημοσιεύουμε μόνο τις δικές μας απόψεις ή κείμενα που έχουμε επιλέξει από το διεθνές φεμινιστικό κίνημα. Επιδιώξη μας είναι να περιλαμβάνει το περιοδικό και κείμενα ατόμων ή ομάδων, να γίνει δηλαδή ένα δέμα που θα παρουσιάζει τη δράση, θα εκφράζει την οπτική και θα συμβάλλει στον προβληματισμό του αυτόνομου γυναικείου κινήματος».

Από τα περιεχόμενα του νέου περιοδικού: «Έκτρωση 1976-1986: το χρονικό μιας διεκδίκησης», κείμενα για τη Σιμόν ντε Μπωβουάρ, «Η εποχή των μαγισσών: Γυναίκες και «κοινή γνώμη» στην Ελλάδα του 1986», «Νομική ισότητα-κοινωνική ανισότητα», συνέντευξη με την ιστορική Μισέλ Περό, «Παιδικά παραμύθια για οικοδόποινες», «Οι φίλοι μας κι εμείς: τα αόρατα θεμέλια ψευδοφεμινιστικών διακρήρυξων» της Κριστίν Ντελφί κ.ά.

Στο εσώφυλλο του πρώτου τεύχους της «Δίψης» διαβάζουμε: «Έλληνες άνδρες. Μπορείτε να κοιμάστε ήσυχοι. Οι φύλακες των συμφερόντων του φύλου σας αργυρνούν. Η Κάπα Κολτισπούλου καταδικάστηκε σε ισόβια δεσμά. Για μας η απόφαση αυτή είναι βαθιά πολιτική...»

ΚΟΙ ΝΩΝΙΑ

ΑΘΛΙΟΤΗΤΕΣ

ΝΥΣΤΕΡΙ ΣΤΟΥΣ ΑΘΛΙΟΥΣ

«Ζουν εκεί Έλληνες Οθωμανοί ... σε σπιτα-αχούρια. Μεθάνε και ουρλιάζουν μέρα και νύχτα... τρώνε αφοδεύουν και κοιμούνται σε δρόμους και σε πεζοδρόμια»

«... γιατί οι «Τούρκοι» δείχνουν προκατειλημμένοι και όχι σπάνια εκφράζουν ένα μίσος περίεργο»

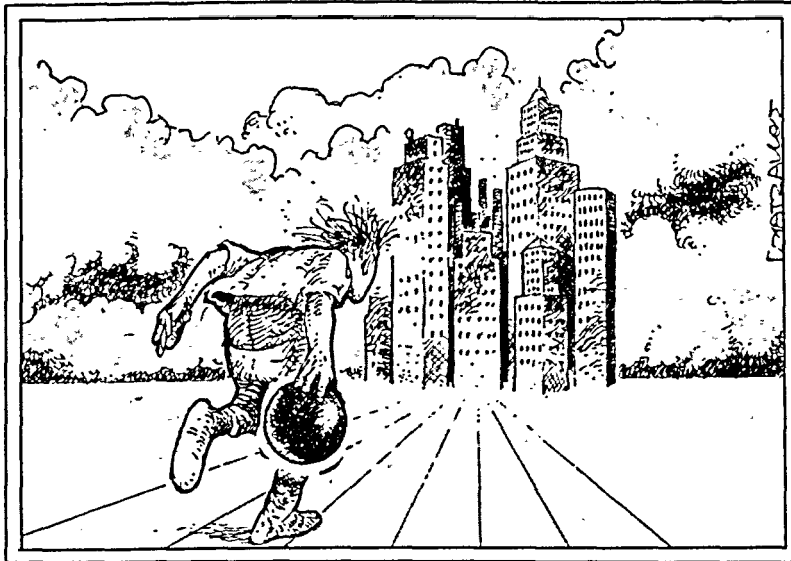
«Τα Οθωμανάκια που ακολουθούν ένα τρόπο ζωής, για τον οποίο δεν ευθύνονται, μα και ούτε έχουν συνείδηση, ενochλούν τα Αθηναϊόπουλα, έτσι καθώς σκαρίζουν στους δρόμους αδέσποτα».

Μη σα ξεγελούν οι έμμεσες αναφορές στην Οθωμανική Αυτοκρατορία. Πρόκειται για κείμενο του τέλους του 1986, δημοσιευμένο στην εφημερίδα *Ελευθεροτυπία* της 12ης Δεκεμβρίου με την υπογραφή Μαρία Νεοφώπου. Τα σχόλια νομίζουμε περιπετούν. Εξάλλου, εμείς οι Έλληνες δεν είμαστε καθόλου ρατσιστές.

Όμως, κακά τα ψέματα. Η μετεγκατάσταση των Ελλήνων Μουσουλμάνων από την ευαίσθητη περιοχή της Θράκης υπήρξε μια «εθνική πολιτική» που απέτυχε, και μάλιστα παταγωδώς. Κι όπως οι εθνικές αποτυχίες ουδέποτε ομολογούνται, το αίτημα του εξωραϊστικού συλλόγου «Ο Κεραμεικός» να επιστρέψουν οι Μουσουλμάνοι «στα μέρη απ' όπου ξεκίνησαν» θα παραμείνει ανεκπλήρωτο, τουλάχιστον προς το παρόν.

Αλλά για τους Έλληνες Μουσουλμάνους που ζουν στο Γκάζι και για τον εξωραϊστικό σύλλογο «Ο Κεραμεικός» θα προσπαθήσουμε να επανέλθουμε σε επόμενο τεύχος.

Σ.

« Α Ρ Ν Ο Υ Μ Α Ι »

ΠΡΑΞΗ ΧΑΡΑΣ ΚΑΙ ΘΕΛΗΣΗΣ

Σ.Σ.: Ο Σχολιαστής έχει πολλές φορές αναφερθεί στο θέμα των «ανηρρησιών». Σήμερα, όμως, έχουμε την ευκαιρία να δημοσιεύουμε την προσωπική μαρτυρία του Μιχάλη Μαραγκάκη που υπερασπίζεται δημόσια και έμπρακτα το δικαίωμα του πολίτη να αρνείται τη στράτευση για λόγους συνείδησης.

Καλοκαίρι '84: Μετά μια μακρόχρονη περίοδο κριτικής και αμφισβήτησης, επιτακτική ανάγκη οργάνωσης, παραγωγικής διαδικασίας και κοινωνικής ζωής σε δρόμους παρέμβασης, σε αντίθεση με το διαγραφόμενο δρόμο του άνεργου πικιούχου, του γκρινιάρη αριστερού, κυριαρχεί μέσα μου η άποψη ότι ο κόσμος αλλάζει αλλάζοντας πρώτα κομμάτια του εαυτού μας. Πρώτα απ' όλα επιλογή ενός καινούργιου χώρου ζωής. Έτσι, ξεκίνημα της απόπειρας για στήσιμο ζωής σε δρόμους κοινοπισμού στην περιφέρεια σ' ένα εγκαταλεημένο χωριό. Απόπειρες, που προσπαθούν να δείξουν βιώσιμες επιλογές αγάπης, ισοψίας στους ανθρώπους, σεβασμού στο περιβάλλον, μακριά από σχέσεις εκμετάλλευσης ανθρώπου από άνθρωπο και καταλήστευσης της φύσης. Απόπειρες, που δεν οδηγούν στη λύση του συστήματος κοινωνικής αδικίας αλλά στα σίγουρα χαρίζουν χαρά και δύναμη για το κοινωνικό και πολιτικό προχώρημα του καθένα μας, γεννώντας και αναπτύσσοντας γύρω αμφισβήτηση που ψάχνει δρόμους να καρποφορήσει. Αλλά δεν είμαι ελεύθερος να προγραμματίσω, να οργανώσω το προχώρημά μου. Μπροστά μου ο στρατός, «το χρέος». Και πια δεν είναι μόνο η άρνηση να θυσιάσεις ένα μεγάλο κομμάτι της ζωής σου σε αξίες και μηχανισμούς, που στρέφονται ενάντια στη ζωή. Είναι η θέληση της ολοκληρωμένης πολιτικής άρνησης, με τρόπο, που αμφισβητεί και δημιουργεί ρωγμές στη βάση του τέρατος, που λέγεται στρατοκρατούμενη κοινωνία. Όχι μόνο άρνηση να θέσω σε λειτουργία, να κινησω εκείνο το καταστροφικό σύστημα ενάντια στους ανθρώπους και το περιβάλλον, διαιωνίζοντας το σύστημα αδικίας σε όφελος του πιο ισχυρού ανηπάλλου. Λαχτάρα για το άνοιγμα των δρόμων, που αληθινά να σώσουν την ύπαρξή μας, αμφισβητώντας και γκρεμίζοντας εκείνους τους μηχανισμούς, που γεννούν και στηρίζουν τον πόλεμο. Και πρώτα απ' όλα η άρνηση συμμετοχής σε οποιαδήποτε μηχανισμό βίας, καταστολής, παραπληροφόρησης και εκπαίδευσης, που συντηρεί το υπάρχον σύστημα πραγμάτων. Έτσι, η λύση της απαλλαγής για λόγους «υγείας», που ξεκίνησα και μου έδωσε άλλα δύο χρόνια αναβολής, με βάσιμες ελπίδες για απαλλαγή, φαίνεται στείρα και μουγγή. Στα σίγουρα, δρόμος άρνησης και προσωπικής φροντίδας, αλλά χωρίς δύναμη να ξεσκεπάσεις, να αμφισβητήσεις, να ανατρέψεις την υπάρχουσα κατάσταση. Την κατάσταση, που δεν σου επιτρέπει να είσαι άνθρωπος, να αγαπάς, να αρνείσαι τη βία, να οργανώνεσαι κάνοντας προτάσεις ζωής για ένα κόσμο ειρήνης, για ένα κόσμο, που δεν θα μπορεί να σκεφτεί τον πόλεμο. Και πρώτα απ' όλα, να γίνει φανερό, ότι το ν' αρνηθείς το στρατό δεν είναι απλά πράξη αποφυγής ευθυνών για κοινωνική συμμετοχή σε δρόμους φροντίδας και σεβασμού, προωθώντας την υπόθεση της ειρήνης, σαν μια στάση πρώτα απ' όλα προσωπικής ζωής. Μια στάση ζωής, που με κρατά κοντά σε δρόμους κατανόησης, στήριξης, και φροντίδας της κούρασης, της πολιτικής και κοινωνικής αγωνίας και αδικίας σε βάρος του κάθε αδελφού μου. Θέληση, που δεν έχει να κάνει με μια πράξη εξαγοράς της στρατιωτικής θητείας, αλλά με μια κοινωνική πρόταση, που, στα πλαίσια του υπάρχοντος συστήματος πραγμάτων, προωθεί την ιδεολογική και οργανωτική αποδυνάμωση της στρατοκρατούμενης κοινωνίας, εκπαιδύοντας τον πολίτη στην ειρήνη, την εναλλακτική μη βίαιη κοινωνική άμυνα, την αυτοοργάνωση, την ικανότητα πρόνοιας και προστασίας, πλουτίζοντας τις γνώσεις, την ηθική και ιδεολογική συγκρότηση, άρα και την ικανότητά του να αντιστέκεται σε κάθε διαδικασίες επέμβασης και καταστολής. Και όλα αυτά, που δεν είναι εύκολο να πείσουν σα λόγια, θέλοντας να διατρανώσω την πίστη μου ότι: Είναι ψέμα, ότι δεν υπάρχει άλλος δρόμος επιβίωσης από αυτόν της κυριαρχίας του ισχυρότερου, ότι δεν υπάρχει άλλος δρόμος για τη διαφύλαξη της ειρήνης από αυτόν της προετοιμίας για τον πόλεμο. Υπάρχει άλλος δρόμος, της άρνησης με συνείδηση διαδικασίων εκμετάλλευσης και κυριαρχίας πάνω στους ανθρώπους και το περιβάλλον. Υπάρχει άλλος δρόμος, γιατί τον θέλουμε και τον σπίνουμε.

Μιχάλης Μαραγκάκης

ΦΑΝΤΑΣΤΙΚΑ ΙΣΤΟΡΙΑΙ

(Στη Γραμματεία Ισότιμης αφιερώνεται)
Ήταν ένας σύζυγος που θαρέθηκε τη γυναίκα του. Απέκτησε λοιπόν μιαν ερωμένη. Η ερωμένη, κάπως της ήρθε και τον ερωτεύτηκε παράφορα. Δεν ήθελε, λέει, να τον χάσει, κι όπως οι γυναίκες είναι διαβολικές, κατέστρωσε ένα σχέδιο και δολοφόνησε τη νόμιμη σύζυγο του εραστή της. Στο δικαστήριο ο σύζυγος παρέστη ως πολιτική αγωγή: «Δε φτάνει που της... κάναμε τη χάρη, κ. πρόεδρε, μας έσφαξε και τη γυναίκα».

K.B.

ΠΑΝΤΕΙΟΠΩΛΕΙΟ

Η ΠΡΟΪΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

Τον προηγούμενο μήνα έγινε στην Πάντειο, στον Τομέα Διοικητικής Έπισημης του Τμήματος Δημόσιας Διοίκησης η εκλογή καθηγητή στο γνωστό αντικείμενο «Πολιτιστική εξέλιξη, ανάπτυξη και διοίκηση». Η εκλογή αυτή παρουσίασε μια σειρά από προβλήματα στη διαδικασία της. Λέγεται, έτσι, χωρίς να είναι ακριβώς γνωστό ότι η Γ.Σ. του τμήματος συζητήσε και αποφάσισε την προκήρυξη της θέσης τον περασμένο Γενάρη, ενώ τα δυο διδακτέα μαθήματα μπήκαν στο πρόγραμμα τον Απρίλη, χωρίς πάλι να είναι γνωστό πότε αυτό συζητήθηκε από τη Γ.Σ. Ακόμα, δεν έγιναν οι δύο δοκιμαστικές παραδόσεις που προβλέπει ο νόμος για τους υποψηφίους, ενώ η Εισηγητική Επιτροπή δεν αποτελέστηκε στο σύνολό της από μέλη ΔΕΠ του γνωστικού αντικείμενου της θέσεως που προκηρύχθηκε ή του πλησιέστερου.

Η επιλογή υποψήφια μπορεί μεν να μην κωλύεται νομικά από συγγένειά της με καθηγητή του τμήματος, φέρεται όμως κωλύομένη από τυπικά προσόντα, με κυριότερο το διδακτορικό της δίπλωμα, στην Προϊστορική Αρχαιολογία, που μάλλον δεν σχετίζεται με το γνωστικό αντικείμενο της θέσεως.

Τελικά, μετά τον εμπλουσμό της Σχολής πριν λίγα χρόνια με Θεολογία ήρθε και η σειρά της Αρχαιολογίας. Αν όμως ανταρθεί κανείς τη σχολική διάθεση, θα διαπιστώσει πως και άλλες προκηρύξεις θέσεων σε λίγο σχεπικά με το Τμήμα Δημ. Διοίκησης αντικείμενα (Ποινικό, Φιλοσοφία Δικαίου κ.α.), απειλούν να γυρίσουν την Πάντειο πίσω στο συνούλευμα της γνωστής παλιάς σχολής απ' την οποία χρόνια τώρα προσπαθεί να ξεφύγει.

Σ.

Ο Κ. ΥΠΟΥΡΓΟΣ, Η ΔΑΣΚΑΛΑ ΚΑΙ Ο ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΟΣ

Ο Δονζουανισμός και η πολιτική έχουν ένα κοινό σημείο. Το άγχος της γοητείας. Η πολιτική του Δονζουανισμού ή ο Δονζουανισμός της πολιτικής, συνίσταται στο να δώσεις τη βεβαιότητα στον πολιορκούμενο στόχο, πως είναι κάτι ξεχωριστό, μοναδικό και ανεπανάληπτο. Φυσικά όλες αυτές οι χάρες δεν μπορούν ν' αναδειχθούν και να γίνουν πραγματικά, παρά μόνο με τη συζευξη πολιορκητή-πολιορκούμενου.

Ο Δον Ζουάν π.χ., μπορεί να δει σε μια κουστή γυναίκα, με ξύλινο πόδι, τη σημασία της διαδοχής των σκληρών και μαλακών ρυθμών του σώματος, και να βρει εκεί την ιδανική προϋπόθεση της σεξουαλικής απελευθέρωσης με τον ίδιο τρόπο δηλαδή, που τα πολιτικά κόμματα της εξουσίας, προσπαθούν μέσα από τη ρητορική τους, να διαμορφώσουν ένα πορτρέτο-καθρέφτη και σ' αυτό, η πλειοψηφία θ' αναγνωρίζεται, θα κολακεύεται και θα καμαρώνει.

Το παιχνίδι της γοητείας αυτού του είδους, μ' όλα αυτά τα στοιχεία της κολακείας που είναι υποχρεωμένο να χρησιμοποιεί, έχει κάτι από το παιχνίδι του παπά. Δηλαδή κρύβει μια απάτη, που προϋποθέτει θύματα όλα πάντοτε αθώα. Το απαιτημένο πρόσωπο επιδιώκει να κερδίσει κάτι. Και εκεί ακριβώς χάνει.

Η Ακρόπολη, η γνώσή μας εφημερίδα, το Μάη του '86 (14.5.86) είχε στη δεύτερη σελίδα της πρώτο θέμα με τίτλο: «Βιβλίο γεμάτο αισχρολογία υποδεικνύουν στους μαθητές». Υπογραφή Β. Α. Λαμπρόπουλος. «Οι μικροί μαθητές πρέπει να μάθουν σαν φιλολογικό εξωσχολικό μάθημα ένα βιβλίο που συνεχώς υβρίζει και περιέχει φράσεις του "Λιμανιού", που αναφέρεται σε όλα τα... γεννητικά όργανα και σε αισχρά κοσμικά επίθετα που δεν μπορεί να δημοσιευτούν». Ο αρθρογράφος έχει πρόθεση να καταγγείλει, πως τα σχολικά βιβλία βρίθουν από μαρξικά κείμενα από προπαγάνδα της αριστεράς και «σε μαθήματα κυρίως φιλολογικά δίνουν αναγνώσματα μόνο βιβλία αριστερών συγγραφέων και αριστερού περιεχομένου... και από συγκεκριμένους αριστερούς οίκους».

Το «βιβλίο-ισότιμα» μ' αφορούσε άμεσα. Τύχαινε να το έχω γράψει εγώ. Ο συντάκτης του άρθρου βέβαια δεν έδινε την εντύπωση πως είχε διαβάσει το βιβλίο. Δεν έδινε κανένα στοιχείο από τα περιεχόμενα του βιβλίου. Κάτω από τον χαρακτηρισμό «αισχρόλογο κι αριστερό» θα μπορούσε να έμπαινε ο,τιδήποτε. Το γεγονός όμως ότι ανέφερε τον τίτλο του βιβλίου, το όνομα του συγγραφέα και σαν επικύρωση δημοσίευσε και το εξώφυλλο της έκδοσης του Κάλβου, δεν άφησε καμιά αμφιβολία πως αναφερόταν στους «Ανθρωποφύλακες».

Πιστεύοντας πως ένα βιβλίο είναι αυτόνομος οργανισμός που ζει ή πεθαίνει πέρα από τις προθέσεις του συγγραφέα του και ακόμα πως η υποστήριξη ενός βιβλίου από τον δημιουργό του είναι ένα αυτιστικό φαινόμενο, βρισκόμαι στη θέση εκείνου που δεν έχει τίποτα να πει. Δεν ισχύει όμως το ίδιο για το άρθρο. Εδώ έχουμε ένα λαμπρό παράδειγμα χωροφυλακίστικης δημοσιογραφίας, αυτής της δημοσιογραφίας που έχει μόνο μια επιδίωξη. Την καταστολή και το διωγμό.

Σ' αυτή τη σχολή δημοσιογραφίας, που δεν είναι μόνο προνόμιο της δεξιάς, υπάρχει πάντα μια αρχή, ένας νόμος, κάτι ιερό και απαραβίαστο που όποιος τολμήσει να το κουνήσει πρέπει αμέσως να τιμωρηθεί. Ανάλογα τώρα με την ιστορική περίοδο, ο παραβάτης μπορεί να κεί, να εκτελεσθεί, να χάσει τη δουλειά του ή να υποχρεωθεί να το βουλώσει. Σ' αυτό το άρθρο καταγγέλλονται δυο αμαρτήματα: Η αισχρολογία και η αριστερά.

Σε μια εποχή που η αριστερά έχει γίνει μαγική εικόνα και ο μαρξισμός πληθυσμικές συζητήσεις, τη στιγμή που η αναφορά στην αριστερά καλύπτει και το ΠΑΣΟΚ αλλά και την 17η Νοέμβρη, για κάποιον που θέλει να είναι ακριβής σ' αυτά που λέει, αυτή η ορολογία αποδεικνύεται άνευ νοήματος, αν δεν προσδιορισθεί και με τον συγκεκριμένο φορέα που την εκπροσωπεί. Αλλά τότε κάθε καταγγελία της αριστεράς θα έπρεπε να συνοδεύεται και από ένα μικρό τηλεφωνικό κατάλογο των φορέων της Αριστεράς. Δυστυχώς το μόνο σαφές κριτήριο που έχουμε για τον προσδιορισμό της αριστεράς, είναι αυτό που διαβήταμε πάντα. Οι φάκελοι της Ασφάλειας, αυτό το ιδιόρρυθμο μπρόκω των αριστερών που φιλοτεχνήθηκε για τις ανάγκες των δικαστικών αρχών. Ο κ. Λαμπρόπουλος χρησιμοποιεί το κριτήριο της Ασφάλειας. Γι' αυτόν η αριστερά είναι ποινικό αδίκημα και σαν τέτοιο πρέπει να τιμωρηθεί παραδειγματικά.

Τι είναι αισχρολογία τώρα, χαρτερίσματα. Αν πειστήσουμε τον αρθρογράφο, αισχρολογία είναι αυτό που δεν μπορεί να δημοσιευτεί, (γιατί άραγε, αφού λέγεται να μην μπορεί να γραφτεί και να δημοσιευθεί) είναι οι φράσεις του «Λιμανιού», είναι η αναφορά στα γεννητικά όργανα. Και αίσως περνάμε στο παράλογο. Οι φράσεις του Λιμανιού με εισαγωγικά ή χωρίς εισαγωγικά, είναι προφανώς η γλώσσα των ανθρώπων που δουλεύουν εκεί. Παλιά ιστορία. Η γλώσσα του λαού είναι εξορισμού खुδαία. Το να βάλεις εξώφυλλο, σε τετραχρωμία ένα κώλο, είναι η πεμπουσία της χρησιμοθησίας, το να γράψεις γι' αυτό το εξώφυλλο, είναι αισχρό. Ο Η. Πετρόπουλος, εισέπραξε πεντάμηνη φυλάκιση, για το βιβλίο του, «Ρεμπέτικα τραγούδια». Κατηγορία και καταδίκη για πορνογραφία!

Ο κ. Β. Α. Λαμπρόπουλος είναι ένα αρχήδιον. Και το ξέρει. Γι' αυτό ζητάει την παρέμβαση των πραγματικών αρχών, τόσο του εισαγγελέα, όσο και του υπουργού παιδείας κ. Τρίτη για να τιμωρηθεί υποδειγματικά η καθηγήτρια κ. Αλεξάνδρα Δάλκου που πρότεινε αυτό το βιβλίο στο 4ο Γυμνάσιο, στο Αιγάλεω. Ο κ. Τρίτης έχει διαβάσει αυτό το βιβλίο. Την εποχή που το ΠΑΣΟΚ δεν ήταν ακόμα εξουσία και ο ίδιος ήταν δραστήριος στην εκλογική του περιφέρεια, την Κεφαλονιά, είχε εκφράσει την άποψη, πως οι «Ανθρωποφύλακες» πρέπει να μπουν στα σχολεία και στο στρατό, γιατί ο κίνδυνος της λήθης και της εξαλείψης της ιστορικής μνήμης, λειτουργεί πάντα υπονομευτικά για την Δημοκρατία. Δεν ξέρω αν ακόμα έχει την ίδια άποψη. Δεν έχει και σημασία πια.

Αυτό που έχει σημασία, είναι πως ο υπουργός της Παιδείας, αφήνει έκθετη μια καθηγήτρια, που το μόνο της αμάρτημα, ήταν πως είχε την ίδια άποψη με τον κ. Τρίτη (τον προεκλογικό). Μήπως φάσαμε πια και στην ποινικοποίηση του προεκλογικού λόγου του ΠΑΣΟΚ, από το λόγο του ΠΑΣΟΚ (ή τι σωπή, το ίδιο είναι) της εξουσίας;

ΦΑΝΤΑΣΤΙΚΑ ΙΣΤΟΡΙΑΙ II

Συγκλονισμένη από τις διαδοχικές απόπειρες συζύγων αστυνομικών υπό την μορφήν ατυχημάτων, η ηγεσία του Υπουργείου ανησυχεί σοβαρά μήπως πάψουν από φόβο τα νεαρά κορίτσια να παντρεύονται μέλη του Σώματος, κάτι που θα 'χε ανυπολόγιστες συνέπειες για την υπηρεσία. Και επειδή ο αστυνομικός χωρίς άλλο είναι γυμνός απέναντι στη σύζυγό του, αποφασίστηκε η διοργάνωση σε μνημαία βάση μιας εικονικής δίκης Κολιτσιπούλου στα υπόγεια του νέου κτίριου της Ασφάλειας προς ασφαλή εκτόνωση της δικαίας οργής των ανδρών.

K.B.

ΓΙΑΤΙ ΔΕΝ ΠΑΙΡΝΩ ΤΟ «ΜΙΣΘΟ» ΜΟΥ

ΕΙΝΑΙ ΒΕΒΑΙΑ ΓΝΩΣΤΟ το οικονομικό πρόβλημα που αντιμετωπίζουμε όλοι εμείς οι φαντάροι και ιδιαίτερα οι εργαζόμενοι και όσοι προέρχονται από εργατικές οικογένειες.

Οικονομικά δηλαδή η περίοδος της θητείας μας, για ένα εργαζόμενο και για την εργατική οικογένεια θεωρείται παθητική περίοδος μιας και η εργατική οικογένεια έχει αναλάβει να συντηρεί «ένα στόμα που δεν προσφέρει» αδυνατίζοντας έτσι αισθητά το εισόδημά της.

Στη κοινωνική κατάσταση που ζούμε, οι ανάγκες μας, σαν νέων, πέρα από τις βασικές (φαί, ύπνος, κ.λπ.) που στο στρατό καλύπτονται άσχημα -έχουν επεκταθεί στην ψυχαγωγία, ενημέρωση, κοινωνικές σχέσεις κ.λπ., ανάγκες βέβαια, που δεν είναι «ι-δεατές» αλλά μεταφράζονται στην κοινωνία του χρήματος που δυστυχώς ζούμε, σε ανάγκες οικονομικές δηλ., για χρήματα.

Έτσι λοιπόν στη διάρκεια της θητείας μας, για να μπορέσουμε να ανταπεξέλθουμε στα οικονομικά προβλήματα που μας παρουσιάζονται, αναγκαζόμαστε τις περισσότερες φορές να κινούμαστε με δανεικά που μας πνίγουν μετά την απόλυσή μας, ή δουλεύουμε στις άδειες σε μεροκάματα με τους χειρότερους όρους και φυσικά χωρίς ασφάλιση, ή προσπαθούμε να «λουφάρουμε» στα μέσα μαζικής μεταφοράς, ή γινόμαστε πληρωμένοι επιβήτορες αντρών ή γυναικών, ή το ρίχνουμε στις διαρρήξεις, ή στις κλοπές.

Φυσικά για τους μη εργαζόμενους φαντάρους, το οικονομικό πρόβλημα δεν είναι και τόσο πιεστικό τελικά πρόβλημα μιας και καλύπτονται απ' τις αστικές οικογένειές τους. Αλλά για τους πρώην εργαζόμενους και νυν φαντάρους, ο στρατός σημαίνει μια κατά μέτωπο επίθεση στο βιοτικό μας επίπεδο και της οικογένειάς μας. Το πρόβλημα του μισθού γίνεται τώρα οξύτερο πρόβλημα σε όσους από μας πηγαίνουμε σε μονάδες και όπλα τέτοια στα οποία αναγκαζόμαστε να εργαζόμαστε στο στρατό, όπως Λόχοι Στρατηγείων, λέσχες, θέρετρα, ΣΕΜ κ.α.. Οι συνθήκες θητείας σ' αυτές τις μονάδες, είναι συνθήκες δουλειάς και μάλιστα απλήρωτης δουλειάς, χωρίς ωράριο, χωρίς ασφάλιση και όλα τα σχετικά.

Ο μισθός σ' αυτές τις περιπτώσεις, της «εργασιακής» θητείας είναι βέβαια η άδεια.

Ο στρατός λοιπόν μας χρησιμοποιεί σαν άμισθους εργάτες για να συντηρήσουμε το υλικό του, ή να το επεκτείνουμε, αλλά ακόμα και σε εξωστρατιωτικές δραστηριότητες όπως κατάσβεση πυρκαγιών, διάνοιξη γεφυριών, δρόμων, έργων κ.λπ. Γίνεται έτσι φανερό πως ένα τεράστιο μέρος της θητείας μας όταν σταματήσει η εκπαίδευσή μας στα όπλα, καλύπτει η παραγωγική απλήρωτη εργασία των εργατών

με στολή, για το στρατό και για την κοινωνία.

Φυσικά αυτό βολεύει τους αστούς και το κράτος τους για πολλούς λόγους:

α. Δεν πληρώνουν δραχμή στους εργαζόμενους στρατιώτες, θγάζοντας έτσι τεράστια κέρδη.

β. Αναβάλλουν για δυο χρόνια τις επιπτώσεις της ανεργίας σε ένα μεγάλο κομμάτι της νεολαίας.

γ. Ενώνουν κάτω από την κοινωνική πίεση τη διαλυμένη και ξεπερασμένη απ' τους νέους οικογένεια.

Το πρόβλημα του μισθού είναι διπλό. Απ' τη μια απλήρωτη εργασία, και από την άλλη εξαθλίωση, λουμπανοποίηση και εγκληματικότητα για να λύσει το πρόβλημα ενός χαμένου εισοδήματος και επιπέδου ζωής, που οφείλει να καλύπτει το κράτος σε όλους τους πολίτες με στολή ή χωρίς, που το 'χουν ανάγκη.

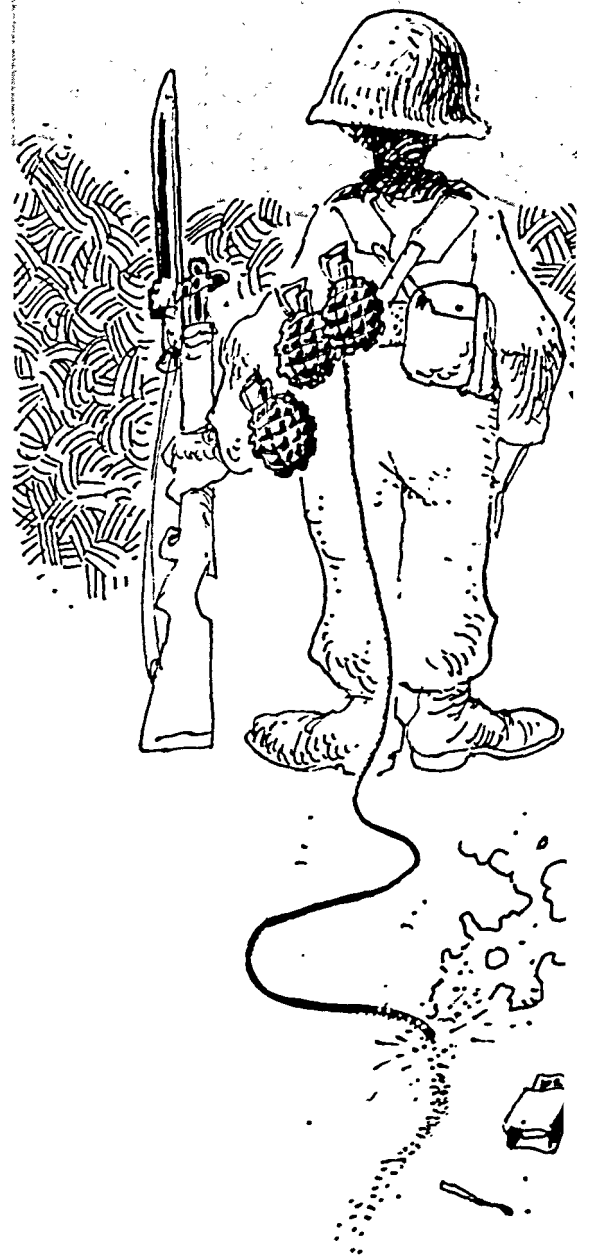
Το αίτημα λοιπόν του μισθού ίσου με το βασικό μεροκάματο στους φαντάρους είναι αναγκαίο και πλέον ώριμο και θα πρέπει να γίνει μια απ' τις βασικές πλευρές του συνδικαλισμού των στρατιωτών. Οι στρατιώτες είναι εργάτες με στολή. Στόχος μας λοιπόν είναι η αναγνώριση της εργασίας που προσφέρουμε και των δικαιωμάτων που έχουμε από την ιδιότητά μας σαν εργαζόμενοι.

Ίσως πολλοί βιαστούν να πουν πως με το μισθό οι φαντάροι θα μετατραπούν σε ...μισθοφόρους. Σε έμμισθα τυφλά όργανα της εξουσίας, εναντίον του λαού κ.λπ. Η άποψη αυτή είναι λαθεμένη γιατί:

Ο μισθοφορικός στρατός δεν στηρίζεται στο υποχρεωτικό της θητείας αλλά στο «εθελοντικό». Πράγμα που σημαίνει ότι στον τωρινό στρατό ο μισθός δεν παίζει το ρόλο της πληρωμής των αντιλαϊκών μισθοφόρων αλλά καλύπτει τις βασικές ανάγκες του εργαζόμενου λαού. Όταν λοιπόν ζητάμε μισθό ίσο με του ανειδίκευτου εργάτη, δεν ζητάμε το δόλωμα που θα μας υποτάξει περισσότερο, αλλά ζητάμε κάτι που μας ανήκει: την πληρωμή για την εργασία που προσφέρουμε, ένα εισόδημα που έτσι κι αλλιώς πρέπει να το 'χουμε για να μπορούμε να σταθούμε στο δοσμένο κοινωνικό επίπεδο και όχι να εξαθλιωνόμαστε.

Με το μισθό δηλαδή, επεκτείνουμε τα δικαιώματά μας, δεν τα στενεύουμε, μιας κι έτσι δείχνουμε πως και μεις εργαζόμαστε και μάλιστα σκληρά, πως και μεις είμαστε πολίτες με στολή και έχουμε ανάγκες που πρέπει να καλυφθούν σ' όλους τους τομείς (διασκέδαση, φαί, συνδικαλισμός κ.α.) όπως καλύπτονται και σ' όλους τους υπόλοιπους πολίτες χωρίς στολή. Επομένως ο μισθός είναι μέσα στη λογική της ισότητας επιπέδων ζωής, στρατιωτών, πολιτών. Ενώ, ο μισθοφόρος είναι από τα πριν τοποθετημένος έξω από την κοινωνία των πολιτών, χωρίς δικαιώματα κι ανάγκες, ένα πληρωμένο πιόνι.

Λοχίας Γιάννης Φιλιππίος
860 ΑΔΧ. ΛΑΜΙΑ

ΧΑΤΖΑΛΟΣ

Η ΜΕΤΑΓΡΑΦΗ ΤΟΥ κ. ΤΡΙΤΣΗ

ΑΝ ΕΙΝΑΙ ΑΛΗΘΕΙΑ ότι ο Αντώνης Τρίτσης, αναλύοντας στην πρόσφατη συνέντευξή του στο «ΕΝΑ» τους στόχους των «πρωθυπουργισμών» του ΠΑΣΟΚ, συμπεριελάμβανε σ' αυτούς και τον εαυτό του, τότε δεν θα πρέπει να είναι ιδιαίτερα ευχαριστημένος από τη δημοτικότητα που του προσφέρει η καινούρια θέση του.

Ο υπουργός παιδείας μπορεί να απασχολήσει με τις εβδομαδιαίες σχεδόν πρωτοβουλίες του τα πρωτοσέλιδα των εφημερίδων, ήξερε όμως ότι δεν επρόκειτο να αποσπάσει τα συγχαρητήρια των ενδιαφερομένων. Γιατί εκτός από την περίπτωση των μεταγραφών -που ο άκαιρος χειρισμός τους ξεσήκωσε ακόμη κι αυτούς που συμφωνούσαν- οι προτάσεις για την περικοπή του χρόνου των διακοπών ή για τη μείωση των εισακτέων στα πανεπιστήμια, ήταν προφανές ότι θα (του) δημιουργήσουν προβλήματα.

Η κυβέρνηση βέβαια, διά στόματος Τρίτση, δεν αποφάσισε από αυτοθυσία να ανακινήσει «το εθνικό

πρόβλημα της παιδείας» για «να αντιμετωπίσει επιτέλους τον λαϊκισμό». Φροντίζοντας να οργανώσει την πλατύτερη δυνατή συνείνεση, αναγκάστηκε να δρομολογήσει μια σειρά από ρυθμίσεις, οι οποίες αποτελούν τόσο τη συνέχεια της εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης, όσο και τον απαραίτητο όρο προσαρμογής της ελληνικής εκπαίδευσης στα πλαίσια που διαμορφώνει η Ε.Ο.Κ.

Είναι γεγονός, ότι ο νόμος-πλαίσιο, ο οποίος εδώ και πέντε χρόνια ρυθμίζει την οργάνωση των Α.Ε.Ι., καθόρθωσε να αμβλύνει τα σημεία τριθής ανάμεσα στο κράτος και τους πανεπιστημιακούς φορείς. Οι εγκύκλιοι προς τους πρυτάνεις για εντατικοποίηση των σπουδών (πολλές από τις οποίες επιστράφηκαν σαν απαράδεκτα σκληρές) και η ενεργοποίηση των πειθαρχικών (στην Α.Σ.Ο.Ε.Ε. για παράδειγμα εκκρεμεί παραπομπή 15 φοιτητών για παραπτώματα στις εξετάσεις), δείχνουν την πρόθεση του υπουργείου να προχωρήσει ακόμη περισσότερο στην πειθάρχιση των πανεπιστημίων. Με δε-

δομένη άλλωστε την ιδεολογική ηγεμονία της μεταρρύθμισης, την κρίση του φοιτητικού συνδικαλισμού και την αποκατάσταση σχέσεων ισορροπίας με το καθηγητικό σώμα, μπορεί ν' και επιλέγονται ρυθμίσεις, οι οποίες θα ήταν αδύνατο να προχωρήσουν πριν μερικά χρόνια.

Πρόκειται βέβαια για μια κυριαρχία με σχετική αποτελεσματικότητα. Γιατί η κρίση της εκπαίδευσης δεν εξαρτάται μόνο από τη δυνατότητα του κράτους να πείθει τους εκπαιδευόμενους για τον κοινωνικό τους ρόλο. Αφορά πολύ περισσότερο την αναντιστοιχία των πανεπιστημίων με την παραγωγή, την αδυναμία τους να κατανέμουν τα απαραίτητα στελέχη στην παραγωγική διαδικασία. Δεν καινοτομεί συνεπώς ο Αντώνης Τρίτσης, όταν πληροφορεί τη Βουλή, ότι «παρά τους ριζοσπαστικούς νόμους και τις καλές προθέσεις, η παιδεία μας εξακολουθεί να είναι αναχρονιστική». Υπονοεί κυρίως την αναγκαιότητα να προωθηθούν εκείνα τα μέτρα που μπορούν να απαντήσουν στο πρόβλημα των πληθωριστικών πτυχίων, και τα οποία θα εναρμονισθούν άλλωστε με την αντίστοιχη ευρωπαϊκή εμπειρία.

Από αυτή λοιπόν την άποψη, το ζήτημα των μεταγραφών είναι μόνο η κορυφή του παγόβουνου. Αποτελεί μια από τις συναφείς επιλογές, οι οποίες δεν σχεδιάζονται απλώς, αλλά αθόρυθα και σταδιακά υλοποιούνται.

Για την κυβέρνηση είναι προφανές, ότι έχουν εξαντληθεί τα όρια της διαρκούς μαζικοποίησης της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Η ανάγκη της δραστηρικής μείωσης των εισακτέων στα Πανεπιστήμια, δεν αποτελεί απλώς στόχο, αλλά συνιστά πλέον μια από τις σημαντικότερες πλευρές της εκπαιδευτικής πολιτικής. Βέβαια, η εφαρμογή ενός τέτοιου μέτρου, όσο κι αν εξοπλίζεται από μια συνολική πολιτική συμφωνία κι όσο κι αν δεν κινδυνεύει από τη συνεχειακή μακαριότητα των φοιτητικών συλλόγων, είναι αναμφίβολο ότι θα έχει πολιτικό κόστος. Το ΠΑΣΟΚ συνυπολογίζοντας αυτή την εκδοχή, προσπαθεί να μετριάσει τις εντυπώσεις. Εκχωρεί λοιπόν, κατά τα Γαλλικά πρότυπα περισσότερη «αυτονομία» στα ανώτατα ιδρύματα, ώστε αυτά να είναι «αρμόδια» για τον αριθμό των φοιτητών που θα εισάγονται. Είναι χαρακτηριστική η απόφαση της συνδιοίκησης του Πολιτικού Τμήματος της Νομικής, η οποία αποφάσισε τη μείωση των εισαγόμενων από 500 σε 200, με τη σύμφωνη γνώμη μάλιστα της Κ.Ν.Ε.

Για να αντιμετωπισθεί όμως η κατάσταση δεν αρκούν απλώς λιγότεροι φοιτητές. Χρειάζονται απόφοιτοι με σαφή προσανατολισμό και συγκεκριμένη εξειδίκευση. Οι νέες σχολές που δημιουργούνται από τον τεμαχισμό των παλαιών με ειδικότερα γνωστικά αντικείμενα (π.χ. σχολές Στατιστικής-Πληροφορικής με ξεχωριστά πτυχία από ΑΣΟΕΕ και Βιομηχανική) έρχονται να καλύψουν αυτή την ανάγκη. Η κοινωνική ανασφάλεια των πτυχιούχων και ο φόβος της ανεργίας, δημιουργούν άλλωστε ένα μαζικό κλίμα συναίνεσης, το οποίο ενισχύει όλη αυτή την αναδιοργάνωση.

Ίσως το πιο ενδιαφέρον στοιχείο προς αυτή την κατεύθυνση, να αποτελούν τα δύο κοινοτικά προγράμματα, το COMETT και το ERASMUS, στα οποία καλούνται να προσχωρήσουν και τα ελληνικά πανεπιστήμια. Πρόκειται για προγράμματα που αποσκοπούν στη συνάρθρωση των ευρωπαϊκών επιχειρήσεων με τα πανεπιστήμια κάθε χώρας, αλλά και στην εξεύρεση ενός «αντικειμενικού» συστήματος αξιολόγησης του πτυχίου που παρέχουν. Τα σχόλια μάλλον περιττεύουν.

Κάτω από άλλες συνθήκες, όλο αυτό το πλαίσιο θα ήταν λογικό να θγάλει από την ακινησία του το φοιτητικό κόσμο· άλλωστε στη βάση παρόμοιων προβλημάτων στη Γαλλία, αλλά και στην Ιταλία και στην Ισπανία, φαίνεται να ανθοφορεί και πάλι το φοιτητικό κίνημα.

Εδώ δυστυχώς για την ώρα, ο κύριος υπουργός έχει την άνεση να δηλώνει, ότι «χρειάζεται αντίσταση στη ζούγκλα των μικροαστικών απαιτήσεων», χωρίς βεβαίως να συμπληρώνει, ότι ο απώτερος στόχος είναι η διεύρυνση των αστικών αναζητήσεων.

Χρήστος Μαχαιράς

ERASMUS-COMETT

Το COMETT και το ERASMUS είναι δύο κοινοτικά προγράμματα, τα οποία αφορούν την αναδιοργάνωση των σπουδών των ευρωπαϊκών πανεπιστημίων, σύμφωνα με τις ανάγκες που επιτάσσουν οι σύγχρονες μορφές οργάνωσης της παραγωγής και οι νέες τεχνολογίες.

Το COMETT, που θεσμοθετήθηκε ήδη με απόφαση του Συμβουλίου της Ε.Ο.Κ. στις 24 Ιουλίου 1986, είναι ένα διακρατικό δίκτυο συνεργασίας και συμπράξεων πανεπιστημίων-επιχειρήσεων (AUEF). Αναφέρεται κυρίως στα Πολυτεχνεία και τις σχολές Διοίκησης επιχειρήσεων, περιλαμβάνοντας τρία είδη διακρατικών ανταλλαγών:

- σπουδαστών από πανεπιστήμια μιας χώρας σε επιχειρήσεις άλλης χώρας
- πανεπιστημιακών σε επιχειρήσεις άλλης χώρας
- προσωπικότητας του επιχειρηματικού κόσμου σε πανεπιστήμια άλλης χώρας.

Το ERASMUS, το οποίο δεν ψηφίστηκε ακόμα, αφορά την ανταλλαγή σπουδαστών μεταξύ συμβαλλομένων πανεπιστημίων. Η διαφορά με το παρελθόν είναι, ότι ο χρόνος φοίτησης στο αλλοδαπό πανεπιστήμιο θα προσμετράται σαν κανονικός χρόνος σπουδών και όχι σαν μεταπτυχιακή περίοδος.

Το κυριότερο (και περισσότερο επικίνδυνο) στοιχείο που προβλέπει το πρόγραμμα είναι τα Ε.Σ.Τ.Σ. Πρόκειται για ένα σύστημα ακαδημαϊκών μονάδων αξιολόγησης, που θα προκύπταν από τη βαθμολογική διαβάθμι-

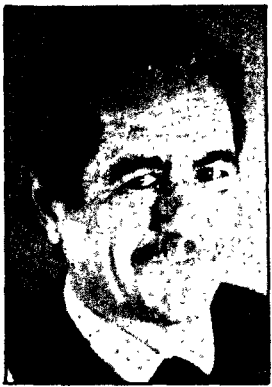
ση ομοειδών μαθημάτων, και θα ισχύει για τα πανεπιστήμια της κοινότητας. Επιδιωκόμενος σκοπός του συστήματος, που βασίζεται στην ανάλογη Αμερικάνικη εμπειρία των Credits, είναι η εξεύρεση μέσω ενός αριθμού μονάδων που θα συνοδεύει κάθε τίτλο σπουδών, μιας αντικειμενικής βάσης αξιολόγησης του επιπέδου των παρεχομένων πτυχίων.

Είναι χαρακτηριστικό, ότι η σύνδεση των πανεπιστημίων θα γίνει επιλεκτικά, παγιώνοντας τη διάκριση ανάμεσα σε υποβαθμισμένα και αναβαθμισμένα. Με άλλα λόγια, δεν θα υπάρξει απλώς υποβάθμιση κάποιων πτυχίων σε σχέση με αντίστοιχα ευρωπαϊκά, αλλά και μια ανάλογη «εσωτερική υποβάθμιση». Αν για παράδειγμα δηλαδή, το Ε.Μ.Π. συνδεθεί με ένα αναβαθμισμένο αλλοδαπό τεχνολογικό ίδρυμα και το πολυτεχνείο της Ξάνθης με ένα υποβαθμισμένο, θα μονιμοποιηθεί η μικρότερη αξία του πτυχίου της Ξάνθης. (Δεν χρειάζεται σίγουρα να εξηγηθεί, πόσο χρήσιμη θα αποβεί η απαγόρευση των μεταγραφών, αν υλοποιηθεί το πρόγραμμα). Εκτός όμως από αυτό, το σύστημα θα δημιουργήσει και μια ατομική διάσπαση των πτυχίων, αφού κάθε φοιτητής θα παίρνει όσα Ε.Σ.Τ.Σ. μπορεί για να μεγαλώσει το συνοδευτικό βαθμό του τίτλου σπουδών του.

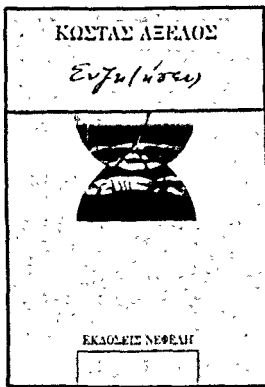
Τα στοιχεία για το COMETT είναι από την Επίσημη Εφημερίδα της Ε.Ο.Κ. και για το ERASMUS από τη σχετική εισηγητική έκθεση προς το Συμβούλιο της Ευρώπης.

ΚΩΣΤΑΣ ΑΞΕΛΟΣ

ΣΥΖΗΤΗΣΕΙΣ

έκδόσεις Νεφέλη

Μαυρομυχάλη 9. ΑΘΗΝΑ 10679 ΤΗΛ. 3607744 - 3604793

Ένα τρομακτικό παραμύθι;
Ένα φιλοσοφικό θρίλερ;
Μια ερωτική φαντασία;

ΤΙ ΕΙΝΑΙ Το άρωμα;

ΠΑΤΡ ΖΙΣΚΙΝ

Το άρωμα

Μεγάλα σύγχρονα λογοτεχνικά

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ

- Στο ΑΡΩΜΑ, ο κόσμος θα βρει αυτο ακριβώς που ψάχνει, από τη γραφική αναφορά στο παρελθόν ως την αναζήτηση του θείου από την εκλεπτυσμένη ανάλυση των σκοτεινών και κρυφών μας παρορμησιών ως το πιο εφημέρο ούτιρο αγαπής. France-Soir - Παρίσι
- Το βιβλίο αυτό του Ζισκίν μπορεί να περιγραφεί μόνο σαν μια λογοτεχνική αισθησιακή εκρήξη. Stern - Αρδούργα
- Πάντου οι κριτικοί έμειναν καταπληκτικοί. Αυτός ο νέος συγγραφέας γοητεύει με τις γνώσεις του, την φαντασία του, την καρδιά του. Είναι η απάντηση της Ευρώπης στον Λατινοαμερικανικό μαγικό ρεαλισμό. Dia - Μαδρίτη
- Ένας καινούργιος Αλμαντεούς της σοφροσύνης. Les Nouvelles Littéraires - Γαλλία
- Ο Ζισκίν είναι ο τελευταίος από τους ρομαντικούς μάγους, που όμως γνωρίζει στην εντέλεια τον χειρισμό του μύθου καθώς και την εμβρίθεια της ευρωπαϊκής φιλοσοφίας και της γερμανικής ψυχανάλυσης. Le Nouvel Observateur
- Αν ο Ζισκίν και ο Έκο ενώνον τις δυνάμεις τους, το αποτέλεσμα θα ήταν απολύτο. «Το Άρωμα του Ροδού». Corriere della Sera - Μιλάνο
- Μετά τον αναγνώστη. Ο Ζισκίν γράφει με μια δυναμική σχεδόν ξεχασμένη πια, ενός γοητευτικού αναχρονισμού ανάμεσα στις μοντέρνες φιλοσοφίες του καιρού μας. Der Spiegel - Αρδούργα
- Δεν είναι μόνο μια εξαιρετική διατριβή πάνω στη διαμπνικία των αρμάτων, αλλά και μια πανεξίτητη καταγγελία της ανθρώπινης διαφοράς, μια ασκήσι πάνω στο σουρεαλισμό, που φέρνει ριπή. David Hughes MAIL ON SUNDAY - Λονδίνο
- Η αδοραση εγκνεία, ένας τονος αναλαφρής ευδχίας που διαπερνά το βιβλίο τοποθετιον στη θέση τους ένα-ένα τα κομμάτια του παζλ, και ο θαυμαστά απλος μύθος οδηγεί παραλλήλτικα τον αναγνώστη στην συγκλονιστική αποκρυφωση. New York Times - Νέα Υόρκη

ΣΤΑΘΗΣ

ΤΑ ΤΡΑΙΝΑ ΠΟΥ ΦΥΓΑΑΝ...

Μια ανθολογία γελοιογραφιών και κόμικς του Στάθη

ΠΟΤΕ ΔΕΝ Μ'ΑΡΕΣΕ Η ΔΙΑΔΡΟΜΗ ΑΘΗΝΑ-ΚΑΛΑΜΑΤΑ...

...ΑΝΤΙΘΕΤΑ ΠΑΝΤΑ Μ'ΕΝΘΟΥΣΙΑΖΕ Η ΔΙΑΔΡΟΜΗ ΚΑΛΑΜΑΤΑ-ΑΘΗΝΑ!

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ

ΑΘΗΝΑ 1986

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ
ΜΑΥΡΟΜΥΧΑΛΗ 1 - 106 79 ΑΘΗΝΑ
ΤΗΛ 3602535 - 3618654

Η ΚΑΡΜΕΛ ΦΟΤΟΡΟΜΑΝΤΖ & Co ΠΑΡΟΥΣΙΑΖΕΙ:

ΔΡΟΜΟΣ ΧΩΡΙΣ ΙΔΑΝΙΚΑ

Ο ΠΡΑΣΙΝΟΣ ΦΑΚΕΛΟΣ

ΜΙΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ ΓΕΜΑΤΗ ΕΡΩΤΑ ΚΑΙ ΠΑΘΟΣ ΜΥΣΤΗΡΙΑ ΚΑΙ ΣΚΑΝΔΑΛΑ

ΚΕΙΜΕΝΟ-ΔΙΑΛΟΓΟΙ:

ΠΑΝ-ΠΑΝ

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΚΑΙ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ:

ALEXIS MELIS

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ:

ΚΩΣΤΑΣ ΕΛΕΥΘΕΡΑΚΗΣ

© ΣΧΟΛΙΑΣΤΗΣ 1987

Έκτακτη συμμετοχή: Ελένη και Τάκης
Οι σκηνές του BAR γυρίστηκαν στο «GREEN DOOR»
τη διεύθυνση του οποίου ευχαριστούμε θερμά.

ΤΖΩΝΥ ΣΠΑΝΟΣ

**Ο ΑΝΕΠΑΝΑΔΗΠΤΟΣ
ΚΩΣΤΑΣ ΓΚΟΥΣΓΚΟΥΝΗΣ**

ΓΙΟΛΑ
ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΠΟΥΛΟΥ

ΟΜΟΡΦΗ ΜΑΡΑ

ΠΛΑΤΩΝ

ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ

Ο ΤΖΩΝΥ ΣΠΑΝΟΣ ΦΟΡΩΝΤΑΣ ΤΗ ΡΟΜΠΑ ΤΟΥ ΚΑΘΕΤΑΙ ΣΤΟ ΓΡΑΦΕΙΟ ΤΟΥ ΚΑΙ ΑΝΑΒΕΙ ΤΟ ΤΣΙΜΠΟΥΚΙ ΤΟΥ...

Τι αηδίες είν' αυτές. Όστε ο Αντρέας είναι ένας καισαράς που κάνει ό,τι θέλει... και το Καστρι, το πεδίο της ταξικής πάλης! Αίσιος...

ΕΞΥΣΕ ΤΟ ΚΕΦΑΛΙ ΤΟΥ ΚΑΙ ΒΟΛΕΥΤΗΚΕ ΚΑΛΥΤΕΡΑ ΣΤΗΝ ΠΟΛΥΘΡΟΝΑ...

Πόσο εύκολα αλήθεια ένα προοδευτικό περιοδικό μετατρέπεται σε σκανδαλοθηρικό! Πόσο μας λείπει η κοινωνική ανάλυση!

ΕΚΕΙΝΗ ΤΗ ΣΤΙΓΜΗ ΧΤΥΠΗΣΕ ΤΟ ΤΗΛΕΦΩΝΟ... ΚΟΙΤΑΞΕ ΤΟ ΡΟΛΟΙ ΤΟΥ ΜΕ ΑΠΟΡΙΑ. ΗΤΑΝ ΠΕΡΑΣΜΕΝΟΣ 10... ΜΕ ΝΟΧΑΛΙΚΕΣ ΚΙΝΗΣΕΙΣ ΣΗΚΩΣΕ ΤΟ ΑΚΟΥΣΤΙΚΟ. Η ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΑΓΓΕΛΑΣ ΤΗΣ ΙΔΙΑΙΤΕΡΑΣ ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΥ ΤΩΝ ΞΑΦΗΙΑΣΕ...

Κύριε Σπάνε θέλει να σας μιλήσει ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ... Είναι αναστατωμένος...

Εντάξει Αγγέλα. Δώστον μου...

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΛΛΗ ΑΚΡΗ ΤΟΥ ΤΗΛΕΦΩΝΟΥ ΑΚΟΥΓΕΤΑΙ Η ΚΟΥΡΑΣΜΕΝΗ ΒΑΘΙΑ ΦΩΝΗ ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΥ... ΜΕ ΚΕΙΝΗ ΤΗΝ ΠΑΡΑΞΕΝΗ ΑΓΓΛΟΣΑΞΩΝΙΚΗ ΠΡΟΦΟΡΑ...

Έλα Τζώνυ... τι κάνεις;

Τι γίνεται αγόρι μου... γιατί σ' ακούω πεσμένο;

ΑΚΟΥΓΕΤΑΙ ΠΟΛΥ ΑΠΟΓΟΗΤΕΥΜΕΝΟΣ...

Βαρέθηκα... Εσύ μόνο μπορείς να καταλάβεις. Άφησα το πανεπιστήμιο... την καριέρα μου... τους μαζεψα τους περισσότερους άγνωστα αγροτόπαιδα για να δημιουργήσω ένα νέο ύψος και ήθος εξουσίας... Και αυτοί τάριξαν στη ρεμούλα και στα σκάνδαλα...

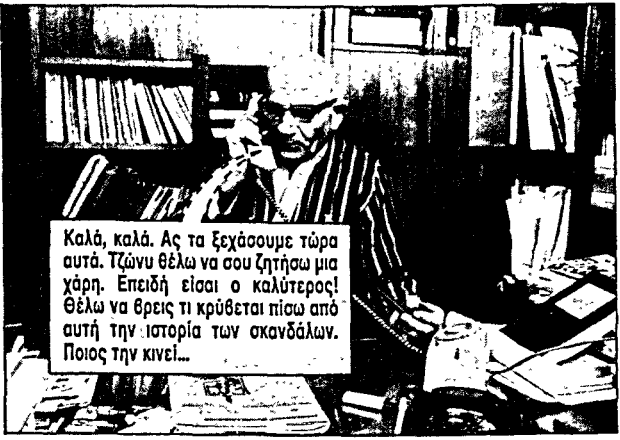
Αντρέα, ώρες-ώρες γίνεσαι σκληρός μ' αυτές τις υπερβολές σου... Εντάξει... κι αν έφαγαν δυο-τρία παιδιά κάτι παραπάνω, τι έγινε; Γκουλάγκ θέλεις να φτιάξεις;

Τζώνη, ποτέ σου δεν θα καταλάβεις τι είναι σοσιαλισμός... Τι είναι σοσιαλιστικό προφίλ!

Οκέυ-οκέυ, δεν θα μαλώσουμε. Εγώ, θυμάσαι και τότε που ήμουν στην ομάδα πούγκες φτιάξει στο κολέγιο... ήρθα γιατί μου άρεσε πάντα η δράση.

Καλά, καλά. Ας τα ξεχάσουμε τώρα αυτά. Τζώνη θέλω να σου ζητήσω μια χάρη. Επειδή είσαι ο καλύτερος! Θέλω να θρεις τι κρύβεται πίσω από αυτή την ιστορία των σκανδάλων. Ποιος την κινεί...

Ο ΠΑΛΙΟΣ ΚΑΛΟΣ ΦΙΛΟΣ ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΥ, Ο ΓΝΩΣΤΟΣ ΣΤΗΝ ΥΨΗΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ ΝΤΕΝΤΕΚΤΙΒ-ΨΥΧΑΝΑΛΥΤΗΣ ΤΖΩΝ ΣΠΑΝΟΣ ΓΕΡΝΕΙ ΣΤΗΝ ΠΟΛΥΘΡΟΝΑ ΤΟΥ ΚΑΙ ΚΛΕΙΝΕΙ ΤΑ ΜΑΤΙΑ...

Τα πράγματα είναι δύσκολα. Πρέπει να αυτοσυγκεντρωθώ...

ΣΤΗΝ ΠΡΑΣΙΝΗ ΠΟΡΤΑ ΥΠΑΡΧΕΙ ΚΙΝΗΣΗ. ΕΙΝΑΙ ΓΥΡΩ ΣΤΙΣ 12... ΚΑΙ ΚΑΤΙ...

Πόσο μικρή είν' αλήθεια η Αθήνα... σχεδόν χωράει σ' ένα μπαρ.

ΒΛΕΠΕΙ ΤΗ ΜΑΡΑ ΝΑ ΚΑΘΕΤΑΙ ΣΤΟ ΒΑΡ. ΔΥΟ ΤΡΕΙΣ ΝΕΑΡΟΙ ΤΗΝ ΚΑΡΦΟΝΟΥΝ.

Έχουν γούστο τα μικρά.

ΞΑΦΝΙΚΑ ΝΙΩΘΕΙ ΔΥΟ ΑΝΤΡΙΚΑ ΧΕΙΡΑ ΣΤΟΝ ΥΠΕΡΟΧΟ ΛΑΙΜΟ ΤΗΣ.

ΤΗΝ ΤΡΑΒΑ ΣΕ ΜΙΑ ΗΣΥΧΗ ΓΩΝΙΑ ΤΟΥ ΜΑΓΑΖΙΟΥ

Βλέπω δε χάνεις τον καιρό σου.

Άσε τις ζήλειες Τζώνη... δεν σου πάνε.

Κούκλα, σ' αυτό το μέρος μαζεύονται οι τεμπέληδες της εύφορης κοιλάδας... όμως εμείς ήρθαμε για δουλειά.

Η ΜΑΡΑ ΤΟΝ ΚΟΙΤΑΖΕΙ ΣΤΑ ΜΑΤΙΑ. ΕΙΝΑΙ ΤΟΣΟ ΕΡΩΤΕΥΜΕΝΗ Μ' ΑΥΤΟΝ ΤΟΝ ΔΙΑΝΟΥΜΕΝΟ ΝΤΕΝΤΕΚΤΙΒ. ΤΟΝ ΠΟΛΥ ΕΠΙΚΙΝΔΥΝΟ ΟΜΩΣ ΓΙΑ ΟΣΟΥΣ ΤΟΝ ΞΕΡΟΥΝ ΤΖΩΝ ΣΠΑΝΟΣ! ΣΤΑ ΧΕΡΙΑ ΤΟΥ ΝΙΩΘΕΙ ΣΑΝ ΠΙΟΝΙ...

Φίλησέ με:

Δεν ξεμπλέκεις εύκολα με τις γυναίκες.

Εντάξει μωρό μου. Θα γίνει κι αυτό... στην ώρα του.

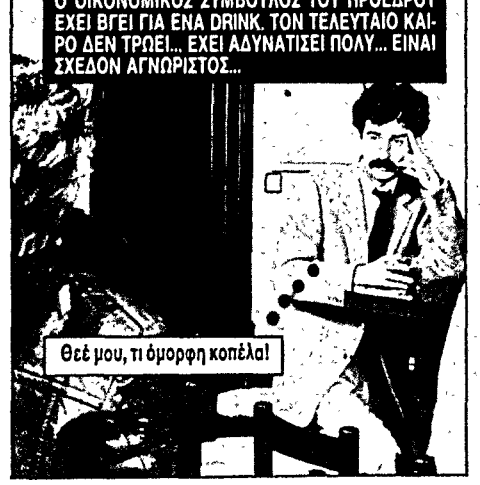

ΕΚΕΙΝΟ ΠΟΥ ΤΗΝ ΔΑΙΜΟΝΙΖΕΙ ΕΙΝΑΙ ΟΤΙ ΤΗΝ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΕΙ ΣΤΑ ΚΟΛΠΑ ΤΟΥ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΟΜΕΝΟΣ ΤΗΝ ΑΔΥΝΑΜΙΑ ΠΟΥ ΤΟΥ ΕΧΕΙ... ΑΛΛΑ ΤΗΣ ΕΙΝΑΙ ΑΔΥΝΑΤΟ Ν' ΑΝΤΙΣΤΑΘΕΙ ΣΤΗΝ ΕΛΞΗ ΠΟΥ ΑΣΚΕΙ Ο ΑΝΤΡΑΣ ΑΥΤΟΣ ΕΠΑΝΩ ΤΗΣ...

Τον βλέπεις τον τύπο που κάθεται μόνος του εκεί στη γωνία;

Ναι.

Αυτός είναι. Άντε κούκλα και όπως είπαμε.

Ο ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΣ ΣΥΜΒΟΥΛΟΣ ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΥ ΕΧΕΙ ΒΓΕΙ ΓΙΑ ΕΝΑ DRINK. ΤΟΝ ΤΕΛΕΥΤΑΙΟ ΚΑΙΡΟ ΔΕΝ ΤΡΩΕΙ... ΕΧΕΙ ΑΔΥΝΑΤΙΣΕΙ ΠΟΛΥ... ΕΙΝΑΙ ΣΧΕΔΟΝ ΑΓΝΩΡΙΣΤΟΣ...

Θεέ μου, τι όμορφη κοπέλα!

ΠΛΗΣΙΑΖΕΙ ΚΑΙ ΚΑΘΕΤΑΙ ΔΙΠΛΑ ΤΟΥ. ΤΟ ΑΡΩΜΑ ΤΗΣ ΤΟΝ ΑΝΑΣΤΑΤΩΝΕΙ. ΕΙΝΑΙ ΕΞΑΙΣΙΑ, ΤΗΝ ΚΟΙΤΑΖΕΙ ΑΠΟΣΒΟΛΩΜΕΝΟΣ...

Γνωρίζομαστε;

Όχι... Αλλά, ξέρετε, πολύ θάθελα να σας συστηθώ. Γιάννης Καπανικόλαου, οικονομικός σύμβουλος του πρωθυπουργού...

ΤΟΥ ΧΑΜΟΓΕΛΑ... ΟΜΩΣ ΚΑΤΑ ΒΑΘΟΣ ΝΙΩΘΕΙ ΑΝΔΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΝΟΜΕΚΚΑΛΟΥΡΑ... ΕΙΝΑΙ ΟΛΟΙ ΤΟΥΣ ΤΟΣΟ ΑΝΤΙΑΙΣΘΗΤΙΚΟΙ...

Πολύ ενδιαφέρον. Εμένα με λένε Μάρα σέκο... ε-τσι; Και δεν τα πάω καθόλου καλά με τα οικονομικά...

Τι σημασία έχει η οικονομία μπροστά στην τόση ομορφιά σας...

Μπράβο χιούμορ ο τύπος!

ΠΛΗΣΙΑΖΕΙ ΔΥΟ ΤΟ ΠΡΩΪ. ΕΧΟΥΝ ΠΙΕΙ ΤΕΣΣΕΡΑ ΠΟΤΑ Ο ΚΑΘΕΝΑΣ.

Τι θάλεγες να συνεχίζαμε σπίτι;

Αν πρόκειται να μου μιλήσεις για σένα το θέλω πολύ...

ΑΡΓΟΤΕΡΑ ΣΤΟ ΣΠΙΤΙ...

Τι κρίμα, τα στελέχη να μην έχουν και λίγο σεξ απήλ...

ΤΗΝ ΟΔΗΓΕΙ ΣΤΟΝ ΚΑΝΑΠΕ...

Τι θα πεις;

Θα πω απ' το ποτήρι σου, αν δεν σε πειράζει.

Αστείευεσαι;

ΜΕ ΤΟ ΑΓΑΡΜΠΟ ΧΕΡΙ ΤΟΥ ΑΡΧΙΖΕΙ ΝΑ ΤΗΣ ΞΕΚΟΥΜΠΩΝΕΙ ΜΕ ΤΑΡΑΧΗ ΤΗ ΦΟΥΣΤΑ...

Γιάννη! Δεν κάνει... τόσο απότομα...

Μάνα μου... σε θέλω...

ΜΕΣΑ ΣΤΗΝ ΕΞΑΦΗ ΤΟΥ ΔΕΝ ΠΡΟΣΧΕΙ ΤΟ ΧΕΡΙ ΤΗΣ ΜΑΡΑΣ ΠΑΝΩ ΣΤΟ ΠΟΤΗΡΙ.

Πρέπει πρώτα να γνωρισθούμε... σε παρακαλώ... ας πούμε κάτι... χουμε καιρό.

ΑΥΤΟΣ ΣΥΓΚΡΑΤΕΙΤΑΙ... ΕΝΩ ΤΗΝ ΚΡΑΤΑ ΣΤΗΝ ΑΓΚΑΛΙΑ ΤΟΥ, ΣΗΚΩΝΕΙ ΤΟ ΠΟΤΗΡΙ... ΤΟ ΚΑΤΕΒΑΖΕΙ ΜΕΜΙΑΣ

Για να σε δω. Θα το καταφέρεις μονορούφι;

Στο όμορφο κορμί σου...

ΤΗΣ ΒΓΑΖΕΙ ΤΗΝ ΜΠΟΥΖΑ ΚΙ ΑΡΧΙΖΕΙ ΝΑ ΤΗΣ ΞΕΚΟΥΜΠΩΝΕΙ ΤΟ ΦΟΡΕΜΑ...

Θεέ μου, πόσο θα ταπεινωθώ επειδή ερωτεύτηκα τον Τζάνου Σπάνος;

ΟΜΩΣ Ο ΕΦΘΙΑΤΗΣ ΠΕΡΝΑ ΓΡΗΓΟΡΑ ΤΟ ΥΠΝΩΤΙΚΟ ΔΡΑ ΑΚΑΡΙΑΙΑ!

Πρέπει γρήγορα ν' ανοίξω στον Τζάνου.

Ο ΤΖΩΝΥ ΜΠΑΙΝΕΙ ΜΕΣΑ ΨΥΧΡΑΙΜΟΣ.

Γλύτωσα απ' του χάρου τα δόντια.

Άστα αυτά τώρα. Γρήγορα στο γραφείο του.

ΨΑΧΝΟΝΤΑΣ...

Επτέλους το βρήκα.

ΑΝΟΙΓΕΙ ΤΟΝ ΠΡΑΞΙΝΟ ΦΑΚΕΛΟ ΚΑΙ...

Είναι όπως το είχα υποπτευθεί! Πίσω από τα σκανδαλα βρίσκεται ο ίδιος ο Αντρέας! Αυτός λοιπόν τα δημιούργησε όλα!

ΚΑΘΩΣ Ο ΤΖΩΝΗ ΣΠΑΝΟΣ ΚΑΝΕΙ ΤΟΝ ΣΥΝΗΘΙΣΜΕΝΟ ΤΟΥ ΑΠΟΓΕΥΜΑΤΙΝΟ ΠΕΡΙΠΑΤΟ, ΞΑΝΑΣΚΕΦΤΕΤΑΙ ΤΟΝ ΠΑΛΙΟ ΤΟΥ ΣΥΜΜΑΘΗΤΗ... ΟΧΙ ΣΑΝ ΝΤΕΝΤΕΚΤΙΒ, ΑΛΛΑ ΣΑΝ ΨΥΧΑΝΑΛΥΤΗΣ...

Η ΜΑΡΑ ΤΟΝ ΚΟΙΤΑΖΕΙ ΠΑΡΑΠΟΝΕΜΕΝΗ...

Κάτι μου χρωστάς.

Εντάξει μωρό μου... Αύριο το θράδυ θα σου χαρίσω την ευτυχία που θέλεις...

Τι δύσκολη που είναι η δουλειά μας...

Έβαλα τα σκάνδαλα... για να κρύψει τη δική του ευθύνη για την αποτυχία στις δημοτικές εκλογές...

Είχε δικιο λοιπόν ο Φίλιπ Μάρλοου, ... «Οι περισσότεροι πελάτες των ντεντέκτιβ προσπαθούν να τους χρησιμοποιήσουν σαν άλλοθι»...!

ΕΛΛΗΝΙΚΟΙ ΡΟΚ ΔΙΣΚΟΙ

Παρόλο που οι δημόσιες εμφανίσεις ήταν σπάνιες και δύσκολες (βλέπε τελευταία συναυλία του Σεπτέμβρη στο Λυκαβηττό), παρόλο που στην Αθήνα λειτουργήσαν ουσιαστικά μόνο δυο τρία κλαμπ (*Μουσική Αποθήκη - Πήγασος - Μανη*), τα ελληνικά ροκ συγκροτήματα εδώ και τρία χρόνια αυξάνονται και επιβάλλουν τη δική τους άποψη. Η μουσική τους, ταυτισμένη με τον παγκόσμιο ήχο του σημερινού ροκ και των ρευμάτων του, συχνά έφτασε σε επίπεδα τελειότητας και πολλά κομμάτια τους είναι ήδη ικανά να αντέξουν το χρόνο και να δημιουργήσουν νέες προοπτικές.

Αν όλα αυτά συμβαίνουν επιτέλους και στην Ελλάδα, ο κυριότερος λόγος είναι οι ανεξάρτητες παραγωγές δίσκων ροκ που αγνόησαν με θάρρος τον εμπορικό παράγοντα ή την πεπατημένη «αυτά ακούει η πλειοψηφία».

Παραθέτουμε λοιπόν τα δημιουργήματα αυτών των μικρών εταιριών που μπόρεσαμε να ακούσουμε και ξανακούμε ευχάριστα:

• **Villa 21:**

The ghost on the move
Creep

• **Villa 21:**

Men of Clay
Creep

• **Yell-o-Yell:**

Funtime
Creep

• **Yell-o-Yell:**

Hello Hell
Creep

• **Διατάραξη Κοινής Ησυχίας:**

παίζουν τα γκρουπ:

Αδιέξοδο - Ex Humans - Γενιά του Χάους - Γκρόβερ - Panx Romana - Stress
Enigma

• **Metro Decay:**

Υπέρβαση
Creep

• **South of no North:**

Lacrimae Christi
Creep

• **South of no North:**

Fell Frozen
Creep

• **Τρύπες:**

Τρύπες
Apo Kato

Μας ενθουσίασαν οι Τρύπες από τη Θεσσαλονίκη στη συναυλία που οργάνωσε ο Δ. Πουλικάκος το καλοκαίρι στο Λυκαβηττό. Στίχοι ελληνικοί που κολλάνε τέλεια στο ροκ (απόδειξη ότι γίνεται). Γιάννης Αγγελάκας - φωνή/στίχοι, Γιώργος Καρράς - μπάσο/δεύτερη φωνή, Μπάμπης Παπαδόπουλος - κιθάρες, Κώστας Φλωροσκούφης - τύμπανα.

ΤΡΥΠΕΣ

• **Magic de Spell:**

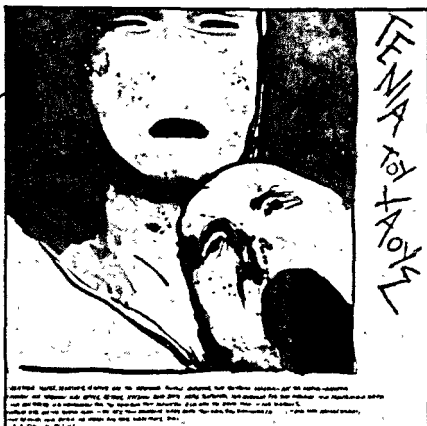
Cpt Blind
Enigma

• **Outsiders:**

παίζουν τα γκρουπ:

Anti-Troppau Council, Venericna Bolest, Libido Blume, Not 2 without 3, X-Mandarin Duck

Δικαίωμα Διάβασης

• **Γενιά του Χάους:**

Γενιά του Χάους
Δικαίωμα Διάβασης

• **The Last Drive:**

Underworld shakedown
Hitch Hyke

• **Stained Veil:**

Live on leavin
Smash Records

Δ. Κ. Στεφανόπουλος - ντραμς, Σωτήρης Ζήσης - μπάσο/κιθάρες/φωνητικά, Νίκος Μοντιότης - φωνή, Γιώργος Πάττας - κιθάρες, Κ. Καιοσύδης - πιάνο, Γιώργος Πέντζος - πλήκτρα.

• **Fear Condition:**

Till night comes again
Smash Records

• **Noise Promotion Company:**

Silence
Apo Kato

Θόδωρος Κούκουρης - μπάσο/table guitar, Αλέξης Αποστολάκης - κρουστά, Γιώργος Αποστολάκης - φωνή/κιθάρα/table guitar

• **Libido Blume:**

Colors melting
Δικαίωμα Διάβασης

• **The Antitroppau Council:**

A way out
Pegasus

Τόλης Μαραγκός - μπάσο, Γιάννης Ντρενογιάννης - κιθάρες, Βασίλης Τζαβάρας - φωνητικά, Τάκης Καννέλος.

• **The Mushrooms:**

Taste of
Pegasus

Ψυχεδελική ατμόσφαιρα, δυνατή μουσική και τέλεια ηχογράφηση από το Νίκο Παπάζογλου. Purple Jelly - (εκπληκτική) φωνή, Triptaker - μπάσο, Atlas - ντραμς, Grandfather - κιθάρες, Askirpios - κιθάρες.

Οι IMPATIENTS είναι ένα τριμελές συγκρότημα που απαρτίζεται από τους ΜΠΟΜΠΥ ΣΤΟΓΙΑΝΟ (μπάσο/τραγουδι), DAVID DE QUASIE (κιθάρα, φωνητικά) και ΑΚΗ ΠΕΡΔΙΚΗ (ντραμς/κρουστά). Έδρα τους είναι η Νέα Υόρκη όπου έχουν ηχογραφήσει πολλά από τα τραγούδια τους (δύο από αυτά κυκλοφορούν σε σινγκλ) και έχουν εμφανιστεί σε πολλά κλαμπς, όπως το CBGB'S, KENNY'S CASTAWAYS, SNAFU, κ.ά... Το στυλ τους, όπως οι ίδιοι το αυτοσποκαλούν είναι «προσδευτικό Νιου Γουέιτ με ψυχεδελικές αποχρώσεις», οι δε στίχοι των τραγουδιών τους κυμαίνονται από παρατηρήσεις πάνω στις προσωπικές σχέσεις των δύο φύλων («ALWAYS YOU») ως και αναλύσεις τριτοκοσμικών προβλημάτων («You BETTER») Αυτές τις ημέρες οι IMPATIENTS βρίσκονται στην Αθήνα όπου ήδη έχουν εμφανιστεί σε γνωστά κλαμπς («ΜΟΥΣΙΚΗ ΑΠΟΘΗΚΗ», «ΑΛΣΟΣ ΠΕΔΙΟΥ ΑΡΕΩΣ», «ΤΡΟΧΟΣ»). Μελλοντικά θα εμφανιστούν στο «ΑΝ», στον «ΤΡΟΧΟ» το νέο αυτό ροκ-κλαμπ των θορείων προστείων και θα προσπαθήσουν να οργανώσουν μία μίνι-περιοδεία στην επαρχία.

ΖΩΝΤΑΝΗ ΡΟΚ ΜΟΥΣΙΚΗ

★ **ΤΡΟΧΟΣ - LIVE**

To Νέο Musik Club.

Διεύθυνση *Μαρούσι*

Οδός ΣΩΡΟΥ 30

(Από Λεωφ. Κηφισίας αμέσως μετά το εργοστάσιο της 'Ηθης).

Τηλ. 6843879

Παρουσιάζονται κάθε βράδυ νέα ροκ γκρουπ όπως:

Impatients με τον Γιάννη Μπελτέκα

Joag Band Blues

En Πλω

Blues Mobil

Gipsy Rats

Όρα έναρξης 10.00

★ **CAT'S**

Πρώην *Mad Club*

Ανεβαίνοντας τη Συγγρού μετά το ΦΙΞ

Κυριακή κλειστά

24.12. Ολονύκτιο πάρτυ

με *Human Grape*

Κινούμενη Άλμος

25.12. Blue light Party

26.12. Jay walkers - Brush

29.12. No man's Land

30.12. Venericna Bolest

31.12. Ολονύκτιο Jam party

Ζωντανή Μουσική από γνωστά γκρουπς

Αθήνας - Θεσ/νίκης

1.1. *Libido Blume, Viridian Green*

2.1. *Low Noise - Απέναντι*

3.1. *Anti Troppau Council*

★ **ΜΟΥΣΙΚΗ ΑΠΟΘΗΚΗ**

Αγ. Μελετίου 4 Μοσχονησίων,

τηλ. 8675340

23.12. Gipsy Rats

24.12. Λεγκή Συμφωνία

25.12. Four Zeros

26.12. Blues Mobile

27.12. Bijoux

28.12. Gipsy Rats

29.12. Four Zeros

30.12. Εναλλάξ

31 κλειστά

Για τον Ιανουάριο:

6.1. Break Down

7.1. Long Vehicle

14.1. Διαφυγόν Κέρδος

Κάθε Δευτέρα και Πέμπτη οι *Four Zeros*,

κάθε Παρασκευή *Bijoux*,

κάθε Σάββατο *Blues Mobile*

★ **ΑΥΤΟΚΙΝΗΣΗ**

Βουλγαγμένης 22 τηλ. 9233165-9216634

22-23.12. Blue Jeans

24.12. Εκπλήξεις

25, 27.12. Socrates

28-29.12. *Les Thugs*

Γαλλικό γκαράζ ροκ: Βίαιο - αυθεντικό

- αναγεννημένο. Αγγλικοί στίχοι.

(Οργάνωση Συναυλίας από την Ανεξάρτητη

Ελληνική Δισκογραφική εταιρία

Δικαίωμα Διάβασης)

Αρχές Ιανουαρίου *Jet Black Berries*

Αμερικάνικο Ροκ.

ΙΔΕΕΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΙΑΝΟΥΑΡΙΟ

★ ΒΙΤΡΩ

Γαλατσιού 41 Πατήσια τηλ. 2013355
ΕΚΟΝ-ΑΚΟΝ,
Ελληνικό Ροκ με Slide Show. Τετάρτη
και Κυριακή.
Ακόμα, το Γενάρη θα παίξουν οι Σκιές,
This secret belight, Βαβέλ 69.
Στο Βιτρώ προβάλλονται και κινούμενα
σχέδια, πρόγραμμα 9 με 11.30.

TZAZ

★ Café Pallette

Ιπποκράτους 171 τηλ. 6433466
Jazz, Modern - Blues - Latin
Γρηγόρης Μελάκης (κρουστά)
Παντελής Μπενετάτος (πλήκτρα)
Τάκης Μπουρμάς (μπάσο)
Δημ. Παπαχρήστου (κιθάρα)
Μαρία Κολιδά (φωνή)
Το στέκι των εκπλήξεων, χάπενινγκ και
ομαδικών αυτοσεχδιασμών.

★ HALF NOTE

Μιχαλακοπούλου 56 τηλ. 7214348
Μέχρι 10 Ιανουαρίου
IMMEMSI Γερμανικό κουαρτέτο τζαζ
έναρξη 10.30 μ.μ.

Περιμένουμε από σας ενημέρωση για
στέκια ζωντανής μουσικής και εναλλα-
κτικών δραστηριοτήτων, ...αλλά και γε-
νικότερα, απ' όλη την Ελλάδα. Γράφτε
ή τηλεφωνείτε, και έγκαιρα!

ΡΑΔΙΟΦΩΝΙΑ

• Radio Club

Το Ραδιοφωνικό Στέκι Αρδηττού 10 -
Μετς - 9217251. Από τις 10 το βράδυ
(προς το παρόν) ζωντανό ραδιοφωνικό
πρόγραμμα σε συνεργασία και με ανα-
μετάδοση από «Πειρατές». Νευρικές
βραδιές και ραδιοφωνικά cocktails.

ΝΕΑ ΕΝΤΥΠΑ

• Κοντροσόλ στο Χάος

Κεφάλτη σελιδοποίηση με αντιγραφιστι-
κες ιδέες και εκπλήξεις. Βλέπε πόστερ
- αποκόμματα που δείχνουν ότι οι εφη-
μερίδες μας είναι αντεργκράουντ, ό-
πως και τα κουτιά των προφυλακτικών
ή οι αγγελίες του Χρυσού Οδηγού. Μαζί
μ' αυτά αναφορά στον *Brian Gysin* και
άλλα.

• Της φυλακής

Μεταξύ άλλων: αφιέρωμα στα ψυχα-
τρεία φυλακών. Φυλακισμένοι τοξικο-
μανείς, φυλακές της Κέρκυρας, γράμ-
ματα από τους ισοδίτες Πετρόπουλο -
Παπαδόπουλο.

• Εφήμερη Πόλη

Κριτική, βιωματικός και φανταστικός
λόγος για το χώρο.
Μεταξύ άλλων: Εξάρχεια, πολεοδομία
και καταστολή, περί κυκλοφορίας γε-
νικά.

• Φάκα, No 2

Από τη Θεσσαλονίκη

ORPHEUS '85

Σάκης Παπαδημητρίου, Günter Sommer
- Sound wave 1986, παραγωγή Κώστας
Γιαννουλόπουλος.

PRAXIS

Cassava Balls
Hartmut Geerken, Famadon Don Moye,
John Tchicai
- Sound Wave 1985. Παραγωγή Κώστας
Γιαννουλόπουλος.

• Το άλμπουμ «Cassava Balls» έγινε από την ηχογράφηση της συναυλίας στο φεστιβάλ «Πράξις» 85, των *Hartmut Geerken*, πιάνο κρουστά/πνευστά παραδοσιακά και αυτοσχέδια, *Famadou Don Moye*, ντραμς/κρουστά και *John Tchicai* τενόρο σαξόφωνο/φλάουτο.

Ήταν η πρώτη τους συναυλία στην Ευρώπη μετά από μια μεγάλη περιοδεία στην Αφρική. Η μουσική τους είναι ένας πύρινος χείμαρος από ήχους, ρυθμούς αναμνήσεις και συναισθήματα. Το κοινό τότε ενθουσιάστηκε. Εμείς, μ' αυτό το δίσκο πρέπει να ξαναπούμε ότι η Αφροαμερικάνικη free, όχι μόνο δεν ξεπεράστηκε, αλλά μας υπόχεται πάθος και ενέργεια για πολλές ακόμα δεκαετίες. • ORPHEUS '85, δεύτερος δίσκος από το Φεστιβάλ Πράξις 85 με τη συναυλία των Σ. Παπαδημητρίου, πιάνο, Γκούντερ Ζόμερ κρουστά. Οι δύο μουσικοί μας παίρνουν μαζί τους σ' ένα ταξίδι γεμάτο ατμόσφαιρα, εκπλήξεις, μουσικούς εκτροχιασμούς αλλά και - πολύ σημαντικό στις μέρες μας - χιούμορ. Ο Ζόμερ είναι ο θαυματοποιός ατελείωτων ρυθμών και καταστάσεων, ενώ ο Παπαδημητρίου, πάντα εξερευνητής, μετατρέπει το πιάνο σ' ένα νέο όργανο με πλήθος ηχητικές δυνατότητες που συνδυάζεται υπέροχα με τους ρυθμούς και τη δύναμη των κρουστών: Ο αυτοσεχδιασμός στις πιο έξυπνες και δημιουργικές του στιγμές.

A.K.

• Πλατς

Ελληνικά Underground κόμικς

• Ανοιχτή πόλη

Δίμηνη περιοδική έκδοση για τα περά-
σματα που δε βρέθηκαν ποτέ: ανεπίση-
μο όργανο της σουλτραερωτικής διε-
θνούς.

Τα άλλα ΡΟΚ περιοδικά, προχειρο-
φτιαγμένα, γραμμένα στη μηχανή ή και
με το χέρι - αλλά έντονα και δυναμικά:

• Transport

Διαβολο Ροκ Φανζίν. Ανάμεσα σε άλλα,
μια σειρά ελληνικά ροκ συγκροτήματα
μιλάνε για τα γεγονότα που τους έκα-
ναν εντύπωση το 1986.

Ακόμα, το 1986 παρουσιάστηκαν
πολλά εναλλακτικά πολιτικο-μουσικά
περιοδικά με άξονα το ροκ αλλά και με
ριζοσπαστική κριτική στην καθημερινή
πραγματικότητα:

• Rolling under, Θεσ/νίκη

• Risky Business

• B-25

• Κτήνογ

• Boundless Travellers

ΙΔΕΕΣ

• «Πού πάει η ΕΣΣΔ του Μιχαήλ Γκορμπα-
τσόφ». Μ' αυτόν τον τίτλο οργανώνεται σε-
μινάριο απ' τον Πολιτικό και Πολιτιστικό Όμι-
λο Πρωταγόρας, στις 12-13 Ιανουαρίου, και
ώρα 7-10 μ.μ. Προσκαλούνται στο σεμινάριο ό-
λες οι ενδιαφερόμενες πολιτικές ομάδες και
άτομα που παρακαλούνται να υποβάλλουν
γραπτώς σύντομες εισηγήσεις. Μετά τις ει-
σηγήσεις θα επακολουθήσει ελεύθερη συζή-
τηση. Για τον ακριβή χώρο παρακαλούνται οι
ενδιαφερόμενοι να τηλεφωνήσουν στο
36.44.235 (Δευτέρα και Τετάρτη 7.30-9
μ.μ.). • Λάδι για τη Νικαράγουα. Η Ελληνική
Επιτροπή Αλληλεγγύης στη Νικαράγουα κάνει
έκκληση για τη συλλογή λαδιού γιατί είναι ένα
απ' τα σημαντικότερα είδη πρώτης ανάγκης
που λείπουν απ' τον αγωνιζόμενο λαό της Ν. Η
Επιτροπή απευθύνεται σε συνεταιρισμούς και
παραγωγούς, στον κάθε πολίτη, ζητώντας να
προσφέρουν μια οποιαδήποτε ποσότητα λα-
διού, στα γραφεία της, Ιπποκράτους 18, Β' ό-
ροφος τηλ. 3614608, 6-8 μ.μ., μέχρι τέλος
Φλεβάρη.

ΘΕΑΤΡΟ

• Φεστιβάλ Θεάτρου

Θέατρο Πορεία
Γ' Σεπτεμβρίου και Τρικώρων 3,
8219982.

Μαύρο Θέατρο

Τσεχοσλοβακίας

27.12-18-1

CVOCI

Τσέχικη Παντομίμα

20.1-8.2

• Θέατρο Σημείο

Χαριλάου Τρικούπη 10 - Κουκάκι,
τηλ. 9229579.

A. B. Casares: Η εφεύρεση του Μορέλ.

Η παράσταση βασίστηκε στην ομώνυμη
νουβέλα του A. B. Casares και στο κινη-
ματογραφικό σενάριο «Πέρυσι στο
Μαριένμπαντ» του Alain Robbe Grillet.

Θίασος «Αιπλοί Έρωες»

• Αίθουσα Τέχνης APENA

Ζαν Ζενέ: *Κλίμαξ*

Θέατρο Λευκών Ημερών

«Διπλούς Έρωες».

Κλεομένους 37 - Μαρασλή

τηλ. 7239393. Κάθε μέρα. Αλλά κάθε
Παρασκευή μεταμεσονύκτια παράστα-
ση για πρώτη φορά στο θέατρο.

Η φωτογραφία (του Ν. Παπατάκη)

ΣΙΝΕΜΑ

• Γιορτές, λοιπόν, με τη δραματική
«Μόνα Λίζα» του Νηλ Τζόρνταν και
τους φιλοπαίγμονες «Πειρατές» του
Ρομάν Πολάνσκι. Κι αμέσως μετά, να
μερικοί τίτλοι, ενδεικτικοί της κινημα-
τογραφικής φυσιογνωμίας του πρώτου
μήνα της καινούριας χρονιάς: «Θυσία»
του Αντρέι Ταρκόφσκι, «Η Πέγκυ Σου
παντρεύτηκε» του Φράνσις Κόπολα,
«Άλιενς» του Τζωρτζ Κάμερον, «Τζιν-
τζερ και Φρεντ» του Φεντερικο Φελλίνι,
«Μακαρόνι» του Έτορε Σκόλα, «Ο θά-
νατος του εμποράκου» του Φόλκερ
Σλέντορφ.

• Πλουσία, σ' αυτή την έκρηξη, και η
ελληνική συμμετοχή: η «Φωτογραφία»
του Νίκου Πατατάκη, «Η νύχτα με τη
Σίλινα» του Δημήτρη Παναγιωτάτου,
το «Καλή πατρίδα, σύντροφε» του
Λευτέρη Ξανθόπουλου και το «Ήταν
έναν ήσυχο θάνατος» της Φρίντας
Λιάππα, προβάλλονται επίσης αυτό το
μήνα.

• Μετά την εβδομάδα Γιουγκοσλάβι-
κου κινηματογράφου, σειρά του με-
ξικάνικου. Η διοργάνωση, πάλι από το
υπουργείο Πολιτισμού, πάλι στην «Αλ-
κουονίδα». Ανάμεσα στις ταινίες, με-
ρικές (τρεις ή τέσσερις) παλιότερες
του Πωλ Λεντύκ που εντυπωσίασε, πριν
δυο χρόνια στη Βενετία, με την «Φρίν-
τα».

• Το ενδιαφέρον υποχωρεί, οι αίθου-
σες αυξάνονται. Είναι τώρα, το «Αλ-
φαβήτα», το «Ριάλτο», η «Ααθόρα», η
«Πλάζα» που επιμένουν στις μεταμε-
σονύκτιες, με λιγότερο τρόπο πια και
περισσότερη προ-διαφήμιση νέων ται-
νιών.

ΑΠΑΝΤΗΣΗ ΣΤΟΝ Μ. Ν. ΡΑΠΤΗ

Αγαπητέ «Σχολιαστή»

Το γράμμα του Μ. Ν. Ράπτη επιβάλλει νομίζω μια σύντομη διευκρινιστική απάντηση.

1. Η διαφωνία μας δεν αναφέρεται στο αν υπάρχει στα χρόνια 1928-1932 ανερχόμενο φοιτητικό κίνημα (σ' αυτό είμαστε σύμφωνοι) αλλά στο αν υπάρχουν «ανερχόμενοι εργατικοί αγώνες». Εκείνη την περίοδο δυο διαφορετικές εκτιμήσεις για την κατάσταση παρουσιάστηκαν μέσα στο κομμουνιστικό κίνημα διεθνώς και στην Ελλάδα: η («τριτοπεριδική») σταλινική που έβλεπε «ρυγδαία αριστεροποίηση των εργατοαγροτικών μαζών» και έριχνε ανεδαφικά συνθήματα γενικής πολιτικής απεργίας και μαχητικών διαδηλώσεων (από τη μια) η τροτσκιστική αντίθετα αμφισβητούσε τις σταλινικές εκτιμήσεις και τονίζε ότι η «τριτοπεριδική» πολιτική αποδεκατίζει τις εργατικές οργανώσεις (από την άλλη). Στην Ελλάδα η κομμουνιστική Αντιπολίτευση του Σπάρτακου δεν παραγνώριζε την ύπαρξη αυθόρμητων απεργιακών εκρήξεων των εργατών ή συλλαλητηρίων (ακόμα και ένοπλων) των αγροτών στα χρόνια 1928-1931 αλλά δεν θεωρούσε αυτές τις εκδηλώσεις σαν ένδειξη επαναστατικής ανόδου ή αριστεροποίησης των μαζών. Μόνο από την άνοιξη του 1931 διαπιστώνει απαρχές αριστεροποίησης των μαζών. Νομίζω πως η άποψη αυτή των Π. Πουλιόπουλου και Σ. Μάξιμου ανταποκρίνεται περισσότερο στην αλήθεια κι όχι η γνώμη του Μ. Ν. Ράπτη. Και είναι εντελώς αβάσιμο να θεωρούνται τα χρόνια 1928-1932 σαν «περίοδος που χαρακτηρίζεται από τους πρώτους μεγάλους αγώνες του νεοσχηματισμένου προλετα-

ριάτου στη χώρα μας» όταν έχει προηγηθεί η πενταετία 1919-1923 με πολλές μεγάλες απεργίες (καπνεργατών, σιδηροδρομικών κ.ά.) και με την αιματοβαμμένη πανελλαδική απεργία του Αυγούστου 1923.

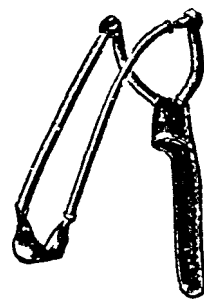
2. Για τον αρχεομαρξισμό έγραψα ότι «στην περίοδο 1923-1929, σαν σχηματισμός μέσα στο εργατικό κίνημα, δεν είχε τίποτα το μπολσεβίκικο ή τροτσκιστικό». Ο Μ. Ράπτης αλλάζει αυθαίρετα τις χρονολογίες. Λέει πως έκανα την «καταπληκτική διακήρυξη ότι ο αρχεομαρξισμός της περιόδου 1928-1932 δεν είχε τίποτα το τροτσκιστικό» και με ρωτάει πώς εξηγείται να βγουν τόσο πολλοί τροτσκιστές από τις γραμμές του, να τον αναγνωρίσει η Διεθνής Γραμματεία σαν επίσημο τμήμα της κ.λ.π. Η απάντηση είναι ότι: α) Από τις γραμμές της σταλινισμένης Κομμουνιστικής Διεθνούς και της Σοσιαλδημοκρατίας (καθώς και κεντρικών οργανώσεων) βγήκαν επίσης τροτσκιστές χωρίς καθόλου αυτό να προδικάζει την «τροτσκιστική» πολιτική φύση αυτών των οργανώσεων β) Αφού δεν θεωρούμε αλάθητο κανένα ηγέτη, καμιά ηγεσία (ούτε τον Τρότσκι, ούτε τη Δ.Γ. βέβαια), η γνώμη μου είναι ότι έκαναν λάθος με μόνο ελαφρυντικό ότι παρασύρθηκαν από τον όγκο της αρχεομαρξιστικής οργάνωσης, την προλεταριακή σύνθεσή της και την ελπίδα μιας μελλοντικής αναδιαπαιδαγώγησης του αρχεομαρξισμού (αλλά αυτό αποδείχτηκε ανέφικτο). Τα μέλη του που «αναδιαπαιδαγώγονταν» έρχονταν (οι περισσότεροι) σε πλήρη ρήξη με τον αρχεομαρξισμό και συνενώνονταν τελικά με την Ομάδα Σπάρτακος του Πουλιόπουλου. γ) Να ξέχασε άραγε ο παλιός φίλος και συναγωνιστής Μ. Ν. Ράπτης ποια γνώμη διατύπωνε για τον αρχεομαρξισμό στην «Ανοιχτή Επιστολή προς τον σ. Α. Τρότσκι» (ήταν μέλος τότε της Κ.Ε. της Κομμουνιστικής Ενωτικής Ομάδας -στο φύλλο 4 του «Δελτίου» της τον Οχτώβρη του 1931); Θα παραθέσω λίγες χαρακτηριστικές γραμμές: «Η ιστορία της δράσης

της Οργάνωσης των αρχεομαρξιστών, που έχει την τύχη να εκπροσωπεί σήμερα την Αριστερή Αντιπολίτευση στη χώρα μας εναντίον του Κομμουνιστικού Κόμματος, είναι η πιο εκπληκτική εκδήλωση της αντιδραστικής επίδρασης που έχει η μικροαστική ατμόσφαιρα πάνω σε καθυστερημένα προλεταριακά στρώματα. Η ιστορία των «αρχεομαρξιστών» ταυτίζεται με μια συνεχή εξοντωτική δράση κατά του Κόμματος και καταρράκωση του γοήτρου του, με τα πιο αφάνταστα μέσα σωματικής δίας, συκοφαντίας, κατάδοσης στην Αστυνομία των μελών, διαρπαγές των τυπογραφείων του, των βιβλίων του κτλ., με μια συστηματική υπονόμευση του Κόμματος από το εσωτερικό του... Όταν οι αρχεομαρξιστές πήραν μέρος στο συνδικαλιστικό κίνημα, συμμάχησαν πάντα με τις αντιδραστικές παρατάξεις και εναντίον των επαγγελματικών φραξιών του Κόμματος. Στάθηκαν καθ' όλο το μακρό διάστημα 1922-1930 έξω από τους αγώνες της εργατικής τάξης, απλοί θεατές και σαρκαστές της πάλης που διεξήγε το Κομμουνιστικό Κόμμα, τυφλωμένοι από ένα αντιδραστικό πάθος εναντίον κάθε μορφής εκδήλωσης της κομματικής ζωής... Έχουμε την αντίληψη πως η πολιτική ύπαρξη του Αρχεομαρξισμού μέσα στο κίνημα της χώρας μας οφείλεται αποκλειστικά και μόνο στο ότι κατόρθωσε επιδέξια και εντελώς εκπληκτικά σαν τμήμα της στη χώρα μας».

Αυτά έγραφε (ή συνυπέγραφε) το 1931 ο Μ. Ν. Ράπτης που σήμερα θεωρεί «καταπληκτική» την άποψη ότι «στην περίοδο 1923-1929 ο αρχεομαρξισμός δεν είχε τίποτα το τροτσκιστικό». Τι τον κάνει τώρα να εξωραΐζει ένα παρελθόν μιας οργάνωσης που όλοι μας είχαμε επικρίνει, εκείνος μάλιστα τρία χρόνια πριν από μένα; Αυτή είναι η απορία μου.

(Στις απαντήσεις που δίνει στον Α. Στίνα για το σημαντικό ρόλο που έπαιξε στην απεργία του 1936 ο Κώστας Πανταζής καθώς και στον Γ. Ταμτάκο για την αποστολή του στο εξωτερικό το δικό είναι με το μέρος του).

X. Αναστασιάδης

ΚΑΓΚΕΛΑ ΠΑΝΤΟΥ

Της φυλακής τα σίδερα είναι για τους λεβέντες (όπως είναι ευρύτατα γνωστό). Το ζήτημα είναι για ποιους λεβέντες είναι τα κάγκελα που τοποθετούνται συνεχώς γύρω από το Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης (βλ. σίδερα στην πλατεία Χημείου, σίδερα και πορτούλες στη Θεολογική κ.λ.π.). Λεβέντες μέσα στο Παν/μιο δεν υπάρχουν, κι αν ακόμη υπάρχουν, καταναλώνονται στο να αλληλοπλακώνονται στις εκάστοτε αφισκοκολλήσεις. Επομένως ο κίνδυνος είναι σαφώς εξωτερικός. Πρέπει να διαφυλάξουμε το Παν/μιο από τους «εκτός Πανεπιστημίου» λεβέντες. Ποιοι νάναι άραγε; Τι να κάνουν! Η δύναμη φθίρει, αποδεδειγμένα.

Κάγκελα παντού λοιπόν, και -γιατί όχι, στο σημείο που έχουμε φτάσει- τα μυαλά στα κάγκελα, κάθε λεβεντονιού!!

Σιδερόφρακτος Υ.Γ.: Τα κάγκελα γενικώς έχουν πολλαπλή λειτουργία: κλείνουν τους μέσα, μέσα αλλά κλείνουν και τους έξω, έξω. Και τα δύο είναι εξίσου σημαντικά, και όπως φαίνεται την έχουμε φάει καλά και όταν -αν ποτέ- ξυπνήσουμε θα είναι τουλάχιστον αργά.

ιντριγκια

Ομοιοτυπίας & Δερβενίων 60
360 2796 360 8444

Η Ίντριγκα
και τό μεσημέρι
Κάθε μέρα 11 π.μ. με 5 μ.μ.
με αμυρές και γλυκές
λιχουδιές

ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ

26-27
ΡΗΞΗ

Στα βιβλιοπωλεία
και τα περίπερα

•Κεντρική διάθεση: «Κομμούνια»
Σουλίου 9 Τηλ. 360 2644

PRAXIS
RONALD D. LAING
DAVID G. COOPER
ΛΟΓΟΣ ΚΑΙ ΒΙΑ

R. D. LAING/D. G. COOPER
ΛΟΓΟΣ ΚΑΙ ΒΙΑ: 10 ΧΡΟΝΙΑ
ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΤΟΥ ΣΑΡΤΡ, 1950-60

PRAXIS
Georges Bataille
το καταρριμένο
απόθεμα

GEORGES BATAILLE
ΤΟ ΚΑΤΑΡΡΙΜΕΝΟ ΑΠΟΘΕΜΑ

VALERIE WILMER
ΣΟΒΑΡΟ ΟΣΟ ΚΙ Η ΖΩΗ ΣΟΥ.
Η ΖΩΝΤΑΝΗ ΙΣΤΟΡΙΑ
ΤΗΣ ΣΥΓΧΡΟΝΗΣ ΤΖΑΖ

PRAXIS
PIERRE NAVILLE
Ο ΧΡΟΝΟΣ, Η ΤΕΧΝΙΚΗ,
Η ΑΥΤΟΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ

PIERRE NAVILLE
Ο ΧΡΟΝΟΣ, Η ΤΕΧΝΙΚΗ,
Η ΑΥΤΟΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ

εκδόσεις PRAXIS

Κεντρική Διάθεση/Παραγγελίες:
INDEX, Ζαλόγγου 1 & Ζ. Πηγής, τηλ. 362.31.42

ΙΑΤΡΙΚΟΠΟΙΗΣΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΣΤΟΛΗ

Το Νομοσχέδιο για την «καταπολέμηση της διάδοσης των ναρκωτικών και την προστασία των νέων», καρπός πενταετούς διεκυστίνδας έξι υπουργείων, πέρασε ήδη από την κοινοβουλευτική επιτροπή με καλό βαθμό: *ψηφίστηκε ομόφωνα επί της αρχής*, ενώ οι εκπρόσωποι των κομμάτων δήλωσαν ότι διατηρούν ιδιαίτερες επιμέρους απόψεις, ασκώντας ανάλογη κριτική. Υποθέτουμε ότι η ομοφωνία δεν περιορίζεται γενικά κι αόριστα στην αντίθεση στα ναρκωτικά, αλλά πως υποστηρίζει τη γενική λογική του Ν/Σ, όπου «*η Κυβέρνηση προσπαθεί να αντιμετωπίσει συνολικά τη μάστιγα των ναρκωτικών*», κατά την εισηγητική έκθεση. Τόσο «*συνολικά*», ώστε τα 2/3 περίπου των άρθρων του να σχετίζονται με την καταστολή τόσο ψυχραιμία, ώστε να καταφεύγει σε περιγραφές τύπου «*μάστιγα*», για την αντιμετώπιση της οποίας απαιτούνται «*σταυροφορίες*». Κι αυτών, πλέον, η «*συνολική αντιμετώπιση*» είναι η «*καμένη γη*», με αμφίβολα αποτελέσματα πάνω στην τοξικομανία και παράλληλη απειλή ατομικών και πολιτικών δικαιωμάτων.

Αναρωτιέται κανείς κατά πόσο αυτή η σύγκλιση των βουλευτών διαφόρων παρατάξεων προκύπτει –και ανατροφοδοτεί– την απεγνωσμένη και τυφλή, εχθρική και εκδικητική αντίδραση της κοινής γνώμης, που στρεφόμενη αδιακρίτως εναντίον δικαίων και αδικών, πιστεύει ότι αντιμετωπίζει το πρόβλημα.

Αλλά και ο τύπος, ως διαμορφωτής της κοινής γνώμης, από την άμεση και εκτατική δημοσιότητα που έδωσε στο Ν/Σ φανερώνοντας πολλές «*αδυναμίες*» του, σήμερα σε μεγάλο βαθμό περιορίζεται είτε στο επίπεδο του τρόμου, είτε της υποβαθμισμένης, στεγνής ειδήσης χωρίς την αρχική κριτική διάθεση. Ή ακόμα, «*τώρα που σε όλη σχεδόν τη Δ. Ευρώπη η νομοθετική κατάσταση που ρυθμίζει τα θέματα των ναρκωτικών συντηρητικοποιείται, ακόμα και σε χώρες πρωτοπόρες σε αυτό το θέμα (Ολλανδία, Σουηδία), το δικό μας φαντάζει προοδευτικό*» (Κυριακάτικη, 23.11). Επειδή όμως η μόνη νομοθετική σκλήρυνση σημειώθηκε φέτος στη Γαλλία (εκτός εάν ο συντάκτης γνωρίζει περισσότερα από την ολλανδική πρεσβεία), από αλλού θάπρεπε μάλλον να συναχθεί η προοδευτικότητα του ελληνικού νομοσχεδίου.

Η ιατρικοποίηση του ζητήματος και η προσφορά για άσκηση καταστολής, μέσα κι έξω από το χώρο των ναρκωτικών, διατύπωση χαρακτηρίζουν το Ν/Σ. Πάνω στα ζητήματα αυτά παρουσιάζουμε τις απόψεις μιας ψυχιάτρου και ενός δικηγόρου.

Και όπως το νομοσχέδιο δεν προβαίνει σε διάκριση ουσιών, έτσι και η συζήτηση περιορίζεται στο χώρο των παρανόμων ναρκωτικών. Για τα «*νόμιμα*», π.χ. καπνό και αλκοόλ, τα επιχειρήματα που προβάλλονται από πολιτικούς παράγοντες παραμένουν –με ζηλευτή νηφαλιότητα τώρα– σε επίπεδο... Πιλάτου: είναι «*κοινωνικά αποδεκτά*» και «*κρατικά και οικονομικά ελεγχόμενα*»... Πάντως η ηρωίνη διαθέτει ένα σημαντικό ανταγωνιστή: κατά 100% αυξήθηκε η κατανάλωση ηρεμιστικών και αγχολυτικών την τελευταία δεκαετία στην Ελλάδα, όπως αναφέρθηκε σε ιατρικό συμβόσιο: το φάρμακο αυτό όμως απολαμβάνουν ταυτόχρονα και απείρως μεγαλύτερη κοινωνική αποδοχή!

Γ.Κ.

ΤΟ ΝΟΜΟΣΧΕΔΙΟ για τα ναρκωτικά, εκφράζοντας την ανικανότητα της κυβέρνησης, να δώσει πραγματικές και ριζικές λύσεις, ιατρικοποιεί το πολυσύνθετο πρόβλημα της τοξικομανίας, στο οποίο ενέχονται κοινωνικοί, οικονομικοί, πολιτικοί, πολιτιστικοί και λοιποί παράγοντες για να διευκολύνει την πολιτική εξουσίας στην άσκηση της καταστολής με την κάλυψη της ιατρικής μπλούζας.

Γι' αυτό και η πρόληψη –που τόσο διαφημίστηκε– απλά κατονομάζεται, χωρίς να προτείνεται κανένα συγκεκριμένο μέτρο. Το ίδιο ισχύει και για την κοινωνική επανένταξη των τοξικομανών που μένει νεκρό γράμμα, αφού δεν προβλέπονται οι κατάλληλες δομές. Θα αναφερθούμε αναλυτικότερα στα άρθρα που αφορούν τα ιατρικά ζητήματα και όπου εκφράζεται η ιατρικοποίηση μέσω της οποίας περνά το πνεύμα της καταστολής.

Το άρθρο που ρυθμίζει την ίδρυση του *Κεντρικού Συμβουλίου* είναι γεμάτο ασάφειες. Δεν προσδιορίζει τον αριθμό και την ιδιότητα των εκπροσώπων των Υπουργείων που το απαρτίζουν, τα κριτήρια διορισμού τους, τον ακριβή ρόλο τους. Αναφέρεται αόριστα στις «*σχετικές έρευνες*» που το Κεντρικό Συμβούλιο αναθέτει, χωρίς να ξεκαθαρίζει αν πρόκειται για έρευνες επιστημονικές ή ακόμα... της Ασφάλειας!

Οι αρμοδιότητες του Κ.Σ. σ' ένα βαθμό συμπίπτουν και –υπερκαλύπτονται– μ' εκείνες του ΚΕΘΕΑ (§1), σε ζητήματα οργάνωσης και προγραμματισμού της συνολικής πολιτικής και θεραπευτικής αντιμετώπισης της τοξικομανίας, οδηγώντας, ίσως, στη δημιουργία δύο κέντρων εξουσίας... Καθόλου τυχαία, σοβαρά ζητήματα που αφορούν την οργάνωση και λειτουργία του Κ.Σ., τις θέσεις και τον τρόπο πλήρωσής τους «*έστω και κατά παρέκκλιση από τις ισχύουσες διατάξεις*» αφήνονται στο έλεος Προεδρικών Διαταγμάτων!

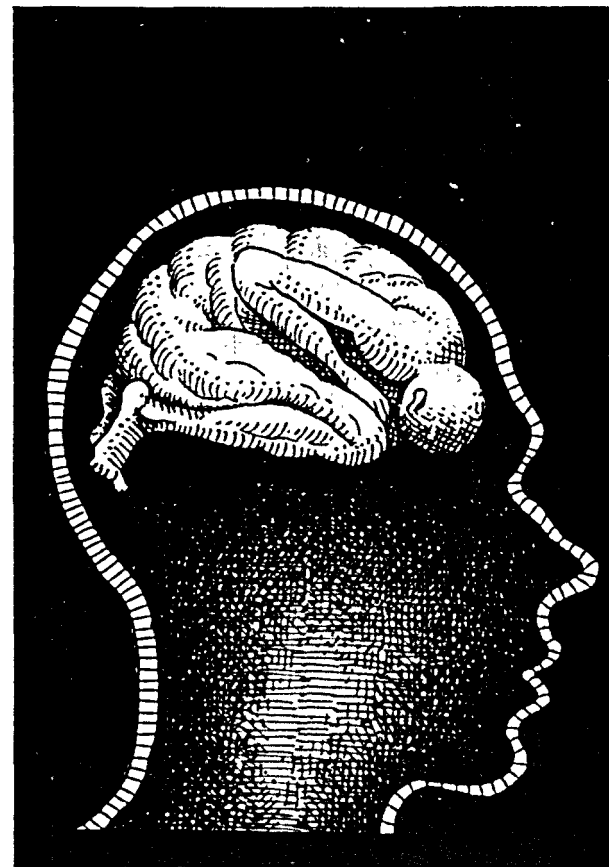
Το ΚΕΘΕΑ ορίζεται σαν νομικό πρόσωπο *Ιδιωτικού Δικαίου*. Η διοίκηση *διορίζεται* από τον Υπουργό. Τυπικά είναι πενταμελής, στην ουσία όμως ασκείται από τον επιστημονικό διευθυντή που προτείνει και άλλα 2 μέλη της, ένα θεραπευόμενο και ένα απ' τους γονείς των θεραπευομένων. Στο ίδιο πρόσωπο λοιπόν συμπυκνώνονται επιστημονικές και διοικητικές αρμοδιότητες και εξουσίες στα πλαίσια ενός υπερσυγκεντρωτισμού που διευκολύνει την αυθαιρεσία και τον αυταρχισμό.

Το ΚΕΘΕΑ δεν εντάσσεται στο ΕΣΥ. Σημαίνει, άραγε, αυτό την επίσημη ομολογία χρεωκοπίας του ΕΣΥ ή μήπως την έμμεση προτροπή απ' την ίδια την Κυβέρνηση της επιλογής του ιδιωτικού τομέα σαν λειτουργικότερο και αποτελεσματικότερο; Έδρα του ΚΕΘΕΑ ορίζεται η Θεσσαλονίκη (αποκέντρωση;) και υπάγονται σ' αυτό μόνο το κέντρο αποτοξίνωσης Νταού Πεντέλης, οι αντίστοιχοι Συμβουλευτικοί Σταθμοί Αθήνας-Θεσσαλονίκης και η Κοινότητα «*Ιθάκη*», δηλαδή μονάδες που διέπονται από μια *συγκεκριμένη* αντίληψη θεραπευτικής αντιμετώπισης της τοξικομανίας, την αντίληψη του «*στεγνού*», χωρίς φάρμακα, προγράμματος της Κοινότητας. Επιβάλλεται έτσι νομοθετικά *μία* μέθοδος από τις πολλές επιστημονικά και διεθνώς παραδεκτές και εφαρμοζόμενες. Ποια κριτήρια οδηγούν το νομοθέτη σ' αυτήν την αυθαιρεσία; Με αξιωματικό τρόπο υποτίθεται α) ότι υπάρχει μία και μόνη θεραπευτική μέθοδος, της θεραπευτικής Κοινότητας και 2) κάθε άτομο που υποβάλλεται σ' αυτήν θεραπεύεται. Όμως οι επιστημονικές απόψεις που ισχύουν διεθνώς είναι διαφορετικές. Η ιεραρχημένη θεραπευτική κοινότητα είναι μια ενδιαφέρουσα αλλά αμφιλεγόμενη μέθοδος, τόσο ως προς τα πρακτικά της αποτελέσματα όσο και ως προς τις θεωρητικές της αρχές. Είναι μια μέθοδος που

μπορεί από τη φύση της να εφαρμοστεί σε *πολύ λίγους* ανθρώπους. Αλλά κι απ' αυτούς που μπαίνουν τελικά στο πρόγραμμα πάρα πολλοί (τα 3/4 του αρχικού αριθμού) το εγκαταλείπουν στην αρχή του (στον πρώτο μήνα). Για τον μεγάλο όγκο των τοξικομανών που δε δέχονται ή δεν μπορούν να μπουν στο πρόγραμμα αυτό δεν προβλέπεται *τίποτα* για την ανακούφιση και θεραπευτική βοήθειά τους.

Ενώ οι μονάδες που υπάγονται στο ΚΕΘΕΑ καλύπτουν μόλις το 1/1000 των αναγκών (17 θέσεις στο Νταού, ανάλογες στην Ιθάκη και τους Συμβουλευτικούς σταθμούς), αποκλείονται θεραπευτικά κέντρα που ήδη λειτουργούν, όπως η Κλινική Αλκοολικών-Τοξικομανών του ΚΘΨΠΑ που νοσηλεύει κατά μέσο όρο 90 άτομα (δύο εβδομάδες για αντιμετώπιση σωματικού στερητικού συνδρόμου και δυνατότητα παρακολούθησης Συμβουλευτικού Σταθμού και Κλινικής με ομάδες Ψυχοθεραπείας). Παρά τα τεράστια προβλήματα της Κλινικής, το 1985 παρακολουθούνταν 335 τοξικομανείς και 772 αλκοολικοί, ενώ το πρώτο εξάμηνο του '86 συνολικά 1.414 άτομα. Το Νομοσχέδιο (§14) καταδικάζει την Κλινική σε μονάδα υποχρεωτικού εγκλεισμού.

Το αστυνομικό πνεύμα του νομοσχεδίου εκφράζεται καθαρά με τη χρησιμοποίηση στο άρθρο 3 του επιστημονικά απαράδεκτου όρου «*σφραγιστικό κατάστημα θεραπευτικού χαρακτήρα*», ενώ η θεραπεία σε νοσηλευτικό ίδρυμα αποκαλείται «*κράτηση*»! Όμως είναι γνωστό ότι *καμία ανεξάρτηση από τοξικές ουσίες δεν*

μπορεί να γίνει χωρίς τη θέληση και την ενεργητική συμμετοχή του χρήστη στην όλη θεραπευτική προσπάθεια.

Το ίδιο αστυνομικό πνεύμα διέπει και το άρθρο 7, που δίνει στον Υπουργό το δικαίωμα να υπαγορεύει στο γιατρό *τη μέθοδο* αντιμετώπισης ενός καθαρά ιατρικού προβλήματος, δηλαδή του σωματικού στερητικού συνδρόμου. Καταργείται έτσι, σε τελευταία ανάλυση, ο ρό-

λος του γιατρού-θεραπευτή, αφού την υπουργική απόφαση μπορεί να την εφαρμόζει και ένας νοσηλευτικός... ή ακόμα κι ένας εκπαιδευμένος αστυνομικός! (Ανάλογα στο §14 καθορίζεται υπουργικά το ειδικό πρόγραμμα θεραπείας των ιδρυμάτων).

Με το άρθρο 13 δίνεται η δυνατότητα ειδικής μεταχείρισης των χρηστών, μετά από πραγματογνωμοσύνη που γίνεται με ενιαία κριτήρια, τα οποία προσδιορίζονται από το Κ.Σ. (γιατί ενιαία και όχι ξεχωριστά για κάθε ουσία;). Σύμφωνα με το άρθρο 23 η πραγματογνωμοσύνη γίνεται κάθε ένα χρόνο, που είναι και ο ελάχιστος (!) χρόνος θεραπείας.

Το άρθρο 27 ταυτίζει τα λεγόμενα σκληρά με τα λεγόμενα μαλακά ναρκωτικά. Μια τέτοια ταύτιση είναι επιστημονικά αστήρικτη. Πρόκειται για ουσίες με εντελώς διαφορετική δράση στον οργανισμό. Τα σκληρά προκαλούν σωματική και ψυχική εξάρτηση ενώ τα μαλακά μόνο ψυχολογική. Το επιχείρημα ότι τα μαλακά είναι ο προθάλαμος των σκληρών είναι αντιεπιστημονικό. Γιατί μπορεί οι χρήστες σκληρών ναρκωτικών να έχουν στην πλειοψηφία τους περάσει απ' τη χρήση χασίς, το αντίστροφο όμως δεν ισχύει. Σύμφωνα με τους ειδικούς μόνο το 5% περίπου των χρηστών χασίς «κλιμακώνει» τη χρήση τοξικών ουσιών περνώντας στις σκληρότερες. Η ταύτιση που κάνει το νομοσχέδιο τελικά διευκολύνει το πέρασμα κατευθείαν στην ηρωίνη, εξασφαλίζοντας ακόμα μεγαλύτερα κέρδη στους εμπόρους. Η αντίθεση

στη νομοποίηση των λεγόμενων μαλακών ναρκωτικών δεν μπορεί να στηριχθεί σε τέτοια αβάσιμα επιχειρήματα.

Το πνεύμα του νομοσχεδίου είναι το πνεύμα της αστυνόμευσης και της ποινικής καταστολής. Η υπερβολική αυστηρότητα ορισμένων διατάξεων του μπορεί να αποβεί τελικά σε βάρος των ήδη τοξικομανών και ενδεχόμενα κάποιων γιατρών ενώ δεν διαφαίνεται καμιά μέθοδος προσπέλασης των κύριων πηγών παροχής ναρκωτικών. Ακόμα και το «βαποράκι» που μεταφέρει μια μικρή ποσότητα ουσίας για να εξασφαλίσει τη δόση του μπορεί να τιμωρηθεί πιο βαριά απ' τον έμπορο, αφού το νομοσχέδιο δεν προσδιορίζει την ποσότητα των ναρκωτικών πάνω απ' την οποία θεωρείται κανείς έμπορος. Τελικά, το νομοσχέδιο όχι μόνο δεν προτείνει λύσεις στο μείζον πρόβλημα της τοξικομανίας αλλά ανάγεται αυτό το ίδιο σε σοβαρό πολιτικό πρόβλημα. Είναι βέβαιο ότι η τελική ψήφισή του στη Βουλή θα «συμπέσει» χρονικά με κάποιο κύμα κινητοποιήσεων των εργαζομένων, οπότε δημαγωγώντας για τη δήθεν ριζική λύση του προβλήματος της τοξικομανίας, απέναντι στο οποίο είναι όλοι στον ένα ή στον άλλο βαθμό ευαίσθητοποιημένοι, θα συγκεντρώσει το ενδιαφέρον, εξασφαλίζοντας και την αναγκαία «συναίνεση».

Κατερίνα Μάτσα
Ψυχίατρος, Κλινική Αλκοολικών-Τοξικομανών
του ΚΔΨΠΑ (Δαφνί)

ΜΙΑ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΠΡΩΤΙΑ διεκδικεί η ελληνική Ιατρική με ό,τι συμβαίνει στη Δημόσιο Ψυχιατρείο της Θεσσαλονίκης (Ψ.Ν.Θ.). Ένας Χειρουργός, στέλεχος του ΠΑΣΟΚ, διορίζεται Πρόεδρος του Ψυχιατρείου και θεωρεί αυτονόητο ότι αυτός είναι ο μόνος αρμόδιος να καθορίζει τις κατευθύνσεις και την ποιότητα του θεραπευτικού και εκπαιδευτικού έργου στο Νοσοκομείο. Αν αναλογιστούμε ότι το Νοσοκομείο αυτό είναι το μεγαλύτερο της Βόρειας Ελλάδας, καταλήγουμε στο λογικό παράδοξο να είναι ένας χειρουργός ο υπεύθυνος για την ψυχική υγεία των μισών κατοίκων της χώρας μας και συγχρόνως ο μοναδικός αρμόδιος να κρίνει για την κατανομή των κονδυλίων που δίνονται, το είδος της εκπαίδευσης των νέων ψυχιάτρων, την κοινωνική και θεραπευτική κατεύθυνση των ψυχιάτρων, την κατανομή των ψυχοσθενών σε κλινικές και γιατρούς κ.λπ.

Όσα έχουν διαδραματισθεί στο Ψ.Ν.Θ. μετά την άνοδο του ΠΑΣΟΚ στην κυβέρνηση το 1981 αποτελούν ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα για το πώς εκφυλίστηκε και εκφυλίζεται καθημερινά το καταρχήν όραμα της Αλλαγής για τον εκσυγχρονισμό της παροχής Υγείας από την Πολιτεία. Διότι η Υγεία ήταν από την αρχή το καταξοχήν ευνοϊκό πεδίο για τους εκσυγχρονιστές της νέας κυβέρνησης. Δίπλα λοιπόν στις επαγγελίες για Εθνικό Σύστημα Υγείας έγιναν κάποια θήματα στην κατεύθυνση της πιο ορθολογικής λειτουργίας των Δημόσιων Νοσοκομείων. Ένα απ' αυτά ήταν ο διορισμός νέων διοικητικών συμβουλίων με πρόεδρο ένα γιατρό, ο οποίος ήταν πάντα συνδικαλιστής του ΠΑΣΟΚ. Αυτό θεωρήθηκε εξαιρετική καινοτομία σε σχέση με την προϋπάρχουσα κατάσταση, κατά την οποία πρόεδροι Νοσοκομείων ήταν διάφορα «ευυπόληπτα» αλλά άσχετα άτομα, όπως Μητροπολίτες, Δήμαρχοι κ.λπ. Στο Ψ.Ν.Θ. διορίστηκε πρόεδρος ο κ. Μπουσουλέγκας, χειρουργός Πανεπιστημιακός και συνδικαλιστής του ΠΑΣΟΚ. Ο κ. Μπουσουλέγκας, όπως κάθε φιλόδοξος και στρατευμένος σοσιαλιστής, (και εδώ θα πρέπει οι εργαζόμενοι γιατροί του Ψ.Ν.Θ. σαν ψυχίατροι που είναι να του αναγνωρίσουν μερικά ελαφρυντικά), απ' τη στιγμή που επιλέχθηκε απ' την ηγεσία του Κινήματός του να αναλάβει τα ηνία ενός τόσο σημαντικού Νοσηλευτικού ιδρύματος, θεώρησε αυτονόητο ότι αυτός είναι ο ικανότερος για τη διεύθυνση του Ψ.Ν.Θ. (και αδιάφευκτη απόδειξη η επιλογή του)... Βέβαια τι σχέση έχει ο φάντης με το ρετσινόλαδο και στη συγκεκριμένη περίπτωση η χειρουργική δεινότητά του κ. Προέδρου με την ψυχιατρική. Αυτό όμως δεν έχει τόση σημασία. Υπάρχουν πάμπολλα ιστορικά παραδείγματα, τα οποία διαψεύδουν τον απλοϊκό συλλογισμό ότι κάποιος δεν μπορεί να διαπρέψει σε πολλά διαφορετικά πεδία και σίγουρα ο κ. Πρόεδρος θα τάχε όλα αυτά κατά νου. Από ψυχιατρική λοιπόν μπορεί να μην είχε ιδέα, είχε όμως την φώτιση, την έμπνευση και τα ιδανικά του Πασοκικού σοσιαλισμού που του ατσάλωναν τη θέληση και τη θεβαιότητα ότι θα τα καταφέρει. Έτσι λοιπόν ο κ. Πρόεδρος συνέδεσε την προσωπική του τύχη και ευτυχία με τη δουλειά στο Ψ.Ν.Θ. Αυτά τα πέντε χρόνια που μεσολάβησαν θα ξέχασε πολλές φορές ότι είναι χειρουργός, δεν ξέχασε όμως δυστυχώς ποτέ του ότι είναι πρόεδρος ενός Ψυχιατρείου. Και κάπου εδώ αρχίζουν τα προβλήματα. Ο πρόεδρος εννοεί να αποφασίζει αυτός, αφού αυτός έχει «χρεωθεί» άνωθεν την όλη ιστορία, αυτός δηλαδή «γράφει» την ιστορία του Ψυχιατρείου και κανείς άλλος. Το ιατρικό προσωπικό, οι νοσοκόμοι, οι άλλοι εργαζόμενοι, οι ίδιοι οι ψυχοσθενείς δεν μπορούν να έχουν κανένα λόγο. Δυστυχώς όμως ο πρόεδρος είναι αντικειμενικά ανίκανος να γράψει Ιστορία, οπότε αναγκάζεται εκ των πραγμάτων να ζητήσει την συνδρομή κάποιων σχετικότερων. Έτσι προσπαθεί να πάρει με το μέρος του τους «συντρόφους» γιατρούς του ΠΑΣΟΚ, ή τους «συνάδελφους» Πανεπιστημιακούς (καθ' ό,τι Πανεπιστημιακός και ο ίδιος), και σιγά σιγά άρχισε να διοχετεύει όλον τον επαναστατικό-σοσιαλιστικό δυναμισμό του σε ιντριγκες, σε δημιουργία ομαδοποιήσεων εντελώς αλλοπρόσαλλων, σε προσφορά προνομίων, και σε ένα σωρό παρόμοια ευεργετικές πρωτοβουλίες, αρκεί να του εξασφάλιζαν τη διατήρηση της πρωτοκαθεδρίας, ή τουλάχιστον την αίσθηση της πρωτοκαθεδρίας. Το αποτέλεσμα όσο αφορά την ποιότητα της θεραπείας

Τ Α Α Π Ο Τ Ε Λ Ε Σ Μ Α Τ Α

ΦΥΛΑΚΕΣ ΠΟΛΥΤΕΛΕΙΑΣ!

Αυτό που χαρακτηρίζει το πολυδιαφημισμένο νέο νομοσχέδιο για τα ναρκωτικά, είναι μια συνηθισμένη πρακτική της «αλλαγής»: Αφού διακηρυχτικά, λύνονται τα περισσότερα προβλήματα με προλήψεις, αγκαλιάσματα της νεολαίας, κ.λπ. θεσπίζονται τα κατ' εξοχήν κατασταλτικά μέτρα, για τους λίγους αδιόρθωτους που θα επιμεινούν στα ξενόφερτα ήθη (εισηγητική έκθεση).

Το αποτέλεσμα της τακτικής αυτής είναι η χειροτέρευση της θέσης ή η διατήρηση της ήδη απαράδεκτης μεταχείρισης όλων των κοινωνικών ομάδων που θάχουν την ατυχία να μπλέξουν «στα δίχτυα του νόμου». Δίχτυα, που απλώθηκαν πολύ μακριά αφού κάθε «οικείος» εκείνου που κατηγορείται για εμπορία ναρκωτικών, θα μπορεί με απλή διάταξη του ανακριτή, δίχως να κατηγορείται για τίποτα, να γίνει θύμα γενικής δήμευσης της (ιερής...) περιουσίας του. Αυτό, για να δούμε πόσο σοβαρά έχει πάρει την υπόθεση η κυβέρνηση και ο κ. Δροσογιάννης, ώστε να μην τους σταματάει τίποτα. Ούτε καν το Σύνταγμα.

Κατά τα άλλα, και ενώ τα διάφορα συμβούλια, οι σταθμοί αποτοξίνωσης και τα εναλλακτικά σωφρονιστικά κέντρα θεραπείας υπάρχουν μόνο στα χαρτιά, οι «δυστυχείς ασθενείς» του νομοσχεδίου, οι σημερινοί «μη δυνάμενοι» χρήστες, μιας και ο νόμος θα αρχίσει να εφαρμόζεται σύντομα, θα πρέπει να παραμένουν στα σημερινά ανύπαρκτα ή απαράδεκτα ιδρύματα *τουλάχιστον για ένα χρόνο*. Εν όψει λοιπόν των καλών προθέσεων του νομοθέτη, δένονται τα χέρια των ψυχιάτρων, που γνωρίζουν ότι μόνο θεραπεία δε γίνεται στα ιδρύματα αυτά.

– Οι χρήστες χασίς, είναι οι μεγάλοι άτυχοι. Αφού ο δειλός διαχωρισμός των ουσιών και οι υπέρμαχοι του θυσιάστηκαν στις κοινωνικές και πολιτικές σκοπιμότητες, εξακολουθούν να αντιμετωπίζονται με παράλογη αυστηρότητα, και να στέλνονται στις φυλακές για χρόνια.

– Οι έμποροι τέλος, ή όσοι θα θεωρηθούν τέτοιοι με τα εμπειροστατωμένα κριτήρια της ασφάλειας, που στην ουσία γίνεται κυρία της όλης διαδικασίας, είναι χαμένοι άνθρωποι. Η δημόσια μαστίγωση και η αποκοπή μελών δεν προβλέπονται, αλλά ίσως και να προστεθούν κατά τη συζήτηση του νομοσχεδίου, αφού είναι μέσα στο πνεύμα του. Όσοι γνωρίζουν πόσο συχνά και με ποια

κριτήρια απαγγέλλεται η κατηγορία της εμπορίας, ως αρχίζουν να ανησυχούν.

Ο συντάκτης του νομοσχεδίου κατά τα άλλα, κρύβει την αμηχανία του μπροστά στο πρόβλημα και τις –μάλλον απίθανες– ενοχές του για τις επιλογές τους με περήφανη ελληνική πονηρία. Έτσι:

– Χαράμιζου πολλές κόλλες χαρτίου περιγράφοντας ιδανικά ιδρύματα αποθεραπείας, αλλά δεν θίγουν το καιριο ερώτημα: είναι δυνατόν ο καταναγκασμός να είναι βάση αποθεραπείας; Μήπως όλα αυτά τα ιδρύματα, αν ποτέ γίνουν πραγματικότητα, θα είναι ένα άλλοθι, μια ακόμη φυλακή πολυτελείας;

– Το πρόβλημα του ορισμού των ναρκωτικών, που θα έθετε το ζήτημα του εθισμού αλλά και τις ιδιότητες των «νόμιμων» και επικερδών ναρκωτικών, του αλκοόλ και του καπνού, σε αντιδιαστολή με τα ελαφρά λεγόμενα, παράνομα ναρκωτικά, που αντιπερέρχονται πολύ έξυπνα: *Δεν παρουσιάζουν κανένα ορισμό*. Ναρκωτικά είναι αυτά που υπάρχουν στον κατάλογο, τον κατάλογο τον φτιάχνει μια επιτροπή υπουργείου, και η επιτροπή αυτή ελέγχεται από τον υπουργό.

– Η ποσότητα για προσωπική χρήση είναι ρευστή, και, πιθανώς, η κατηγορία θα αλλάζει ανάλογα με τη διάθεση για συνεργασία του κατηγορούμενου.

– Ο χαφιεδισμός διατηρείται, παρ' όλο που δεν έχει αποδώσει ως κατασταλτικό μέτρο. Ας μην μιλήσουμε για δικαιολογίες και δικαιοκρατικές αναστολές που θα έπρεπε να έχει ο νομοθέτης. Ας μην κοροϊδεύομαστε.

– Τέλος, διατηρείται η κατάργηση των δικαστικών συμβουλίων και περιορίζονται ασφυκτικά τα υπερασπιστικά δικαιώματα του κατηγορούμενου. Η χρήση χασίς εξομοιώνεται με την ανθρωποκτονία στη διαδικασία της απονομής της *δικαιοσύνης!* Τελειώνοντας τις σύντομες αυτές παρατηρήσεις, μια επισήμανση στην εισηγητική έκθεση: Όταν για να αιτιολογηθεί η άρνηση του διαχωρισμού των ουσιών, παρουσιάζονται στατιστικές, όπου ερωτώμενοι είναι οι εθισμένοι στην ηρωίνη, μας κοροϊδεύουν. Είτε να παρουσιαστεί και στατιστική με αυτούς που έκαναν χρήση ελαφρών και δεν προχώρησαν, είτε να μην ειπωθεί τίποτα. Και, τέλος, γιατί μόνο στατιστική από την Αμερική; Οι ευρωπαϊκές δεν βολεύουν;

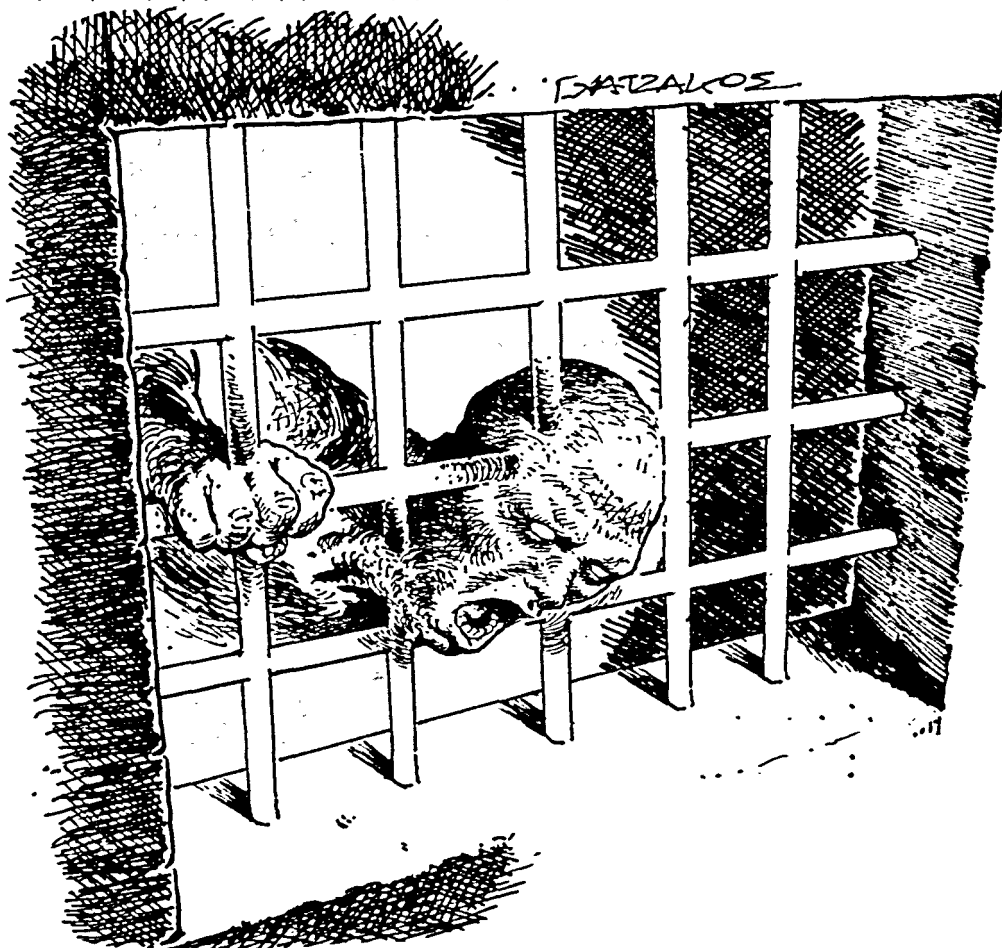
Θόδωρος Μιχαλόπουλος

ΧΕΙΡΟΥΡΓΟΣ ΨΥΧΩΝ

και της εκπαίδευσης στο Ψ.Ν.Θ. είναι θέβαια ευνόητο. Από ένα σημείο και μετά, όταν αρχίζει να φτάνει απ' το Υπουργείο ένα θεσμικό πλαίσιο που αφορά τις λειτουργίες του Ψ.Ν.Θ. (όπως και των άλλων Δημόσιων Νοσοκομείων), ο κύριος πρόεδρος βρίσκεται ήδη σε πλήρη

πλειοψηφία των ειδικευμένων από τα Κέντρα Ψυχικής Υγείας, υποχρεώνοντάς τους σε τρία χρόνια στα Κέντρα Ψυχικής Υγείας. Αυτή η «πρωτοβουλία» τι σχέση μπορεί να έχει με το θεσμό; Αν' την άλλη μεριά η πολιτική ηγεσία του Υπουργείου όντας ενήμερη δεν αντι-

αδυναμία να ανταποκριθεί στοιχειωδώς σ' αυτές τις επιταγές. Οπότε επιλέγεται από τον ίδιο η πρακτική της σιωπηρής αναιρέσης της κυβερνητικής θεσμικής πολιτικής. Το αποτέλεσμα είναι πια μάλλον κωμωδία. Ο Αρχιπασοκτίζης πρόεδρος υπονομεύει αντικειμενικά τους θεσμούς, γιατί δεν υπάρχουν θεσμοί που να μπορούν πια να μουν σε εφαρμογή στο μπάχαλο που λέγεται Ψ.Ν.Θ.

Αν κάποιος φιλοδοξήσει να ερμηνεύσει πολιτικά όλη αυτή την ιστορία, θα μείνει σίγουρα έκθαμβος μπροστά στην καταπληκτική πρωτοτυπία που του επιφυλάσσει ακόμα μια πτυχή της ελληνικής-πασοκικής πραγματικότητας. Οι πιο φιλόποτοι από μας δεν είχαν ποτέ αυταπάτες για το τι θα κατάφερναν οι θεσμικές πρωτοβουλίες του ΠΑΣΟΚ στον χώρο της υγείας. Στην περίπτωση μας όμως υπονομεύονται οι θεσμοί από αυτούς ακριβώς που ετάχτησαν να τους επιβάλουν με κάθε τρόπο και να τους υπηρετήσουν με συνέπεια ώσπου επιτέλους να στεριώσουν. Σίγουρα κάποιος ψυχίατρος του Ψ.Ν.Θ. θα βρει την ευκαιρία να κάνει μία διδακτορική διατριβή με θέμα «Η ψυχοπαθολογία του Προέδρου κ. Μπουσουλέγκα», κι ίσως έτσι φωτισθούν καλύτερα κάποιες πτυχές αυτής της ιστορίας.

Προς το παρόν όμως μένουν κάποιες απορίες εντελώς καλοπροαίρετες όσον αφορά την πολιτική ηγεσία του Κινήματος. Υποψιάζονται άραγε αυτοί οι άνθρωποι τον ρόλο που παίζουν οι «σύντροφοι» που τάχθηκαν να θάλουν σε λειτουργία τη «Νέα Πολιτική»; Πόσο ανεύθυνη ή υπεύθυνη είναι η ηγεσία του ΠΑΣΟΚ για όλα αυτά; Και για να γίνω πιο σαφής:

1. Η Κυβέρνηση αποφασίζει ότι η εκπαίδευση της Ψυχιατρικής πρέπει να αποτελείται (σύμφωνα άλλωστε με τις ΕΟΚικές προδιαγραφές) από 18 (δεκαοκτώ) μήνες εργασία σε Ψυχιατρείο και δεκαοκτώ μήνες σε Κέντρα Ψυχικής Υγείας. Ο πρόεδρος του Ψ.Ν.Θ. αποκλείει την

δρά, καλύπτοντας τον «σύντροφο».

2. Η Κυβέρνηση αποφασίζει να χρηματοδοτήσει τις 4 κρατικές και 2 πανεπιστημιακές Κλινικές του ΨΝΘ στην κατεύθυνση της αναβάθμισης της περιθαλψής, όντας γνωστή η τραγική κατάσταση σε υλική υποδομή και ανθρώπινο δυναμικό των κλινικών του ΨΝΘ. Ο Πρόεδρος, όταν διαχειριστής των κονδυλίων, ευνοεί με σκανδαλώδη τρόπο την μία πανεπιστημιακή κλινική, προκρίνοντας ουσιαστικά μία συγκεκριμένη ψυχιατρική άποψη.

Αποτέλεσμα η απογύμνωση από Ιατρικό και Νοσηλευτικό προσωπικό των κρατικών κλινικών. Στη συγκεκριμένη περίπτωση ο φόβος απέναντι στις πολλές απόψεις αποκτά παθολογικές διαστάσεις. Πρέπει λοιπόν και στην ψυχιατρική η μία άποψη να είναι Πασοκική και οι υπόλοιπες ...αντιπασοκικές, άρα προς εξαφάνιση. Εκτός και αν εξυπηρετεί κάποιον άλλο στόχο (π.χ. ...μακροπρόθεσμο) η τοποθέτηση του Προέδρου -Χειρουργού απέναντι σε ψυχιατρικές απόψεις.

3. Η Κυβέρνηση αποφασίζει τη συγκρότηση αιρετών Δ.Σ. με αποφασιστικό χαρακτήρα, στα οποία συμμετέχουν δύο εκλεγμένοι αντιπρόσωποι των γιατρών. Θα υπέθετε κανείς ότι το Δ.Σ. του Ψ.Ν.Θ. θα μπορούσε να γίνει τροχόπεδη στις αυθαίρετες ενέργειες του Προέδρου. Παρ' όλα αυτά το Δ.Σ. λειτουργεί από τον Γενάρη του 1986 χωρίς τους δύο εκπροσώπους των γιατρών, οι οποίοι παραιτήθηκαν καταγγέλλοντας στο Υπουργείο την πλαστογράφηση των υπογραφών τους από τον πρόεδρο σε προκατασκευασμένα πρακτικά που παρούσιζαν σαν αίτημα και επιθυμία των ίδιων των γιατρών την τριετή εκπαίδευσή τους μόνο σε άσυλο!! Οι εκλεγμένοι αντικαταστάτες των παραιτηθέντων δεν είχαν διοριστεί μέχρι την 20η Οκτωβρίου, δηλ. επτά μήνες μετά εκλογή τους...

Πόσο εξυπηρετεί την πολιτική της αποασυλοποίησης

και της μεταρρύθμισης στην παροχή ψυχιατρικής περίθαλψης (που όπως αναφέρθηκε και πριν αποτελεί και επιταγή της Ε.Ο.Κ.) η παραγωγή ασυλικών γιατρών; Ποια σκοπιμότητα εξυπηρετεί η παραπλάνηση της πολιτικής ηγεσίας του υπουργείου από τον υφιστάμενο πρόεδρο όσο αφορά τις προθέσεις των εκπαιδευόμενων γιατρών του Ψ.Ν.Θ., όταν μάλιστα το θεσμικό πλαίσιο καθορίζει ήδη την κατανομή των χρόνων εκπαίδευσης; Πώς αντέδρασε η πολιτική ηγεσία του Υπουργείου όταν πληροφορήθηκε την πλαστογράφηση;

4. Το ήδη κολοβό Δ.Σ. δεν βρίσκεται σε καμιά επαφή με τους εκπροσώπους των εργαζόμενων του Ψ.Ν.Θ., δηλ. με το Εργασιακό Νοσοκομείο του Ψ.Ν.Θ. και τη Νοσοκομειακή Επιτροπή των Γιατρών. Ο πρόεδρος απαγορεύει κάθε απ' ευθείας επαφή. Το εργασιακό σωματείο ελέγχεται από την ΠΑΣΚΕ, αλλά αυτό δεν αποτελεί λόγο για να μην αντιμετωπίζεται σαν διακοσμητικό στοιχείο στις πρωτοβουλίες του προέδρου. Πριν λίγες μέρες ο πρόεδρος και η γραμματέας του σωματείου, συνδικαλιστές της ΠΑΣΚΕ, παραιτούνται διαμαρτυρούμενοι για τις αυθαιρέσιες του προέδρου και τον αποκλεισμό τους από την επικοινωνία με το Δ.Σ.

Εδώ πια η στάση του προέδρου είναι περισσότερο από παράλογη. Σ' ένα χώρο όπου το ΠΑΣΟΚ ηγεμονεύει πολιτικά, οδηγούνται οι ίδιοι οι συνδικαλιστές του στην παραιτήση, διότι θέβαια δικί μας ή όχι οι συνδικαλιστές, ο φόβος απέναντι στους εργαζόμενους καλύπτει κάθε λογική. Επειδή το ΠΑΣΟΚ τουλάχιστον μέχρι το 1981 είχε κάποια τριβή με μαζικά κινήματα, το ερώτημα είναι, αν η συγκεκριμένη στάση πολιτικού κρετινισμού αποτελεί επιλογή της πολιτικής ηγεσίας του Κινήματος ή μία ακόμη πρωτοβουλία του τοπικού Αρχισοσιαλιστή.

5. Σε έρευνα της «ΠΡΩΤΗΣ» το Ψ.Ν.Θ. αναφέρεται -δικαιολογημένα- σαν κολαστήριο. Ο πρόεδρος στην ίδια έρευνα καταγγέλλει το Ιατρικό κατεστημένο για την διαμορφωμένη κατάσταση στο Ψ.Ν.Θ. Ιατρικό κατεστημένο θέβαια οι γιατροί που έκλεισαν τα ιατρεία τους για το μηνιάτικο και επαναστάτης-σταυροφόρος ο χειρουργός- πανεπιστημιακός πρόεδρος, ο οποίος παρεμπιπτόντως διατηρεί ιδιωτικό ιατρείο και είναι αντίθετος με την άποψη της παράταξης του, της ΠΑΣΚΕ, για αποκλειστική απασχόληση των Πανεπιστημιακών στα Νοσοκομεία. Το θράσος του προέδρου στη συγκεκριμένη περίπτωση μόνο αγανάκτηση και απογοήτευση προκάλεσε στο «ιατρικό κατεστημένο» του μηνιάτικου και της εργασίας σ' ένα άσυλο κάτω από μια αυταρχική διοίκηση που παρεμβαίνει αυθαίρετα στο θεραπευτικό έργο.

6. Βασισμένος ο πρόεδρος στην μη ύπαρξη οργανικών θέσεων στα κέντρα ψυχικής υγείας τοποθετεί με απόσπαση ανθρώπους της επιλογής του. Με κριτήριο όχι θέβαια την επιστημονική κατάρτιση και την προσφορά, διότι όντας άσχετος με το αντικείμενο είναι αναρμόδιος και ανίκανος να κρίνει, αλλά τη στάση του κάθε γιατρού απέναντι στο πρόσωπό του, κατά πόσο δηλ. ο «κρινόμενος» είναι μέλος ή όχι της «Αυλής» που έχει δημιουργήσει ο ίδιος. Οι ψυχίατροι του Ψ.Ν.Θ. που εντάχθηκαν από τους πρώτους στο Ε.Σ.Υ. και στήριξαν τον ν. 1397 δουλεύοντας στον πιο υποθαμισμένο και νευραλγικό τομέα της Υγείας στην Ελλάδα σήμερα, ασφαλώς δεν φαντάζονταν ότι αντί για δυνατότητες μιας άλλης ποιότητας στην εργασία τους θα τους προσφέρνησαν ο αυταρχισμός, η αυθαιρεσία, οι μηχανορραφίες και οι ίντριγκες, η απροκάλυπτη ευνοιοκρατία για τους ημετέρους και ο παραγκωνισμός αυτών που τουλάχιστον κρατούν μια αξιοπρεπή στάση, επιμένοντας να λειτουργούν μέσα σε δημοκρατικές διαδικασίες.

Δεν μπορώ να φαντασθώ πώς μπορεί να αξιολογήσει το ΠΑΣΟΚ το «μήνυμα» που πήρε από τα αποτελέσματα των Δημοτικών Εκλογών. Αν έχει σκοπό να δημιουργήσει κάποια Επιτροπή Αξιολόγησης Μηνυμάτων, σπεύδω να της αφιερώσω ένα, όσο πιο ευγενικά γίνεται: Μήπως μπορείτε να διώξετε επιτέλους τον κ. Μπουσουλέγκα και να εμπιστευθείτε τις τύχες του Ψ.Ν.Θ. στους εργαζόμενούς του; Ίσως έτσι για πρώτη φορά στην Ιστορία της Ιατρικής η επιστροφή ενός Χειρουργού στο Χειρουργείο του θα έχει τόσο απρόσμενα ευεργετικά αποτελέσματα και σε μία άλλη (μάλλον άσχετη με τη χειρουργική) Ιατρική ειδικότητα: την Ψυχιατρική...

Γ. Γκ.

Υπάρχουν πολλοί τρόποι για να σκοτώσεις
μπορείς να χώσεις ένα μαχαίρι στην κοιλιά κάποιου,
να του στερήσεις το ψωμί
να μην τον γιατρέψεις από μίαν αρρώστια
να του δώσεις κακή κατοικία
να τον πεθάνεις στη δουλειά
να τον στείλεις στον πόλεμο
και λοιπά.

Λίγα μόνο απ' τα παραπάνω απαγορεύονται στη χώρα μας.

(Ο Μπέρτολτ Μπρεχτ για τη Γερμανική Δημοκρατία, πριν το 1933)

Σχολιαστής: Μόλις φτάσαμε –στο πρώτο μέρος της συνέντευξης– στο φοιτητικό κίνημα '67, εσύ κουράστηκες. Το δεύτερο μέρος –Πάσχα '68, η αρχή του τέλους του μαζικού εκείνου αντιταρξικού κινήματος– κλείνει με σένα βαριά άρρωστο. Αν συνεχίσουμε έτσι θα μας πεθάνεις πριν καν αρχίσουν στην Δυτ. Γερμανία το 1971 να καταδιώκουν τους αριστερούς κι εσένα σαν «τρομοκράτες»!

Κάιν Άβελ: Θα καταβάλω κάθε προσπάθεια να συνεχίσω να ζω σ' αυτή τη συνέντευξη, το '86, όσο τουλάχιστο εσεις κι οι αναγνώστες σας δεν πέθαναν ακόμα από βαρυστημέρα... Πάντως ο μισός χρόνος που έμεινα άρρωστος στο κρεβάτι υπήρξε για μένα πολύ αποδοτικός, προσωπικά όσο και πολιτικά. Μπόρεσα να «ξαναπεράσω» και να «επεξεργαστώ» το πραγματικά έντονο προηγούμενο χρόνο σωματικά και ψυχικά και να προετοιμαστώ έτσι για τους επόμενους αγώνες.

Σ.: Και τι αγώνες ήταν αυτοί;

Κ.Α.: Δεν μπορώ εδώ να δώσω την άποψή μου για την ιστορία της αντίστασης στη Δυτ. Γερμανία και ακόμα και τη δική μου ιστορία από τη δεκαετία του '60 (όπως εγώ τη βλέπω). Θα χρειάζομαι γι' αυτό κανα δυο βιβλία και περισσότερο χρόνο. Είναι πάντως σημαντικό να ειπωθεί τουλάχιστον ότι η κυρίαρχη «ιστοριογραφία» για το θέμα, όπως και διεθνώς διαδίδεται με τη βοήθεια τέτοιων ατόμων όπως ο Κον-Μπέντιτ (π.χ. στην τηλεοπτική σειρά «Χτες η Επανάσταση»), περιέχει ένα πλήθος διαστρεβλώσεων – ακριβώς προς όφελος των κυριαρχών. Κι αυτό, για να μη δοθεί ευκαιρία σ' όσους δεν ζήσανε την ιστορία αυτή να διδαχτούν απ' αυτήν και να δουλέψουν καλύτερα για το μέλλον.

Το σημαντικότερο στο φοιτητικό κίνημα δεν ήταν, για μένα, κάποια όνειρα κάποιων τρελών, να κάνουν την «επανάσταση» με τις συνθήκες που υπήρχαν στην μεταφασιστική Γερμανία, να αλλάξουν, δηλαδή, αμέσως τα πάντα εκ θεμελίων. Σχηματίστηκαν όμως αρχικά μικρές ομάδες που δεν μπορούσαν να ζούνε πια όπως ζούσανε ως τότε, κι ούτε το θέλανε αλλά θέλανε να ζήσουν αλλιώς. Ήταν άνθρωποι που πίστευαν πως ο τρίτος παγκόσμιος πόλεμος και η οικολογική καταστροφή απειλούσαν τον κόσμο, αν δεν άλλαξαν οι άνθρωποι τον τρόπο σκέψης και δράσης τους. Για παράδειγμα, η «Κομούνα Ι» του Βερολίνου με σύνθημα «επαναστατικοποίηση της καθημερινότητας» επιχειρούσε άλλες μορφές συμβίωσης από τις παραδοσιακές πατριαρχικές οικογενειακές σχέσεις. Ταυτόχρονα βρίσκονταν στην πρώτη γραμμή των διαδηλώσεων κατά του πολέμου του Βιετνάμ, του ρατσιστικού Σιωνισμού, του ισπανικού και ελληνικού φασισμού κ.λπ.

Στη Γερμανία του '50 κατέκτησαν οι «Χριστιανοδημοκράτες» την απόλυτη πλειοψηφία με το εκλογικό σύνθημα «Όχι πειράματα!», αφού είχε απαγορευτεί το Κομμουνιστικό Κόμμα και ενώ χιλιάδες «κομμουνιστές» βρίσκονταν στις φυλακές (Κι ίσως και τώρα, το Γενάρη του '87, να ξαναπάρουν την απόλυτη πλειοψηφία στις εκλογές με τον Κολ επικεφαλής και το κραυγαλέο όμοιο σύνθημα «Συνέχισε έτσι, Γερ-

μανία!»). Ακόμα και στη δεκαετία του '60, το γεγονός και μόνο ότι κάποιοι άνθρωποι «πειραματίζονταν» για έναν άλλο τρόπο ζωής αποτελούσε την κατεξοχήν προβοκάτσια. Κι ακριβώς η άπιστευτη έλξη που ασκούσε αφενός αυτός ο άλλος τρόπος ζωής και αφετέρου η άπιστευτη θαναυσότητα με την οποία αντιμετώπιζε και καταδίωκε η αστυνομία, η δικαιοσύνη και τα μαζικά μέσα τις πρώτες αυτές δειλές απόπειρες, οδήγησαν στη μαζική εξάπλωση των ιδεών αυτών της «Κομούνας». Κι ο ίδιος ο Ρούντι Ντούτσκε έγινε γνωστός και αργότερα εθνικό σύμβολο του κινήματος αυτού, επειδή τάχθηκε αλληλέγγυος με την «Κομούνα Ι» και τις επόμενες που προέκυψαν απ' αυτήν, και αγωνίστηκε κατά του κοινωνικού της αποκλεισμού που επιχειρήθηκε κυρίως με την ποινικοποίηση.

Σ.: Δώσε κανένα παράδειγμα.

Κ.Α.: Λοιπόν, όταν επισκέφτηκε ο αντιπρόεδρος των ΗΠΑ Χάμφρεϋ το καλοκαίρι του '67, το Βερολίνο, προετοίμασε η Κομούνα Ι, περίπου 7 γυναίκες και άντρες κι ένα παιδί, που δοκίμαζαν την ελεύθερη συμβίωση, μια απόπειρα εναντίον του... με πουτίγκα. Επρόκειτο πράγματι για μια αθώα διαμαρτυρία κατά των μαζικών εγκλημάτων πολέμου που οργάνωναν τότε τα αμερικανικά και τα δυτικογερμανικά συγκροτήματα με τους στρατιωτικούς τους στην Ινδοκίνα. Μέσω ενός κατευθυνόμενου μικροφώνου αποστάσεως, κρυμμένου σ' ένα φορτηγάκι μπροστά απ' την κατοικία της Κομούνας, μπόρεσε η αμερικανική-δυτικογερμανική μυστική αστυνομία να ακούσει όλες τις λεπτομέρειες της προετοιμασίας των βομβών πουτίγκας και καπνού και ό,τι άλλο συζητήθηκε. Η Κομούνα συνελήφθη: «Βομβιστική απόπειρα κατά του Αντιπροέδρου των ΗΠΑ», ήταν οι τίτλοι των εφημερίδων, αποκρύπτοντας ότι επρόκειτο για πουτίγκες, καπνογόνα και βρωμούσες. Λίγο καιρό αργότερα παρουσιάσανε δημόσια την Κομούνα ως «επικίνδυνους εμπρηστές». Είχανε μοιράσει προκηρύξεις για τον πόλεμο του Βιετνάμ χρησιμοποιώντας για παράδειγμα την πυρκαγιά ενός βελγικού μεγαλοκαταστήματος, κατά την οποία –όπως καθημερινά τότε στο Βιετνάμ– κήκαν εκατοντάδες άνθρωποι: «Μπείτε σ' ένα πολυκατάστημα, αφήστε να σας πέσει ένα αναμμένο τσιγάρο, κι αμέσως θάχετε εκείνη τη συναρπαστική αίσθηση του Βιετνάμ που τόσο σας έλειπε!!! Μισό χρόνο κράτησε η δίκη που επακολούθησε, κατά των Τόιφελ και Λάνγκχανς «σαν μέλη της Κομούνας Ι», κι έγραψε Ιστορία. Για πρώτη φορά εμφανίστηκαν στο δικαστήριο με μακρὰ μαλλιά και φανταζιστικά ρούχα, συμπεριφέρονταν εντελώς αντιταρξικά –π.χ. απαίτησαν την υπηρεσιακή ιατρική εξέταση των ψυχιάτρων-πραγματογνωμόνων, φυσικά πρώην ναζί, για την δική τους ψυχική κατάσταση. Από την άλλη, η Κομούνα κατάστρεψε με τη συμπεριφορά της το ναζιστικής και παλαιότερης προέλευσης ξεπερασμένο ιδύλλιο της «υγιούς οικογενείας» και αυτό της «υγιούς κοινωνίας». Άντρες, γυναίκες και παιδί εμφανίστηκαν ισότιμα μπροστά στη δημοσιότητα και ο αστικός τύπος καταναλώθηκε σε περιγραφή λεπτομερειών, για το «ομαδικό σεξ», επειδή στην Κομούνα κοιμώνταν

όλοι σ' ένα χώρο πάνω σε στρώματα –η Κομούνα απάντησε με μια φωτογραφία σ' ένα περιοδικό, όπου έδειχναν στους ερεθισμένους αναγνώστες τα γυμνά τους οπίσθια... Τέλος στις 2 Ιουνίου του 1967, όταν πυροβολήθηκε ο Μπένο Όνεζοργκ –ως υποτιθέμενος Ντούτσκε– από τον αστυνομικό Κούρας κατά τη διάρκεια της επίσκεψης του Σάχη στο Βερολίνο, δεν ήταν ο σκοπευτής κεφαλιών Κούρας που συνελήφθη, αλλά ο Φριτς Τόιφελ από την Κομούνα Ι, επειδή υποτίθεται ότι έριξε μια πέτρα. Ο Φριτς έμεινε μέσα μισό χρόνο μέχρι την αθώωσή του. Στο μισό αυτό χρόνο, το αντιταρξικό κίνημα πήρε διαστάσεις μαζικού κινήματος στην ομοσπονδιακή Γερμανία, και συνδέθηκε με τα συνθήματα, τις αφίσες και τις εκδηλώσεις με σύνθημα «ελευθερία στον Τόιφελ», σ' όλη τη Γερμανία.

Είναι ακόμα πασίγνωστη η ειρωνική απάντηση του Φριτς στην απαίτηση του να εγερθεί ενώπιόν του δικαστηρίου: «Καλώς, αν αυτό εξυπηρετεί την εύρεση της αλήθειας...» Δυο ακόμα παραδείγματα των εκδηλώσεων συμπαράστασης που έγιναν γι' αυτόν: Στη μια ήμουν κι εγώ παρών. Ήταν η ετήσια συνάντηση των δυτικοευρωπαϊκών προέδρων φοιτητικών ενώσεων στο Δυτ. Βερολίνο, όπου παίρναμε κατά

εξαφανισμένος από το 1972.

κανόνα από την τοπική κυβέρνηση δωρεάν εισιτήρια θεάτρου. Παιζανε τότε ένα «προκλητικό» έργο του «καλού» αυστριακού λογοτέχνη Πέτερ Χάντκε: «Βρίζοντας το κοινό». Ήταν βεβαίως η ιδανική περίπτωση μας. Οπλιστήκαμε λοιπόν με μπουγάλα κόλλας και χαρτιά που έγραφαν «Ελευθερία στον Τόιφελ» και καθήσαμε στις δυο πρώτες σειρές. Κι όταν άρχισαν οι ηθοποιοί του Χάντκε να μας βρίζουν ρυθμικά ως κοινό που βρίσκεται σε λήθαργο που μόνο χαζεύει και δεν κάνει τίποτα, τότε σηκώθηκα, ανεθήκαμε στη σκηνή βρίζοντας τους ηθοποιούς, γιατί δεν έκαναν τίποτα για τον Φριτς, και φυσικά και το υπόλοιπο κοινό. Στο μεταξύ είχαν γεμίσει οι τοίχοι με τα συνθήματά μας.

Η δεύτερη εκδήλωση συμπαράστασης ήταν η δημόσια νεκρώσιμη τελετή του Λέμπε, παλιού Προέδρου της Βουλής (ως το 33), ενός δεξιού σοσιαλδημοκράτη, που έγινε στην πλατεία δημαρχείου του Βερολίνου. Παρούσα ολόκληρη η επίσημη Δυτ. Γερμανία, στην κορφή ο πρώην ναζί καγκελάριος Κίζινγκερ και ο πρώην αντιφασίστας Μπραντ (αυτός που αποχώρησε από το SPD το 1933, επειδή δεν είχε αντισταθεί αρκετά στο φασισμό...). Ξαφνικά φτάνει από κάπου ένα φέρετρο με τα κεράκια του. Προτού καλά-καλά καταλάβουν οι έκπληκτοι επίσημοι συγ-

«Προστάτης του Συντάγματος» παρακολουθεί διαδήλωση.

κεντρωμένοι περί τίνος πρόκειται και πριν καν προλάβει η αστυνομία να επέμβει «διακριτικά», βρίσκεται το φέρετρο στο κέντρο της πλατείας, βγαίνει το καπάκι και σηκώνεται από μέσα ο Ντίτερ Κούντσελμαν από την Κομούνα Ι, με μακριά μαλλιά και γένια και μακρύ άσπρο νυχτικό, πετάγοντας γύρω του προκηρύξεις που μιλούσαν για τη δίκη του Φριτς Τόιφελ.

Ένας απ'τα κοράκια ήταν τότε ο Αντρέας Μπάαν-

τερ, που κατά τα άλλα δεν είχε καμιά ιδιαίτερη σχέση με το φοιτητικό κίνημα. Ένας άλλος ήταν ο Πέτερ Ούρμπαχ, ένας πράκτορας της αμερικανο-δυτικογερμανικής μυστικής υπηρεσίας, που -δεν είναι αστείο- ονομάζεται στη Δυτ. Γερμανία «Υπηρεσία Προστασίας του Συντάγματος». Ο πράκτορας αυτός έβαλε το 1969 τα πρώτα κοκτέιλ Μολότοφ στις εννέα γνωστότερες κομούνες του Δυτ. Βερολίνου, για να τις θρει η αστυνομία στην κατ' οίκον έρευνα που

επακολούθησε και να φυλακίσει τους Κούντσελμαν και Λάνγκχανς ως «εγκληματίες κατά του κράτους» -ήταν η μέρα της εκλογής του Προέδρου της Δημοκρατίας στο Βερολίνο. Κι ήταν αυτοί οι δύο οι πρώτοι από το κίνημα που υπέστησαν το σύγχρονο βασανιστήριο της απομόνωσης: ο Λάνγκχανς, που νομιζώ σήμερα είναι γκουρού ή κάτι παρεμφερές, δεν άντεξε το βασανιστήριο αυτό και θγήκε ήδη μετά τρεις μήνες απ' τη φυλακή, άλλος άνθρωπος.

Είναι σημαντικό, πιστεύω, πως τα πρώτα Μολότωφ τα έφεραν πράκτορες στο κίνημα το '69 χωρίς να το πάρει ειδηση κανείς. Αλλά και ότι ο πράκτορας Ούρμπαχ είναι ο ίδιος που συναντήθηκε το 1970 σ' ένα νεκροταφείο με τον Αντρέας Μπάαντερ και τον δικηγόρο της ΑΡΟ (Εξωκοινοβουλευτικής Αντιπολίτευσης), τον Μάλερ, για να τους παραδώσει όπλα. Δηλαδή τα πρώτα όπλα παραδόθηκαν στο κίνημα από το κράτος. Ο Μπάαντερ πιάστηκε πάντως κατά την επιστροφή του, τυχαία σε «τροχαίο έλεγχο», όπως ειπώθηκε τότε. Ο Ούρμπαχ «προστάτης του Συντάγματος» με τα Μολότωφ και τα όπλα, αποκαλύφθηκε λίγα χρόνια αργότερα, στη δίκη του Μάλερ.

Σ.: Πίσω πάλι τώρα στο Μόναχο. Τι έκανες μετά την αρρώστια σου, δηλαδή στα τέλη του '68;

Κ.Α.: Καταρχήν είχα πλέον θρει μια δουλειά, δηλαδή αριστερός-δικηγόρος, δικηγόρος της ΑΡΟ, όπως λεγόταν τότε. Συνεχιζόταν ακόμα η νομική συμπαράσταση, με χιλιάδες δίκες, όλο και νέες δίκες. Ήταν ευτυχής συγκυρία η μετακόμιση του Φριτς Τόιφελ στο Μόναχο, πράγμα που όμως σήμαινε πρώτ' απ' όλα μεγάλο φόρτο εργασίας για μένα. Συνεχιζόταν τότε να πετάνε έξω από τα στέκια, άτομα με μακριά μαλλιά. Μόλις ήρθε όμως ο Φριτς το καλοκαίρι του '68 στο Μόναχο, έτυχε να τον διώξουν, αυτόν και τους μακρυμάλληδες φίλους και φίλες του, από επτά στέκια στα σειρά. Στο έβδομο μαγαζί, είχε μόλις σερβιριστεί τη σπεσιαλιτέ του Μονάχου «λέμπερκεζ με αυγά μάτια», όταν τον αναγνώρισαν, προς τρόμο των αστών (το όνομά του σημαίνει στα ελληνικά *διάβολος*): την επομένη οι τίτλοι των εφημερίδων έγραφαν «Ο Τόιφελ πετάει 'λεμπερκέζ' στα μούτρα του ταβερνιάρη» κι εγώ έπρεπε να πάω στη φυλακή να τον βγάλω έξω. Τον καιρό εκείνο μπαίνό-βγαίνε συνεχώς...

Η φαντασία και η πείρα του ήταν μεγάλη βοήθεια για μας στο Μόναχο, όπου το κίνημα ήταν πολύ πιο αδύναμο απ' το Βερολίνο, που είχε επιπλέον να αντιμετωπίσει ένα σκληρότερο κρατικό μηχανισμό.

Σ.: Την προηγούμενη φορά αναφέρθηκες στο Πάσχα του '68 ως «αρχή του τέλους του κινήματος».

Κ.Α.: ... ως *μαζικού* κινήματος, που διαλύθηκε και ξέπεσε σε διάφορες ομάδες ή σχέτες, ή που διασπάστηκε από επάνω: έτσι, ο Μεγάλος Συνασπισμός που κυβερνούσε τότε -με σκοπό να επιβάλει την Όσπολιτική, δηλ. την εμπορική πολιτική με την Ανατολή, αλλά και για να διασπάσει το κίνημα- νομιμοποίησε το ΔΚΡ (Γερμ. Κομμ. Κόμμα) και την φοιτητική οργάνωσή του, Σπάρτακους. Είχαμε λοιπόν τότε παραδοσιακούς μαρξιστές-λενινιστές, μαοϊκούς, τροτσκιστές, αλλά και αναρχικούς, όλοι τους κατά βάση σχέτες, που όσο πιο πολύ αντιμάχονταν, τόσο λιγότερη κοινωνική απήχηση έβρισκαν. Οι μαοϊκοί, π.χ. επέμεναν, στη διαδήλωση κατά του πολέμου των ΗΠΑ στην Ινδοκίνα να φέρουν πανώ με σύνθημα «κάτω ο ιμπεριαλισμός των ΗΠΑ και ο σοβιετικός σοσιαλιμπεριαλισμός», πιαστήκανε αμέσως με τους οπαδούς του Σπάρτακους κι η αστυνομία γέλαγε κάτω απ' τα μουστάκια της.

Κ. Α., κατά κόσμον Ρολφ Πόλε

Δ Ε Χ Ρ Ε Ι Α Ζ Ο Μ Α Σ Τ Ε Η Ρ Ω Ε Σ 30 Μ Ε Ρ Ο Σ

ΟΙ ΚΟΜΟΥΝΕΣ ΚΑΙ ΤΟ ΚΙΝΗΜΑ ΤΟΥ '68-'69

Ο διαδηλωτής Όνεζοργκ νεκρός μετά τη διαδήλωση

κατά του Σάχη στο Βερολίνο, 2 Ιουνίου 1967.

Ο Παντελής και το Λιοντάρι

ΚΑΛΗΜΕΡΑ ΠΑΝΤΕΛΗ
ΚΑΛΗΜΕΡΑ... ΣΗΚΟ ΝΑ ΣΚΟΥΠΙΣΟ

...ΞΕΡΕΙΣ ΤΙ ΟΝΕΙΡΟ ΕΙΔΑ ΣΗΜΕΡΑ; ΗΜΟΥΝΑ, ΛΕΙ, ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ, ΜΕ ΕΙΧΕΣ ΒΟΗΘΗΣΕΙ ΝΑ ΔΡΑΠΕΤΕΥΣΩ ΑΠΟ ΤΟ ΖΩΟΛΟΓΙΚΟ ΚΗΠΟ ΚΑΙ...
ΜΗΝ ΑΡΧΙΖΕΙΣ ΠΑΛΙ ΤΑ ΙΔΙΑ!.. ΑΥΤΟ ΝΑ ΤΟ ΒΓΑΛΕΙΣ ΑΠ' ΤΟ ΜΥΑΛΟ ΣΟΥ!..

ΜΑΓΙΑΤΙ; ΤΟ ΜΟΝΟ ΠΟΥ ΘΑ ΚΑΝΕΙΣ, ΕΙΝΑΙ ΝΑ ΑΦΗΣΕΙΣ ΑΝΟΙΧΤΗ ΤΗ ΠΟΡΤΑ ΤΟΥ ΚΛΟΥΒΙΟΥ.
ΘΑ ΧΑΣΩ ΤΗ ΔΟΥΛΕΙΑ ΜΟΥ! ΤΟ ΚΑΤΑΛΑΒΑΙΝΕΙΣ;

...ΜΑ ΔΕΝ ΤΗ ΧΡΕΙΑΖΕΣΑΙ ΑΥΤΗ ΤΗ ΒΡΩΜΟΔΟΥΛΕΙΑ! ΘΑ ΣΕ ΠΑΡΩ ΜΑΖΙ ΜΟΥ ΣΤΗΝ ΑΦΡΙΚΗ! ΘΑ ΖΟΥΜΕ ΥΠΕΡΟΧΑ! ΟΛΗ ΜΕΡΑ ΘΑ ΤΡΕΧΟΥΜΕ ΕΛΕΥΘΕΡΟΙ ΣΑΝ ΤΟΥ ΑΙΜΕΟ ΣΤΙΣ ΑΓΡΙΕΣ ΣΑΒΑΝΕΣ!..

ΕΠΙΤΕΛΟΥΣ! ΑΥΤΟ ΠΟΥ ΗΘΕΛΑ ΠΑΝΤΑ! ΝΑ ΤΑ ΠΑΡΑΤΗΣΩ ΟΛΑ ΚΑΙ ΝΑ ΠΑΡΩ ΣΤΗΝ ΑΦΡΙΚΗ, ΝΑ ΤΡΕΧΩ ΣΤΙΣ ΣΑΒΑΝΕΣ!

ΣΤΙΣ ΜΕΡΕΣ ΜΑΣ, ΜΟΝΟ ΜΕ ΜΕΤΡΗΤΑ ΜΠΟΡΕΙΣ ΝΑ ΚΑΝΕΙΣ ΤΗ ΔΟΥΛΕΙΑ ΣΟΥ...
Αρκάς

ΝΑ ΓΙΑ ΠΕΣ ΜΟΥ, ΕΙΝΑΙ ΣΩΗ ΑΥΤΗ ΠΟΥ ΚΑΝΕΙΣ;
ΕΜΕΝΑ Μ'ΑΡΕΣΕΙ!

ΔΕΝ Σ'ΑΡΕΣΕΙ ΠΑΝΤΕΛΗ! ΜΗ ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΣ ΝΑ ΚΡΥΦΤΕΙΣ ΑΠΟ ΜΕΝΑ!..
Α ΟΧΙ! ΦΤΑΝΕΙ! ΔΕΝ ΘΑ ΜΟΥ ΣΠΑΣ ΕΣΥ ΤΑ ΜΕΥΡΑ ΚΑΘΕ ΠΡΟΪ!.. ΑΠΟ ΑΥΡΙΟ ΘΑ ΑΦΗΝΩ ΤΟ ΚΛΟΥΒΙ ΣΟΥ ΤΕΛΕΥΤΑΙΟ!

...Θ'ΑΡΧΙΣΩ ΑΥΤΟΥΣ ΕΛΕΦΑΝΤΕΣ ΒΓΑΖΟΥΝ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΑ ΣΚΑΤΑ, ΑΜΑ ΤΟΥΛΑΧΙΣΤΟΝ ΕΙΝΑΙ ΣΙΩΠΗΛΟΙ!..
ΣΚΑΤΑ! ΝΑ ΤΙ ΘΑ ΚΑΝΕΙΣ ΜΕΧΡΙ ΝΑ ΠΕΘΑΝΕΙΣ ΠΑΝΤΕΛΗ, ΘΑ ΚΑΘΑΡΙΖΕΙΣ ΣΚΑΤΑ!..

...ΟΛΩΚΛΗΡΟ ΤΟ ΜΕΜΟΝ ΣΟΥ ΕΙΝΑΙ ΕΝΑΣ ΜΕΓΑΛΟΣ ΣΩΡΟΣ ΑΠΟ ΣΚΑΤΑ! ΠΕΣ ΜΟΥ, ΔΕΝ ΕΙΧΕΣ ΟΝΕΙΡΑ ΕΣΥ; ΔΕΝ ΕΙΧΕΣ ΦΙΛΟΔΟΣΕΙΣ; ΠΟΣ ΚΑΤΑΥΗΣΕΣ ΕΤΣΙ!..

ΣΚΑΣΕ! ΑΡΚΕΤΑ! ΕΝΤΑΞΕΙ, ΕΙΜΑΙ ΕΝΑΣ ΑΠΟΤΥΧΗΜΕΝΟΣ! ΕΝΑ ΤΙΠΟΤΑ! ΕΝΑ ΜΗΔΕΝΙΚΟ! ΕΥΧΑΡΙΣΤΗΘΗΚΕΣ;

ΜΠΟΥ-ΧΟΥ-ΧΟΥ ΔΕΝ ΜΠΟΡΩ ΑΛΛΟ... ΔΕΝ ΑΝΤΕΧΩ...
ΔΕΝ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΤΟ ΠΑΡΑΤΡΑΒΩ... ΑΜΑ ΑΥΤΟ-ΚΤΟΝΗΣΕΙ ΜΟΥ ΕΙΝΑΙ ΑΧΡΗΣΤΟΣ...
Αρκάς

ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

ΧΑΡΤΙΝΟΙ ΤΙΓΡΕΙΣ

ΠΥΡΗΝΙΚΟ ΤΕΡΑΣ

Τα Αμερικάνικα και Σοβιετικά παθήματα (Χαρισμπούργη 1979, Τσερνομπίλ 1986 κ.λπ.) δε φαίνεται να γίνονται μαθήματα στις χώρες της Ασίας και του τρίτου κόσμου. Πρόσφατη απόδειξη τα σχέδια της Κινέζικης Κυβέρνησης να εγκαταστήσει «δίδυμο» πυρηνικό αντιδραστήρα συνολικής ισχύος 1.800 μεγαβάτ στον κόλπο της Ντάια, μόλις 50 χιλιόμετρα από το ασφυκτικά κατοικημένο Χονγκ-Κονγκ των 6 εκατομμυρίων κατοίκων.

Ενώ τα έξοδα της επένδυσης προβλέπεται να καλυφθούν από τη «διεθνιστική αλληλεγγύη» του ξένου κεφαλαίου, οι αποσβέσεις και τα κέρδη θα προκύψουν κυρίως από την πώληση του 70% της παραγόμενης ενέργειας στην πρώην Βρετανική αποικία με το ιδιόμορφο πολιτικό καθεστώς.

Κοντά στην Κινεζική κυβέρνηση, και η κυβέρνηση του Χονγκ-Κονγκ καλύπτει με πέπλο σιγής τα προβλήματα ασφάλειας που προκύπτουν από την πυρηνική εγκατάσταση, ενώ ταυτόχρονα αρνείται να δώσει στη δημοσιότητα τα πορίσματα μιας μελέτης που καταρτίστηκε το 1981.

Εκτός από το πρόβλημα της διάθεσης των πυρηνικών απόβλητων, που οι τεχνοκράτες περνάνε παντελώς στο «ντούκου», μια ακόμη ενδιαφέρουσα πτυχή της όλης ιστορίας είναι και το ότι για λόγους συντομίας η Κίνα ανέλαβε την κατασκευή ορισμένων εξαρτημάτων του πυρηνικού αντιδραστήρα, για τα οποία η συμβαλλόμενη Εταιρία (Framatom) αρνήθηκε να προσφέρει οποιαδήποτε εγγύηση «ποιότητας»!

Καθώς η κοινή γνώμη του Χονγκ-Κονγκ έχει αναστατωθεί και ξεσηκωθεί ενάντια στο σχέδιο εγκατάστασης των διδυμών αντιδραστήρων της Ντάια, δεν είναι περιέργο το ότι σε μια αντιπυρηνική καμπάνια συγκεντρώθηκαν πάνω από 1 εκατ. υπογραφές! 117 συνδικαλιστικές, νεολαιίστικες, οικολογικές κ.λπ. οργανώσεις, έχουν ενώσει τις δυνάμεις τους, προτάσσοντας στο σύνολο των επιχειρημάτων τους την *ανυπαρξία* αλλά κυρίως και προπάντων την *αδυναμία* κατάρτισης ενός σχεδίου ανάγκης για τη μεταφορά *ολόκληρου του πληθυσμού του Χονγκ-Κονγκ*, σε περίπτωση ατυχήματος ανάλογου με αυτό του Τσερνομπίλ...

Στα πλαίσια μιας διεθνούς καμπάνιας ενάντια στην «ακτινοβολία» του κινέζικου αναπτυξιακού μοντέλου, οι «Ραδιενεργοί όλων των χωρών» καλούνται να δηλώσουν τη δυσαρέσκεια και ανησυχία τους. Οι 117 οργανώσεις του Χονγκ-Κονγκ ζητούν γράμματα διαμαρτυρίας από οργανώσεις, ομάδες ή άτομα, ελπίζοντας ότι τα σχέδια εγκατάστασης των πυρηνικών αντιδραστήρων στη Ντάια θα ματαιωθούν ή τουλάχιστον θα αναβληθούν με τη συμπαράσταση της διεθνούς κοινής γνώμης.

Διευθύνσεις που μπορεί να γράψει κανείς:

1) Mr. Deng Xiaoping, Vice chairman, Beijing, PEOPLES REPUBLIC OF CHINA

2) Editor Renmin Ribao, 2 Jintai Xi Lu, 3838 Beijing, CHINA.

Αντίγραφα των γραμμάτων διαμαρτυρίας καλό θα ήταν να στέλνονται στη διεύθυνση Mr. Fung chi Wood, c/o F.O.E., 1424 Princes Bulding, Central HONG-KONG.

Γιάννης Σχιζας

Η ΦΑΝΤΑΣΙΑ ΣΤΗΝ ΕΞΟΥΣΙΑ

ΑΘΗΝΑ FOR EVERT

Δεν πρόλαβε καλά-καλά να κωνέψει τη νίκη του ο άνθρωπος, και η κυβέρνηση με κάπ θορυβώδεις εξαγγελίες περί «85 δισεκατομμυρίων που θα επενδυθούν σε έργα ανάπλασης της πρωτεύουσας» έτρεξε να του κλέψει την παράσταση... Αυτό πα να πει «πολιτική αρχών», με στόχο την ανάπτυξη της δημοτικής πρωτοβουλίας και του πνεύματος αποκέντρωσης!

Ο άλλος όμως ούτε που ενοχλήθηκε από το νέο πνεύμα συνεργασίας κυβέρνησης και Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης... Εξάλλου, σύμφωνα με πρόσφατη δήλωσή του στον «Οικονομικό Ταχυδρόμο» (20.11.86), «δεν φιλοδοξεί να τελειώσει τη σταδιοδρομία του ως Δήμαρχος της Αθήνας, αλλά θα ξαναγυρίσει στην πολιτική... Δηλαδή στην Πολιτική με Π κεφαλαίο, που είναι άσχετη με αυτή την ψιλικαντζίδικη, καντηλανάφκη δραστηριότητα που προσιδιάζει σε προσωπικότητες ελάσσονος σημασίας...

Κατά τα φαινόμενα, η νέα δημοτική τετραετία προβλέπεται να περάσει μέσα σε συνθήκες πρωτοφανούς σύμπτωσης των δύο μερών: Αφενός οι μεν θα περικόπτουν τον κύκλο εργασιών της τοπικής αυτοδιοίκησης, αφετέρου ο δε θα προετοιμάζει το μεγάλο άλμα για το δρόμο της Δεξιάς. Όσον αφορά την Αθηναϊκή ανάπλαση —αυτή μάλλον θα περιοριστεί στα γνωστά «μεγάλα έργα βιτρίνας»: Να βλέπει ο κοσμάκης και να χορταίνει με το θέαμα έστω και αν η ίδια η καθημερινή του ζωή δεν επηρεάζεται από το θεώμενο αντικείμενο.

Προσθέστε τώρα σε όλα αυτά αρκετή ιδιωτική πρωτοβουλία που φθάνει λ.χ. μέχρι την ανάθεση των καλαθιών που βάσει ο Δήμος στις κολώνες σε ιδιωτικές επιχειρήσεις για την αυτοδιαφήμισή τους (η φαντασία στην Εξουσία...), βάλτε επίσης και ένα πρόγραμμα ψευδο-αποκέντρωσης με την εξαγωγή της Βιομηχανικής και Βιοτεχνικής Αθηναικής ρύπανσης στην περιφέρεια και την ανάπτυξη του τομέα των υπηρεσιών στο χώρο του λεκανοπέδιου, ποτίστε το όλο μείγμα με ολιγη δόση δημοκρατίας (χορηγηση θέσεων αντιδημάρχου σε όλες τις παρατάξεις...), πασπαλίστε το εξαγόμενο με δαπάνες εκατομμυρίων, νέες θέσεις εργασίας, τουριστική ανάπτυξη κ.λπ. κ.λπ. κ.λπ. και έχετε το νέο πρόσωπο της δημοτικής πολιτικής της τετραετίας 1987-1990. Πάλι καλά που δεν υπάρχει κανένα πρόγραμμα «100 ημερών για την άμεση αντιμετώπιση του νέφους»... Αυτό το πικρό ποτήρι ευτυχώς δε θα το ξαναπιούμε...

Γιάννης Σχιζας

Β' ΜΠΙΕΝΝΑΛΕ

ΠΟΡΝΟ;

—Τα βίντεο, που παίζονται παρακαλώ;

—Πουθενά, τα κόψανε.

Παρακαλεί, μια αξιοπρεπής κυρία, απαντάει κόβοντας εισιτήρια, μια εξίσου αξιοπρεπής κοπέλλα, αυτοί που τα κόψανε είναι η υπουργός πολιτισμού κι ένα της τηλεγράφημα. Έτσι ασκείται στις περιπτώσεις που κρίνονται επικίνδυνες η λογοκρισία που καταργήθηκε. Φαίνεται, μάλιστα, πως αν το ίδιο φιλμάκι είχε προβληθεί στο Γενί τζαμί κι όχι στη Ροϊόντα, κανείς δεν θα έτρεχε πίσω από την προσβολή της ιερότητας του χώρου.

Όμως, αφού μουσουλμανικά μνημεία και χριστιανορωμαϊκά μασωλεία δεν συνεγείρουν ομοειδείς αντιδράσεις, η ομοθυμία αναζήτησε αλλού το πεδίο έκφρασής της. Το βρήκε στη συνάντηση του βουλευτή της συμπολίτευσης και του νεοεκλεγμένου δημάρχου της αναπολίτευσης. Που πίσω τους, έσπευσαν να συσταθούν οι γνωστές εκκλησιαστικές οργανώσεις και το χριστεπώνυμο πλήρωμα. Και χάρη στο γεγονός, μια μερίδα του αθηναϊκού Τύπου που αγνοεί, για την ώρα, ξαφνικά ανακαλύπτει το κρυμμένο ενδιαφέρον της ανδρικής ομοφυλοφιλίας. Στη συνέχεια, τη ζωγραφική, τα κόμικς, το σινεμά και το βιομηχανικό σχέδιο, τη νυχτερινή ζωή της πόλης και τη νεολαία. Το πραγματικό πορνό μόλις αρχίζει...

ΩΡΑΙΑ ΠΟΥΝΑΙ
Σ Η Μ Ε Ρ Α

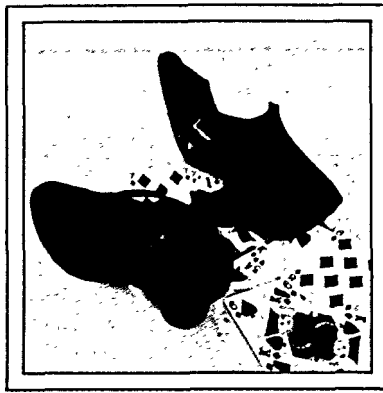
ΨΑΛΙΔΙΑ

— Ο συγγραφέας Μάριος Βερέπας και ο εκδότης του βιβλίου του «Ο πολιτισμός των στρατοπέδων» καλούνται στην Ασφάλεια όπου ανακρίνονται... Την ώρα που γράφονται αυτές οι γραμμές αναμένεται η απόφαση του εισαγγελέα για το αν θα ασκηθεί η δίωξη εναντίον τους ή αν η υπόθεση θα μπει στο αρχείο.

— Το υπουργείο Προεδρίας «κόβει» τις «βωμολοχίες» από το σενάριο του Κώστα Ζηρίνη, «μελετά» τους στίχους και τις παρτιούρες μιας επανέκδοσης τραγουδιών του Μίκη Θεοδωράκη και «εξαφανίζει», από μια αμερικάνικη ταινία της σειράς, τη σκηνή που αναφέρει ότι οι τρομοκράτες έβαλαν το όπλο τους στο Ελληνικό!!!

— Δεν γνωρίζω αν είναι για γέλια ή για κλάματα... Η νέα κατεύθυνση του τράινου πάντως είναι οπωσδήποτε προβληματική, ή —και γιατί όχι;— επικίνδυνη.

Β.Δ.

Κ Α Λ Α Μ Α Τ Ι Α Ν Ο Σ

ΑΠΟΡΙΑ ΨΑΛΤΟΥ ΒΗΞ;

— Στα ερωτήματα που βάλαμε στο προηγούμενο τεύχος για τις κάθε λογής εκδηλώσεις «συμπαράστασης στην Καλαμάτα και τα έσοδά τους, δεν υπήρξε καμία απάντηση! Όπως καμιά απάντηση δεν δόθηκε και σε όσες εφημερίδες έθιξαν παρόμοια ζητήματα: οι καθ' ύλην αρμόδιοι δεχίνονται λαλίστατοι μόνο προγραμματίζοντας τις διάφορες εκδηλώσεις, ποτέ μετά!

— Αλλά η ψάχνω; Κανείς δεν μας ενημέρωσε ποτέ, για τα ποσά που συγκεντρώθηκαν από τις εισφορές ιδιωτών και φορέων για την Καλαμάτα ή για το πού διατέθηκαν. Η μόνη βέβαιη κυβερνητική φροντίδα είναι η αναφορά στον καιρό της περιοχής κάθε βράδυ από τον κ. Μετανίτη!!!

— Αναρωτώμαι αν είναι μόνο δική μου εντύπωση ότι το σκάφος μπάζει από παντού...

Β.Δ.

Β Α Σ Ι Λ Ι Κ Ο

ΠΟΡΝΟ!

... τη στιγμή που στη Μακεδονία, οι Γιουγκοσλάβοι καιροφυλακτούν. Στην πρώτη, λοιπόν, ευκαιρία, κτυπούν. Τελευταία βραδιά και το Studentski Teatar «Lero» του Ντουμπρόβνικ δε χρειάζεται παρά μια ελάχιστη σκηνή, το φως ενός κεριού, λαμαρίνες ν' ανιψογγίζουν, πέντε γυναίκες, ροκ μουσική υπόκρουση και ογδόντα τυχερούς θεατές. Σονάτα ή θεατρικό δράμα, η ομοφυλοφιλία παραμένει λανθάνουσα, όμως οι γυμνές πλάτες θαρρείς ηλεκτρίζουν την υγρή κρύπτη. Σε πενήντα λεπτά, η μικρή έκπληξη έχει συντελεστεί. Δίπλα, στη μεγάλη αίθουσα του θεάτρου που όλοι το ξέρουν σαν Βασιλικό κι ελάχιστοι το αποκαλούν πρώην, ώσπου να εφεύρουν κάτι καλύτερο, οι ροκάδες περιμένουν. Ο ΠΑΟΚ με τη «θύρα 4» λείπει στα Χανιά. Όταν εισβάλλουν οι εκπρόσωποι της «S», οι σαραντάρηδες της Νέας Γενιάς επισπεύδουν το τέλος της συναυλίας. Η Μπιεννάλε λήγει, αλλά όχι και το πορνό. Συνεχίζεται το πρωτάθλημα και το «Βόρειοι και Νότιοι».

Α. Τύρος

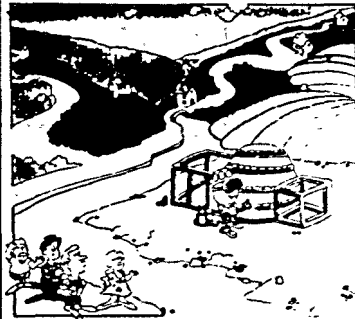
Τ Ο Α Τ Ο Μ Ο Υ Λ Ι Κ Ο

ΠΟΙΟ ΤΣΕΡΝΟΜΠΙ;

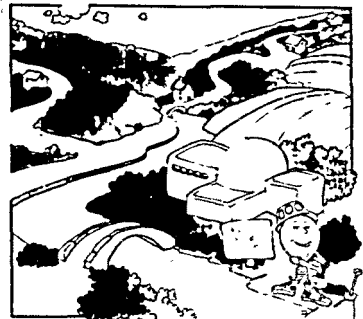
Ο συνεργάτης μας στη Γιουγκοσλαβία Roland Hofwiler μας έστειλε ένα πολυτελές διαφημιστικό φυλλάδιο που μοιράστηκε πρόσφατα δωρεάν σε μαθητές και μαθήτριες στην εμπορική έκθεση του Ζάγκρεμπ. Πρόκειται για ωμή προπαγάνδα υπέρ της «πυρηνικής ενέργειας». Αν και είναι ανυπόγραφο, πιστεύεται ότι κρύβονται πίσω του εταιρίες που θέλουν να αναλάβουν το δεύτερο πυρηνικό σταθμό της Γιουγκοσλαβίας. Η εναλλακτική εφημερίδα Μλαντίνα πρόκειται να κάνει μήνυση γιατί σύμφωνα με το νόμο κάθε έντυπο πρέπει να αναγράφει τον εκδότη του. Δημοσιεύουμε παρακάτω το «πρωτότυπο» αυτό κόμικ.

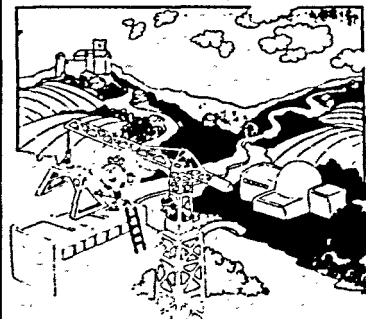
Οι περιπέτειες του Ατομούλη
Nukijevi Doživljaji

Τι είναι αυτό; Νομίζω ότι θα γίνει σταθμός ενέργειας; Τι θα πει αυτό; Δε μ' αρέσει καθόλου. Δε μοιάζει με τίποτα άλλο. Ποιος το χρειάζεται;

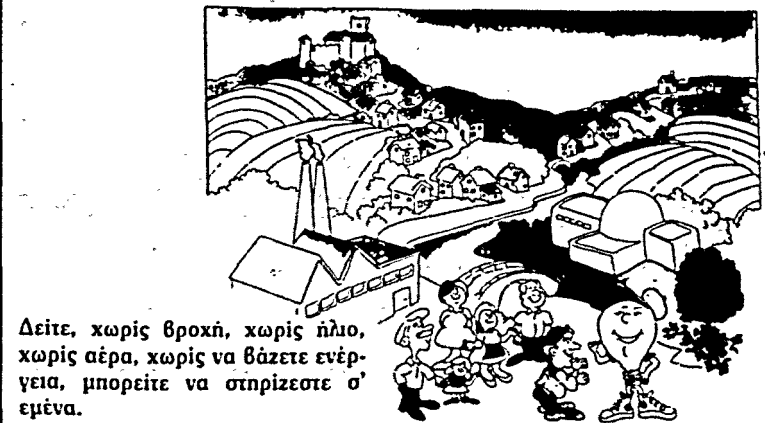
Ηλεκτρική ενέργεια για σας.

Λίγα χρόνια αργότερα

Μια μέρα πέφτει το ρεύμα στο ένα τμήμα της πόλης. Το άλλο τμήμα παίρνει ενέργεια απ' τον πυρηνικό σταθμό. Οι κάτοικοι ζητούν βοήθεια απ' τον Ατομούλη.

Δείτε, χωρίς βροχή, χωρίς ήλιο, χωρίς αέρα, χωρίς να βάζετε ενέργεια, μπορείτε να σιπρίζετε σ' εμένα.

Η παλάμη του Μπομπ Χόσκινς στη γυμνή πλάτη της «Μόνα Λίζα», το βλέμμα του αλλού.

ΔΕΝ ΠΕΡΑΣΕ ΚΑΛΑ ΚΑΛΑ μήνας από τον προηγούμενο Σχολιαστή στον οποίο υποψιαζόμασταν το αντικείμενο της «ιδιωτικής» συζήτησης στελεχών του «Καναλιού 15» με τον κ. Έβερτ και σχολιάζαμε τα σχετικά με την πρωτοβουλία του Γιώργου Παπανδρέου για την ελεύθερη ραδιοφωνία και οι εξελίξεις πήραν τον δρόμο τρέχοντας.

Εκείνη η κουβέντα των κ.κ. Τζανετάκου, Κούνδουρου κλπ. με τον νέο δήμαρχο της Αθήνας, για την οποία γράφαμε ότι «δικαιούμαστε να υποθέσουμε ότι ένα από τα ζητήματα που απασχόλησαν εκείνο το θράδυ την παρέα ήταν και η Δημοτική Ραδιοτηλεόραση», μετεξελίχτηκε σε επιτροπή που θα μελετήσει το ζήτημα και θα εισηγηθεί στον κ. Έβερτ για τα περαιτέρω... Το «Κανάλι 15» προχώρησε σε διήμερο συζήτησης για την μη κρατική ραδιοφωνία και τηλεόραση βάζοντας άλλη μια φορά, επιθετικά το ζήτημα. Σ' αυτές τις συζητήσεις μάλιστα εκτός του κ. Έβερτ, εκδήλωσαν την πρόθεσή τους για δημιουργία δημοτικών ραδιοσταθμών και οι δήμαρχοι Υμηττού και Πειραιά κ.κ. Λεντάκης και Ανδριανόπουλος.

Για τον κ. Ανδριανόπουλο λέγεται μάλιστα ότι στις επαφές που αυτόν τον καιρό πραγματοποιεί στη Νέα Υόρκη, περιλαμβάνονται και τα ζητήματα - τεχνικά και μη - που σχετίζονται με τη δημιουργία ενός ραδιοφωνικού καταρχήν σταθμού. Ενώ ο κ. Λεντάκης, από τους

πρώτους δήμαρχους που εκδήλωσαν σχετική πρόθεση, φαίνεται να είναι ο μόνος που θα προχωρήσει άμεσα τη λειτουργία δημοτικού ραδιοσταθμού, *αν βρει το κατάλληλο πρόσωπο που θα αναλάβει τα οργανωτικοτεχνικά ζητήματα*, όπως μας δήλωσε.

Σε αυτές τις συνθήκες και ενώ ο υφυπουργός Πολιτισμού προχωρούσε στη δημιουργία της επιτροπής που είχε εξαγγείλει, ο Ανδρέας Παπανδρέου, σε μια από τις «ταχυδακτυλουργικές» κινήσεις τακτικής που πολύ του αρέσουν, ανακοίνωσε τη σύσταση *διακομματικής επιτροπής μελέτης του θέματος*, ώστε από την άνοιξη του 1987 να μπορεί κάθε πολίτης να έχει τον δικό του σταθμό. Αργότερα μάλιστα, διευκρινίζοντας τις προθέσεις του, δεν απέκλεισε και το ενδεχόμενο - στο μέλλον - ιδιωτικής τηλεόρασης...

Πρόκειται για μια κίνηση τυχαία; Όχι βέβαια! Γράψαμε και παλιότερα, με αφορμή τις συνεχείς αναβολές στην κατάθεση του νομοσχεδίου για τον *ενιαίο φορέα ραδιοτηλεόρασης*, ότι πίσω από την αναληθικότητα βρίσκεται η προσπάθεια της κυβέρνησης να καταλήξει σε κάποιες θέσεις, οι πιέσεις της ΕΟΚ για ξεκαθάρισμα (την άνοιξη αρχίζουν οι δορυφορικές εκπομπές της Κοινότητας και καμιά χώρα - μέλος δεν μπορεί να απαγορεύσει τη λήψη του δορυφορικού σήματος), οι «αιτήσεις» για τη δημιουργία ιδιωτικών καναλιών, για το πέρασμα και της χώρας μας στους *ρυθμούς του κ.*

Μπερλουσκόνι.

Ο υιός Παπανδρέου ξεσπαθώνοντας για την ελεύθερη ραδιοφωνία κατοχύρωσε την δική του παρουσία στην πολιτική ζωή αλλά ταυτόχρονα έκανε τις αναγκαίες βολιδοσκοπήσεις και συνετέλεσε στη δημιουργία εκείνου του κλίματος ώστε η παρέμβαση του πρωθυπουργού να φανεί, ακόμη μια φορά, «σωτήρια».

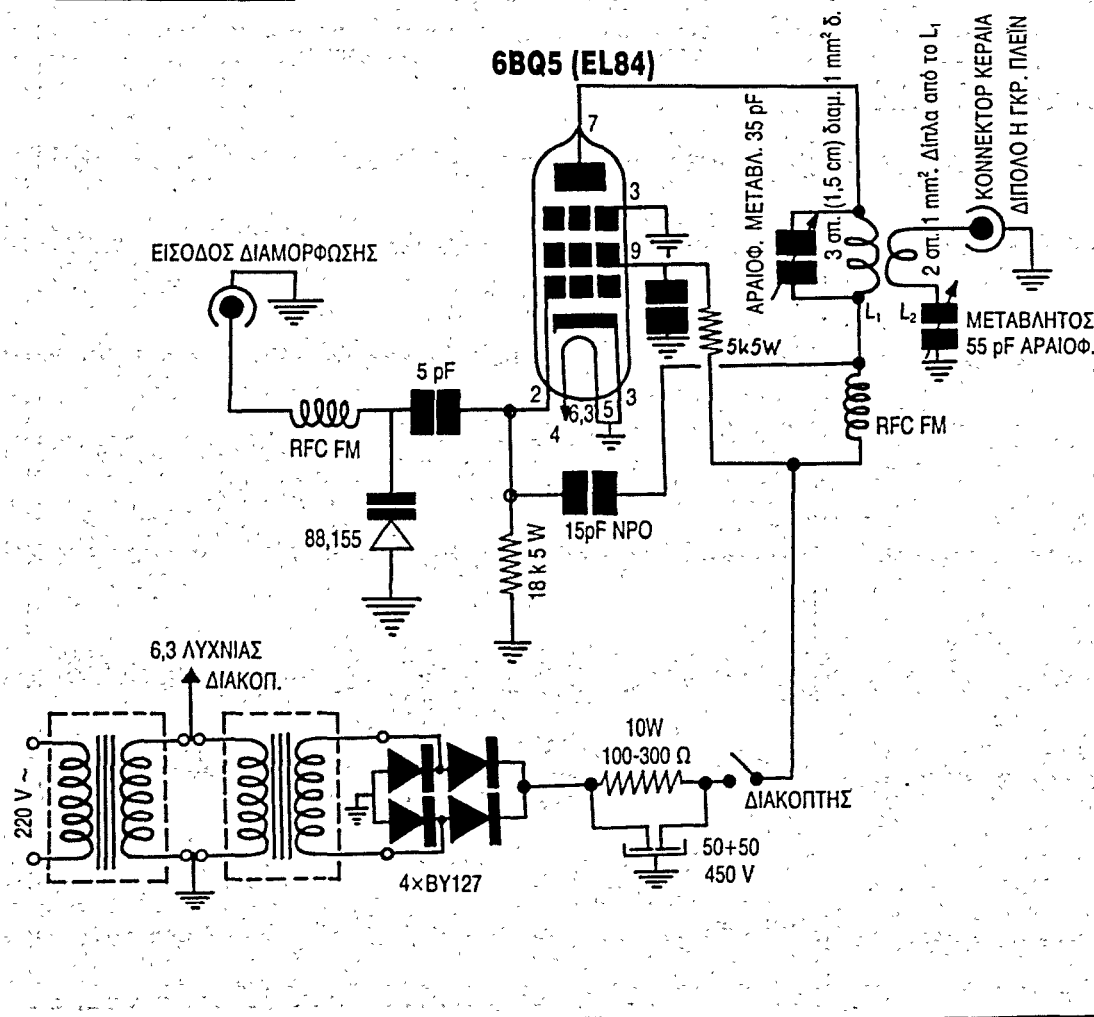
Έτσι το πρόβλημα δεν είναι πια οι θέσεις της κυβέρνησης του κ. Παπανδρέου αλλά ότι *χρειάζεται για όλα η προσωπική ενασχόληση του πρωθυπουργού* που έτσι αποδεικνύει την πολιτική του ευαισθησία, όπως έγραψαν τα ΝΕΑ. Βέβαια αυτές οι εξελίξεις άφησαν αμήχανο το ΠΑΣΟΚ, το μόνο κόμμα που δεν τοποθετήθηκε στο ζήτημα, αλλά αυτό είναι λεπτομέρεια: Στο κάτω κάτω ΠΑΣΟΚ δεν είναι ο Γ. Παπανδρέου που πρότείνει την απελευθέρωση των ερτζιανών, ο Άκης Τσοχατζόπουλος που χρεώθηκε την αναθλητικότητα και τις παλιωδίες και ο Ανδρέας που, *από μηχανής θεός*, αποφάσισε;

Τώρα, που δρομολογήθηκαν οι εξελίξεις, αρχίζει ουσιαστικά το παιχνίδι. Τώρα θα απαντηθούν με τον ένα ή τον άλλο τρόπο τα ερωτήματα που συνοδεύουν την αρχική απόφαση: Το πώς κάποιος θα παίρνει άδεια εκπομπής, με τι ισχύ θα εκπέμπει, τι είδους εκπομπές θα επιτρέπεται να κάνει. Και όλοι σε αυτά προσπαθούν να παρέμβουν...

Ο ΔΙΚΟΣ ΜΑΣ ΣΤΑΘΜΟΣ

Κάθε περιοδικό έχει τα χούγια του! Αλλά αυτή τη φορά ας μην μιλήσουμε για τους άλλους!.. Το χούι λοιπόν του Σχολιαστή, σαν αναγνώστες του θα το έχετε καταλάβει από καιρό, είναι η πρωτοτυπία: Έτσι κάπως, όταν σχεδιάζαμε τα ραδιοτηλεοπτικά αυτού του τεύχους, είπαμε, πέρα από τον σχολιασμό των εξελίξεων, τις συζητήσεις με τους ειδικούς και την «έρευνα της αγοράς», να κάνουμε κάτι πιο συγκεκριμένο και για αυτό ίσως πιο πρωτότυπο...

Και βγήκε αυτή η σελίδα! Με το σχέδιο και κάποιες, τεχνικής φύσης, οδηγίες για την κατασκευή του δικού σας σταθμού. Έτσι: Σαν πρώτη δόση της συνδρομής του Σχολιαστή στην υπόθεση της Ελεύθερης Ραδιοφωνίας. Έχει ένα ενδιαφέρον η ιδέα, δεν νομίζετε; Εμείς πάντως σας ευχόμαστε - προκαταβολικά - καλή επιτυχία! Και για να μην ξεχνιόμαστε: Το κόστος των υλικών του πομπού που σας προτείνουμε είναι 6.000 δραχμές περίπου...

Η κατασκευή του πομπού FM-8 Watt

Όλοι βέβαια καταλαβαίνουμε ότι η κατασκευή ενός πομπού δεν τελειώνει με την... απόφασή μας να τον φτιάξουμε. Το αντίθετο μάλιστα: Τότε αρχίζει! Μετά έρχονται οι συνεχείς προσπάθειες, οι δοκιμές, τα λάθη, τα ξανά μανά από την αρχή, το άνοιγμα θιβλίων και περιοδικών, οι ερωτήσεις σε φίλους που ξέρουν... Το τέλος όμως αυτής της, για έναν άπειρο, περιπέτειας αξίζει: Δεν είναι λίγο να εκπέμπεις το κέφι σου στον αέρα! Ο FM-8W πάντως, που σας προτείνει ο Σχολιαστής, είναι μάλλον απλή κατασκευή, πράγμα που κάνει το ξεκίνημα πιο εύκολο! Είναι ένας μικρός πομπός που όμως με μια καλή κεραία μπορεί να ακουστεί αρκετά χιλιόμετρα... Η λυχνία είναι ειδικός τύπος της EL84, πέντοδος, και έχει ανοδική τροφοδοσία 280V ανορθωμένα. Χρησιμοποιούνται δύο μετασχηματιστές συνδεδεμένοι πλάτη με πλάτη, για να αποφευχθούν βόμβοι και αναδράσεις, με πρωτεύον 220V και δευτερεύον 6,3V/2A. Η ανόρθωση (τύπου γέφυρας) γίνεται με τέσσερα πυριτιά BY127. Μια αντίσταση 100-300Ω στα 10W χρησιμεύει σαν φίλτρο, ενώ στα άκρα της συνδέουμε, για εξομάλυνση, τις χωρητικότητες του διπλού ηλεκτρολυτικού 50+50μF. Μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε και πυκνωτές απόζευξης ώστε να καθαρίσει το σήμα. Οι αραιόφυλλοι μεταβλητοί πορσελάνης (OSC-ταλαντώσεως και ούτ-εξόδου) είναι χωρητικότητας 35-55μF. Τέλος, μεταξύ ηλεκτρολυτικού και RFCFM της ανόδου της λυχνίας, τοποθετείται ένας διακόπτης που ανοίγει και κλείνει το κύκλωμα. Η δουλειά: Σε αλουμινένιο σάσι 20x1x5 ανοίγουμε τρύπες για τα διάφορα υλικά. Πρώτα τοποθετούμε τους μετασχηματιστές. Μετά τον ηλεκτρολυτικό, τη βάση της λυχνίας, το κοννέκτορ και το διακόπτη. Για το τέλος αφήνουμε τα πιο ευαίσθητα εξαρτήματα (μεταβλητούς πορσελάνης κλπ.) Το επόμενο στάδιο είναι, με πιεζίδα το σχέδιο, η συναρμολόγηση των εξαρτημάτων. Για τον συντονισμό (με τον διακόπτη βέβαια στη θέση ON) μετακινούμε τον OSC δεξιά - αριστερά μέχρι το φύσημα της μπάνας των FM, σε κάποιο σημείο χωρίς σταθμούς, να σβήσει. Ένας προενισχυτής (με 260-800mV έξοδο) αρκεί για την διαμόρφωση. Αν όλα τα παραπάνω πήγαν... κατ' ευχήν, ο πομπός μας είναι πια έτοιμος για την πρώτη εκπομπή του... Το σχέδιο και οι οδηγίες κατασκευής του FM-8W μας δόθηκαν από τον Χρήστο Μπογατσά, ιδιοκτήτη του POP-22, στο Μοναστηράκι.

ΟΠΟΙΟΣ ΠΕΦΤΕΙ ΣΤΑ ΝΕΡΑ ΚΟΛΥΜΠΑΕΙ;

Χαρακτηριστικά το ΒΗΜΑ της Κυριακής 7/12 αναφέρει ότι όλα εκείνα που δύσκολα γίνονται σήμερα στον τύπο χωρίς να θεωρηθούν επέμβαση κατά της ελευθερίας του εκφράζεσθαι μπορούν να γίνουν ΕΚ ΠΡΟΟΙΜΙΟΥ και με τρόπο ηθικά άψογο για την ιδιωτική ραδιοφωνία και αύριο για την ιδιωτική τηλεόραση...

Και οι πειρατές των ερτζιανών;

Περιμένουν ελπίζοντας το σταμάτημα της δίωξης και την απόκτηση της άδειας. Ερωτοτροπούν με την ιδέα νόμιμη εκπομπής αλλά και ανησυχούν για την υλοποίηση των μέτρων... Ενδεικτική είναι η συζήτηση που κάναμε με τον «18» που θγαίνει στα 94,40 FM κάπου στις Δυτικές συνοικίες.

«Αν γίνει η ελεύθερη ραδιοφωνία θα είμαι πιο άνετα. Δεν θα φυλάγομαι όπως τώρα. Δεν θα υπάρχει ανάγκη να θγαίνω μετά τα μεσάνυχτα». Αλλά και: «Για να επιζησεις πρέπει να έχεις μεγάλη ισχύ. Αύριο μεθαύριο μπορεί να έρθει στη συχνότητα ένας Βαρδινογιάννης και να διαφημίζει πετρέλαια. Θα με πρεσάρει λοιπόν. Με τη νομιμοποίηση η ερασιτεχνική ιδέα θα πεθάνει. Λίγοι θα έχουν τις τεχνικές δυνατότητες να αντέξουν. Οι άλλοι θα αλλάζουν συχνότητες καθημερινά. Θα το παίξουν από ανάγκη όπου γη και πατρίς.»

Κι αν τελικά η πολυπόθητη άδεια δεν δοθεί; «Ε τότε θα συνεχίσω να θγαίνω στο ίδιο στυλ, είτε το θέλουν είτε όχι, αργά το θράδυ με τη μουσική μου παράνομος. Μερικά είναι αυτό. Δεν κόβεται».

Ενώ ο Χάρης μας είπε μόνο σκατά! Πάλι μεταξύ τους θα τις δώσουν τις άδειες. Το πολύ πολύ να πάρουν οι διαφημιτζήδες που είναι οργανωμένοι και τα έχουν καλά με τις εταιρείες. Εδώ μέχρι και σύλλογο φτιάξαν, ενώ εμείς;

Προς μια καινούρια παρανομία λοιπόν ή προς το τέλος της εποχής των χιλιάδων ερασιτεχνικών πομπών; Ο καιρός – και οι πρωτοβουλίες όσων τους νοιάζει αυτή η ιστορία – θα το δείξει. Για την ώρα καταγράφουμε τα λόγια του 425 FM: «κάθε πειρατικός σταθμός κρατά ανοιχτή και ζωντανή την υπόθεση της ελεύθερης ραδιοφωνίας».

Να γιατί η ιδέα του σταθμού. Να γιατί η θόλτα στο Μοναστηράκι, η μικρή «έρευνα αγοράς» του τι κάνει και πόσο...

Μοναστηράκι: Η καρδιά της αγοράς των υλικών

Δεν γίνεται να φτιάξεις έναν μικρό ή μεγάλο πομπό

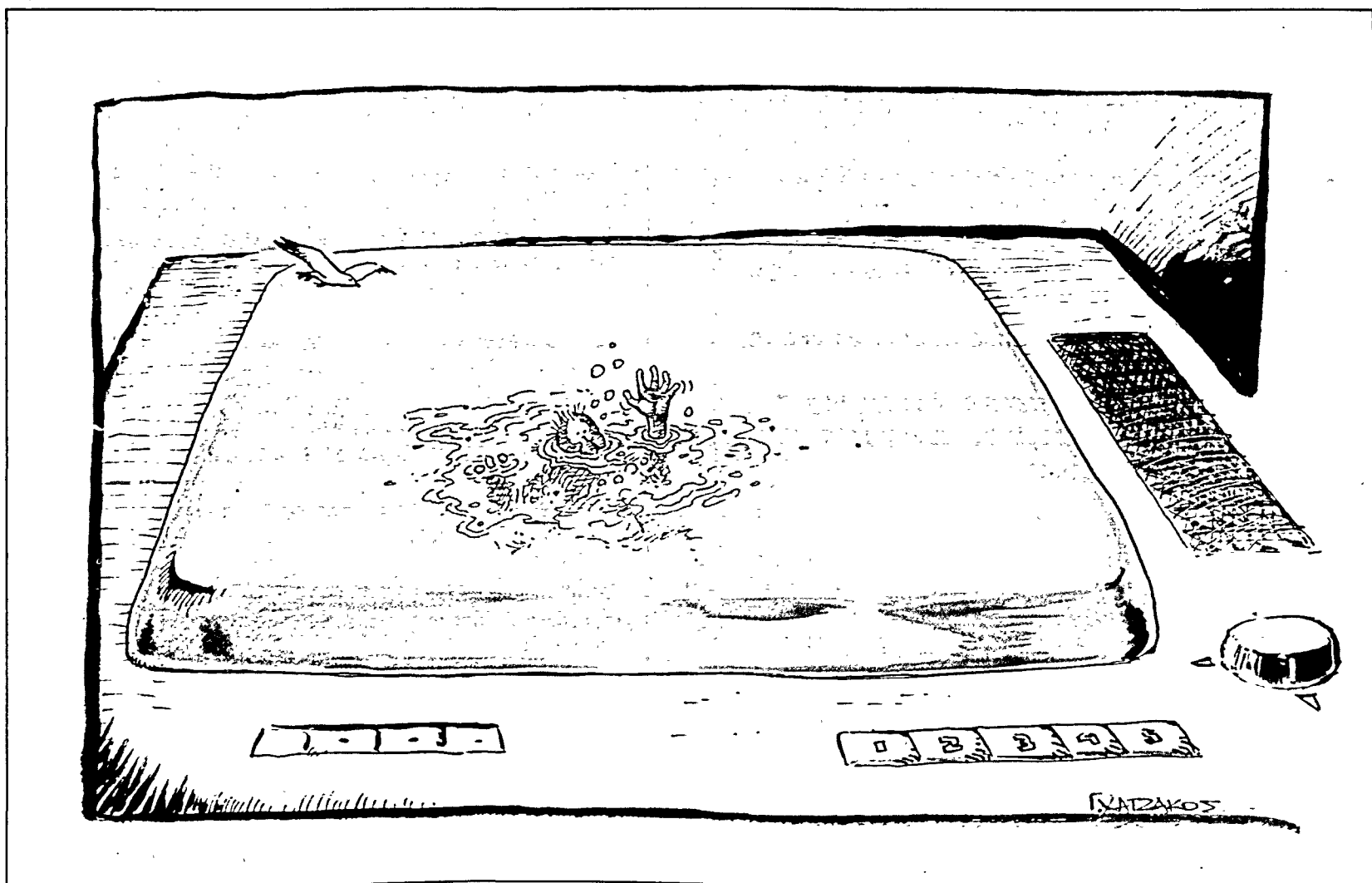
χωρίς να περάσεις από το Μοναστηράκι. Πρώτα - πρώτα γιατί έξω από αυτή την πιάτσα δεν υπάρχουν όλα όσα χρειάζεσαι. Έπειτα είναι οι τιμές που πρέπει να λάβεις υπόψη σου... Μια λυχνία 4x150A κάνει πάνω από 35.000 στην αντιπροσωπεία. Εδώ την βρίσκεις, μεταχειρισμένη βέβαια, με οκτώ χιλιάδικα. Τα ανταλλακτικά έχουν αγοραστεί, από το Ναυτικό π.χ., με το κιλό, σαν παλιοσιδερα!

Αλλά και κιτ πομπών υπάρχουν, ετοιμοπαράδοτα. Ενδεικτικά: FM-60W με λυχνίες 6CAW-6BQ5-6BQ5-6146B κοστίζει 14.000 δρχ. χωρίς τροφοδοτικό και 25.000 μαζί με αυτό. Ενώ ένας FM-120W (λυχνίες 6C4W-6BQ5-6BQ5-829RCA) κάνει 28.500 δρχ. Τροφοδοτικά υπάρχουν από 2 ως 35 χιλιάδες περίπου (έτοιμο, 3-30V/25A).

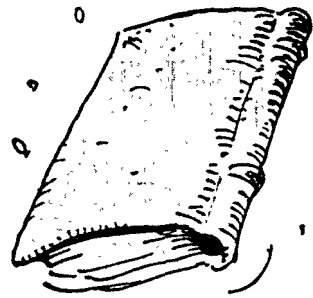
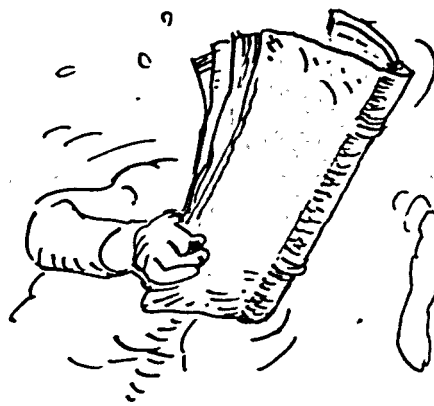
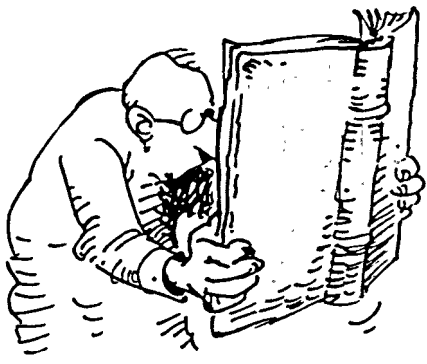
Για όποιον θέλει να εκπέμψει αλλά αγνοεί ή αδιαφορεί για τα τεχνικά η περιοχή έχει και άλλες λύσεις: Σου φτιάχνουν – κατά παραγγελία – τον πομπό που θέλεις. Μόνο που τότε η τιμή διπλασιάζεται περίπου ενώ είναι δυνατόν να μην έχει την ισχύ που θα ήθελες ή να παρουσιάζει προβληματάκια από τη βιασύνη της κατασκευής...

Σαν κατάληξη των ερωτήσεών μας για τις τιμές αυτό που μας είπε ο Χρήστος: *Να υπολογίζεις ένα Watt για δύο χιλιόμετρα και κάθε χιλιόμετρο με δύο χιλιάδικα.*

Βαγγέλης Δεληπέτρος

Γ. ΚΑΒΑΛΟΣ

1. Κάθε μύθος κουβαλάει μέσα του την απομυθοποίησή του. Κάθε κείμενο θάζει από μόνο του στα χέρια του αναγνώστη τα εργαλεία της κριτικής του. Κανένας συγγραφέας, οσοδήποτε προσεχτικός και επιτηδευμένος κι αν είναι, δεν μπορεί να εμποδίσει τις λέξεις που επιλέγει και τις προτάσεις που οικοδομεί να φανερώσουν περισσότερο απ' όσα θέλει - και όχι πάντα σύμφωνα με τις διακηρυγμένες προθέσεις του.

2. Κανένα κείμενο δεν υπάρχει εν κενώ. Κάθε κείμενο συνυπάρχει με άλλα «κείμενα», που μερικές φορές, αν και φαινομενικά άσχετα μ' αυτό, διαψεύδουν το περιεχόμενό του και μόνο με το που υπάρχουν. Ένα άρθρο σε μια εφημερίδα μπορεί ν' ανασκευασθεί από τη διαφήμιση που συνέπεσε να βρεθεί δίπλα του. Ένα παράδειγμα είναι αυτό. Γιατί δεν υπάρχει μόνον η διαφήμιση...

Στηριχτήκαμε στις δύο παραπάνω σκέψεις και, αντί να πάρουμε θέση στο ζήτημα της επαναφοράς των αρχαίων ελληνικών στο γυμνάσιο, προσπαθήσαμε να καταλάβουμε πώς ακριβώς εννοούν οι υποστηρικτές της

Τ Α Α Ρ Χ Α Ι Α Σ Τ Ι Σ Ε Φ Η Μ Ε Ρ Ι Δ Ε Σ

«ΑΠΟ ΤΩΝ ΚΑΡΠΩΝ ΑΥΤΩΝ...»

πρότασης του κ. Τρίτση α) την αντίσταση στον «γλωσσικό αφελληνισμό»· β) τη διαχρονική ενότητα της ελληνικής γλώσσας· και γ) την αποκτάσταση της επαφής με τους «θησαυρούς που έχει σωρεύσει η ελληνική γλώσσα διαμέσου των αιώνων». Προσπαθήσαμε να καταλάβουμε την αντίληψή τους πάνω ο' αυτά τα θέματα βασισμένοι αποκλειστικά σε δικά τους κείμενα, που είδαν το φως της δημοσιότητας τις τελευταίες εβδομάδες. Αφήσαμε τις επισημάνσεις μας ασυνόδευτες από οποιαδήποτε συμπεράσματα (αυτά ας τα βγάλει μόνος του ο αναγνώστης) και αρκεστήκαμε στη διατύπωση ορισμένων ερωτημάτων.

Ας αρχίσουμε με τον κ. Μασσαβέτα. Κατά κανόνα, βέβαια, ασχολείται με άλλα ζητήματα, αλλά στην *Ελευθεροτυπία* της 20.11.86 και στη γνωστή στήλη «Καλημέρα κύριε Πρόεδρε» επικροτεί τις προτάσεις του κ. Τρίτση για την παιδεία γενικά και για την επαναφορά των αρχαίων ειδικά, καταλήγοντας ως εξής: «Γιατί έχουμε κατέθει πολύ χαμηλά. Κι έχουμε όλοι το μερίδιο ευθύνης μας σ' αυτόν τον κατήφορο. Ειδικά μάλιστα στο γλωσσικό, τη μεγαλύτερη ίσως ευθύνη την έχει ο Τύπος». Αφού λοιπόν ο κ. Μασσαβέτας συμμερίζεται την άποψη περί επικείμενης γλωσσικής (και όχι μόνο) καταστροφής, θα θέλαμε να ρωτήσουμε: Η νεόκοπη συνήθειά του να μιμείται κατά κόρο τη γλώσσα και το ύφος των Ευαγγελιανών (προσθέτοντας π.χ. ένα ΚΓ κεφάλαιο στην «Αποκάλυψη», κατασκευάζοντας τα «απόκρυφα Ευαγγέλια των Σαινιμονιστών» κ.λπ.) ή να παραφράζει σε άσπονη (;) καθαρεύουσα τον «Ηγεμόνα» του Μακιαβέλλι αποτελεί μήπως συμβολή στην προσπάθεια ν' αποσπασθεί αυτή η καταστροφή; Τι τον κάνει να πιστεύει ότι η ιερατική γλώσσα της Αγίας Γραφής ή η καθαρειουσιάνικη «εκδοχή» του Μακιαβέλλι προσδίδει ιδιαίτερο κύρος και γλαφυρότητα στα διανοήματά του (μια και η συνεχής χρήση αυτού του τεχνάσματός από τον συμπαθή δημοσιογράφο μας αναγκάζει μάλλον ν' αποκλείσουμε την περίπτωση του χιούμορ...);

Ας περάσουμε τώρα στον κ. Πλωρίτη. Σε άρθρο του

που δημοσιεύθηκε στο *Βήμα* της 16.11.86 και έχει τίτλο «Τα Αρχαία Ελληνικά, τα μοτέρ και οι Χμερ» χαιρετίζει την πρόταση του κ. Τρίτση και, με τη γνωστή λεκτική δεινότητα και λεπτή ειρωνεία του, σπηλιτεύει εκείνους για τους οποίους «... η γλώσσα πρέπει σίγουρα να περιορίζεται στην "ξεροκαμιά", που αρχίζει απ' τα "πισωγυρίσματα", προχωρεί στα "διαφωνώ κάθετα" και τελειώνει στη "μαζοποίηση" και τη χαζοποίηση...»

Προσέξτε τη χρήση των εισαγωγικών. Προσέξτε την καλά. Γιατί λίγο πιο κάτω, στο ίδιο άρθρο, ο κ. Πλωρίτης γράφει: «Και η πραγματική πενία είναι ο ακρωτηριασμός της γλώσσας απ' το "αρίφνητο πλούτος" που έχουν πυργώσει διεργασίες αιώνων. Πολύ περισσότερο όταν η γλώσσα αυτή έχει δώσει στον κόσμο κορυφαίες εκφάνσεις του ανθρώπινου νου, και μοναδικά δείγματα ύφους, θαυμαστά δεμένου με το στοχασμό, έτσι που αμοιβαία προάγονται και "τελειώνονται"». Ερώτηση: Ποια εσωτερική παρόρμηση έκανε τον κ. Πλωρίτη να κλείσει σε εισαγωγικά τόσο τα «πισωγυρίσματα» όσο και

γράφω ή ομιλήτη τον θαυμασμό των αδαών «λεξιπενήτων»;

Έτσι φτάνουμε στον πρόεδρο της Δημοκρατίας, τον κ. Σαρτζετάκη, με τη γνωστή ιδιόρρυθμη χρήση της νεοελληνικής. Στην αντιφώνησή του προς τον δήμαρχο της Πάτρας, την οποία επισκέφθηκε στις 30.11.86 με αφορμή τον εορτασμό του πολιούχου της πόλης, είπε ανάμεσα στ' άλλα: «Έτσι οι Πανέλληνες θρυσκόμαστε τώρα αρρήκτως ενωμένοι στη θέληση και την απόφαση να διατηρήσουμε και να προστατεύσουμε με οποιοδήποτε τίμημα αυτά τα ανεκτίμητα αγαθά, που συνθέτουν συγχρόνως και τον λόγο της εθνικής μας υπάρξεως: την εθνική μας ελευθερία, την εθνική μας ακεραιότητα και την εθνική μας ανεξαρτησία. Και όλα αυτά με εγκαταθίωση στις ακατάλυτες αξίες της πολιτιστικής μας παραδόσεως με προέχουσα την παρουσία της ευλογημένης ελληνικής μας γλώσσας σε όλη τη διαχρονική της εξέλιξη. Διότι, ο κίνδυνος αφελληνισμού μας δεν εμφανίζεται σήμερα μόνο με την πολεμική του εξάρτηση (SIC), αλλά και με την υπονόμευση, τη φθορά, την αλλοτρίωση καθώς και με μυστικούς άλλους τρόπους». (Ελευθεροτυπία, 1.12.86). Πιστεύει άραγε ο κ. Πρόεδρος ότι όσοι δεν «εγκαταθίνουν» στις ακατάλυτες αξίες της πολιτιστικής μας παραδόσεως, παρά απλώς τις καλλιεργούν, τις διακονούν,

τις ενστερνίζονται, διαποτίζονται απ' αυτές ή ζυμώνονται μ' αυτές, είναι υπονομευτές, φθοροποιοί της ελληνικής μας υπόστασης;

Ας τελειώσουμε με τον Κώστα Μπέη. Στην *Ελευθεροτυπία* της 19.11.86 δημοσιεύεται άρθρο του με τον τίτλο «Η γλώσσα μας κινδυνεύει». Εκεί διαβάζουμε, ανάμεσα στ' άλλα: «Σ' όλη την εξελικτική της πορεία η ελληνική γλώσσα ήταν ανοιχτή στην επικοινωνία της με τις γλώσσες των άλλων λαών. Όμως πάντα ήταν σε θέση να αφομοιώνει τις ξένες ρίζες και να τις προσαρμόζει στις καταλήξεις, στον τονισμό και στο ύφος του δικού μας εκφραστικού μέσου. Στην εποχή μας δεν είμαστε πια σε θέση να συνεχίσουμε τη λαμπρή τούτη παράδοση. Ασφαλώς δεν έχουμε την απαιτούμενη εποπτεία στους τύπους και στη μεθοδολογία της διάπλασης νέων λέξεων. Φοβάμαι, όμως, ότι μας λείπει σχετικά κάτι πολύ πιο σημαντικό: η διάθεση για εναντίωση στην ξενική πλημμύρα». Αυτά γράφονται στην σελίδα 9. Στη σελίδα 29 του ίδιου φύλλου, η εφημερίδα, αναφερόμενη στην προκήρυξη που έβγαλε η «Επαναστατική Οργάνωση Κομάντα Θανάτου», παρατηρεί: «Ξενίζει, πάντως, αυτό το "Κομάντα" του τίτλου, που δεν πρέπει να έχει άλλη γλωσσική προέλευση παρά από το *Commando*, του οποίου όμως ο πληθυντικός με κανένα τρόπο δεν μπορεί να είναι κομάντα, έστω και σε ελληνική παράφραση». Εδώ θα προτιμήσουμε να μην κάνουμε ούτε καν ερώτηση. Ο αναγνώστης ας αντιπαραβάλει μόνος του αυτές τις δύο περικοπές, που περιέχονται στο ίδιο φύλλο της ίδιας εφημερίδας, και ας στοχαστεί πάνω στο τι αποκαλύπτουν για τον πραγματικό χαρακτήρα του περι «γλωσσικού αφελληνισμού» θορύβου.

Είναι τέτοια η φύση και η μορφή της γλωσσικής διαμάχης, που αναζωπυρώνεται για μια ακόμα φορά τώρα τελευταία, ώστε ευκολότερα συγκινεί κανείς τους αναγνώστες ή τους ακροατές του όταν σφραίνεται εθνικούς κινδύνους και οραματίζεται ιστορικές κατα-

στις ενστερνίζονται, διαποτίζονται απ' αυτές ή ζυμώνονται μ' αυτές, είναι υπονομευτές, φθοροποιοί της ελληνικής μας υπόστασης;

Ας τελειώσουμε με τον Κώστα Μπέη. Στην *Ελευθεροτυπία* της 19.11.86 δημοσιεύεται άρθρο του με τον τίτλο «Η γλώσσα μας κινδυνεύει». Εκεί διαβάζουμε, ανάμεσα στ' άλλα: «Σ' όλη την εξελικτική της πορεία η ελληνική γλώσσα ήταν ανοιχτή στην επικοινωνία της με τις γλώσσες των άλλων λαών. Όμως πάντα ήταν σε θέση να αφομοιώνει τις ξένες ρίζες και να τις προσαρμόζει στις καταλήξεις, στον τονισμό και στο ύφος του δικού μας εκφραστικού μέσου. Στην εποχή μας δεν είμαστε πια σε θέση να συνεχίσουμε τη λαμπρή τούτη παράδοση. Ασφαλώς δεν έχουμε την απαιτούμενη εποπτεία στους τύπους και στη μεθοδολογία της διάπλασης νέων λέξεων. Φοβάμαι, όμως, ότι μας λείπει σχετικά κάτι πολύ πιο σημαντικό: η διάθεση για εναντίωση στην ξενική πλημμύρα». Αυτά γράφονται στην σελίδα 9. Στη σελίδα 29 του ίδιου φύλλου, η εφημερίδα, αναφερόμενη στην προκήρυξη που έβγαλε η «Επαναστατική Οργάνωση Κομάντα Θανάτου», παρατηρεί: «Ξενίζει, πάντως, αυτό το "Κομάντα" του τίτλου, που δεν πρέπει να έχει άλλη γλωσσική προέλευση παρά από το *Commando*, του οποίου όμως ο πληθυντικός με κανένα τρόπο δεν μπορεί να είναι κομάντα, έστω και σε ελληνική παράφραση». Εδώ θα προτιμήσουμε να μην κάνουμε ούτε καν ερώτηση. Ο αναγνώστης ας αντιπαραβάλει μόνος του αυτές τις δύο περικοπές, που περιέχονται στο ίδιο φύλλο της ίδιας εφημερίδας, και ας στοχαστεί πάνω στο τι αποκαλύπτουν για τον πραγματικό χαρακτήρα του περι «γλωσσικού αφελληνισμού» θορύβου.

Είναι τέτοια η φύση και η μορφή της γλωσσικής διαμάχης, που αναζωπυρώνεται για μια ακόμα φορά τώρα τελευταία, ώστε ευκολότερα συγκινεί κανείς τους αναγνώστες ή τους ακροατές του όταν σφραίνεται εθνικούς κινδύνους και οραματίζεται ιστορικές κατα-

στροφές, παρά όταν μπαινεί στον κόπο να εξηγήσει στο κοινό του πώς εννοεί ο ίδιος τη «γλωσσική υγεία» και τη «δημιουργική σχέση με την εθνική μας κληρονομιά». Αλλά δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι το πραγματικό πρόσω-

πο των προφητών της γλωσσικής συμφοράς κρύβεται στην άλλη, τη «θετική» πλευρά των αντιλήψεών τους, που προσπαθήσαμε να την επισημάνουμε με τις παραπάνω περικοπές. Διότι, για να ερανισθούμε κι εμείς

μια βιβλική ρήση, «από των καρπών αυτών επιγνώσεσθε αυτούς» (Κατά Ματθαίον Ζ', 16)...

Δημοσθένης Κούρτοβικ

Γ Λ Ω Σ Σ Ι Κ Η Φ Τ Ω Χ Ε Ι Α
Κ Α Ι Κ Ρ Α Ι Π Α Λ Η

ΑΝΩ ΠΟΤΑΜΩΝ

ΖΑΠΛΟΥΤΟΙ, λεξιφανικοί κρυφά ή φανερά, κροίσοι έκριναν, και αποφάσισαν ότι οι σύγχρονοι Έλληνες και ιδιαίτερα οι νέοι πάσχουν από «λεξιπενία», «δυσλεξία» και ούτε λίγο ούτε πολύ, «γλωσσική ευτέλεια». Και το φάρμακο που «τέμνουν»,

κατά την αρχαία έκφραση, για τη θεραπεία της γλωσσικής μας «ερμίας», είναι η γνώση και σπουδή των «ελληνικών», των αρχαίων εννοείται. Γιατί, όπως ισχυρίζονται, για να γράψουμε και να μιλήσουμε σωστά τη γλώσσα μας, πρέπει να ξέρουμε αρχαία ελληνικά, να αναγνώσουμε συνειδητά στο γραμματικό σύστημα της απώτατης γλωσσικής φάσης. Διάγνωση: γλωσσική ένδεια. Θεραπεία και πανάκεια: διδασκαλία των αρχαίων ελληνικών. Μολονότι είναι βαρετό, ας ελέγξουμε τον πρώτο όρο. Και το ίδιο το γλωσσικό μας ιερατείο, που ιδιαίτερα θωπεύουν οι διαμορφωτές της κοινής γνώμης, και οι διάκονοι των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης, αφελέστατα πονηροί εκεί όπου οι πρώτοι είναι πονηρότατα αφελείς, όταν καλούνται να προσκομίσουν αποδείξεις και να ψάψουν σημεία της γλωσσικής μας νόσου, περιέρχονται σε δεινή αμηχανία.

Θα περιοριστώ σε πρόσφατα γλωσσικά συμβάντα, αντλώντας αποκλειστικά από ένα πεδίο προσιτό και ελέγξιμο τον καθημερινό και εβδομαδιαίο τύπο. Άλλωστε με υποχρεώνουν στην επιλογή αυτή οι συντάκτες της «Αυγής» που σε άρθρο τους στο φύλλο της 30/11/86 με τον τίτλο «αέρας φύσηξε στη γλώσσα μας» παρατηρούν: «Η σημερινή γλώσσα πληγώνεται καθημερινά στις εφημερίδες, στους λόγους πολιτικών ανδρών, στα δημόσια έγγραφα, στην τηλεόραση». Ωραία! Και πληγώνεται και αλλοιώνεται και ευτελιζείται. Γραμματικά δείγματα: «Τα σανδάλια... σανδαλίζουνε (διαφήμιση)». Τι ενόχλησε τους συμπαθέστατους δημοσιογράφους; Ο διαφημιστής προτίμησε, όχι από σχολαστικισμό, το λογιότερο τύπο μιας ελληνικότατης λέξης: σανδάλια (σάνδαλον, σάνταλο) και παράλλαξε το «σανδαλίζω», σε «σανδαλίζω». Έπαιξε εξυπνότατα, για να προβάλλει (να υποβάλλει, σύμφωνα) το διαφημιστικό μήνυμα. Από γραμματική όμως άποψη δεν ακοιποιεί, προσφέρει στη γλώσσα. Η αρχαία ελληνική γραμματεία είναι γεμάτη από τέτοια παιχνίδια. Στο βιβλίο των «Σκωπτικών επιγραμμάτων» της Ελληνικής Ανθολογίας θα βρούμε πάμπολλα και όχι πάντοτε εξίσου επιτυχή. Θα άξιζε να μελετηθεί η γλώσσα της διαφήμισης που, άσπονδη φίλη της ποίησης, καθρεφτίζει πιστότατα κάποιες δυναμικές τάσεις της σημερινής γλώσσας. Μια ματιά στις διαφημίσεις στα κυριακάτικα φύλλα με την ίδια ημερομηνία θα έπειθε πόσο το μύθευμα για τη «λεξιπενία» μας είναι ασύστατο. Οι κειμενογράφοι των διαφημίσεων εφαρμόζουν επαγγελματικά κριτήρια, απρόσβλητα από πείσματα και γλωσσικές προκαταλήψεις.

Το δεύτερο δείγμα «πλήγματος» που επικαλούνται οι ίδιοι σχολιαστές της γλωσσικής μας επικαιρότητας, ανάγεται κατά το φαινόμενο μόνο, στο λεγόμενο σχήμα πλεονασμού: «Από ανέκαθεν». Η επιρρηματική φράση

πενία σε γλωσσική χλιδή;» (Δ. Μαρωνίτης, ΒΗΜΑ, 30/11/86). Με αφορμή λοιπόν κάποια τέτοια ερωτήματα, μεταβλήθηκε η αρχική νοσταλγική θέση, προσλαμβάνοντας ένα ακόμη εξηγηματικό στοιχείο, σύμφωνα με το οποίο δεν αρκεί απλώς η επαναφορά του μαθήματος, αλλά «απαιτείται η εύστοχη μέθοδος διδασκαλίας των Αρχαίων - μέθοδος που να μην κατατρίβεται σε σχολαστικότητες και να μην καταθλίβει με τυπολογίες...» (Μ. Πλωρίτης, ΒΗΜΑ, 7/12/86).

Όσα ακολουθούν παρακάτω είναι μια απόδειξη, του κατά πόσον οι σημερινοί οραματισμοί του υπουργού παιδείας, αφορούν μια προσπάθεια, η οποία αποθάλωντας την τυπολατρεία θα δοκίμαζε «να μιήσει τον μαθητή στην αρχαία Γραμματεία». Γιατί κατά τύχη, εδώ και δυόμισι χρόνια, υπήρχε μια προσπάθεια προς αυτή την κατεύθυνση, η οποία βέβαια δεν αφορούσε την επαναφορά του μαθήματος στο Γυμνάσιο, αλλά απέβλεπε στη δημιουργική διδασκαλία των Αρχαίων στο Λύκειο.

Από το σχολικό έτος 1984-85 άρχισε σε τέσσερα Λύκεια της Αττικής (29ο Αθηνών, 1ο Φιλαδέλφειας, Λύκειο Ψυχικού και 1ο Χαλανδρίου) μια πειραματική διδα-

ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΟΛΗ ΑΥΤΗ την επιχειρηματολογία που αναπτύχθηκε τον τελευταίο καιρό σχετικά με τα Αρχαία, φάνηκε να αποσταθεροποιείται ένα από τα κυριότερα επιχειρήματα των ζηλωτών της επιστροφής του μαθήματος στο Γυμνάσιο.

Η βεβαιότητα, ότι η «γλωσσική πενία» του μαθητικού κόσμου πηγάζει από την άγνοια της αρχαιοελληνικής γλώσσας, ελέγχθηκε από μια λογική ένσταση που πρόβαλαν όσοι διαφωνούν με την επικείμενη παλινόσταση: Υπάρχουν «πράγματι αποδεικτικά στοιχεία ότι η διδασκαλία της αρχαίας γλώσσας στο λύκειο ανακουφίζει και βελτιώνει τους γλωσσικά πένητες αποφοίτους

ΜΕ ΤΙΣ ΠΑΛΙΕΣ ΚΑΛΕΣ ΣΥΝΤΑΓΕΣ

του σημερινού Γυμνασίου;... οι απόφοιτοι του σημερινού Λυκείου, όταν γίνονται κάποτε φοιτητές των φιλολογικών τμημάτων... μεταβάλλουν τη γλωσσική τους

κοινολεκτεται. Κι αν ακόμη την αποφεύγουν μερικοί από μας, γιατί ανάθουν τα λαμπρόνια της «γλωσσικής ασφαλείας» (διάβαζε τρομοκρατίας), θα τη θρούμε και σε λογιότερο λόγο. Αλλ' έστω, το λένε και το γράφουν μόνο όσοι βοηθάνε την μη οπωσδήποτε ενεργό και ενεργή παραγωγική κατάληξη «-θεν» με το σαφέστατο «από». Εξαιρούνται βέβαια όσοι, όταν τους ρωτάνε «από που (πόθεν) έρχεστε (-σθε)», απαντούν («υποκρίνονται»): «Αθήνηθεν!» Ο πλεονασμός, στο κάτω-κάτω αποτελεί αμάρτημα μόνο για όσους πειθίνοι και δουλικοί υπακούουν στα κελεύσματα της γλωσσικής ευταξίας. Στο λόγο της γραμματικής μου τιμή, οι ίδιοι οι αρχαίοι –αληθινοί «παίδες»– ήξεραν να παίζουν και με τους πλεονασμούς. Δικός τους είναι άλλωστε ο όρος.

Το τρίτο δείγμα αποτελεί νεολογισμό. Κάπου άκουσαν ή είδαν, όπως φαίνεται, οι κυνηγοί λαθών τον παρώνυμο ρηματικό τύπο «αζωνίζεται». Ε, και; Ο σχηματισμός του είναι άφογος, παράγεται αναλογικά, όπως θα έλεγαν οι ειδικοί, από το ουσιαστικό «άζων» + κατάληξη -ίζω, όπως πάμπολλα άλλα ρήματα της ελληνικής. Σημασιολογικά επίσης στηρίζεται σε δύο «σημαντικούς» φορείς, στο εδραίο «άζονας» (κεντρικός, στροφαλοφόρος κ.α.) και στο ληκτικό -ίζω, πάγρηστο και λειτουργικό. Ωστόσο, ως προσέξουμε. Το τι ήθελε να σημάνει ο πρώτος χρήστης και ονοματοθέτης δεν εξαρτάται από την ετυμολογική του γνώση και διαφάνεια. Την ακριβή σημασία διδάσκει η χρήση μέσα σε συγκεκριμένες γλωσσικές (και εξωγλωσσικές) συνθήκες. Και είναι δικαίωμα του κάθε Έλληνα, πάσχοντος και υγιούς, αγράμματος ή πολυδιαβασμένου, να προτείνει και να δημιουργεί νέες λέξεις. Άνευ όρων. Ή, για να ενδώσω στον πειρασμό, υπό τον όχι απολύτως αυτονόητο όρο ότι τελικά θα κρίνει η γλωσσική κοινότητα, υιθετώντας ή μη αυτή ή εκείνη την πρότασή μας. Οι άλλοι, γραμματικοί και γλωσσολόγοι, το μόνο –και το πιο πολύ– που έχουμε να κάνουμε είναι να περιγράψουμε, να δοκιμάσουμε αν η νεολογία είναι σύμφωνη ή όχι με το μηχανισμό σύνθεσης και παραγωγής, και να περιμένουμε. Κι αυτό με κάθε επιφύλαξη και διαταγή, με κάθε δυσπιστία στη χάρτινη σοφία μας, εφόσον και ένα λάθος, ακόμη και ένας διασμός, ενδέχεται να γίνει δεκτός να μπει σε χρήση. Θα έλεγα το ίδιο ακόμη και για περιπτώσεις που ο ονοματογράφος παραβαίνει κάθε χρυσό, ασμίνιο και χάλκινο παράγγελμα της ελληνικής γραμματικής. Θα βρει κανείς όχι λίγα τέτοια ολισθήματα στο κατά τα άλλα εξόχως συναρπαστικό δοκίμιο του Νίκου Νικολαΐδη «Η αναπαράσταση» (Γενεύη 1984, Αθήνα 1986). Σύνθετα ή παρασύνθετα όπως «ασμίνουσα (μη-έννοια)», όπου εξυπακούεται ρήμα «ασμίνω» (!), «αδυναμώνω» (!) κ.α. αντιβαίνουν σε διαχρονικούς κανόνες της γλώσσας μας τους οποίους ασφαλώς δεν αγνοεί –ή δεν πρέπει να αγνοεί– ένας διευθυντής Διεθνούς Κέντρου Επιστημονικής Ορολογίας, ο οποίος, ωστόσο είναι αυστηρότατος κατά παντός «σφαγιαστού» της ελληνικής γλώσσα (βλ. σ.σ.

σκαλία των Αρχαίων, με εντολή του υπουργείου παιδείας, και ευθύνη του ΚΕΜΕ, μετά από πρόταση του καθηγητή του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων κ. Φάνη Κακριδή. Ο σχεδιασμός και η οργάνωση του πειραματισμού ανατέθηκαν στον ίδιο, με τη σκέψη ή μέθοδος να δοκιμασθεί πριν εγκριθεί και εφαρμοστεί σε όλα τα σχολεία.

Η προτεινόμενη μέθοδος δεν έδινε ιδιαίτερο βάρος στην αποστήθιση των γραμματικοσυντακτικών τύπων και κανόνων, αλλά επικέντρωνε κυρίως την προσοχή των μαθητών στην κατασκευή της μετάφρασης (με τη βοήθεια ερμηνευτικού υπομνήματος που υπήρχε στο σχετικό βιβλίο) και στη θεωρητική εξέταση γλωσσικών φαινομένων (ύφος, αισθητική, μετρική κ.λπ.)

Ο πειραματισμός συνεχίστηκε και το εκπαιδευτικό έτος 1985-86, ελέγχθηκε μάλιστα «και αρμοδίως». Μετά από εντολή του τότε υφυπουργού παιδείας κ. Μώραλη παρακολούθησαν από κοντά την μέθοδο σύμβουλοι Εκπαιδευσεως του υπουργείου. Στην έκθεσή του ένας από αυτούς, ο κ. Λ. Κούσουλας, εκτιμούσε ότι η προσπάθεια «αποτελεί την καλύτερη γενικά πρόταση για το πρόβλημα των Αρχαίων Ελληνικών στο Λύκειο».

Με την έναρξη της νέας σχολικής χρονιάς, ο ίδιος ο

64, 109). Ανοχή! Αλλά προς πάσα κατεύθυνση. Αλλιώς χρειάζεται κυνήγι με χοντρά σκάγια. Είναι ενδεικτικό. Υπάρχουν άνθρωποι που κακίζουν τους άλλους για τη γλωσσική τους δημιουργικότητα: καταδικάζουν τους ομιλητές για τη μεταφορικότητα του λόγου τους: αντί να χαρούν –γλωσσικά έστω μόνο– την εκφραστικότητα και συχνά τη θαυμαστή οικονομία των «υποκωδικών» αυτής ή εκείνης της κοινωνικής ομάδας, περιθωριοποιούν την ίδια τη γλώσσα τους. Κι ωστόσο αυτοί οι ίδιοι, έφοροι του λόγου και της γραφής, κριτές και τιμητές αυτοδιαψεύδονται και αποκαλύπτουν το κύριο μυστήριό τους: την επιβολή και δικαίωση των προσωπικών τους αιρέσεων, «συμπτωμάτων» και ιδιοτροπιών.

Πρόσφατα, σε άρθρο του σε κυριακάτικο φύλλο εβδομαδιαίας εφημερίδας (όλα μετράνε), ο θεολόγος και καθηγητής φιλοσοφίας κ. Χρήστος Γιανναράς ψάλλει το τροπάριο της «γλωσσικής πενίας» και «πολιτιστικής ασυνέχειας». Πάει καλά, έστω και εάν διαφαίνεται στη συμπλοκή η σύζευξη «δεν ξέρετε αρχαία ελληνικά, είστε ανορθόδοξοι και απάτριδες». Γλωσσική, λοιπόν, πτωχεία. Φαντάζεστε ωστόσο ποιο τίτλο επιθέτει στην επιφυλλίδα του ένας άνθρωπος που έχει την Καινή Διαθήκη στα χέρια του νύχτα-μέρα; «Η ΔΥΣΕΙΜΩΝ ΜΙΚΡΟΝΟΙΑ» («Το Βήμα», 30/11/86). Δυσείμων;

Αν έχετε σπίτι σας το μόνο εύρηστο λεξικό της αρχαίας ελληνικής που διαθέτουμε, του Ιωάννου Σταματάκου, ματαιώς θα αναζητήσετε τη λέξη, τουλάχιστον στο αλφαθητικό ληματολόγιο. Θα χρειαστεί να ανατρέξετε σε πληρέστερο λεξικό, έφαρνα του Α. Bailly. Αλλά και εκεί μολονότι θα βρείτε το όνομα, δε θα φωτιστείτε αμέσως. Ο λεξικογράφος αφού το χαρακτηρίσει «ποιητικό» και σας πληροφορήσει ότι κείται στους «Δειπνοσοφιστές» του Αθηναίου, θα σας παραπέμψει στο επίσης «ποιητικό» αλλά οπωσδήποτε δοκιμότερο «δυσείματος» που απαντάει στην «Ελένη» του Ευριπίδη δεμένο με το «άλουτος». Στο υπερκείμενο αυτό λήμμα θα μάθετε ότι η «δυσείμων» και γιατί όχι «άλουτος (άλουστη) μικρόνοια», που φυσικά δεν μπορείτε να είστε βέβαιοι ότι δεν αφορά και τη δική σας νοημοσύνη, σημαίνει «κακοντυμένη», ερμηνευμα που θα επαληθεύσετε ανατρέχοντας στον Σταματάκο που καταχωρεί το ευχρηστότερο «δυσείματος» και μεταγλωττίζει: κακώς (πενιχρώς) ενδεδεδυμένος, «κακοφορεμένος» –σε εισαγωγικά το δεύτερο, το μη καθαρολογικό, σα να το πάνει με την τοιμηπία. Θα μάθετε πάντως εκεί ότι δεύτερο συνθετικό είναι το όνομα «είμα» (κάτι σα φόρεμα, ένδυμα). Στη συνέχεια θα ξεφυλλίσετε το Σταματάκο για να βρείτε την «πρωτότυπη» λέξη «έννυμι» και θα μηθείτε στη γενετική του τελετουργία. Και αν ακόμη, όπως εύχομαι, μακαρίσετε τον εαυτό σας σαν παίχτη, θα τον οικτιρείτε σα χρήστη και θα φορτωθείτε με ενοχές για τη γλωσσική σας ένδεια. Δεν ξέρατε, δεν είχατε δει, δεν είχατε ακούσει, δεν αξιωθήκατε να προσλάβετε ετυμολογικά έστω τη σημασία του νεοελληνικότατου αυτού επιθέτου που εντούτοις θεωρεί κεφαλαιώδες ο πάμ-

κ. Κακριδής ζήτησε με έγγραφο προς το υπουργείο τη νομοθετική κατοχύρωση του πειραματισμού, μια και οι μαθητές που είχαν ενταχθεί σ' αυτόν θα έπρεπε να εξεταστούν σε διαφορετική ύλη στις Γενικές Εξετάσεις. Την 1η Σεπτεμβρίου 1986 ο υφυπουργός κ. Μώραλης έδωσε εντολή να συνεχιστεί η πειραματική διδασκαλία και δήλωσε ότι η νομοθετική ρύθμιση θα πραγματοποιηθεί γρήγορα.

Πώς προχωράει σήμερα ο πειραματισμός;

Δυστυχώς όχι και τόσο καλά. Στα τέλη του Νοέμβρη αποφασίστηκε η διακοπή της δοκιμαστικής διδασκαλίας και η επιστροφή των καθηγητών που είχαν αποσπασθεί στις προηγούμενες θέσεις τους.

Και οι μαθητές; Αυτοί θα εξεταστούν στην ύλη που δεν διδάχτηκαν. Άλλωστε ο κ. Τρίτσης δήλωσε στις εφημερίδες σχεδόν ότι δεν ξέρει τον κ. Μώραλη: «ουδέποτε αναλάβαμε την ευθύνη για τα τμήματα που εφαρμόζεται πειραματική διδασκαλία σε ορισμένα μαθήματα».

Κατά τα άλλα, η «εύστοχη» μέθοδος διδασκαλίας αναζητείται.

πλουτος γλωσσικά κ. Γιανναράς και το πρόγαει στον τίτλο του δημοσιεύματος. Αν τώρα ο θεολόγος μας το ξεσήκωσε απευθείας από το δυσπρόσιτο, και για ειδικούς φιλολόγους, χωρίο του Αθηναίου, όπου το «δυσείμων» αποδίδεται στον Ησίοδο, από τον Γρηγόριο Ναζιανζηνό ή από άλλο πατερικό ή λατρευτικό κείμενο, δε μπορώ να ξέρω. Όσο όμως μιλάμε για νεοελληνικά πράγματα το «δυσείμων» πρώτο, και το «δυσείματος» δεύτερο, κατ' αντίστροφη τάξη, προτείνονται αντί του «κακοφορεμένος» από τον Σκαρλάτο Δ. τον Βυζάντιο στο «Λεξικόν της καθ' ημάς ελληνικής διαλέκτου», που τροφοδοτούσε τους λογίους του 19ου αιώνα με τα «της γλώττης γνήσια απηχηματα» (Αθήνησι, 1857).

Και λοιπόν; Δεν έχει δικαίωμα να αντλεί ο επιφυλλιδογράφος μας από τους θησαυρούς της γλωσσικής μας διαχρονίας, ως είναι και τους κρυμμένους στα ψιλά των λεξικογράφων και των σχολιαστών;

Απόλυτο. Ο αρχαϊσμός είναι ένας από τους κανόνες του γλωσσικού παιχνιδιού και εκεί όπου το συνθετικό «λέγω, λόγος» μπαίνει πρώτο (π.χ. «λογο-τεχνία») και εκεί όπου μπαίνει δεύτερο («θεολόγος, θεολογώ» κ.α.). Τα τελευταία μάλιστα χρόνια διαπιστώνεται έξαρση του φαινομένου, που όπως έδειξε η «Ομάδα Εργασίας» στο ΣΤ' Συνέδριο Νεοελληνικής Ποίησης (Πανεπιστήμιο Πατρών, Ρίο, Ιούλιος 1986) βγαίνει παράλληλα με άλλες τάσεις που κυμαίνονται από την αποσάρθρωση ως την αθέτηση της ποίησης και της ίδιας της γλώσσας. Σε καμιά άλλη γραμματολογική περίοδο το γλωσσικό φάσμα δεν εμφανίζεται τόσο ευρύ. Πού τη βρίσκουν τη «λεξιπενία» τη στιγμή που οι ποιητές μας τουλάχιστον μιλάνε, όχι χωρίς σαρκασμό ή ειρωνεία για «λεκτομηχανή» και «λεξιμαργία» όπως ο Νίκος Καρούζος και ο Δημήτρης Παπαδίστας; Να αρχαίζουμε όσο τραβάει η όρεξή μας, όπως και να χυδαίζουμε και να αιωπούμε... διάφορα ή να κραυγάζουμε... σιωπώντες. Αυτή είναι η σύμβαση της εποχής. Αρκεί βέβαια να μην κλαψουρίζουμε, όταν και η κριτική μετέρχεται τα ίδια μέσα της κοινής «λογοτεχνικότητας». Και προπαντός να μη το παίζουμε πένητες και άποροι, όταν για να προκαλέσουμε ή να εκπλήξουμε, να φρονηματίσουμε ή να περάσουμε το δικό μας τέλος πάντων, επιλέγουμε σαν επικεφαλίδα δημοσιογραφήματος μια τέτοια «γλώτταν», όπως έλεγαν οι αρχαίοι για τις σπάνιες απαρχαιωμένες και συχνά εξεζητημένες λέξεις. Γιατί για όνομα του θεού –σε όποιον πιστεύει ο καθένας– πώς να στεγάσουμε ένα κείμενο για τη «γλωσσική πενία» των συνομιλητών και συναγωνιστών μας κάτω από έναν ακραιώς γλωσσηματικό τίτλο! Εδώ κοντεύουμε να ξεπεράσουμε σε «κατάγλωττα ποέματα» (ποιήματα φορτωμένα με σπανιότατες λέξεις) ακόμη και τον Χοιρίλο, τον Αντίμαχο, τον Ευφορίωνα και τον ίδιο τον Φιλητά. Ακόμη και άπαξ παρ' Ομήρω επιστρατεύουμε όπως το «Απερινόητη μισγάγκεια» που κοσμεί το εξώφυλλο γνωστού βιβλίου και ευθέως συνάπτεται με το «δυσείμων μικρόνοια» της επιφυλλίδας που σχολιάζουμε. Δικαίωμά μας να ελληνίζουμε, να ομηρίζουμε ή και παρά την αντίφαση να ησιοδίζουμε, έστω κι αν κάποιοι γέροντες στο Άγιο Όρος μας νεύουν αρνητικά ότι τον Ησίοδο παιδεύαν εννέα δαιμόνια (ο Γρηγόριος Παλαμάς για τον ποιητή της Θεογονίας) και ότι οι χριστιανοί δεν είναι «Έλληνες» και μην το παρακάνετε. Αλλά να μιλάμε για γλωσσική πενία και ευτέλεια, όταν οι ίδιοι επιδεικνύουμε μπροστά στο πλήρωμα της Εκκλησίας ή έστω στο αναγνωστικό κοινό κυριακάτικου φύλλου «ασέλγειαν δαπάνης» όπως θα έλεγε ο αρχαίος ρήτορας, προκλητική σπατάλη και υπερκατανάλωση λεκτικού πλούτου, πάει πολύ.

Αλλά «υπάρχει θεός» για να θυμηθούμε τον Νίκο Εγγονόπουλο, έναν αληθινά ανεξιγλωσσο ποιητή! Η «ευείμων» (καλοντυμένη) μεγαλόνοια του θεολόγου μας που αυτοχειροτονείται δεσπότης της γλώσσας, ακολουθεί στο ίδιο φύλλο αμέσως μετά από άρθρο του καθηγητή Δ. Ν. Μαρωνίτη υπό τον τίτλο «Πενίας εγκώμιο», όπου και σαφείς υπαινιγμοί για τη γλωσσική χλιδή και κραιπάλη. Σου έρχεται να αναφωνήσεις «Έπεστι νέμεις», αλλά η φράση του Εγγονόπουλου είναι και εξίσου ελληνική και εναργέστερη.

Αντρέας Μπελεζίνης

Χρ. Μ.

ΒΙΒΛΙΟΦΙΛΙΑ
ΒΙΒΛΙΟΛΑΤΡΕΙΑ
ΒΙΒΛΙΟΓΝΩΣΙΑ
ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΑ
ΒΙΒΛΙΟΦΙΛΙΑ
ΒΙΒΛΙΟΛΑΤΡΕΙΑ
ΒΙΒΛΙΟΦΑΓΙΑ

B

ΒΙΒΛΙΟΨΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΟΙΗΣΗ

Νάνος Βαλαωρίτης: Ο έγχρωμος στυλογράφος (Εκδόσεις Δωδώνη, σελ. 145). Οι εραστές της υπερρεαλιστικής μούσας και των θυγατέρων της θα βρουν στο τελευταίο βιβλίο του Νάνου Βαλαωρίτη ένα σιβαρό, σπαρταριστό και πάντα λυτρωτικό αιρετικό ποιητικό λόγο.

Τάσος Γαλάτης: Τα χαράγματα (Εκδόσεις Πλέθρον, σελ. 88). Αισθαντική, σεμνή ποίηση από ένα ποιητή που φανερώνει τα «χαράγματα» των ιστορικών και προσωπικών εμπειριών πάνω στην ψυχή και τη συνείδηση μιας ορισμένης γενιάς.

Κατερίνα Γώγου: Απόντες (Εκδόσεις Καστανιώτη, σελ. 40). Η τελευταία ποιητική δουλειά της Κατερίνας Γώγου, χωρίς να φτάνει στο ύψος των προηγούμενων, παραμένει μια αξιοπρόσεχτη, εκ των έσω μαρτυρία για καταστάσεις που, ίσως με υπερβολική ελαφρότητα, συνηθίζουμε να ονομάζουμε «περιθώριο».

Τασούλα Καραγεωργίου: Fragmentum αρ. 53 (Εκδόσεις Πλέθρον, σελ. 38). Έξοχη ποίηση, λιτή και μεστή, από μια νέα ποιήτρια με μεγάλη ευαισθησία και εκφραστική δύναμη.

Ευριπίδης Κλέοπας: Ραδιενεργά τοπία (Εκδόσεις Ήφιλον, σελ. 44). Άνιση, αλλά ενδιαφέρουσα δουλειά από ένα νέο ποιητή, που προσπαθεί να μιλήσει για καθημερινές καταστάσεις του χθες και του σήμερα.

Θανάσης Χατζόπουλος: Ιδίοις σώμασι (Εκδόσεις Πλέθρον, σελ. 51). Πρωτότυπος, περίτεχνος και υποβλητικός λόγος από ένα ποιητή που, αν και πρέπει να είναι νέος, δείχνει αξιοσημείωτη ωριμότητα.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΕΖΟΓΡΑΦΙΑ

(Με λύπη σημειώνουμε ότι το 1986 υπήρξε μια απ' τις χειρότερες χρονιές για την πεζογραφία μας, σ' αντίθεση π.χ. με την προηγούμενη χρονιά. Δεν μπορέσαμε να ξεχωρίσουμε περισσότερα απ' τα παρακάτω βιβλία).

Μάρω Βαμβουνάκη: Ο αντίπαλος εραστής (Εκδόσεις

Φιλιππότη, σελ. 124). Μια διεισδυτική ανάλυση της ερωτικής διεκκυστικής ανάμεσα σε δύο ανθρώπους που θέλουν να διατηρήσουν την προσωπική ανεξαρτησία τους και ν' αντισταθούν στις συμβάσεις, αλλά παράλληλα φοβούνται τη μοναξιά.

Κατερίνα Ζαρόκωστα: Το λεκαντώ (Εκδόσεις Χατζηνικολή, σελ. 76). Καλογραμμένα διηγήματα με άνιση αξία, μερικά από τα οποία (ιδιαίτερα «Τα άψυχα») αποτελούν πολύ ωραίες δημιουργίες.

Μένης Κουμανταρέας: Η φανέλα με το εννιά (Εκδόσεις Κέδρος, σελ. 313). Το τελευταίο μυθιστόρημα του Μένη Κουμανταρέα, με θέμα την άνοδο και την πτώση ενός νεαρού πόδοσφαιριστή, είναι ένα φιλόδοξο λογοτεχνικό εγχείρημα που αξίζει να προσεχτεί, ανεξάρτητα απ' τις όποιες αντιρρήσεις για τη συνολική αξία του.

ΞΕΝΗ ΠΟΙΗΣΗ

132 γιαπωνέζικα χαικού (μετάφραση: Ρούμπυ Θεοφανοπούλου. Εκδόσεις Πρόσπερος, σελ. 80). Αξιόλογη παρουσίαση δείγμάτων ενός ποιητικού είδους που τελευταία έχει γίνει αρκετά δημοφιλές στην Ελλάδα.

Σύγχρονη φιλανδέζικη ποίηση (Επιλογή και μετάφραση: Δημοσθένης Κούρτοβικ. Εκδόσεις Πλέθρον, σελ. 106). Ποιήματα δεκαπέντε μεταπολεμικών εκπροσώπων μιας ποίησης που πολλοί θεωρούν τη σημαντικότερη της Σκανδιναβίας.

ΞΕΝΗ ΠΕΖΟΓΡΑΦΙΑ

Μαρσέλ Αιμέ: Ο δρόμος χωρίς όνομα (Μετάφραση: Πόλα Ταχταλίδου. Εκδόσεις Αστάρτη, σελ. 187). Από τα πρώτα έργα του ιδιότυπου Γάλλου συγγραφέα, εντυπωσιάζει τον αναγνώστη με τον ρυθμό του και τη ζωντάνια των εικόνων του.

Ιζαμπέλ Αλιέντε: Το σπίτι των πνευμάτων (Μετάφραση: Κλαίτη Σωτηριάδου-Μπαράχας. Εκδόσεις Ωκεανίδα, σελ. 425). Το πολύκροτο μυθιστόρημα της ανεψιάς του δολοφονημένου προέδρου της Χιλής Σαλβαδόρ Αλιέντε είναι το χρονικό μιας νοτιοαμερικάνικης οικογένειας απ' τις αρχές του αιώνα ως σήμερα, με φόντο την ταραχώδη κοινωνική και πολιτική πραγματικότητα της Λατινικής Αμερικής.

Μάρτι Γιόενπολθ: Όλα με έκπτωση (Μετάφραση: Δημοσθένης Κούρτοβικ. Εκδόσεις Κέδρος, σελ. 174). Μια εικόνα της σύγχρονης Φιλανδίας, με ανθρώπους που προσπαθούν να βρουν το στίγμα τους σ' ένα κόσμο που μεταμορφώνεται ραγδαία.

Αλέχο Καρπεντιέρ: Ο αιώνας των φώτων (Μετάφραση: Ισμήνη Κανση-Βικτώρια Τράπαλη. Εκδόσεις Εξάντας, σελ. 465). Σημαντικό μυθιστόρημα του γνωστού Κουβανού συγγραφέα, που έχει εδώ για θέμα του τον αντίκτυπο των ιδεών του γαλλικού Διαφωτισμού και της Γαλλικής Επανάστασης στην κόσμο των Αντιλλών.

Μίλαν Κούντερα: Η αβάσταχτη ελαφρότητα του είναι (Μετάφραση: Κατερίνα Δασκαλάκη. Εκδόσεις Εστία, σελ. 384). Συγκλονιστικό μυθιστόρημα-δοκίμιο του μεγάλου εξόριστου Τσέχου συγγραφέα, με θέμα τους όρους και τα όρια της προσωπικής ελευθερίας και αξιοπρέπειας σε μια Ευρώπη με δύο διαφορετικές, αλλά εξίσου απάνθρωπες όψεις.

Άγκαθα Κρίστι: Ο φόνος του Ρότζερ Ακρόντ (Μετάφραση: Βασίλης Βασικεχαγιόγλου. Εκδόσεις Άγρα, σελ. 365). Η πρώτη μεγάλη επιτυχία της Άγκαθα Κρίστι

(το μυθιστόρημα πρωτοκυκλοφόρησε το 1926) σε μια εξαιρετικά φροντισμένη έκδοση. Μια παρατήρηση όμως: Τα πολλαπλά διαφημιστικά σχόλια για το «ευφύεστατο τέχνασμα της Κρίστι σχετικά με την ταυτότητα του δολοφόνου» έχουν, όπως φαίνεται, το αντίθετο απ' το επιδιωκόμενο αποτέλεσμα και υποψιάζουν τον αναγνώστη περισσότερο απ' όσο θα έπρεπε...

Γκαστόν Λερού: Το μυστήριο του κίτρινου δωματίου (Μετάφραση: Άντα Κλαπατσέα. Εκδόσεις Νέα Σύνορα, σελ. 275). Ίσως το καλύτερο μυθιστόρημα του Γκαστόν Λερού, ενός από τους σημαντικότερους εκπροσώπους του γαλλικού αστυνομικού μυθιστορήματος.

Τόμας Μαν: Μπούντενμπροκ (Μετάφραση και σημειώσεις: Τούλα Σιέτη. Εκδόσεις Οδυσσεάς, σελ. 756). Το πρώτο μυθιστόρημα του Τόμας Μαν (κυκλοφόρησε το 1901) είναι και απ' τα καλύτερά του. Θέμα του η παρακμή μιας εμπορικής οικογένειας της Λυβέκης, στη θόρεια Γερμανία. Το βιβλίο αυτό θεωρείται μια απ' τις κορυφαίες δημιουργίες της γερμανικής λογοτεχνίας.

Τόμας Μαν: Η Αυτού Βασιλική Υψηλότης (Μετάφραση: Κώστας Σκαλίδης. Εκδόσεις Ερατώ, σελ. 449). Άλλο ένα μυθιστόρημα του μεγάλου Γερμανού συγγραφέα, δημοσιευμένο το 1909. Ο ήρωας, ένας γαλαζοαίματος με καλλιτεχνικές ανησυχίες και έντονα προσωπικά προβλήματα, καταφέρνει να βρει τη σωτηρία του μέσα στα πλαίσια του κοινωνικού καθήκοντος και της θυσίας.

Κάρεν Μπλιξεν: Επτά γοθικές ιστορίες (Μετάφραση: Κώστας Κουντούρης. Εκδόσεις Μέδουσα, σελ. 461). Δημοσιευμένο το 1934, το πρώτο αυτό βιβλίο της Δανέζας συγγραφέως, που έγινε ξαφνικά γνωστή στην Ελλάδα χάρη στην επιτυχία της ταινίας «Πέρα από την Αφρική», είναι απ' τα καλύτερά της. Το βιβλίο αποτελείται από επτά περίτεχνα γραμμένες φαντασιακές νουβέλες με κύριους θεματικούς άξονες τον έρωτα και το όνειρο.

Τίμορ Ντέρε: Ξεκαθάρισμα λογαριασμών (Μετάφραση: Γιώργος Σιούνας. Εκδόσεις Οδυσσεάς, σελ. 264). Έξι διηγήματα κι ένα σύντομο μυθιστόρημα του θαυμάσιου Ούγγρου συγγραφέα. Τα έργα αυτά, γραμμένα ανάμεσα στο 1955 και το 1962, ανήκουν στα καλύτερα δημιουργήματά του (ιδιαίτερα το μυθιστόρημα «Νίκη» είναι ένα μικρό αριστούργημα). Θέμα τους η καταπίεση και η κατάχρηση εξουσίας στη μεταπολεμική Ουγγαρία.

Ερνέστο Σάβατο: Περί ηρώων και τάφων (Μετάφραση: Μανώλης Παπαδολαμπάκης. Εκδόσεις Εξάντας, σελ. 614). Άνισο, αλλά μεγαλόπνευστο και κατά διαστήματα αριστουργηματικό μυθιστόρημα, με θέμα την παράξενη σχέση ενός νέου με μια μυστηριώδη κοπέλα στην Αργεντινή, τις παραμονές της ανατροπής του Περόν.

Λουί Φερντινάντ Σελίν: Ταξίδι στα βάθη της νύχτας (Μετάφραση: Αλίκη Γιατράκου-Fossi. Εκδόσεις Εστία, σελ. 562). Το πρώτο αυτό μυθιστόρημα (κυκλοφόρησε το 1932) του αμφιλεγόμενου Γάλλου συγγραφέα προκάλεσε θαυμασμό όσο και αγανάκτηση για την τολμηρότητα και την ωμότητά του.

Ραιμοντ Τσάντλερ: Το ψηλό παράθυρο (Μετάφραση: Βαγγέλης Παραμπούκης. Εκδόσεις Παρατηρητής, σελ. 295). Απ' τα καλύτερα βιβλία του γνωστού Αμερικανού συγγραφέα αστυνομικών μυθιστορημάτων.

Τζ. Κ. Τσέστερτον: Το σκάνδαλο του πατρός Μπράουν (Μετάφραση: Άρης Σφακιανάκης. Εκδόσεις γράμματα, σελ. 190). Εννιά αστυνομικά διηγήματα με ήρωα τον γνωστό ιερωμένο-ντετέκτιβ του Τσέστερτον, τον πατέρα Μπράουν. Εκτός απ' την ευρηματικότητά του, ο Τσέστερτον γοητεύει με το χιούμορ και τη θυμωσσοφία του.

Χάουαρντ Φαστ: Ο πολίτης Παιήν (Μετάφραση: Γιάννης Σπανδωνής. Εκδόσεις Καλέντης, σελ. 360). Αξιόλογη μυθιστορηματική βιογραφία του Αγγλοαμερικανού επαναστάτη Τόμας Παιήν, που πήρε ενεργό μέρος στην Αμερικανική και τη Γαλλική Επανάσταση.

ΞΕΝΟ ΘΕΑΤΡΟ

Zan Zvené: Οι δούλες (Μετάφραση: Αλεξάνδρα Παπαθανασοπούλου. Εκδόσεις Κρύσταλλο, σελ. 189). Το γνωστό θεατρικό έργο του Ζενέ, που πρωτοδημοσιεύθηκε το 1948.

Zan Zvené: Το μπαλκόνι (Μετάφραση: Δημήτρης Δημητριάδης. Εκδόσεις Κρύσταλλο, σελ. 143). Άλλο ένα γνωστό και πολυσυζητημένο έργο του Ζενέ, που πρωτοκυκλοφόρησε το 1956.

Ευγένιος Ο'Νιλ: Το πένθος ταιριάζει στην Ηλέκτρα (Μετάφραση: Δέσπω Διαμαντίδου. Εκδόσεις Δωδώνη, σελ. 225). Η πασίγνωστη θεατρική τριλογία του μεγάλου Αμερικανού δραματουργού, πρωτοδημοσιευμένη το 1931.

Τζον Φορντ: Κρίμα που είναι πόρνη (Μετάφραση: Κλείτος Κύρου. Εκδόσεις Νεφέλη, σελ. 141). Ο λίγο μεταγενέστερος απ' τον Σαίξπηρ Τζον Φορντ έχει για θέμα του σ' αυτό το έργο, που πρωτοδημοσιεύτηκε το 1633, τη σύγκρουση του έρωτα με τον νόμο, από αφορμή μια αιμομικτική σχέση.

ΤΕΧΝΗ

Έντγκαρ Γουίντ: Τέχνη και αναρχία (Μετάφραση: Γιάννα Μυράτ. Εκδόσεις Νεφέλη, σελ. 175). Έξι διαλέξεις του Γερμανοαμερικανού ιστορικού της τέχνης Edgar Wind γύρω απ' τη σχέση της δημιουργικής φαντασίας του καλλιτέχνη με την αναρχία ως πηγή δημιουργίας.

Οδυσσεύς Ελύτης: Το δωμάτιο με τις εικόνες (Εκδόσεις Ίκαρος, σελ. 99). Μια σειρά από πολύ ενδιαφέροντα κολάζ του Ελύτη, συνοδευμένα από κείμενα του Ευγένιου Αρανίτη.

Τζον Μπέρτζερ κ.ά.: Η εικόνα και το θλέμμα (Μετάφραση: Ζαν Κονταράτου. Εκδόσεις Οδυσσεύς, σελ. 164). Εφτά δοκίμια, βασισμένα σε μια τηλεοπτική σειρά του BBC, γύρω απ' το πώς οι πολιτισμικές και κοινωνικές συμβάσεις καθορίζουν τον τρόπο με τον οποίο σηματοδοτεί το μάτι ένα εικαστικό έργο τέχνης.

Χέρμπερτ Ρηντ κ.ά.: Λεξικό εικαστικών τεχνών (Μετάφραση: Ανδρέας Παππάς. Εκδόσεις Υποδομή, σελ. 379). Ένα εξαιρετικά εύχρηστο και περιεκτικό λεξικό με 2.400 λήμματα, που δίνουν σύντομες, αλλά καίριες πληροφορίες για καλλιτεχνικούς όρους, καλλιτεχνικά κινήματα, συγκεκριμένους καλλιτέχνες κ.λπ. απ' τον χώρο των εικαστικών τεχνών.

Συντ Φηλντ: Το σενάριο (Μετάφραση: Πολύκαρπος Πολυκάρπου. Εκδόσεις Κάλθος, σελ. 266). Ένα πολύ κατατοπιστικό εγχειρίδιο, με χαρακτήρα κυρίως πρακτικό, γύρω απ' την τέχνη της σεναριογραφίας.

ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ

Χάννα Άρεντ: Η ανθρώπινη κατάσταση (Μετάφραση: Στέφανος Ροζάνης και Γεράσιμος Λυκιαρδόπουλος. Εκδόσεις Γνώση, σελ. 439). Δημοσιευμένο το 1958, το βιβλίο αυτό της γνωστής Γερμανοαμερικανίδας κοινωνιολόγου, πολιτειολόγου και φιλόσοφου θεωρείται το σημαντικότερο φιλοσοφικό έργο της. Απορρίπτοντας τον υπερτονισμό, απ' τους φιλελεύθερους, της ιδιωτικής σφαίρας απέναντι στη δημόσια δράση, προβάλλει τη θέση ότι η ουσία της ανθρώπινης κατάστασης είναι η αλληλεπίδραση των ανθρώπων στη δημόσια ζωή.

Βαγ. Πολυδούρης: Η λογική της παρακμής (Εκδόσεις Δωδώνη, σελ. 192). Ενδιαφέρουσα μελέτη, που κάνει σύγκριση σε βασικές ιδέες της κοινής (αριστοτελικής)

αυτό το τελευταίο, για το 1986, σημειώμά μας θα επιχειρήσουμε κάτι σαν απολογισμό της φειτεινής εκδοτικής παραγωγής. Έναν απολογισμό που έχει ταυτόχρονα και τον χαρακτήρα αφιερώματος στα καλύτερα, κατά τη γνώμη μας, βιβλία της χρονιάς. Απ' όλα τα βιβλία που κυκλοφόρησαν μέσα στο 1986 (ως τις 15 Δεκεμβρίου) και λάβαμε γνώση τους, διαλέξαμε γύρω στους 50 τίτλους, που τους παρουσιάζουμε αμέσως παρακάτω κατά θεματολογικές κατηγορίες (σε κάθε κατηγορία τα βιβλία καταγράφονται κατ' αλφαβητική σειρά των συγγραφέων τους).

ΒΙΒΛΙΑ ΤΟΥ 1986

λογικής και σε αντίστοιχες ιδέες της συμβολικής λογικής. Ιδιαίτερη προσοχή αξίζουν τα απαισιόδοξα συμπεράσματα του συγγραφέα για τα αποτελέσματα της εισαγωγής των αξιωματικών θεωριών (θεωρίας συνόλων, μαθηματικής λογικής κ.λπ.) στα σχολικά προγράμματα.

Μάρτιν Χάιντεγκερ: Η προέλευση του έργου τέχνης (Εισαγωγή-μετάφραση-σχόλια: Γιάννης Τζαβάρας. Εκδόσεις Δωδώνη, σελ. 153). Στο κείμενο αυτό, που εκδόθηκε το 1950, περιέχονται οι κύριες αντιλήψεις του Χάιντεγκερ για τη φιλοσοφία της τέχνης.

Μάρτιν Χάιντεγκερ: Τι είναι η φιλοσοφία; (Εισαγωγή-μετάφραση-σχόλια: Βαγγέλης Μπιστώρης. Εκδόσεις Άγρα, 298). Το κείμενο μιας διάλεξης που έδωσε ο Χάιντεγκερ στη Γαλλία τον Σεπτέμβριο του 1955 και στο οποίο ο Γερμανός φιλόσοφος αναζητεί την ουσία της φιλοσοφίας.

Έντμουντ Χούσερλ: Δεύτερη λογική έρευνα (Μετάφραση και σχόλια: Ν. Μ. Σκουτερόπουλος. Εκδόσεις Γνώση, σελ. 218). Απ' τα βασικά κείμενα όπου θεμελιώνεται η φαινομενολογία του Χούσερλ.

ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Αντρέ Γκορζ: Οι δρόμοι του παραδείσου (Μετάφραση-επιμέλεια: Χριστίνα Σταματοπούλου. Εκδόσεις Κοιμώνα, σελ. 193). Εικοσιπέντε θέσεις, που αποτελούν συμβολή στην προσπάθεια της Αριστεράς να χαράξει καινούρια πορεία μέσα σε μια μεταβιομηχανική κοινωνία όπου η αποτελεσματικότητα των μηχανών τείνει να καταργήσει την εργασία και ο ελεύθερος χρόνος να γίνει το μέτρο του πραγματικού πλούτου.

ΛΟΓΟΓΡΑΦΙΑ

Μαίρη Κουκουλέ: Νεοελληνική αθυροστομία 2 (Εκδόσεις Νεφέλη, σελ. 206). Θαυμάσια συλλεκτική δουλειά πάνω στο αισχρολόλο λεξιλόγιο του ελληνικού λαού, μοναδικό σε πλούτο και φαντασία.

ΙΑΤΡΙΚΗ

Πάυλος Ιωαννίδης: Το κάπνισμα-μύθοι και πραγματικότητα (Εκδόσεις Κάκτος, σελ. 276). Έξιπνα γραμμένο βιβλίο γύρω απ' το κάπνισμα (ιστορία, αίτια, επιπτώσεις), με συγγραφέα ένα καρδιολόγο που φιλοδοξεί να καταρρίψει αρκετούς καθιερωμένους μύθους γύρω απ' αυτό το θέμα.

Πέτρος Χαρτοκόλλης: Εισαγωγή στην ψυχιατρική

(Εκδόσεις Θεμέλιο, σελ. 398). Ευσύνοπτο, κατατοπιστικό και θατά γραμμένο βιβλίο, του καθηγητή της ψυχιατρικής στο Πανεπιστήμιο Πατρών, γύρω απ' τις διάφορες μορφές ψυχιατρικών διαταραχών.

ΝΤΟΚΟΥΜΕΝΤΑ

Ρουθ Βάις: Ένα τραγούδι χωρίς μουσική (Μετάφραση-επιμέλεια: Χριστόφορος Ορφανίδης. Εκδόσεις: Μετά τη βροχή, σελ. 110). Ένα κατηγορώ κατά του απαρτχάιντ από μια Γερμανοεβραία, που το 1936 πήγε να εγκατασταθεί στη Ν. Αφρική, έζησε εκεί σαράντα χρόνια και τελικά γύρισε την πλάτη στο ρατσιστικό καθεστώς, για να πάει να ζήσει στη Ζιμπάμπουε.

Σοφία Αργυρίου-Κυρίτση: Γυναίκες φυλακές Κορυδαλλού (σελ. 170). Προσωπική μαρτυρία της Σοφίας Αργυρίου-Κυρίτση για την ωμή μεταχείριση των κρατουμένων στις γυναίκες φυλακές του Κορυδαλλού.

ΙΣΤΟΡΙΑ

Κατερίνα Συνέλλη: Οι διπλωματικές σχέσεις Βυζαντίου και Περσίας έως τον ΣΤ' αιώνα (Εκδόσεις Βασιλόπουλος, σελ. 192). Αξιόλογη, τόσο στο περιεχόμενο όσο και στην οργάνωση, διδακτορική διατριβή γύρω από μια ενδιαφέρουσα πλευρά της πρωτοβυζαντινής ιστορίας.

Ταμάρα Τάλμποτ Ράις: Ο δημόσιος και ιδιωτικός βίος των Βυζαντινών (Μετάφραση: Φ.Κ. Βώρος. Εκδόσεις Παπαδήμας, σελ. 320). Συνοπτική, αλλά περιεκτική διαπραγμάτευση ενός πολύ εκτεταμένου και οπωσδήποτε ενδιαφέροντος αντικείμενου.

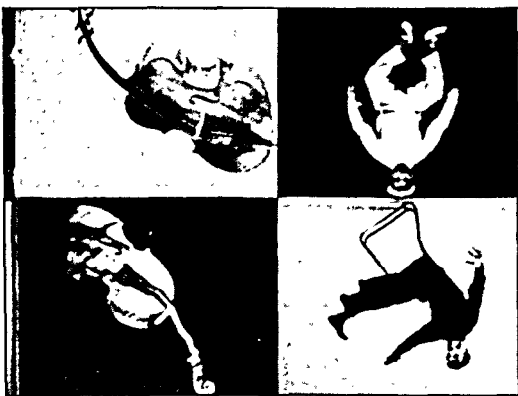
Έγκον Φριντέλ: Πολιτιστική ιστορία της αρχαίας Ελλάδας (Μετάφραση: Δημοσθένης Κούρτοβικ. Εκδόσεις Πορεία, σελ. 360). Γλαφυρή και γεμάτη πρωτότυπες παρατηρήσεις παρουσίαση του πολιτισμού και της ζωής της κλασικής Ελλάδας από ένα σπινθηροβόλο Βιενέζο συγγραφέα του μεσοπολέμου.

Ντέιβιντ Χόθαμ: Οι Τούρκοι (Μετάφραση-επιμέλεια: Ελένη Ταμπάκη. Εκδόσεις Ι. Φλώρος, σελ. 299). Μια πολύπλευρη παρουσίαση της σημερινής Τουρκίας, της πρόσφατης ιστορίας της, των σχέσεών της με την Ευρώπη, της οικονομικής και κοινωνικής ζωής της κ.λπ.

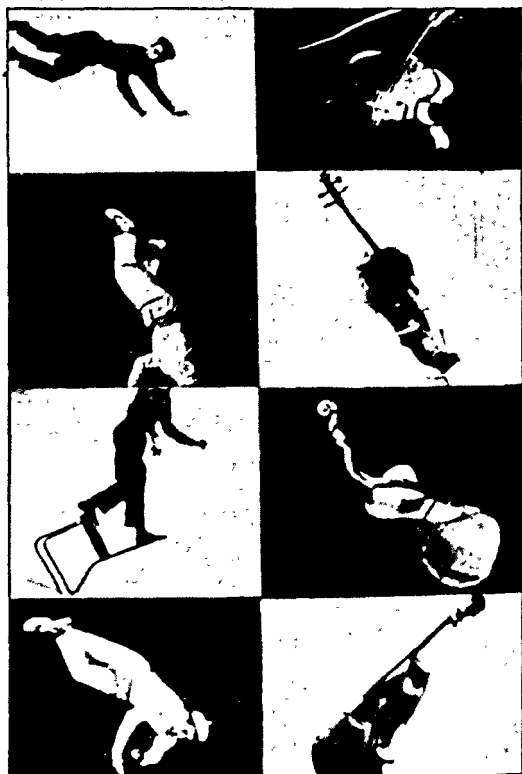
Λευτέρης Ψαρράς: Ο ελληνοϊταλικός πόλεμος 1940-1941 (Εκδόσεις Στοχαστής, σελ. 396). Κατάθεση προσωπικών εμπειριών, αλλά και στοιχεία ιστορικής έρευνας, από έναν αλθανομάχο που ξέρει να γράφει απλά, μεστά και σεμνά.

ΣΤΗ ΣΚΙΑ ΤΗΣ BIENNALE

ΤΟ ΜΕΓΑΛΟ ΠΡΟΣΩΝ του διεθνούς φεστιβάλ τζαζ και Αυτοσχεδιαζόμενης Μουσικής που οργανώνει ο Δήμος Θεσσαλονίκης δεν είναι τόσο ότι μας δίνει την ευκαιρία να ακούσουμε μια μουσική που αγαπούμε και που στις μέρες μας μπορούμε όλο και πιο σπάνια να παρακολουθούμε. Είναι αντίθετα ότι σε μια περίοδο εγνωσμένης αισθητικής (άρα και μουσικής) φτώχειας μας παρουσιάζει ένα ολόκληρο και μάλιστα πλουσιότερο φάσμα μουσικών ειδών: από αυτή καθ' αυτή τη μοντέρνα τζαζ (με όλες τις αποχρώσεις της) μέχρι τις μουσικές εκείνες όπου ο αυτοσχεδιασμός έχει σημαντικό ρόλο, περνώντας όμως και από μουσικές που είναι οι απόγονοι της τζαζ ή το προϊόν της επαφής της με ιδιαίτερα μουσικά ρεύματα.

Θα μπορούσαμε να πούμε ότι από τις πιο ενδιαφέρουσες συναυλίες του φετινού Τρίτου Φεστιβάλ ήταν οι δύο που έδωσαν ο Πορτογάλος βιολιστής Carlos Zingaro με τον Αμερικανοεβραίο Richard Teitelbaum στα συνθεσάιζερ, περασμένα σε δύο κομπιούτερς. Οι μουσικοί αυτοί όχι μόνο κατόρθωσαν να καταρρίψουν, μέσω της μουσικής, όλους τους μεταξύ τους φραγμούς λόγω πολιτιστικών διαφορών αλλά μας ξεδίπλωσαν ένα ολόκληρο μακρόκοσμο και μικρόκοσμο όπου ένα σωρό ιδέες είχαν η κάθε μια τη θέση της και εκεί όπου χρειαζόταν, εκεί οι μουσικές αυτές ιδέες αναπτύσσονταν περισσότερο. Λένε ότι η Πορτογαλία είναι χώρα καθυστερημένη, φτωχή και συντηρητική. Αυτός που δεν την έχει ποτέ επισκεφτεί θα ήταν δύσκολο να πιστέψει κάτι τέτοιο αν έμενε μόνο στις εντυπώσεις από την παρουσία του Carlos Zingaro. Το τίμημα βέβαια που πρέπει να καταβάλει κανείς για να οικειοποιηθεί αυτή τη μουσική είναι ίσως λίγο μεγάλο όπως αντίθετα είναι μάλλον μικρό το ηθικοκοινωνικό αλλά και το υλικό αντίτιμο που εισπράττουν οι μουσικοί. Όμως μόνο έτσι μπορεί κανείς να έχει την ευκαιρία να απολαύσει π.χ. δύο πολύ ωραίες συναυλίες και μάλιστα τη δεύτερη πιο μεστή και πιο ενδιαφέρουσα από την πρώτη.

Ενώ λοιπόν η μουσική του Richard Teitelbaum είναι εσωστρεφής και ερμητική, δεν συμβαίνει το ίδιο και με τον δικό μας Μιχάλη Γρηγορίου, ο οποίος χρησιμοποιεί κι αυτός συνθεσάιζερ. Αυτό που μας κάνει να νιώσουμε ο Γρηγορίου, ίσως και χωρίς να το θέλει συνειδητά, είναι όπως είχα ξαναυποστηρίξει μια τρομακτική εικόνα

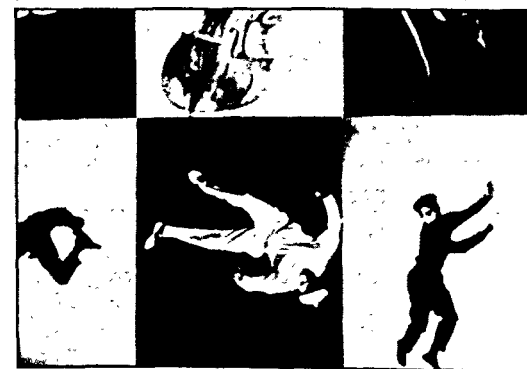

του μέλλοντος. Δεν νομίζω άλλωστε να απέχουμε και πολύ από την εποχή εκείνη που οραματιζόταν ο Aldous Huxley, ο George Orwell ή ο Yevgeni Zamiatine. Ο Richard Teitelbaum μπορεί να ασχολείται με τον δικό του, τον εσωτερικό του κόσμο και αυτό είναι σημαντικότερο όσο και απαραίτητο. Ο Μιχάλης Γρηγορίου όμως, αυτό που νιώθει το θγάζει έξω, το προβάλλει.

Την ίδια βραδιά με την σόλο εμφάνιση του Γρηγορίου, παρουσιάστηκε και το κουιντέττο Ανατολικός-Δυτικός Άνεμος του Δημήτρη Μαραγκόπουλου που αποτελείται από αξιόλογους νέους μουσικούς και τη Σαββίνα Γιαννάτου στα φωνητικά.

Η σημασία της προσπάθειας αυτής βρίσκεται στο ότι προσπαθεί να φέρει κοντά, την Ανατολική με τη Δυτική μουσική παράδοση και βέβαια με τρόπο δημιουργικό παράγοντας ένα έγκυρο μουσικό προϊόν. Να όμως που η φετινή συναυλία του Ανατολικού Δυτικού Ανέμου δεν ήταν τόσο ικανοποιητική γιατί μερικά πράγματα έχαναν το ενδιαφέρον τους με το να τραβούν σε μακρός, ενώ θα μπορούσαν να συντομευτούν ώστε το ενδιαφέρον να παραμένει αμείωτο.

Θα χρειαζόταν, από την άλλη μεριά, να ριζούμε και μία ματιά σε μία άλλη όψη του φετινού Φεστιβάλ: στις περιπτώσεις εκείνες όπου είτε υπήρχαν ενδιαφέρουσες μουσικές ιδέες και ένα μέλος γκρουπ δεν μπορούσε να ακολουθήσει, είτε υπήρχε ένας ενδιαφέρων μουσικός, ενώ οι υπόλοιποι του γκρουπ δεν «τράβαγαν» όπως λέμε. Αυτό συνέβη με το ντουέτο Tandem από την Τσεχοσλοβακία και με το τρίο Blue Box από τη Δυτική Γερμανία. Το πραγματικό ενδιαφέρον πέρασμα διαφόρων εθνικο-λαϊκών ή και τοπικών μουσικών παραδόσεων με τζαζ τρόπο, τη συνάντηση της εθνικής μουσικής με την τζαζ, την παρακολούθησε κυρίως ο φλαουτίστας-σαξοφωνίστας του Tandem Jiri Sliven, ενώ ο ρόλος του κιθαρίστα Rudolf Dasek ήταν μάλλον συνοδευτικός ή δευτερεύων. Στο τρίο Blue Box είχαμε έναν εξαιρετικά ενδιαφέροντα και ικανό τρομπετίστα, τον Reiner Winterschlanden αλλά ούτε τα κομμάτια που παρουσιάστηκαν έπεισαν για την ουσιαστική τους αξία –

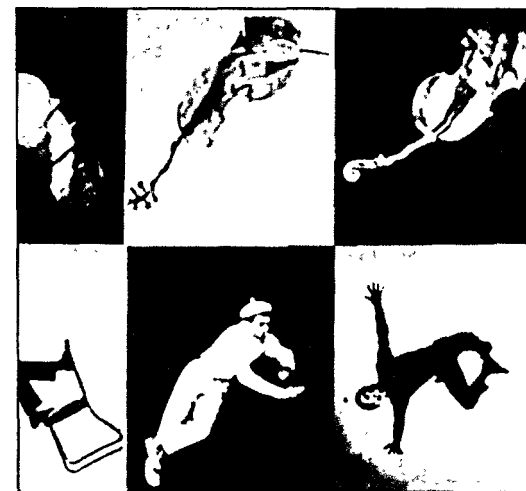

όλα αυτά τα ετερόκλητα στοιχεία και το έντονο a la Miles Davis funk χρώμα – ούτε ο ντράμερ Peter Eisold ή ο μπασίστας Aloys Kott έδειξαν να μπορούν να αρθρώσουν κάποιο ουσιαστικό λόγο.

Εκεί βέβαια που δεν μπορούσαμε να έχουμε κανένα παράπονο ήταν οι δύο συναυλίες του Sam Rivers με τον

ντράμερ Steve McCraven και μάλιστα αν σκεφτούμε ότι στη δεύτερη συναυλία ο Rivers είχε κρουολογήσει. Το επίπεδο, η δημιουργική φαντασία, οι γνώσεις και η εμπειρία του Sam Rivers είναι τέτοια που δεν θα ήταν μάλλον ποτέ δυνατόν η εξέχουσα φυσιογνωμία της Free Jazz (αν θέλετε, μπορείτε να την πείτε και Great Black Music) να κάνει μία κακή συναυλία. Πραγματικά, σημαντική παρουσία.

Το φετινό φεστιβάλ έγινε και πάλι σε διαφορετικό

χώρο. Το πρώτο είχε γίνει στο Αλκαζάρ, παλιό τζαμί που εδώ και χρόνια είναι πορνοκινηματογράφος. Το δεύτερο έγινε στο πολύ ωραίο, ζεστό και ανθηρόπινο θέατρο Ελλησποντος. Το φετινό έγινε στο λεγόμενο «Βασιλικό» Θέατρο που μετά από δεκάδες χρόνια, από ερείπιο μετατράπηκε σε ενδιαφέροντα χώρο για χάρη της Β' Μπιεννάλε νέων καλλιτεχνών της Μεσογείου. Όμως ο χώρος αυτός αν και μεγάλος και ενδιαφέρων, είναι μάλλον αφιλόξενος για τζαζ ή για αυτοσχεδιαζόμενη μουσική. Βλέπετε όμως, το τρίτο αυτό φεστιβάλ έγινε κάτω από τέτοιες συνθήκες, με τόσο πενιχρά οικονομικά μέσα και υπό τους απόηχους της Μπιεννάλε που μέχρι πριν λίγο καιρό δεν ήταν καν σίγουρο ότι θα καθρθωθεί η τέλεσή του.

Το γεγονός αυτό είχε σαν αποτέλεσμα τα πάγια σφάλματα να γίνουν φέτος ακόμα πιο έντονα με τέτοιο τρόπο που το πραγματικά αισθητικά όμορφο π.χ. πρόγραμμα του φεστιβάλ να είναι γεμάτο λάθη, τυπογραφικά και άλλα, καθώς και με αρκετές παραλήψεις. Αυτή τη στιγμή πάντως, κανείς δεν ξέρει τις προθέσεις της νέας δημοτικής αρχής για το μέλλον του τόσο αξιόλογου αυτού μουσικού θεσμού.

Θα ήταν όμως και παράληψη να μιλάμε για το φεστιβάλ τζαζ της Θεσσαλονίκης χωρίς να αναφέρουμε έστω και δυο λέξεις για τον μουσικό Φλώρο Φλωρίδη που τόσο κόπιασε γι' αυτό καθώς και για τον σωστό ήχο που μας έδωσε ο Θανάσης Παπαγεωργίου και ο συνεργάτης του Δημήτρης Οικονόμου.

Οι γραμμές αυτές γράφονται στις δυόμισι τη νύχτα της βης προς 9 Δεκεμβρίου για να προλάβουμε την ύλη του τεύχους κι έτσι η ενημέρωση παραμένει αναγκαστικά τμηματικά, περιοριζόμενη σε τέσσερις μόνο βραδιές συναυλιών. Για τις υπόλοιπες, που προμηνύονται εξαιρετικά ενδιαφέρουσες, θα προσπαθήσουμε να σας πούμε δύο λόγω στο επόμενο τεύχος.

Αλέξανδρος Σακκάς

Πριν είκοσι χρόνια, σταμάταγε την έκδοσή του το Τετράδιο Αναζητήσεων «Πάλι». Ήταν μόλις το 6ο τεύχος του περιοδικού. Κι όμως, σ' αυτό το σύντομο διάστημα κατάφερε να δημιουργήσει φανατικούς φίλους και άσπονδους εχθρούς. Το ενδιαφέρον για το «Πάλι» ξαναγεννήθηκε μέσα στη δικτατορία, έτσι ώστε το 1975 ανατυπώθηκαν τα έξι τεύχη. Για το «Πάλι» και την εποχή του συζητούν μεταξύ τους οι πρωτεργάτες του: Η Μαντώ Αραβαντινού, ο Νάνος Βαλαωρίτης, ο Τάσος Δενέγρης, ο Πάνος Κουτρομπουσης, ο Κώστας Ταχτσής. Δυστυχώς δεν μπορέσαμε να χουουμε μαζί μας το Δημήτρη Πουλικάκο και τον Αλέξανδρο Σχινά. Η συζήτηση έγινε το καλοκαίρι του '86 στα γραφεία του Σχολιαστή.

Γ. Κόκκινος, Γ. Πιτουρόπουλος, Δ. Ψαρράς

Κ. Ταχτσής: Θα άρχιζα θρασύτατα πρώτος λέγοντας ότι ο βασικότερος μετά τον Νάνο Βαλαωρίτη συνεργάτης του Πάλι δυστυχώς δεν είναι πια στη ζωή. Είναι ο Γιώργος Μακρής ο οποίος, όπως ξέρουμε όλοι, αυτοκτόνησε το Φλεβάρη του '68. Ήταν ο άνθρωπος που συντάξε τη διακήρυξη του Πάλι που δημοσιεύτηκε στο πρώτο τεύχος. Εκεί εξηγούσε σε τι θεό πιστεύουν οι άνθρωποι του Πάλι, τις αισθητικές, πολιτικές και κοινωνικές τους αντιλήψεις οι οποίες ήταν ευρύτατες, έτσι που να χωράνε όλο τον κόσμο, φτάνει να μην έχει καμιά σχέση με το σιχαμερό επαρχιώτικο πνεύμα του ακαδημαϊσμού. Οτιδήποτε «ορθόδοξο» αποκλείεται από το Πάλι. Οτιδήποτε «ανορθόδοξο» ασχέτως του είδους, ήταν ευπρόσδεκτο, διότι απέπνεε, ακτινοβολούσε ελευθερία. Μην ξεχνάμε ότι θρισκόμαστε ακόμα στο '64. Ήταν μια εποχή που δεν είχε αρχίσει ακόμα ούτε η επανάσταση η σεξουαλική, ούτε η επανάσταση των νέων, ούτε η επανάσταση-κυρίαξ-των νέων. Μετά τα Νέα Γράμματα μετά το Τρίτο Μάτι και ίσως το Τετράδιο θα έλεγα ότι το Πάλι ήταν το περιοδικό εκείνης της δεκαετίας που είχε αξιώσεις ενός μοντερνισμού, μιας avant-garde, μέσα και έξω από την Ελλάδα.

Μ. Αραβαντινού: Για να συμπληρώσω πάνω σ' αυτό. Όπως τα αρίθμησε ο Μακρής στο πρώτο τεύχος: «Το τετράδιο είναι ξένο προς κάθε πνεύμα συντήρησης, αλλά αυτό δεν σημαίνει ότι γόνιμες περιοχές του παρελθόντος δηλωτικές της βαθιάς ενότητας της ζωής, καθώς και οι αντίστοιχες αναζητήσεις πάνω σ' αυτές δεν είναι ευπρόσδεκτες. Το τετράδιο δεν αποτελεί όργανο ενός πνευματικού ή καλλιτεχνικού κινήματος, αλλά πεδίο ελευθέρων αναζητήσεων και προσεγγίσεων όσων κινήματων (ατομικών ή συλλογικών) έφεραν σε γονιμότερη πυκνότητα παρουσίας την ανθρώπινη σκέψη και ύπαρξη, τη διαύγεια και την ελπίδα... Πάντως η επιτροπή του ΠΑΛΙ έχει πλήρη επίγνωση της κρισιμότητας των καιρών, μέσα κι έξω από την καλλιτεχνική περιοχή. Γι' αυτό και θεωρεί καθήκον της την απόλυτη περιφρόνηση κάθε σχηματικού "esprit de serieux" και κάθε δογματισμού».

Ν. Βαλαωρίτης: Κυρίως εγώ θέλω να κάνω το διαχωρισμό με τα σημερινά περιοδικά τα οποία έχουν μεν καλύτερη εμφάνιση, όπως ο Χάρτης, η Αέξη, το Δέντρο, δεν έχουν όμως καμιά θεωρητική κατεύθυνση, ούτε στο θέμα της γραφής, ούτε στο γενικότερο θέμα της τέχνης και της λογοτεχνίας. Βάζουν λιγάκι ότι τύχει, Tutti frutti. Είναι λιγάκι σαν παζάρι.

Κ. Ταχτσής: Όχι τόσο ο Χάρτης, με τη μαγία του για τον Μπόργες κ.λπ.

Ν. Βαλαωρίτης: Και στο Χάρτη μπαίνουν άρθρα αντιφατικά. Δηλαδή δεν υπάρχει ενότητα μεταξύ π.χ. Βαγενά και Λαμπρόπουλου. Θέλω να πω ότι το Πάλι είχε μια συγκρότηση ιδεολογική-θεωρητική προς μια avant-garde, έστω κι αν αυτή η αναζήτηση περιλάμβανε και τους αμερικανούς beat και τους υπερρεαλιστές και το «νέο μυθιστόρημα» το γαλλικό και οτιδήποτε άλλο φαινόταν εκείνη την εποχή μέσα σε μια τέτοια κατεύθυνση.

Κ. Ταχτσής: Κυριαρχούσε πάντως το στοιχείο του υπερρεαλιστικού με την έννοια ότι το περιοδικό κατά κάποιον τρόπο τελούσε υπό την αιγίδα του Εμπειρικού και μέσω εσού (απευθύνεται στον Ν. Βαλαωρίτη) φιλοδοξούσε να εκπροσωπήσει τον θεό του υπερρεαλισμού εν Ελλάδι. Δηλαδή τον André Breton.

Ν. Βαλαωρίτης: Δεν συμφωνώ εντελώς.

Μ. Αραβαντινού: Εγώ δε συμφωνώ καθόλου.

Κ. Ταχτσής: Αυτό το πνεύμα υπήρχε, και εγώ δε το συμφιζόμουν εντελώς.

Μ. Αραβαντινού: Έχουμε εδώ τα περιεχόμενα του πρώτου τεύχους. Το προοίμιο είναι οι δηλώσεις του Μακρή που ένα μικρό τμήμα κομμάτι διάβασα. Ο Νικόλας Κάλας έχει δώσει μετά από τόσα χρόνια την «Οδό Νικήτα Ράντου, μέρος Α'». Έχετε υπόψη σας ότι ο Νικόλας Κάλας είχε αρνηθεί μέχρι τότε να δημοσιεύσει, διότι θρισκόμαστε ακόμα στην αρχή της δεκαετίας του '60. Μετά είναι ο Ανδρέας Εμπειρικός με την «Αργώ ή Πλους Αεροστάτου», κείμενα που δεν είχαν δημοσιευτεί ποτέ. Νάνος Βαλαωρίτης «Το θαύμα», Δημήτρης Πουλικάκος «Το

τριάδι (είναι ένα κείμενο που βρήκε ο Νάνος) «Ένας άνθρωπος 700 ετών».

Αυτά για τα περιεχόμενα που καθορίζουν τι ήταν αυτό το περιοδικό.

Κ. Ταχτσής: Και τι εικονογράφηση είχε;

Μ. Αραβαντινού: Η εικονογράφηση είναι πολύ λίγη και από έλληνες έχει Αργυράκη και Ακριθάκη. Και κάτι θιβιέτες που αποφεύγαμε να τις θάλουμε γιατί δεν είχαμε και πολλά λεφτά. Ξέρετε πώς βγήκε το πρώτο τεύχος.

Κ. Ταχτσής: Τα πιο πολλά τα είχε θάλει νομίζω ο Πουλικάκος. Περί τις 2.000

Μ. Αραβαντινού: Κάνεις λάθος. Εγώ είχα θάλει εξίσου 2.000 και ο Νάνος παραπάνω.

Κ. Ταχτσής: Και ο Εμπειρικός 1.000 και 500 δραχμές ο Κατσιμπαλης.

Ν. Βαλαωρίτης: Ο Κατσιμπαλης δεν έδωσε δεκάρα.

Κ. Ταχτσής: Μα εσύ μου το 'πες τότε, ότι ο γερο-τσιγκούνης σου 'δωσε μόνο 500.

Σχολιαστής: Νομίζω ότι η διαφωνία που ανέκυψε πριν είναι αν το Πάλι είχε σαφή υπερρεαλιστική κατεύθυνση ή όχι.

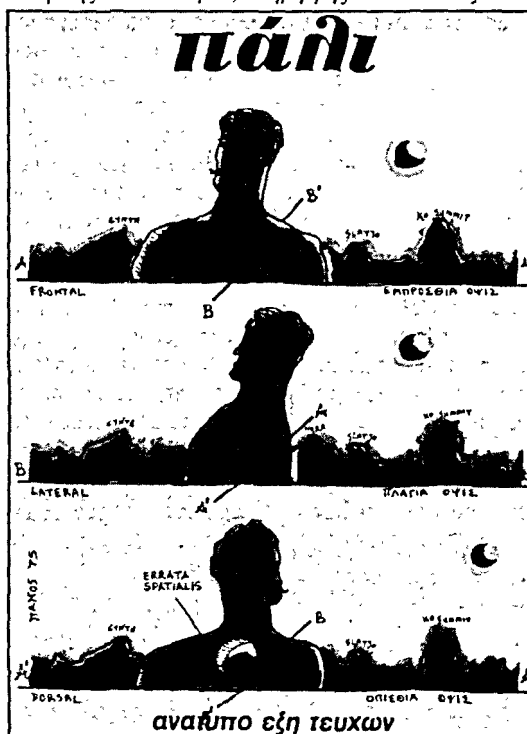
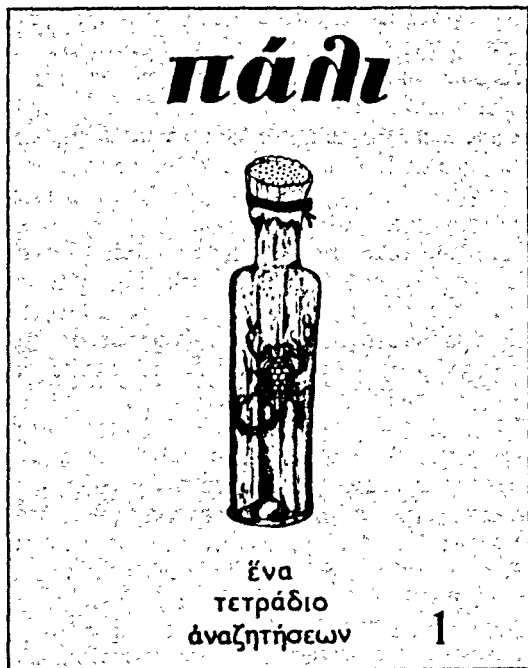
Κ. Ταχτσής: Εγώ είπα ότι θρισκόταν κάτω από τον αστερισμό του υπερρεαλισμού. Όχι ότι είχε σαφή κατεύθυνση.

Μ. Αραβαντινού: Τώρα που κοιτάω αυτά τα κείμενα δεν καταλαβαίνω γιατί τόση μήνις. Τι είχε το κείμενο του Octavio Paz; Τι είχαν τα «Ρέστα» τα δικά σου; Τι ήταν αυτό που προκάλεσε τόση οργή;

Κ. Ταχτσής: Εγώ νομίζω περισσότερο τα πρόσωπα. Δεν ανήκαμε στον κύκλο τους. Και υπήρχαν κάμποσοι κύκλοι την εποχή εκείνη. Βγαίνει δηλαδή ξαφνικά ένα λογοτεχνικό περιοδικό και δεν βάζει ποιήματα της Βακαλό λόγω χάρη μέσα. Αμέσως η Βακαλό σε θλέπει ανταγωνιστικά. Δημιουργούνται τέτοιες καταστάσεις για λόγους προσωπικούς.

Μ. Αραβαντινού: Και για το λόγο ότι ο χώρος είναι κλειστός...

Κ. Ταχτσής: Θυμάμαι την επίσκεψη που έκανε στον Νάνο ο Σαμαράκης με το δανό μεταφραστή του και τη γυναίκα του. Εγώ δεν άνοιξα το στόμα μου. Είχα διαβάσει το «Ζητείται ελπίς» και θεωρούσα τον Σαμαράκη untouchable, δηλαδή προς αποφυγήν, λεπρό. Ούτε κουθέντα δεν ήθελα ν' ανταλλάξω μ' έναν τέτοιο άνθρωπο. Είχε έρθει δε δουλικότατα να επισκεφτεί τον Νάνο. Έκανε δημόσιες σχέσεις.

Το εξώφυλλο της ανατύπωσης του '75.

μικρόν Υποδηματοπωλείον», η Αραβαντινού με τη «Γραφή Β», ο Κώστας Ταχτσής με τα «Ρέστα», ο Harold Norse «Τώρα», ο Παναγιώτης Κουτρομπουσης «Ο Εφευρέτης Μπέννεντ», Aldous Huxley «Οι θύρες της Ενοράσεως», Κείμενα Ελλήνων Αλχημιστών, Έτα Μυλανά «Ένας Βασιλιάς, το Κεφάλι», Comte de Lautreamont «Απ' τα Τραγούδια του Μαλδωρόρ», Ted Joans «Η Αλήθεια», Τάσος Δενέγρης «Δύο Κείμενα», Virginia Woolf (μετάφραση δική μου) «Για το μυθιστόρημα του μέλλοντος», το θαυμάσιο ποίημα του Octavio Paz «Η πέτρα του ήλιου» απ' τον Μακρή, και του Στέφανου Δημη-

ΜΕΤΑ ΕΙΚΟΣΙ ΕΤΗ

ΠΑΛΙ

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΚΑΙ ΟΙ ΚΑΤΑΒΟΛΕΣ ΕΝΟΣ ΞΕΧΩΡΙΣΤΟΥ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ

Τ. Δενέγρης: Το γεγονός ότι το περιοδικό ήταν αντι-ακαδημαϊκό και ιδιότυπο γίνεται εμφανές και από το ότι ήμουν εκεί εγώ, ο Κουτρομπούσης κι ο Πουλικάκος, που είμαστε τότε πολύ νέοι και εντελώς άγνωστοι. Εγώ έγραφα ποιήματα, και καλά ποιήματα, αλλά πουθενά δεν τα είχα δημοσιεύσει. Στο *Πάλι* όχι μόνο δημοσιεύτηκαν αλλά μας βάλανε και στη σύνταξη του περιοδικού. Οι άλλοι, οι ακαδημαϊκοί μας αγνοούσαν εντελώς, χωρίς να φταίνε βέβαια, γιατί δεν είχαμε δημοσιεύσει τίποτα. Το πρώτο δικό μου βιβλίο βγήκε το '75. Είμαστε παιδιά τότε και δεν είχαμε καμιά σχέση με το λογοτεχνικό κατεστημένο.

Κ. Ταχτσής: Πόσω χρονών ήσουν το '64;

Τ. Δενέγρης: Ήμουν 29. Κι αν θυμάσαι μου 'χες μεταφέρει τότε μια γνώμη του Σαββίδη, που σου 'χε πει «έχει ταλέντο αυτός, αλλά δεν είναι ποιητής με πέντε ποιήματα που γράφει»...

Κ. Ταχτσής: Εγώ σε είχα υπερασπιστεί, όπως παλαιότερα ο Νάνος εμένα, πάλι με τον Σαββίδη.

Μ. Αραβαντινού: Ήταν τόση η οργή εναντίον μας που θυμάμαι τώρα μια συνάντηση στην πλατεία Κολωνακίου με τον Ξύδη, ο οποίος ζούσε πάντοτε με την αϊγλή του *Τετράδιου*. Με σταματάει και μου λέει: «Να κόψετε τα πένα». Λέω, από πού να τα κόψουμε. «Από το περιοδικό, απ' το *Πάλι*. Πολλά πένα κυκλοφορούν στο *Πάλι*».

Κ. Ταχτσής: Ποια εννοούσε πένα;

Ν. Βαλαωρίτης: Του Εμπειρικού στο «Αργώ ή Πλους Αεροστάτου».

Σχολιαστής: Εκτός απ' τα πρόσωπα είχατε ν' αντιμετωπίσετε ολόκληρο το ακαδημαϊκό κατεστημένο. Υπήρχε όμως κι ένα «κατεστημένο» στο χώρο της προοδευτικής διανόησης. Πώς αντέδρασε αυτό;

Κ. Ταχτσής: Στα δικά τους τα μάτια οι «Εποχές» που τις έβγαλε το συγκρότημα Λαμπράκη θεωρούνταν περιοδικό avant-garde. Η δε «Επιθεώρηση Τέχνης» αρνιόταν να βάλει οτιδήποτε δεν είχε σχέση με την Αριστερά. Και ήταν άνθρωποι μέσα σαν τον Τίτο Πατρικίο και άλλους. Όταν πρωτοβγήκε το «Τρίτο Στεφάνι» το Γενάρη του '63, δε βάλανε στην «Επιθεώρηση Τέχνης» ούτε δύο γραμμές. Για προσωπικούς λόγους, γιατί ήξεραν ότι εγώ είχα γράψει για ομοφυλόφιλους κ.λπ. Αυτό με κυνηγάει χρόνια τώρα. Μέχρι το 1981 ο Νίκος Ζακόπουλος δημοσίευσε λίβελλο στην *Βραδινή* εκλιπαρώντας τον Μαρούδα να μην επιτρέψει στην ΕΡΤ να χρηματοδοτήσει το «Τρίτο Στεφάνι» απ' τον Αγγελόπουλο με το δικαιολο-

γητικό ότι είναι ρυπαρό πορνογράφημα.

Όσο για τις «Εποχές», εγώ επειδή είμαι εξ ιδιοσυγκρασίας άνθρωπος που θέλει νάναι ανοιχτός, δε μ' αρέσει το μονόπλευρο, είμαι και απ' τους αποπάνω και απ' τους αποκάτω, έδωσα ένα διήγημα στις *Εποχές*, αλλά ίσως περισσότερο για να σκιάσω τον Βασιλικό. Αυτός κι αν τότε διπορτο: είχε τις *Εποχές*, είχε τον *Ταχυδρόμο*, είχε την *Επιθεώρηση Τέχνης* και δεν επέτρεπε να μπει κουνούπι. Είχε πίσει όλα τα πόστα.

Π. Κουτρομπούσης: Στο *Μικρό Ήρωα* δεν είχε μπει...

Ν. Βαλαωρίτης: Εγώ τον ρώτησα σε μια συνάντησή μας στην παλιά «Εστία» γιατί δε συνεργάζεται μαζί μας. Αυτός μου είπε ότι δε συμφωνεί. Κι εγώ του λέω, γιατί δε συμφωνείς, αριστερά δεν είμαστε κι εμείς; «Ναι, μου λέει, αλλά είστε κουρασμένοι». Εννοούσε ότι εμείς κάναμε πόλεμο στην ορθόδοξη αριστερά, ως τροτσικιστές, ως αναρχοτροτσικιστές, πάντως ως απόκλιση απ' την ορθόδοξη αριστερά. Ο Βασιλικός ήταν τελικά ένας άνθρωπος του κατεστημένου. Είχαμε πολλούς που κάνανε και την πολιτική της *Επιθεώρησης Τέχνης* και του συγκροτήματος Λαμπράκη.

Κ. Ταχτσής: Ο Βασιλικός ήταν και εξακολουθεί να είναι σαν την Κικίτσα την Παπαστράτου για την οποία είχε πει ο Γεώργιος Παπανδρέου ότι η Κικίτσα είναι κυβερνητική, δε φταίει η Κικίτσα αν αλλάζουν οι κυβερνήσεις.

Σχολιαστής: Το περιοδικό έγραφε ότι διευθύνεται από επιτροπή. Στο πέμπτο όμως και το έκτο τεύχος η λέξη επιτροπή μαιώνει σε εισαγωγικά. Τι σήμαινε αυτό;

Κ. Ταχτσής: Είχε γίνει ένας κυνιάς. Εγώ δεν ήμουν πλέον στην επιτροπή, διότι μου έκαναν επίθεση στο τεύ-

δουλειά και τηλεφώνησα στο θέατρο. Αυτός δεν ήταν εκεί, κι όταν του είπαν ότι τηλεφώνησε ο κ. Ταχτσής νόμιζε ότι πέθανε η μάνα του, κι ώσπου να 'ρθουμε σ' επαφή πήγε να τρελαθεί. Τότε μου έγραψε ένα χυδαίο γράμμα και του απάντησα κι εγώ εξίσου χυδαία και τσακωθήκαμε. Όταν λοιπόν του πήγα τα τυπογραφικά δοκίμια να τα διορθώσει, μου είπε «έλα να τα πάρεις σε τρεις μέρες». Του λέω δεν μπορεί ο τυπογράφος να περιμένει τόσο πολύ, αλλ' αυτός επέμενε: «Όχι». Ε, τότε, οχιά να σε φάει, σηκώνομαι και φεύγω, και τα διορθώνω εγώ. Ξέρετε τώρα πώς γίνονται αυτά. Δέκα διορθώσεις κάναίς εσύ, είκοσι λάθη ξανακάνει ο τυπογράφος. Και βεβαίως έγιναν ορισμένα *Errata*. Στο 5ο τεύχος βάζει ο Νάνος *Errata* για το προηγούμενο τεύχος, τα οποία όμως θα δικαιολογούσαν άλλα τόσα *errata erratum*, γιατί είναι γεμάτα λάθη.

Μ. Αραβαντινού: Εγώ θα ήθελα να γυρίσουμε στο δεύτερο τεύχος. Εκεί επεμβαίνει ο Σχινάς. Μας στέλνει εκ Γερμανίας όλα αυτά τα υπερλεξιτικά, τα εντελώς τρέλα και πάρα πολύ διασκεδαστικά:

«Ο Γαβουνές, ο Μαιμουνές, ο Παστροκωλαράκης, Ο λαγαρμένιος Μπιθουλιάν και οι δυο σταμαίοι Βούζοι Ολόκληρα μερόνυχτα συνέχεια θραπακιάζαν μέσ' στον θουρκι του μαγαζιού του Μπιθουλιάν χλιχλί-βαν,

Τουμποκορδωμπαχλιάζονταν, λυσοσθουτοπαφτιάζαν τρεμουλοπεφθοθρίαζαν, ιαχογαυλιούσαν.»

και το ημιτέλες έπος της Φαφάνας, ή η «Γεωπαταθιαση»: ...«Ένας γεωπαταθιασμένος υπάλληλος εγκαταλείπει το πάρκο, ξαναγυρίζει στο γραφείο του και ζητάει να συνεχίσει τη δουλειά του. Ο προϊστάμενος και οι συνάδελφοί του γίνονται έξω φρενών. Του λένε ότι είναι γεωπαθιασμένος και ότι δεν έχει καμιά δουλειά εκεί πια. Αυτός επιμένει, γίνεται μεγάλος σαματάς και καταφθάνει η αστυνομία. Με τη βοήθεια της αστυνομίας, τον παίρνουν τον ξαναπάνε στο πάρκο και τον γεωπαταθιάζουν πάλι, για καλά αυτή τη φορά».

Κ. Ταχτσής: Το πιο αστείο είναι ότι αυτά τα παρουσιάζει ως έργα κάποιου αποδημησαντος εις κύριον ο οποίος τα έχει γράψει προ πολλών ετών. Ο Ελευθέριος Δούγιας... Και ξαφνικά αυτό το οποίο ήταν ένα αστείο για τον Σχινά το παίρνει στα σοβαρά ο Αριστοτέλης Νικολαΐδης, ο οποίος αρρωσταίνει και λέει «Εγώ είμαι ο πρώτος υπερλεξιστής, τι Δούγια μου λέτε».

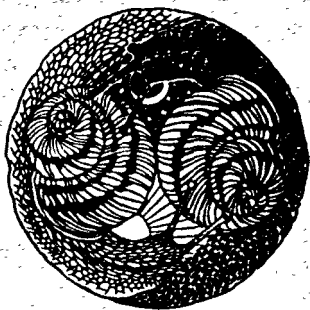
Ν. Βαλαωρίτης: Ξανάγινε φέτος το ίδιο στο συμπόσιο για την ποίηση.

Το εσωτερικό του σπιτιού του Κ. Ταχτσή εκείνη την εποχή. Εκεί του έσπασε το ποτήρι ο Εμπειρικός όπως μας διηγείται.

χος 5. Και να γιατί: Είχα αναλάβει την έκδοση του τεύχους 4. Εκείνη την εποχή ήμουν απένταρος. Ξεναγούσα για να ζήσω. Ο Εμπειρικός έρχεται και μου φέρνει τα χειρόγραφα που επρόκειτο να δημοσιεύσω, μου σπάει ένα πολύτιμο κρυστάλλινο ποτήρι, πάμε να φάμε κι εγώ παράγγειλα μπριάμ και φέτα. Όταν ήρθε ο λογαριασμός μ' άφησε και πλήρωσα το μπριάμ. Τέλος πάντων. Έρχεται η ώρα να του δώσω τα δοκίμια. Τότε θρικόταν στη Γλυφάδα. Πού να πάω; Δεν είχα καν τη διεύθυνση. Αναγκάστηκα να κάνω τις διορθώσεις μόνος μου. Πάω μετά στον Τσαρούχη που είχε γράψει ένα αυτοβιογραφικό. Είχαμε εντωμεταξύ τσακωθεί με τον Τσαρούχη για γελοίους λόγους. Γιατί φεύγοντας για το Παρίσι το '65 μούχε πει «αν πάθει τίποτα η μάνα μου τηλεφώνησέ μου αμέσως στο θέατρο». Εγώ τον είχα ανάγκη για μια άλλη

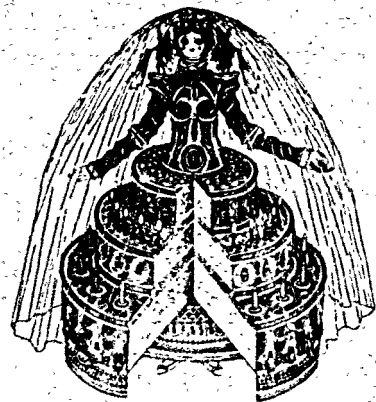
πάλι

ένα
τετράδιο
άναζητήσεων

4

πάλι

ένα
τετράδιο
άναζητήσεων

5

24-46

Μ. Αραβαντινού: Εγώ έκανα ένα είδος πρέσβευς μεταξύ Σχινά ο οποίος ήταν μόνος του στου Ζώναρς, και του Νικολαΐδη που ήταν στο Μπραζιλίαν.

Κ. Ταχτσής: Εγώ τον λυπόμουνα τον Νικολαΐδη...

Ν. Αραβαντινού: Είχε πέσει σε σκληρά χέρια δέβαια...

Κ. Ταχτσής: Διότι επρόκειτο περί συνωμοσίας. Όταν μάλιστα έμαθα ότι και ο τίτλος του περιοδικού δε σήμαινε αυτό που καταλάβαινα εγώ «Πάλι», αλλά ήταν από τα σανσκριτικά...

Μ. Αραβαντινού: Τι σήμαινε δηλαδή το «Πάλι»;

Ν. Βαλαωρίτης: Είναι μια ινδική γραφή. Αλλά δεν έχει σημασία, άλλοι νομίσανε ότι λέγεται «Πάλη», με -η...

Κ. Ταχτσής: Ο Νάνος πάντοτε είχε μια κλίση στον αποκρουσισμό. Πάντως εγώ τότε θεώρησα ότι με είχαν αφήσει έξω από τον κύκλο των μυστών.

Σχολιαστής: Έγραψε σχετικά μ' αυτό το ζήτημα ο κ. Ταχτσής το '75: «τότε πια έγινα θηρίο κι απείλησα να γράψω εγώ γράμμα στα Νέα και να τους εκθέτω όλους».

Κ. Ταχτσής: Ναι, θα τώστελνα στη δεύτερη σελίδα των Νέων που διηύθυνε ο Σταματιού.

Σχολιαστής: Γράφετε παρακάτω ότι «ο Μακρής είχε μιλήσει για την απόλυτη περιφρόνηση που νιώθουν οι «Παλινοστιές» για κάθε σχηματικό esprit de serieux, αλλ' υπήρχαν, γαμώτο, και όρια».

Κ. Ταχτσής: Και είναι η πρώτη φορά που στην ελληνική γλώσσα χρησιμοποιείται γραπτώς η έκφραση γαμώτο. Από τότε γίνεται τις μόδας.

Ν. Βαλαωρίτης: Εκείνο που χαρακτήριζε το Πάλι απ' όλα τ' άλλα περιοδικά ήταν ακριβώς αυτό το πνεύμα του χιούμορ, το οποίο ήταν νομιζώ πάρα πολύ σημαντικό. Δεν παίρναμε τον εαυτό μας σοβαρά, όπως ο καημένος ο Νικολαΐδης, ή ο Βασιλικός...

Σχολιαστής: Είχατε όμως αρκετούς τσακωμούς μεταξύ σας.

Κ. Ταχτσής: Γινόntonουσαν ωραίοι καθγάδες, αλλά με χιούμορ. Παρεξηγήσεις όσες θέλεις, αλλά κατά κανόνα τα φτιάχναμε και απόδειξη ότι θρισκόμαστε σήμερα μαζί εδώ.

Μ. Αραβαντινού: Έχω να καταθέσω επ' αυτού το εξής. Ήμενα τότε Πατριάρχου Ιωακείμ σ' ένα δωμάτιο μεγάλο. Καταφθάνουν μεταμφιεσμένοι Ταχτσής, Κουτρομπουήσης, Πουλικάκος, ήσουν κι εσύ Τάσσο;

Τ. Δενέγρης: Όχι.

Μ. Αραβαντινού: Θυμάστε πώς ήρθατε με τα κασκόλ, σαν κακοποιοί;

Κ. Ταχτσής: Εγώ είχα μεταμφιεστεί Τριλογία του Βασιλικού σ' ένα πάρτι. Είχα θάλει φτερά για το Αγγέλιασμα, είχα φύλλα στο κεφάλι για το Φύλλο, και κρατούσα έναν κουβά στο χέρι για το Πηγάδι.

Μ. Αραβαντινού: Εγώ δε σου λέω για το πάρτι, αλλά τότε που ήρθατε σπίτι μου με τα κασκόλ και τις μαύρες ρεπούμπλικες, ντυμένοι κακοποιοί.

Κ. Ταχτσής: Αν μούλεγες ότι ήμουν ντυμένοι γυναίκα ναι, αλλά μαύρη ρεπούμπλικα; Ποτέ στη ζωή μου.

Μ. Αραβαντινού: Εν πάση περιπτώσει, ήταν σπίτι και ο Σχινάς, και θρήνηκα μπροστά στους τρεις με τα μαύρα καπέλα. Μπαινουν μέσα κι αρχίζουν κάτι να ζητάνε, «Πότε πήγες στο τυπογραφείο, γιατί δε μας το είπες» και κάτι τέτοια. Οπότε έβαλε τις φωνές ο Σχινάς, «Δε ντρέπεστε βρε τσογλάνια, που ήρθατε να τρομάξετε το κορίτσι με τα κασκόλ και τις ρεπούμπλικες»... Το θυμάμαι πολύ καλά.

Σχολιαστής: Εκτός απ' αυτούς που σας διαβάλανε, σας πήρε κανείς στα σοβαρά επισήμως;

Ν. Βαλαωρίτης: Μόνο σε εφημερίδες που και που αναφερόταν η ύπαρξη του περιοδικού.

Σχολιαστής: Δηλαδή αν χαθούν όλα τα τεύχη του Πάλι...

Μ. Αραβαντινού: Δεν θα υπάρχει μαρτυρία για την ύπαρξή του.

Π. Κουτρομπουήσης: Υπάρχουν, αλλά κατοπινά κείμενα.

Ν. Βαλαωρίτης: Επί χούντας είχε φτάσει να πουλιέται στο Μοναστηράκι το τεύχος 300 δραχμές. Δηλαδή είχε γίνει πολύ γνωστό.

Σχολιαστής: Το '75 πώς αποφασίσατε να κάνετε την επανέκδοση.

Κ. Ταχτσής: Εδώ είναι λεπτό το ζήτημα. Πήγε να μας εξαπατήσει ο συνεργάτης σας ο Πουλικάκος.

Σχολιαστής: Θα του ζητήσουμε να το σχολιάσει αυτό.

Κ. Ταχτσής: Να το σχολιάσει όσο θέλει. Μου ζήτησαν να γράψω πρόλογο. Κι έτσι έμαθα ότι θα αναδημοσιεύσουν το Πάλι. Και ποιος θα πάρει τα λεφτά, τους ρώτησα εγώ. Ο Παπαδάκης κι ο Πουλικάκος. Τι λέτε ρε, είμαστε τόσοι. Έρχεται κι ο Νάνος...

Μ. Αραβαντινού: Εγώ ήμουν στο Παρίσι.

Σχολιαστής: Εδώ γράφει ότι η επανέκδοση των 6 τευχών έγινε με την άδεια των Νάνου Βαλαωρίτη, Δημήτρη Πουλικάκου, Κώστα Ταχτσή...

Κ. Ταχτσής: Μετά τη φασαρία που έκανα.

Π. Κουτρομπουήσης: Απ' ό,τι ξέρω ο Παπαδάκης ήρθε σ' επαφή με τον Πουλικάκο επειδή αυτός αναφερόταν ως εκδότης. Όταν ειδοποίησε εμένα ο Πουλικάκος νομιζώ ότι ειδοποίησε κι εμένα.

Κ. Ταχτσής: Όχι, θα τα παίρνουμε φαίνεται εσείς οι δύο.

Σχολιαστής: Πέρα απ' τα λεφτά, που σίγουρα θα 'χουν φαγωθεί μέχρι σήμερα, για ποιο λόγο κρίνατε σκόπιμο να επανεκδοθεί το περιοδικό το '75;

Ν. Βαλαωρίτης: Το θεωρήσαμε τιμητικό.

Σχολιαστής: Μνημόσυνο πάντως δεν ήταν.

Κ. Ταχτσής: Τι μνημόσυνο; Ήταν ζωντανό πράγμα.

Μ. Αραβαντινού: Μνημόσυνο; Αν ήταν εδώ ο Σχινάς θα πηδούσε απ' το παράθυρο.

Π. Κουτρομπουήσης: Είχαμε όλοι προσωπική πείρα ανθρώπων που ήθελαν να τ' αγοράσουν, το έμαχναν και δεν μπορούσαν να το βρουν.

Κ. Ταχτσής: Επί χούντας εθεωρείτο κατά κάποιο τρόπο «αντιστασιακό» περιοδικό. Για διάφορους λόγους η νέα γενιά την εποχή της δικτατορίας πλησίασε το Πάλι. Ήταν ακόμα η πρώτη γενιά που άρχισε να εκτιμά τον Εμπειρικό. Δε μιλάμε για άτομα αλλά για γενιές.

Μ. Αραβαντινού: Δεν είναι τυχαίο που αισθάνθηκε αυτή η γενιά μια ελευθερία στα κείμενα του Εμπειρικού.

Ν. Βαλαωρίτης: Πρέπει επίσης να παρατηρήσω εδώ ότι και τα σημειώματα που κάναμε πολύ πριν από το Σχολιαστή το δικό σας είχαν επιθετικό χαρακτήρα. Είχαν αυτό το χαρακτήρα να σκαλίζουν για να ξεσηκώνουν τα πράγματα.

Σχολιαστής: Και είχαν μια κατεύθυνση αυτά τα σχόλια;

Ν. Βαλαωρίτης: Σκεφτόμαστε με τον ίδιο τρόπο, όσο κι αν είχαμε διαφορές.

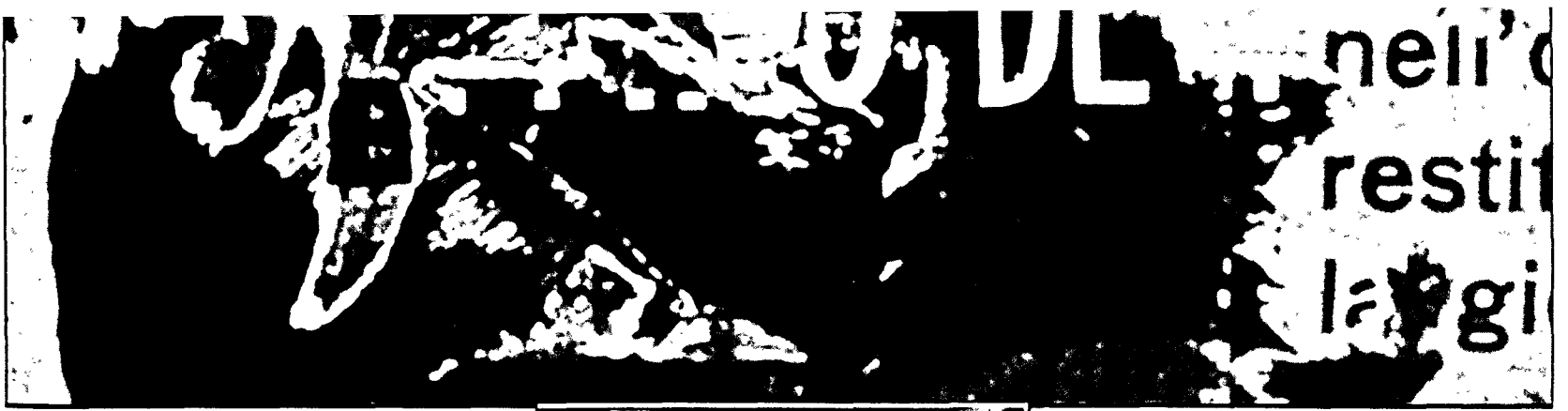
Μ. Αραβαντινού: Αλλά δε νομιζώ ότι ήταν καθαρά πολιτικό το περιοδικό.

Κ. Ταχτσής: Δεν είχαμε δηλαδή πολιτικές υστεροβουλίες.

Ν. Βαλαωρίτης: Θα σας πω και κάτι που ίσως δεν το γνωρίζετε. Δυο μήνες πριν γίνει η χούντα, μου ήρθε πρόταση απ' το Συγκρότημα Λαμπράκη να αγοράσουν το Πάλι.

Μ. Αραβαντινού: Νομιζώ ότι ο τρόπος ακριβώς που το Πάλι δημιουργούσε κάποιες ελευθερίες. Ακριβώς επειδή δεν είχε καμιά σχέση με κατεστημένα, με εμπροφυματικότητα, δημιούργησε κάποιες συνειδησεις αναγνωστών που τουλάχιστον να εκτιμούν το χιούμορ. Για μένα

αυτό είναι το πρώτο θήμα της ελευθερίας.
Κ. Ταχτσής: Χιούμορ δεν είχαν ούτε τα παλιά αβανγκαρντιστικά περιοδικά. Ούτε τα *Νέα Γράμματα*, ούτε το *Τρίτο Μάτι*, ούτε το *Τετράδιο*.

Ν. Βαλαωρίτης: Στην Ελλάδα υπήρχε πάντα μόνο μικρό χιούμορ.

Π. Κουτρομπούσης: Από μια άποψη καλά που τέλειωσε με τη δικτατορία το περιοδικό, γιατί άμα συνεχίζονταν, ακόμα κι εμείς αν το 'χαμε, ή αν το 'παιρνε κάποιο συγκρότημα, θα έπεφτε. Ούτε θα μπορούσε να γίνεται διαχωρισμός ότι τα πρώτα 5 τεύχη ήταν σωστά και μετά χάλασε.

Κ. Ταχτσής: Δε νομίζω ότι θάταν άσκημο νάχαν θγει δυοτρία ακόμα τεύχη. Πάντως *Νέα Εστία* δεν θα γινότανε ποτέ.

Σχολιαστής: Όλα τα σχόλια ήταν πάντως δηκτικά, τα περισσότερα, τουλάχιστο, είτε στη λογοτεχνική, είτε στην κοινωνική επικαιρότητα...

Ν. Βαλαωρίτης: Όλα, όλα...

Κ. Ταχτσής: Βάζουμε Τρότσκι μέσα, που ενοχλεί, βεβαίως, τους ορθόδοξους κομμουνιστές... θα πρέπει να τους ενόχλησε, όχι;

Μ. Αραβαντινού: Δε νομίζω, είχαν αρκετή δύναμη τότε, δεν είχαν ενοχληθεί.

Ν. Βαλαωρίτης: Δεν πιστεύω, πολύ, εκείνη την εποχή...

Σχολιαστής: Ο δηκτικός λόγος των σχολίων και το χιούμορ, ήταν αυτά όπλα εναντίον του επαρχιωτισμού που υπήρχε τότε στην...

Κ. Ταχτσής: Το Σαχινισμό..., όλοι αυτοί οι άνθρωποι, πώς να σου πω, δεν είναι τυχαίο, χρυσό μου, που ο Βασιλικός ξαφνικά από αριστερός γίνεται ΠΑΣΟΚ και κάνει τέσσερα χρόνια στην ΕΡΤ. Δεν είναι τυχαία τα πράγματα αυτά -όλοι αυτοί οι άνθρωποι είναι πάντα με τις καταστάσεις, με το εκάστοτε κατεστημένο. Τι ταλέντο είναι αυτό, δεν μπορώ να καταλάβω- εγώ πάντως δεν το έχω. Ούτε η Μαντώ τόχει, ούτε ο Νάνος τόχει, παρά μόνον στο βαθμό που δεν μπορούν πια να μας «γράφουνε» δηλαδή, ουσιαστικά δεν μπορούν να μας σθήσουν απ' τον χάρτη. Ανεβάζει βέβαια το Εθνικό τη μετάφραση των «Βατράχων» του Σταματίου και εισπράττει ο μάγκας το μισό εκατομμύριο, αυτό και. Χωρίς ανταγωνισμό, έτσι. Επιλέγεται ανερυσθρίαστα, χωρίς να βλέπουν κάτω να δουν, ποιες μεταφράσεις υπάρχουν...

Μ. Αραβαντινού: Όχι, αυτά δε γίνονται, τώρα...

Κ. Ταχτσής: Επιλέγεται έτσι, επειδή ενδεχομένως τάχει καλά με τον Πολιτόπουλο, επειδή ενδεχομένως ο Ζακόπουλος είχε πει, «του πούστη του Ταχτσή τη μετάφραση θα βάλετε στο Εθνικό;» κατάλαβες;

Σχολιαστής: Σημείωσα στην αρχή πως είπε ο Νάνος Βα-

λαωρίτης ότι τα σημερινά περιοδικά δεν έχουν θεωρητική κατεύθυνση.

Κ. Ταχτσής: ... το λένε, το λένε ανοιχτά. Στη *Λέξη* το είπε στη συνέντευξη που έδωσε ο Κουμανταρέας, τους κατηγορήσε γι' αυτό και οι ίδιοι είπαν, πραγματικά, και εμείς πιστεύουμε στην πολυφωνία...

Σχολιαστής: Μήπως η αντίθεση στον ακαδημαϊσμό της εποχής εκείνης και στην ορθοδοξία σας διευκόλυναν, να έχετε μια κατεύθυνση τέτοια;

Ν. Βαλαωρίτης: Καθόλου, και θα σας εξηγήσω κάτι που αναφέρεται στην ατμόσφαιρα της εποχής που ήταν λίγο διαφορετική από τη σημερινή. Το '50, τότε που άρχισε αυτή η ιστορία και βέβαια, εν συνεχεία το '60, υπήρχε μια διάλυση στην Ελλάδα, η οποία διάλυση είχε έναν χαρακτήρα φρικώδη. Αφενός μεν περνούσε οτιδήποτε -όπως, λιγάκι και σήμερα, αλλά σήμερα για άλλους λόγους- τότε ήταν επειδή υπήρχαν τα κατάλοιπα του εμφυλίου και όλα αυτά. Και η πρωτοπορία στην Ελλάδα η οποία είχε κάνει κάτι ενδιαφέρον, είχε εγκαταλείψει τον αγώνα κι ο καθένας κοιτάζε το συμφέρον του. Ο Σεφέρης πήγε για το Νόμπελ, ο Ελύτης δεν πήγαινε ίσως για Νόμπελ αλλά το προετοίμαζε, ο Ρίτσος είχε το δικό του, ο Εγγονόπουλος είχε αποσυρθεί. Δεν υπήρχε δηλαδή κανένας ο οποίος να διατηρεί μια συνείδηση του ρόλου που μπορούσε να παίξει η γραφή και η τέχνη σε μια μικρή χώρα σαν την Ελλάδα, ύστερα από έναν εμφύλιο...

Κ. Ταχτσής: Δεν υπήρχε η «παρέα» που υπήρχε στη δεκαετία του '30, οι άνθρωποι που πηγαίνανε στη Φωκιά-νος Νέγρη, και αμέσως μετά... και όλα αυτά ήτανε άλλη υπόθεση, είχαν παίξει το ρόλο τους αυτοί σα νέοι, αλλά είχε ο καθένας το δικό του μαγαζάκι.

Ν. Βαλαωρίτης: Ο Κατσιμπαλής έκανε την Εκδοτική τότε και είχε γίνει τελειώς στάνταρ, να πούμε, δεν δημοσίευε πια ούτε κείμενα λογοτεχνικά ούτε τίποτα... Την πήρε ο Σαββίδης κατόπιν, κι έγινε τελειώς ακαδημαϊκή. Λοιπόν είχαμε απ' τη μια μεριά τους ακαδημαϊκούς, απ' την άλλη μεριά το χάος. Ο καθένας έβγαζε συλλογές... δεν υπήρχε κανένα κριτήριο... και καμιά πιθανότητα να μπορεί να συζητηθεί κάτι σε θεωρητικό επίπεδο, καμιά απολύτως. Από την πλευρά της αριστεράς βέβαια είναι τα γνωστά συνθήματα, η πηγή της αντίστασης κ.λπ. -

εγώ, τελικά, ακόμα σήμερα δε γνωρίζω ένα ποίημα της αντίστασης το οποίο μπορώ να θυμηθώ, όπως θυμάμαι τους «Βαρβάρους» του Καβάφη... Ίσως του Κατσαρού το «Αντισταθείτε» να είναι το πιο χαρακτηριστικό, ε;

Τ. Δενέγρης: Ναι, ναι, σίγουρα...

Κ. Ταχτσής: Ούτε καν του Λειβαδίτη, καταλαβαίνετε, ο οποίος, τέλος πάντων είχε μια ευαισθησία.

Μ. Αραβαντινού: Ο Κατσαρός είναι αυτός που τοποθετεί...

Κ. Ταχτσής: Όχι όμως ως αριστερός...

Μ. Αραβαντινού: Ως ποιητής, ως συνείδηση ποιητική.

Τ. Δενέγρης: Αλλά και ως αριστερός, Κώστα, τον κατηγορήσανε τιτοϊκό εκείνη την εποχή, το '48, και τον βγάλανε απ' τη μέση. Αριστερός ήτανε!

Κ. Ταχτσής: Τι αριστερός, παιδάκι μου, τώρα, διότι μια αδερφή δεν είναι ποτέ αριστερή. Ή το παίζει αριστερή. Ορθόδοξος δογματικός αριστερός -ένας ομοφυλόφιλος δεν είναι ποτέ.

Μ. Αραβαντινού: Ένας ποιητής, θα έλεγα, δεν είναι ποτέ, ένας αληθινός ποιητής, κι ο Κατσαρός είναι αληθινός ποιητής.

Ν. Βαλαωρίτης: Ναι είναι, είναι.

Μ. Αραβαντινού: Δεν μπορεί να εμπλακεί σε τέτοια γρανάζια πολιτικής σκοπιμότητας.

Κ. Ταχτσής: Δεν ήταν πάντως αριστερός με την έννοια που τόπατε. Εγώ θα έλεγα πως είχε μια ποιητική τρέλα.

Ν. Βαλαωρίτης: Εγώ είπα ότι συνόψισε ειρωνικά όλη αυτή την ιστορία της αντίστασης.

Κ. Ταχτσής: Το «ειρωνικά», θρίσκεται στους αντίποδες της αντίστασης.

Μ. Αραβαντινού: Όχι της πράξης της αντίστασης, της ποιησης της αντίστασης. Γι' αυτό είπα ότι λειτούργησε σαν ποιητής.

Ν. Βαλαωρίτης: Εκεί συμφωνώ απολύτως. Λοιπόν, εκείνη την εποχή, όπως πηγαίναν τα πράγματα εντελώς από μόνα τους, η εμφάνιση του Πάλι, ξαφνικά, ήταν σαν αστραπή σε γαλάζιο ουρανό. Δηλαδή τους ήρθε καπάκι αυτό το πράγμα, με κάποιο τρόπο, ε;

Κ. Ταχτσής: Κοίταξε, το είδαν λιγάκι σα φίδι. Δηλαδή ο Ελύτης δεν έδωσε...

Ν. Βαλαωρίτης: Αποσύρθηκε ο Ελύτης, απ' την αρχή, το είπε καθαρά...

Κ. Ταχτσής: Στο επίπεδο ενός τέτοιου «περιθωριακού περιοδικού»..., δηλαδή είχε ακαδημαϊκή νοοτροπία. Ίσως ενστικτωδώς, ήξερε ότι μπορεί να πάει και για Νόμπελ, ακαδημαϊκός, ή δεν ξέρω τι, γιατί η νοοτροπία του ήταν τέτοια παρά το γεγονός ότι είχε προχωρημένη γραφή.

(Το δεύτερο μέρος της συζήτησης θα δημοσιευτεί στο επόμενο τεύχος)

